

RAADSBESLUIT

ZAAKNUMMER	BEHANDELEND AMBTENAAR	SECTOR	PORT. HOUDER
2107452	Tiebot, Gijs	MID-FIN	
ONDERWERP			
Jaarverslag en jaarrekening 2016			

DE RAAD VAN DE GEMEENTE HENGelo BESLUIT:

1. Het jaarverslag 2016 van de gemeente Hengelo vast te stellen en de daarin opgenomen toelichting, analyses, conclusies en aanbevelingen, te aanvaarden als verantwoording van het college over het gevoerde beleid en beheer in 2016;
2. De lasten over het jaar 2016 vast te stellen op afgerond € 306.808.000, de baten op € 312.934.000
3. Het gerealiseerde resultaat te bepalen op € 6.126.000;
4. Dit resultaat als volgt te bestemmen:
 - een bedrag van € 51.000 als inhaalbudget voor de vervanging van speelplekken in 2017
 - € 475.000 toe te voegen aan de bestemmingsreserve "Ruimtelijke kwaliteit binnenstad" en
 - € 5.600.000 toe te voegen aan de algemene reserve;
6. Het balanstotaal ultimo 2016 vast te stellen op afgerond € 808.371.000 en het eigen vermogen na bestemming op afgerond € 38.300.000 (excl. jaarresultaat 2016).
7. De Reserve Warmtenet, de Reserve Lopende Projecten en de reserve Lening Schouburg op te heffen.

PUBLIEKSVRIENDELIJKE SAMENVATTING

Het college van B&W heeft het jaarverslag en de jaarrekening over 2016 opgesteld en biedt deze stukken ter vaststelling aan aan de gemeenteraad. In de programmarealisatie van het jaarverslag wordt verantwoording afgelegd over de inhoud van het gevoerde beleid en beheer. In de jaarrekening wordt verantwoording afgelegd over de financiën, die daarmee gemoeid waren. De jaarrekening sluit met een batig saldo van € 6.126.000.

DE GEMEENTERAAD VAN HENGelo,

DATUM

De griffier

De voorzitter

Algemeen

Erratum jaarstukken 2016 - Gemeente Hengelo

Aanleiding

Bij de afwikkeling van de accountantscontrole zijn nog een aantal aanpassingen naar voren gekomen. De wijzigingen hebben geen gevolgen voor het jaarrekening saldo en het bestemmingsvoorstel. Het zijn alleen tekstuele wijzigingen en aanvullende toelichtingen. Deze aanpassingen zijn verwerkt in bijgevoegde aangepaste versie van de jaarstukken 2016. Het doorvoeren van de aanpassingen is noodzakelijk om tot een oordeel van de accountant te komen.

Uw accountant (Deloitte) heeft bij de presentatie van bevindingen tijdens de politieke markt op 20 juni aangegeven dat de controle in de afrondende fase zat maar nog niet finaal was afgewikkeld. Uit de controle en de (interne) kwaliteitsreview bij Deloitte zijn nog een aantal zaken gekomen die we in bijgaande versie hebben verwerkt.

Hieronder wordt kort aangegeven welke aanpassingen zijn doorgevoerd. Deze zijn hierna per pagina nader toegelicht.

Pag. nr. oud	Pag. nr. nieuw	Omschrijving wijziging
84.	84.	Raadsbesluit nummer van de nota 'Scherper aan de wind' is toegevoegd
89.	89.	Kengetallen zijn aangepast. O.a. n.a.v. wijzigingen balanstotalen.
98.	98.	Overzicht is aangepast. De regel 'Waardering bedrijventerrein' in de tabel is bij Campus ondergebracht (beide regels zijn samengevoegd).
136.	136.	Tussenblad tussen paragrafen en jaarrekening is toegevoegd
136.	136 e.v.	Benamingen in de onderdelen van de balans en toelichting op de balans zijn aangepast aan het BBV
143 en 144.	145.	In het overzicht MVA is de voorziening NIEGG opgenomen onder de boekwaarde en niet meer apart inzichtelijk gemaakt. Daarnaast is de volgende tekst toegevoegd: De gemeente Hengelo maakt gebruik van de overgangsbepaling van het BBV die de mogelijkheid biedt om de marktwaardetoets van de NIEGG's tot en met 31 december 2019 uit te voeren. De komende jaren zal bekeken worden of er nog verder gebruik moet worden gemaakt van deze overgangsregeling.
145.	147.	Kolom begrote investeringsbedragen is toegevoegd.
146.	148.	De tekst over de verstrekte lening aan de Stichting Schouwborg is aangevuld met: en er ligt geen terugbetalingsverplichting op de lening.
149.	151.	Specifiek nummer van bijlage grondexploitaties genoemd waarnaar verwezen wordt.
150.	152.	Opmaak correctie: nummering aangepast in bullits.
151.	153.	Tabel geactualiseerd n.a.v. een formule fout in het model.
154.	156.	Van de voorziening grexen derden is de beginbalans aangepast, deze was vermeld als een dotatie in 2016. De voorziening grondwaterbeleid is toegevoegd aan Voorziening voor middelen van derden waarvan de bestemming gebonden is en het kopje Van derden verkregen middelen die specifiek besteed moeten worden is vervallen
156 t/m 159.	158. t/m 161.	Tabellen aangepast. Onder de overige schulden valt een bedrag ad € 417.917 inzake RC verhoudingen. Dit betreft echter het saldo van € 905.139 aan debet posities en € 1.323.056 aan credit posities. Dit is ten onrechte gesaldeerd in de jaarrekening en moest los gepresenteerd te worden onder de vorderingen en de schulden. Dit is niet gecorrigeerd, wel toegelicht dat dit het geval is.
161.	163.	Onder de 'Niet uit balans blijvende verplichtingen' is ook de VPB opgenomen. Wij zijn van mening dat er geen belastbare activiteiten zijn, echter dit is pas zeker wanneer er een definitieve aanslag is ontvangen.
162.	165.	Aansluiting gemaakt tussen de staat van baten en lasten (tabel op pagina 162) en de diverse financiële overzichten van de feitenkaarten in de programma's (hoofdstuk 5).
184.	220.	De verantwoording WNT is opgenomen als aparte bijlage onder 8.9
197.	198.	Tabel is aangepast: voorziening grondwaterbeleid is ondergebracht onder 'voorzieningen voor middelen van derden'. Daarnaast is de begin balans van de voorziening complexen derden aangepast (het totale saldo was als dotatie gepresenteerd).
199.	200.	De tekst onder voorziening afvalverwerking is aangepast in 'Voorziening' (i.p.v. reserve) en tekst voorziening rioolrenovatie is aangevuld met: Het betreft een voorziening voor middelen van derden omdat deze voorziening geen relatie heeft met het Gemeentelijk Rioleringsplan waarmee inzicht wordt geboden in het onderscheid onderhoud c.q. spaarcomponent van de vervangingsinvesteringen.
206.	207.	Tekst voorziening MVA is verwijderd en nieuwe tabel is ingevoegd. Zie ook de wijziging op pagina 98 en 143. (oud)
221.	223.	Tekst koppen van de tabel zijn aangepast.

Erratum jaarstukken 2016 – Gemeente Hengelo 30-06-2017

Boekwerk Jaarstukken 2016

In de inhoudsopgave ontbreekt bijlage 8.9 WNT-verantwoording 2016 gemeente Hengelo. De bijlage zit wel in het boekwerk.

Omdat de WNT een onderdeel is van de controlewerkzaamheden moet deze ook specifiek in de inhoudsopgave worden benoemd. Als dit niet het geval is sluit de controleverklaring niet aan met de inhoudsopgave van de jaarstukken en kan de accountant geen goedkeurende verklaring afgeven.

Op pagina 89 zijn de percentages van de kengetallen 2015 aangepast.

Op pagina 151/152 is de koptekst "uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan 1 jaar" onder 2.2 juist. In de zin eronder en in het staatje was echter nog de tekst "uitzettingen korter dan 1 jaar" opgenomen. Dit is nu aangepast.

GEMEENTE

Jaarstukken 2016

Algemeen

Inhoudsopgave

ALGEMEEN	1
INHOUDSOPGAVE	2
INLEIDING	4
TOELICHTING	5
RAADSVORSTEL	6
DE FINANCIËN VAN DE GEMEENTE HENGELO	7
4.1 SALDO JAARREKENING	7
4.2 STRUCTURELE EFFECTEN	11
4.3 BESTEMMINGSVORSTEL	11
4.4 ONTWIKKELING ALGEMENE RESERVE	11
4.5 ONTWIKKELING OVERIGE RESERVES	12
JAARVERSLAG	13
PROGRAMMAREALISATIE	14
5.1 CENTRALE THEMA'S	14
5.2.1 ECONOMIE, WERK EN INKOMEN	20
5.2.2 ONDERWIJS EN JEUGD	29
5.2.3 WELZIJN EN ZORG	35
5.2.4 SPORT EN CULTUUR	42
5.2.5 RUIMTELIJKE ONTWIKKELING EN MOBILITEIT	53
5.2.6 BEHEER OPENBARE RUIMTE EN DUURZAAMHEID	59
5.2.7 BESTUUR, VEILIGHEID EN OPENBARE ORDE	67
5.2.8 FINANCIËN	74
PARAGRAFEN	78
6.1 LOKALE HEFFINGEN	78
6.2 WEERSTANDSVERMOGEN & RISICOBEBEERSING	84
6.3 ONDERHOUD AAN KAPITAALGOEDEREN	90
6.4 GRONDBELEID	95
6.5 FINANCIERING	103
6.6 VERBONDEN PARTIJEN	105
6.7 DE BEDRIJFSVOERING	122
6.8 INVESTERINGEN	130
JAARREKENING	136
7. DE BALANS EN OVERZICHT VAN BATEN EN LASTEN	137
7.1 DE BALANS	138
7.2 TOELICHTING OP DE BALANS	145
7.3 STAAT VAN BATEN EN LASTEN	165
7.4 FINANCIËLE ANALYSES PER BEGROTINGSHOOFDSTUK	166
BIJLAGEN	194

8.1 MUTATIES RESERVES EN VOORZIENINGEN	194
8.2 OVERZICHTEN	201
8.3 STAAT VAN ACTIVA ONDERHANDEN COMPLEXEN	204
8.4 AANWENDING ONVOORZIEN	210
8.5 VERANTWOORDINGSINFORMATIE OVER SPECIFIEKE UITKERINGEN (SiSA).....	211
8.6 VERANTWOORDINGSINFORMATIE INVESTERINGEN MET GEMEENTEN (IMG).....	213
8.7 OVERZICHT EN VERTEGENWOORDIGING VERBONDEN PARTIJEN	215
8.8 BEGROTINGSRECHTMATIGHEID.....	219
8.9 WNT-verantwoording 2016 Gemeente Hengelo.....	220
OVERIGE BIJLAGEN	222
8.10 OVERZICHT INVESTERINGSPROJECTEN	223
8.11 DECLARATIEGEDRAG COLLEGE (MOTIE RAAD)	226
8.12 OVERZICHT SUBSIDIES 2016 (MOTIE RAAD)	227

Inleiding

Voor u ligt het jaarverslag en de jaarrekening over 2016. Hierin kijken we terug op het afgelopen jaar en leggen we verantwoording af over ons handelen, de middelen die we daarbij hebben ingezet en de resultaten die we bereikten.

De Beleidsbegroting 2016 stond in het teken van een aantal forse uitdagingen. De veranderingen in het sociaal domein en de opgave in de binnenstad stonden hierbij centraal. Daarnaast is er een groot aantal investeringsprojecten uitgevoerd. Dit alles maakt dat we zowel beleidsmatig als financieel een bewogen jaar achter de rug hebben. Door verschillende mee- en tegenvallers sluit de jaarrekening met een totaal saldo van ruim € 6.000.000 voordelig.

Sociaal domein

Daar waar 2015 in het teken heeft gestaan van de zorg(continuïteit) aan onze burgers en het op orde brengen van de (administratieve) systemen, stond 2016 in het teken van veranderingen. Nu de transities achter de rug zijn en de gemeente samen met de partners in het sociaal domein op de nieuwe manier aan het werk is, merken we dat de transities er nog niet voor hebben gezorgd dat het Hengelose wensbeeld, realiteit is geworden. Dit betekent dat we nog flink moeten vernieuwen op sociaal gebied. Financieel hebben we een aantal tegenvallers moeten verwerken. In hoofdstuk 5 leest u meer hier meer over.

Binnenstad

De opgave luidt 'naar een vitale en toekomstbestendige binnenstad van Hengelo'. Speerpunten voor de gemeente zijn op de eerste plaats de herinrichting van een compactere binnenstad en vooral de hoofdwinkelstraten. De herinrichting van een compactere binnenstad en vooral de hoofdwinkelstraten is vertaald in de opdracht om de herinrichting van de Enschedesestraat op te pakken. Het werk rondom het nieuwe Stadskantoor is verbonden met het werk aan de Enschedesestraat. Ook hierover wordt in hoofdstuk 5 meer toegelicht.

Investeringsprojecten

In het afgelopen jaar is er veel gebeurd in de grote investeringsprojecten in Hengelo. De Westtangent is opgeleverd, de aansluiting van de High Tech Campus op de Haaksbergerstraat is gerealiseerd, de Deurningerstraat is heringericht en een groot deel van de werkzaamheden voor de herinrichting van de Enschedesestraat zijn afgerond. Fase 1 van de renovatie en nieuwbouw Twentebad werd ter hand genomen. Tevens is de omgeving van het FBK-stadion heringericht. Een ander in het oog springend project, dat is opgestart in 2016 is de aanleg van de Backbone ten behoeve van het warmtenet. In de grondexploitatieprojecten is duidelijk een opgaande lijn zichtbaar voor de huizenmarkt.

Op het moment van schrijven is de kabinetsformatie in volle gang. De toekomst zal uitwijzen hoe het nieuwe rijksbeleid er uit zal zien en wat de gevolgen hiervan zijn in Hengelo. Wij blijven ons inzetten voor een aantrekkelijke stad met veel werkgelegenheid en goede voorzieningen op het gebied van welzijn, cultuur en sport.

Hengelo, juni 2017

Burgemeester en wethouders van Hengelo

Toelichting

De jaarstukken zijn het sluitstuk van de planning & controlcyclus. Het college legt er – na in de beleidsrapportages twee keer tussentijds te hebben gerapporteerd – verantwoording mee af over de afspraken tussen college en raad, die in de beleidsbegroting zijn vastgelegd.

Die verantwoording is tweeledig: inhoudelijk en financieel.

De financiële verantwoording op hoofdlijnen staat in hoofdstuk 4. De onderdelen staan in meer detail beschreven in hoofdstuk 7.

De inhoudelijke verantwoording vindt u in het onderdeel programmarealisatie, hoofdstuk 5. Hier wordt uitsluitend op programmaniveau (begrotingshoofdstuk) verantwoording afgelegd. Deze verantwoording is uitgesplitst per activiteit. Onder 'doen' is aangegeven wat in de beleidsbegroting 2016-2020 is toegezegd. Onder 'gedaan' staat wat er in 2016 is uitgevoerd. Elke begrotingshoofdstuk wordt afgesloten met de feitenkaart waarin er per activiteit de baten en lasten worden weergegeven.

Hoofdstuk 6 bevat de wettelijk voorgeschreven paragrafen, waarin als een dwarsdoorsnede van de totale verantwoording een aantal beheersmatige aspecten wordt toegelicht.

Hoofdstuk 7 bevat de formele jaarrekening, bestaande uit balans, overzicht baten en lasten en de toelichtingen daarop (o.a. de analyse van de financiële afwijkingen t.o.v. de begroting) en de controleverklaring van de door de raad aangestelde externe accountant. Hier staan ook de financiële overzichten waarin de werkelijke baten en lasten geconfronteerd worden met de begroting. De totalen per begrotingshoofdstuk zijn tevens het niveau waarop de raad het college heeft geautoriseerd voor de uitvoering van het beleid.

Een aantal toelichtende bijlagen completeren het geheel. Twee bijlagen vinden hun oorsprong in door de gemeenteraad aanvaarde moties n.a.v. het jaarverslag 2010. Dit betreft de motie "Subsidiebeleid in Jaarverslag" en de motie "Declaratie in Jaarverslag", beide aanvaard in de raadsvergadering van 19 juli 2011. Daarnaast zijn wettelijk voorgeschreven bijlagen opgenomen.

Raadsvoorstel

ZAAKNUMMER	BEHANDELEND AMBTENAAR	SECTOR	PORT. HOUDER
2107452	Bosveld, Dolf	MID-FIN	Ten Heuw
ONDERWERP			
Jaarverslag en jaarrekening 2016			

AANLEIDING, DOEL EN WAT GING ER AAN VOORAF

Op grond van art 197 van de Gemeentewet legt het college jaarlijks verantwoording af over het gevoerde bestuur d.m.v. het jaarverslag en de jaarrekening (samen de jaarstukken). Hierbij bieden wij u de jaarrekening en het jaarverslag over 2016 aan.

INHOUD VAN HET VOORSTEL

De jaarstukken 2016 bestaan uit de programmaverantwoording en de jaarrekening. Met de programmaverantwoording wordt in de begrotingshoofdstukken ingegaan op de belangrijke inhoudelijke ontwikkelingen in 2016. De jaarrekening bestaande uit de balans per 31-12-2016, het overzicht van baten en lasten en de toelichtingen daarop, geeft inzicht in de financiële ontwikkeling in het verslagjaar. Het rekeningresultaat bedraagt 6,1 miljoen voordelig. De belangrijke financiële afwijkingen worden in hoofdstuk vier vermeld en in de toelichting op het overzicht van baten en lasten (hoofdstuk 7.4) per product nader geanalyseerd. Het batig saldo draagt bij aan de beoogde versterking van het gemeentelijk weerstandsvermogen.

Wij vragen uw raad het jaarverslag en de jaarrekening 2016 vast te stellen. Het college moet de vastgestelde jaarrekening en het jaarverslag in ieder geval vóór 15 juli aan Gedeputeerde Staten van Overijssel zenden.

BESPREEK- EN BESLISPUNTEN

1. Het jaarverslag 2016 van de gemeente Hengelo vast te stellen en de daarin opgenomen toelichting, analyses, conclusies en aanbevelingen, te aanvaarden als verantwoording van het college over het gevoerde beleid en beheer in 2016;
2. De lasten over het jaar 2016 vast te stellen op afgerond € 306.808.000, de baten op € 312.934.000
3. Het gerealiseerde resultaat te bepalen op € 6.126.000;
4. Dit resultaat als volgt te bestemmen:
 - een bedrag van € 51.000 als inhaalbudget voor de vervanging van speelplekken in 2017
 - € 475.000 toe te voegen aan de bestemmingsreserve "Ruimtelijke kwaliteit binnenstad" en
 - € 5.600.000 toe te voegen aan de algemene reserve;
6. Het balanstotaal ultimo 2016 vast te stellen op afgerond € 808.371.000 en het eigen vermogen na bestemming op afgerond € 38.300.000 (excl. jaarresultaat 2016).
7. De Reserve Warmtenet, de Reserve Lopende Projecten en de reserve Lening Schouwburg op te heffen.

FINANCIËLE ASPECTEN

zie hiervoor onder punt 4.

BIJLAGE(N)

Jaarverslag en jaarrekening 2016

Dit raadsadvies is vastgesteld door het college van B & W van Hengelo.

De financiën van de gemeente Hengelo

4.1 Saldo jaarrekening

De jaarrekening, zoals deze in hoofdstuk 7 is opgenomen, sluit met een totaal van saldo van baten en lasten van € 6.126.000 voordelig. Na de verwerking van de laatst vastgestelde begrotingswijziging 2016 was sprake van een verwacht nadelig saldo van bijna € 78.000. Een te verklaren afwijking daarom van afgerond € 6.204.000. Hieronder wordt ingegaan op de meest opvallende afwijkingen. Een meer uitgebreide toelichting op ook de kleinere verschillen vindt u in hoofdstuk 7.4 - Toelichting op het overzicht van baten en lasten.

Meest opvallende afwijkingen:

(Bedragen * € 1.000 - V = voordeel en N = nadeel - I = incidenteel en S = structureel)

Pr.	Omschrijving	Bedrag	V/N	I/S
1	<i>Bijstandsverlening</i>	€ 346	V	I
	Dit voordeel wordt veroorzaakt door verschillende afwijkingen. O.a. lagere kosten voor trajecten bij Post, minder verstrekking van bijstand en hogere kosten BBZ startersuitkeringen en kredieten.			
1	<i>Minimabeleid en schuldhulpverlening</i>	€ -95	N	I
	Dit nadeel wordt o.a. veroorzaakt door hogere kosten verstrekking bijzondere bijstand door de stijgende kosten bewindvoering, lagere kosten minimabeleid door minder beroep op o.a. het sport- en cultuurfonds en lagere kosten Stadsbank Oost Nederland.			
2	<i>Leerlingenvervoer</i>	€ 146	V	I
	Het leerlingenvervoer is opnieuw aanbesteed. Het nieuwe contract is ingegaan per 01-08-2016. Er is voor een lager aantal leerlingen vervoer toegekend. Het aantal toewijzingen is namelijk gedaald van 293 naar 267 ten opzichte van 2015.			
2	<i>Onderwijs</i>	€ 116	V	I
	Binnen onderwijs zijn diverse afwijkingen die worden verrekend met de reserve onderwijshuisvesting. De kosten van schadeherstel komen altijd ten laste van de algemene middelen. Deze lasten vielen dit jaar lager uit.			
2	<i>Jeugdzorg</i>	€ -	N	S
	De kosten voor jeugdzorg zijn in 2016 circa € 1,1 miljoen hoger uitgevallen dan de gewijzigde begroting. Dit wordt voor een groot deel veroorzaakt door de fors hogere kosten van verblijf. Voor een nadere toelichting verwijzen we u naar hoofdstuk 7. De eindafrekeningen over de geleverde zorg in 2015 vielen bijna € 1,4 miljoen lager uit. Per saldo een voordeel van circa € 0,3 miljoen. Dit wordt verrekend met de algemene reserve zorg die bij de jaarrekening 2015 is gevormd.			

3	<i>WMO</i>	€ -		
	De kosten voor WMO zijn in 2016 circa € 100.000 hoger uitgevallen dan begroot. De eindafrekeningen over de geleverde zorg in 2015 vielen ook met ongeveer hetzelfde bedrag lager uit. Per saldo dus budgettair neutraal. Voor een nadere toelichting verwijzen we u naar hoofdstuk 7.			
4	<i>Zwembad</i>	€ 234	V	I
	Hogere entree en horeca-omzet bij het Twentebad.			
4	<i>Sportparken</i>	€ -90	N	I
	Het tekort wordt grotendeels veroorzaakt door het niet realiseren van begrote inkomsten. Dit betreft o.a. het onderhoud van de natuurgrasvelden voor FC Twente en de niet verkregen inkomsten FBK.			
5	<i>Parkeeropbrengsten</i>	€ 304	V	I
	Een voordeel op maaiveldparkeren (€260.000) en op vergunningen (€ 85.000) en nadeel op fiscale naheffing parkeren (€41.000).			
5	<i>Opheffen NV Wonen Boven Winkels</i>	€ 475	V	I
	Betreft afwikkeling en vereffening Wonen Boven Winkels Hengelo NV. Er is een raadsbesluit van 18-4-2017 t.b.v. een follow-up.			
5	<i>Omgevingsvergunningen</i>	€ 163	V	I
	Hogere legesopbrengsten, vooral door meer aanvragen 2e helft 2016. Bij de 2e berap is € 632.000 van de opbrengsten afgeraamd omdat toen werd voorzien dat de opbrengsten nog lager zouden zijn.			
5	<i>Verkeersmaatregelen</i>	€ -186	N	I
	Extra lasten bij de uitvoering van diverse verkeersmaatregelen. O.a. hogere lasten electra en inhuur derden door tijdelijke verkeersvoorzieningen t.b.v. het groot onderhoud van kruisingen.			
5	<i>Besluit Woninggebonden Subsidies</i>	€ 4.674	V	I
	In 2016 zijn nog verplichtingen in het kader van het Besluit Woninggebonden Subsidies uitbetaald. Na analyse van de nog openstaande balanspost is gebleken dat dit de laatste verplichtingen blijken te zijn ten opzichte van particuliere belanghebbenden en woningbouwcorporaties. De balanspost- die mede is ontstaan uit de eerdere afkoop door het Rijk - kan daarmee afgewikkeld worden.			
6	<i>Zoutstrooien</i>	€ 72	V	I
	Dankzij redelijk zachte winter 2015/2016 bleven de kosten voor zoutstrooien beperkt.			

6	<i>Openbare verlichting</i>	€ 153	V	I
	Lagere kosten energie en onderhoud door derden zorgen voor deze meevaller.			
6	<i>Spelen</i>	€ 51	V	I
	Vertraging in vaststelling Plan van Aanpak Participatie en het participatietraject zijn oorzaak van lagere lasten voor speelplekken. Er is budgetoverheveling aangevraagd om de werkzaamheden, die in 2016 niet konden worden opgepakt, in 2017 te kunnen realiseren. Deze aanvraag wordt betrokken bij de bestemming van het jaarresultaat.			
6	<i>Afval</i>	€ -		
	Binnen afval zijn diverse afwijkingen. Zo zijn er o.a. lagere kosten als gevolg van minder aanbod. Per saldo wordt er € 173.000 extra toegevoegd aan de voorziening afvalverwerking.			
6	<i>Warmtenet</i>			
	De restant boekwaarde van de warmtevoorziening Twentebad (houtkachel) is afgeboekt (zaaknummer 2059781) omdat deze niet meer in gebruik is en volledig vervangen dient te worden. Het geraamde exploitatietekort van € 800.000 in 2016 valt lager uit. Doordat o.a. de bedrijfsvoeringskosten en onderzoekskosten lager uitvallen en er meer aansluitbijdragen zijn ontvangen dan begroot kan dit binnen de bestaande reserve warmtenet van €319.000 worden opgevangen. Hierdoor is geen onttrekking uit de algemene reserve noodzakelijk. Zie raadsbrief 2106188	€ -419	N	
6	<i>Groenonderhoud begraafplaatsen</i>	€ -88	N	I
	Hogere lasten i.v.m. onkruidbestrijding (geen glyfosaat meer) en het aanbrengen van semi-verharding (begraafplaatsen Deurningerstraat en Oldenzaalsestraat).			
6	<i>Riolering</i>	€ -		
	De uitkomst van de exploitatie riolering leidt per saldo tot een hogere onttrekking uit de voorziening van € 208.000. Dit wordt o.a. veroorzaakt doordat we meer kosten hadden a.g.v. kwijtscheldingen en voor reiniging en onderhoud van kolken en gemalen.			
7	<i>Kosten Bing onderzoek</i>	€ -78	N	I
	In 2016 is er een Bing onderzoek geweest op het gebied van de Ruimtelijke ordening. De daarmee gepaard gaande kosten waren niet geraamd.			
7	<i>Lagere kosten vanuit diverse samenwerkingsverbanden</i>	€ 185	V	I

	Voordelen vanuit de Regio Twente, Netwerkstad en de Veiligheidsregio.			
7	<i>Minder inkomsten burgerzaken - o.a. reisdocumenten</i>	€ -98	N	I
	Er zijn minder reisdocumenten uitgegeven dan verwacht, per saldo leidt dit tot een nadeel.			
8	<i>OZB</i>	€ -102	N	I
	Voorname­lijk door afboeking van oninbare aanslagen (€ 88.000)			
8	<i>Gemeentefonds</i>	€ 247	V	I
	De hogere inkomsten zijn volledig veroorzaakt door de effecten van de Decembercirculaire, die niet meer in de begroting konden worden verwerkt.			
8	Renteresultaat	€ 517	V	I
	Dit resultaat komt voor rekening van lagere rentelasten dan begroot door renteconversie in 2016. Bij de extrapolatie van de rentelasten is uitgegaan van de situatie aan het begin van het boekjaar. Daarbij is ten onrechte niet gekeken naar in het jaar gewijzigde rentepercentages.			
8	<i>Saldo kostenplaatsen en inzet personeel</i>	€ -		
	Op diverse plaatsen in de begroting zijn voor- en nadelen ontstaan door verschuiving van ambtelijke inzet. Per saldo loopt e.e.a. ongeveer budgettair neutraal.			
	<i>Saldo overige voor- en nadelen</i>	€ -323		
	Voor een toelichting wordt verwezen naar hoofdstuk 7.4			
Totaal		€ 6.204		

4.2 Structurele effecten

Veel van de hiervoor genoemde afwijkingen hebben slechts een incidenteel karakter en zijn dus niet van invloed op het financieel meerjarenperspectief. Daarnaast zijn er ontwikkelingen die wel structureel zijn, maar al zijn verwerkt in de lopende begroting of het meerjarenperspectief. De overige structurele afwijkingen zullen bij de eerste beleidsrapportage in de begroting 2017 en/of de Kadernota 2018-2021 worden verwerkt.

4.3 Bestemmingsvoorstel

Spelen

Zoals hiervoor is aangegeven is door vertraging in de vaststelling van het Plan van Aanpak Participatie Duurzaam Spelen en het participatietraject een deel van het budget spelen niet benut, waardoor achterstand in het vervangingsprogramma is ontstaan. Er is eigenlijk sprake van budgetoverheveling, maar omdat er verder geen overhevelingsvoorstellen waren ingediend, is geen afzonderlijk raadsvoorstel aangeboden. Reden waarom nu wordt voorgesteld € 51.000 te bestemmen als inhaalbudget voor de vervanging van speelplekken in 2017.

Wonen boven winkels

In het rekeningssaldo is nog begrepen de bate (€ 475.000) als gevolg van het opheffen van de BV Wonen boven winkels. Daarover hebt u inmiddels besloten (2028858) deze bate toe te voegen aan de bestemmingsreserve "Ruimtelijke kwaliteit binnenstad".

Algemene reserve

Voor het resterende batig saldo van € 5.600.000 wordt voorgesteld dit toe te voegen aan de algemene reserve.

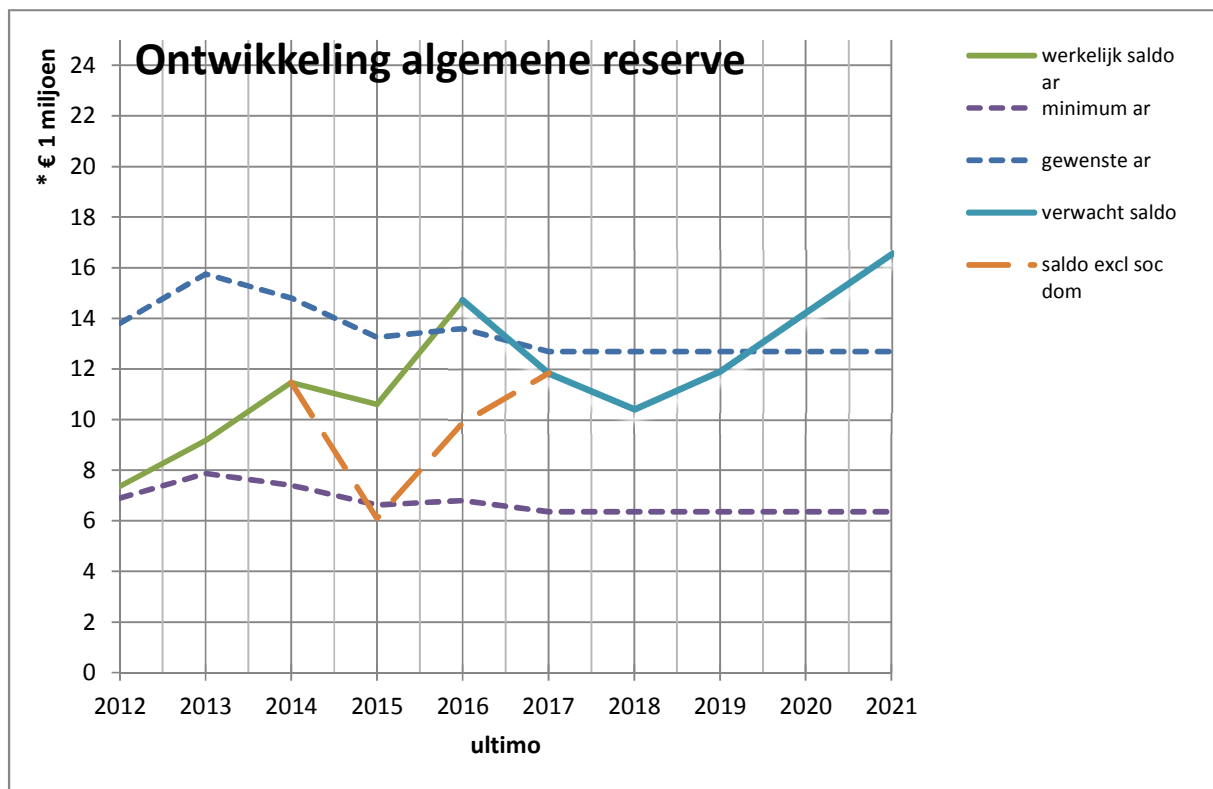
4.4 Ontwikkeling algemene reserve

"Sinds de invoering van het Besluit Begroting en Verantwoording (2004) wordt in de gemeentelijke beleidsinstrumenten aandacht gevraagd voor het weerstandsvermogen. In Hengelo is het weerstandsvermogen steeds beoordeeld vanuit de confrontatie tussen de kwantificeerbare risico's en de reservepositie in zijn geheel (algemene reserves en niet bekleemde bestemmingsreserves). In de paragraaf Weerstandsvermogen (hoofdstuk 6.2) wordt daar uitvoerig op in gegaan.

De laatste tijd ligt de focus vanwege conjuncturele ontwikkelingen meer op de wenselijke hoogte van de algemene reserve als direct beschikbare weerstandscapaciteit (de bufferfunctie van het eigen vermogen)."

Met die overwegingen besloot uw raad op 26 juni 2012 afspraken te maken over de minimale en gewenste hoogte van de algemene reserve. De algemene reserve dient te allen tijde minimaal 25% van de benodigde weerstandscapaciteit te bedragen en op termijn toe te groeien naar de helft daarvan.

In onderstaande grafiek is de ontwikkeling sinds 2012 zichtbaar gemaakt.

De omvang van de algemene reserve laat in 2016 een licht stijgende lijn zien. Dit is in overeenstemming met de door de raad vastgestelde mutaties. In het werkelijk saldo (eind 2016) is het rekeningssaldo 2016 nog niet verwerkt. Na 2016 groeit de algemene reserve verder uitgaande van een neutraal rekeningresultaat en o.a. de in de begroting opgenomen structurele storting van € 2 miljoen. Op basis van bovenstaande grafiek komt de algemene reserve in de loop van 2019 op het gewenste niveau.

4.5 Ontwikkeling overige reserves

Met de vaststelling van de Nota Reserves en Voorzieningen 2016 is voor een aantal reserves de afspraak gemaakt de voortzetting er van afhankelijk van een op te stellen bestedingsplan te beoordelen bij de vaststelling van de jaarstukken 2016.

Het betreft de volgende reserves:

- Reserve communicatiebeleid: Met een bijdrage (€ 170.000) t.b.v. de invoering van breedband is het saldo van de reserve teruggebracht tot € 46.000.
- Reserve Warmtenet
- Reserve lopende projecten:
Beide reserves zijn per 31 december 2016 nihil en kunnen worden opgeheven.
- Reserve onderwijshuisvesting: Het onderwijshuisvestingsprogramma 2017 is door uw raad vastgesteld (6-12-2016); een integraal huisvestingsplan is in voorbereiding.
- Reserve bodemsanering
Voor deze reserve moet nog een bestedingsplan worden opgesteld

Jaarverslag

Programmarealisatie

5.1 Centrale thema's

5.1.1 Sociaal domein

De transities op het sociale domein die in 2015 zijn ingegaan hebben ook in 2016 nog veel impact. De opgave om de juiste ondersteuning en zorg te bieden aan onze Hengelose inwoners is elke dag uitgevoerd. Dit doen we aan de hand van de uitgangspunten zoals deze zijn vastgelegd in de Nota "Met Respect". Daarbij heeft steeds de zorg en ondersteuning aan onze inwoners voorop gestaan. Wij zijn van mening dat we daarin zijn geslaagd, maar zijn ons ook bewust van de grote opgaven die ons nog wachten. We merken dat de transities er nog niet voor hebben gezorgd dat het Hengelose wensbeeld, dat inwoners zo snel mogelijk, zo licht mogelijk en zo dicht mogelijk bij huis een antwoord kunnen vinden op hun (hulp)vraag, realiteit is geworden. 2016 stond daarom ook in het teken van veranderingen en doorontwikkelen. De transformatieagenda die we hebben vastgesteld geeft focus voor de vernieuwing en transformatie. In 2016 hebben we de ontwikkelingen en juridische aspecten rondom Hulp bij het Huishouden steeds gevolgd en snel en adequaat bijgestuurd. Financieel hebben we een aantal forse tegenvallers moeten verwerken. In hoofdstuk 5 leest u hier meer over.

Transities

Een groot aantal taken binnen het sociaal domein is per 1 januari 2015 van het Rijk overgedragen naar de lokale overheid. De taken die overgedragen zijn, betreffen de jeugdzorg, de Wmo (Wetmaatschappelijke ondersteuning) en de Participatiewet. Daarnaast is ook het Passend Onderwijs ingevoerd. Het Rijk wil daarmee de hulpverlening dichterbij de inwoner brengen met minder en eenvoudiger regels. Het Rijk gaat er vanuit dat het voor onze inwoners beter wordt en ook dat het goedkoper kan.

In de volgende hoofdstukken staat meer informatie over de activiteiten en werkzaamheden die in 2016 zijn uitgevoerd ten behoeve van deze nieuwe taken. In deze paragraaf wordt ingegaan op de onderdelen van de transities die op meerdere hoofdstukken van toepassing zijn. Door integraal te werken, over de verschillende hoofdstukken heen, wordt 'winst' geboekt. Dat is nodig gezien de opgelegde korting door de rijksoverheid.

Voor gedetailleerdere informatie over de transities verwijzen we naar het beleidsplan *Met respect... op weg naar een nieuw stelsel voor maatschappelijke ondersteuning*.

Algemeen

Daar waar 2015 in het teken heeft gestaan van de zorg (continuïteit) aan onze burgers en het op orde brengen van de (administratieve) systemen, stond 2016 in het teken van veranderingen en doorontwikkelen. De transities zijn achter de rug en het afgelopen jaar is de gemeente samen met de partners in het sociaal domein op de nieuwe manier aan het werk gegaan. Daarnaast zijn we voortvarend verder gegaan met transformatie die daarop moet volgen. In het kader van die transformatieagenda is hard gewerkt aan vernieuwing.

Die vernieuwing is noodzakelijk omdat merken dat de transities er nog niet voor hebben gezorgd dat het Hengelose wensbeeld, dat inwoners zo snel mogelijk, zo licht mogelijk en zo dicht mogelijk bij huis een antwoord kunnen vinden op hun (hulp)vraag, realiteit is geworden.

Dit betekent dat we door moeten gaan met vernieuwen op sociaal gebied om richting ons wensbeeld van Hengelo te komen. 'We' zijn daarbij de mensen zelf, hun omgeving, de gemeente, zorgaanbieders, en welzijnsorganisaties. Allemaal moeten we ons steentje bijdragen om de zorg en ondersteuning in Hengelo echt te kunnen vernieuwen. De veranderingen en vernieuwingen die nodig zijn, heten samen de transformatie. Omdat we niet alles tegelijk kunnen vernieuwen, moeten we keuzes maken. Waar gaan we met elkaar op inzetten? Hoe zien we dat voor ons? In 2016 hebben we daar over nagedacht en dat is verwoord in de transformatie-agenda: een breed

gedragen actieplan over hoe we samen met onze partners in het sociaal domein aan de slag gaan met vernieuwen.

We hebben er voor gekozen om met een aantal onderdelen van de transformatie-agenda meteen, samen met partners, en vooral met lef aan de slag te gaan. Dit noemen we lef-projecten.

Stand van zaken lef-projecten

Voor-zorg, Dag- en vrijetijdsbesteding.

Er is een projectteam aan de slag met Insights Zorg als externe projectleider. Naar aanleiding van de Project Start Up, waarbij verschillende externe partijen betrokken zijn (Wijkkracht, Mediant, Interact Contour, SIZT, Carint, Aveleijn, TMZ, wijkcentra), is een aantal concrete acties (quick wins) in gang gezet, te weten:

- Concreet starten van voorliggende voorziening voor allochtone ouderen (dagactiviteit met eten). Het gaat om vrouwen- en mannengroepen voor de drie grootste taalgebieden in de verschillende stadsdelen van Hengelo. Het is een alternatief voor de maatwerkvoorziening.
- Uitwerken en invullen van kleinschalige ontmoetingsruimte in de wijken (soort van buurtkamers), met zowel vrij- als geprogrammeerde invulling.
- Uitwerken van slimme combinaties van geïndiceerde zorg en vrijetijdsbesteding.
- Investeren in ondersteuning van mantelzorgers door vrijwilligers/ ervaringsdeskundigen en studenten (die op hun beurt begeleiding nodig hebben).
- Verdere vermenging van doelgroepen in Volgelkwartier.

Verder zijn allerlei gegevens geanalyseerd om voor de langere termijn de mogelijkheden te bekijken en er wordt gewerkt aan een subsidieprogramma.

Doe-boerderij (Voor-zorg)

De projectleider heeft professionals, vrijwilligers en vooral ook ouders gesproken en met hun de kansen benoemd om te komen tot een goed vrijetijdsaanbod voor kwetsbare jeugdigen. We zien, samen met professionals en ouders, veel kansen in het ontwikkelen van een 'Doe-gebied' rondom het Weusthag. Maar ook in het doorontwikkelen van bestaand aanbod (van scouting, zorgaanbod, sport) voor kwetsbare jeugdigen uit Hengelo (die nu elders naar zorgboerderijen gaan). De ideeën worden op dit moment uitgewerkt in een concreet plan.

Hoe ouders te worden? Voorbereiden op ouderschap

Hier hangen meerdere deelproducten onder. We doen mee met de City deal vechtscheidingen onder de naam 'Besluit met muisjes', waarin enkele gemeenten, VWS en VenJ inzetten op een preventieve aanpak ter versterking van goed ouderschap in voor- en tegenspoed. In 2016 hebben we daarnaast samen met o.a. Loes Hengelo, JP van de Bent, Aveleijn, Humanitas, verloskundige, JGZ en Wijkkracht een ontmoetingsgroep voor en door kwetsbare ouders opgezet waarin ouderschap een vast thema is (de doelgroep zelf bepaalt, ervaringsdeskundigen en vrijwilligers ondersteunen). Dit start in januari 2017. Ook zijn we bezig geweest met vroegtijdige, laagdrempelige mediation, waarbij het voornemen is een vorm te vinden voor vroege begeleiding van ouders die gaan scheiden, om te voorkomen dat kinderen in de knel komen en/of er vechtscheidingen ontstaan.

VSO Pro (net)werkt!

Er is een kwartiermaker gestart die een "tussenvoorziening" moet creëren voor kwetsbare jongeren die de aansluiting onderwijs arbeidsmarkt voor hun vergemakkelijkt. Verdere uitwerking vindt plaats in 2017.

Samen de vraag centraal

Dit onderdeel wordt hoofdzakelijk uitgewerkt aan de hand van casusbespreking met het reflectie team. Dit is een overleg tussen verschillende maatschappelijke partijen. Het doel van de casusbespreking is om in beeld te brengen hoe de samenwerking in de praktijk verloopt tussen de verschillende partijen, en hoe hierin verbeteringen kunnen worden aangebracht.

Participatiewet

Met ingang van 1 januari 2015 is de Participatiewet van kracht geworden. De gemeente is verantwoordelijk voor de re-integratie van mensen met een Participatiewet-uitkering (voorheen WWB-uitkering). Hiertoe behoren ook mensen op de voormalige wachtlijst Wsw, alsmede nieuwe doelgroepen, zoals schoolverlaters VSO- en Pro-onderwijs en Entree-opleidingen en mensen die vanwege een arbeidsbeperking niet zelfstandig in staat zijn het minimumloon te verdienen.

Werkgevers stellen voor deze doelgroep extra banen beschikbaar (in Twente 515 banen in de marktsector en 275 banen bij de overheid tot eind 2016). De meting wordt landelijk uitgevoerd door UWV. De verwachting is dat zowel regionaal als landelijk aan de afgesproken doelstellingen kan worden voldaan. In Twente blijft echter de sector overheid achter. De gemeente kan mensen op deze banen plaatsen met behulp van instrumenten zoals de loonkostensubsidie. Hiervoor ontvangt de gemeente een bijdrage van het Rijk. Per 1 juli 2015 geldt voor de hele regio hetzelfde systeem van loonwaardemeting. Het Werkbedrijf is verantwoordelijk voor de matching. De uitvoering van deze werkzaamheden ligt bij het Werkplein Midden Twente. Het Werkplein is een samenwerkingsverband van de gemeenten Borne, Haaksbergen, Hengelo en Hof van Twente, met UWV, ROC van Twente en SWB. In 2016 zijn de instrumenten voor werkgevers zoveel mogelijk gelijk getrokken en is de governance van Werkplein Twente (samenwerking tussen 14 gemeenten en ketenpartners) in de steigers gezet. De begrote cijfers met betrekking tot het te plaatsen aantal werkzoekenden op vacatures van het Werkplein Twente, werkgebied Midden-Twente, zijn gehaald.

Per 1 januari 2015 is de Wsw afgesloten voor nieuwe instroom, de wachtlijst is opgeheven. In 2016 bedroeg het gemiddeld aantal in te vullen fulltime SW arbeidsplaatsen (SE) 491 terwijl dit in 2015 nog 525,6 was. Het aantal Wsw dienstverbanden neemt dus af. Geprobeerd wordt om zoveel mogelijk Wsw'ers te detacheren bij reguliere werkgevers. Het sectorplan SW is op regionaal niveau uitgevoerd en afgerond. De GR heeft tijdig de omslag gemaakt naar een organisatie die opereert als leer-werkbedrijf. Dat betekent dat ook bijvoorbeeld de re-integratie-ondersteuning van niet SW-ers in het takenpakket is opgenomen. Ook is een samenwerking met gemeenten voor beheer openbare ruimte in Gildebor gestart. Op deze manier wordt het dalend aantal SW-dienstverbanden gecompenseerd.

De Participatiewet als één van de transities is nu 2 jaar oud. Het aantal wijzigingen dat nadien heeft plaatsgevonden is zeer aanzienlijk (plm. 20). In de uitvoering doen zich afstemmingsproblemen voor in de samenwerking tussen UWV en gemeenten op het gebied van automatisering, verschil in instrumenten voor werkgevers (Gemeenten hanteren bijv. het instrument loonkostensubsidie; UWV het systeem loondispensatie). Bovendien is er een enorm bureaucratisch systeem opgetuigd van aanvragen beoordeling arbeidsvermogen (ABA) tot het doelgroepenregister en de toepassing van de instrumenten. Dit is aanleiding geweest voor een aantal gemeenten, verenigd in de G32, om het initiatief te nemen een manifest op te stellen ten behoeve van de kabinetsformatie. Dit manifest roept het nieuwe kabinet op terug te keren tot de bedoeling van de Participatiewet, de bureaucratie te verminderen en vooral het niet werkbare onderscheid in doelgroepen van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt te verlaten. De gemeente Hengelo is één van de initiatiefnemers van dit manifest.

Een tweede uitdaging in de uitvoering van de Participatiewet is te zorgen voor voldoende geschikte werkplekken voor de doelgroep. En dan met speciale aandacht voor de meest kwetsbare doelgroep: de schoolverlaters van o.m. Pro- en VSO- onderwijs en de Entree-opleidingen. Hiervoor zijn wij een speciaal LEF-project, zoals uiteengezet in voorgaande paragraaf, begonnen met veel partners in stad en regio. Op landelijk niveau is de gemeente Hengelo initiatiefnemer voor een structureel overleg tussen gemeenten en de ministeries van SZW en OCW om de regelgeving rond deze doelgroep te verbeteren. Hier komen alle transitie bij elkaar en dat vergt veel afstemming.

Het beschikbaar stellen van geschikte werkplekken is een verantwoordelijkheid van werkgevers en werknemers, voortvloeiend uit het Sociaal Akkoord 2013.

Financieel

De jaarrekening 2016 lijkt weer te geven dat wij een positief saldo op het sociaal domein hebben gerealiseerd van ongeveer € 350K. Waarvan dan € 300K veroorzaakt wordt door onderschrijding op de jeugdzorg. Echter geeft dit een vertekend beeld. Ten tijde van het opstellen van de jaarrekening 2015 hebben we de jaarmzet van een groot aantal aanbieders (met name GGZ) moeten bepalen aan de hand van door hen aangeleverde verantwoordingen (wegens gebrek aan ervaringscijfers). Deze bleken achteraf veel te hoog te zijn. We hebben in 2016 voor € 1,4 miljoen minder aan afrekeningen over 2015 uitgegeven. Eigenlijk hebben we in 2016 dus een tekort op de Jeugdzorg van € 1,1 mln. Ten opzichte van de Rijksbijdrage loopt het tekort op de Jeugdzorg inmiddels op tot ongeveer € 3,8 mln. Ten tijde van de 2^e Berap hadden we immers al € 2,7 mln budget verschoven van 'Wmo-oud' richting de jeugdzorg.

Helaas hebben we dit hogere tekort niet eerder kunnen voorzien. Begin van 2017 werden we geconfronteerd met grote facturen van grote instellingen. Deze facturen hebben betrekking op zorg die rechtmatig verleend is maar die (nog) niet in onze verplichtingen administratie was opgenomen. Deels wordt dat veroorzaakt door het nog ontbreken van zorgtoewijzingen. Daar is een achterstand ontstaan wegens capaciteitstekort bij zowel de instellingen als bij onze gemeentelijke organisatie. Maar deels wordt dat ook veroorzaakt doordat wij soms pas achteraf facturen zien doordat de zorg via andere verwijzers is toegekend. Dat maakt een goede inschatting van de kosten moeilijk.

De extra uitgaven hebben een structureel effecten zijn meegenomen in het "Definitief plan Ondersteuning en zorg Jeugd en Wmo 2017 en verder" (2106234).

5.1.2 Binnenstad

Het coalitieakkoord 2014-2018 heeft van de aanpak van de Hengelose binnenstad een sector- en portefeuille- overstijgend thema gemaakt. De opgave luidt 'naar een vitale en toekomstbestendige binnenstad van Hengelo'. De ernst en urgentie van wat er in de binnenstad speelt, vraagt om een andere aanpak. Op 28 april 2015 heeft de SCH de eindrapportage "rapport pilot Toekomstbestendige Binnenstad Hengelo" (hierna visie TBH genoemd) aangeboden aan wethouder Elferink. Onze reactie op de visie TBH is: 'Omarmen, Waarderen en Aansluiten!' De gemeente heeft met het raadsbesluit over deze visie en nadrukkelijk (beleids-)ruimte geboden aan de partijen om de visie verder om te zetten en antwoorden te vinden op de problematiek van de leegstand en achteruitgang in de Hengelose binnenstad. Gekozen is voor een faciliterende aanpak, waarbij de gemeente vooral verantwoordelijkheid heeft ten aanzien van de openbare ruimte, het beheer en de regelgeving.

Relevante ontwikkelingen en gebeurtenissen in 2016

De herinrichting van een compactere binnenstad en vooral de hoofdwinkelstraten is vertaald in de opdracht om de herinrichting van de Enschedesestraat op te pakken. De projectleiding heeft voorgesteld om het werk rondom het nieuw Stadskantoor te verbinden met het werk aan de Enschedesestraat. Door nieuwe eisen aan de manier van begroten en onduidelijkheid rondom de kosten alsmede dekking is vertraging ontstaan. Inmiddels is aan de OKRA Landschapsarchitecten uit Utrecht een opdracht versterkt om tot een ontwerp te komen.

De provincie Overijssel heeft in 2015 een subsidie van 5 ton beschikbaar gesteld voor het project van de drie Stadsentrees (Industriplein, Bataafse kamp en Wemenpark). Er zijn ontwerpen en begrotingen gemaakt waarvan het deel Bataafse Kamp al in uitvoering is. De rest volgt in 2017-2018. De Bestuurlijke Opdracht over Verkeer / Een Bereikbare Binnenstad 24/7 is vastgesteld. Er is een speciaal atelier over de fiets in de binnenstad georganiseerd i.s.m. Atelier Overijssel. Daarmee is een basis gelegd voor een betere afsluiting van de binnenstad. In eind januari/februari 2017 start de uitvoering. Het faciliteren van de maatregelen uit de visie TBH vraagt meer voorbereiding dan gedacht. Er is in 2016 veel werk verzet om beter zicht te krijgen op de manier waarop de Hengelose binnenstad beter in de markt gezet kan worden. De inzet kreeg een sterke impuls door

de deelname aan het project Retailink. In dit uitwisselingsprogramma vanuit URBACT wordt door Europese steden kennis opgehaald en gedeeld. Hengelo is als deelnemer tevens een casus in deze studie. De casus van Hengelo spitst zich toe op de 'marketing' van de binnenstad, met ingrediënten als het 'DNA van Hengelo'. Stel een identiteitsprofiel op, gebruik de potenties van Hengelo, en benut de talenten van je stad! Een vertaling kan bijv. een bidbook zijn, een acquisitie instrument om ondernemers/winkels te interesseren voor Hengelo. In dit project is naast de gemeente en de SCH ook Bureau Hengelo actief. In samenhang met dit speerpunt heeft Hengelo op 30 mei 2016 haar handtekening gezet voor de aansluiting op de landelijke Retailagenda.

Door een groep studenten van de Saxion Hogeschool is binnen het thema 'De stad van morgen' een project uitgevoerd over de ruimtelijke en functionele eisen voor aanloopstraten met het oog het gewenste profiel (hospitality-mix) en dat met het oog op wensen rondom herinrichting en overige (ruimtelijke) ingrepen. Deze studie is 20 januari 2017 gepresenteerd aan de opdrachtgever en zal vervolgens ook aan de Hengelose stakeholders worden opgeleverd.

Aanpak van de leegstand door stedelijke herverkaveling, actief wegbestemmen en verevenen is ook een speerpunt van de gemeentelijke inspanningen. Het college heeft het idee voor een vereveningsfonds opgepakt en de raad heeft er mee ingestemd hiervoor €400.000 uit te trekken voor de periode 2016-2019. In het najaar van 2016 is over deze aanpak uitgebreid gediscussieerd in het college en tijdens de politiek markt. Duidelijk is dat zonder een concrete businesscase hiervoor geen voorstel aan de raad kan worden gedaan. Inmiddels heeft de provincie aan de HMO een werkkapitaal 3 miljoen euro verstrekt bedoeld voor de herstructurering van binnensteden in de provincie.

De BIZ voor winkeliers is een feit en zal ook voor de komende 4 jaar worden voortgezet. Onderdeel van de afspraken is een 'level'-agreement' voor de kwaliteit en onderhoud van de openbare ruimte. Begin december is bekend geworden dat het initiatief om een aparte BIZ voor vastgoedeigenaren van de grond te krijgen het net niet heeft gehaald. De initiatiefnemers hebben echter wel besloten als groep verder te gaan in een samenwerking met de SCH. Wij zullen deze groep als stakeholder betrekken bij de vraagstukken van herstructurering, leegstand en verevening.

In de afgelopen periode is veel tijd gestoken in het overleg met de provincie over de aanpak van de leegstand en het ondersteunen van lokale initiatieven. Dit heeft geleid tot het opzetten van een Stadswerkplaats, en financiële ondersteuning van lokale initiatieven middels zogenoemde stadscheques. De Hengelose Stadswerkplaats 074 is inmiddels op 17 juni jl. geopend in het bijzijn van gedeputeerde Van Haaf van de provincie Overijssel. De gemeente Hengelo ontvangt als 'tussenpersoon' €25.000 euro over een periode van 3 jaar voor de exploitatie van een Stadswerkplaats 074 alsmede 10 Stadscheques van €2.500 voor de ondersteuning van lokaal initiatieven. Inmiddels is al het overleg over de binnenstad van de gemeente Hengelo verhuisd naar het pand aan het Schouwburgplein 2. De SCH heeft de exploitatie op zich genomen. De stadswerkplaats is bedoeld als bindende factor tussen inwoners, ondernemers en iedereen die daarin wat wil betekenen voor de binnenstad.

In september diende zich een nieuw initiatief aan: een schaatsbaan met randvoorzieningen met als naam 'Winterworld'. Het is mede door de inspanningen van de SCH gelukt om Winterworld naar de binnenstad te halen. Er is eenmalig een subsidie van €20.000,- via Bureau Hengelo verstrekt als aanjaarbudget zodat er ook mogelijkheden zijn voor openbare of laagdrempelige toegankelijkheid. Uit de evaluatie begin januari is gebleken dat Winterworld ook de komende jaren door wil gaan in Hengelo.

De pilot Spontane Binnenstad is een samenwerking tussen de Netwerkstadgemeenten en de provincie Overijssel. De pilot ondersteunt maatschappelijke initiatieven die de transformatie van onze binnensteden op positieve wijze beïnvloeden door voorbeeldwerking. Hengelo heeft hiervoor in totaal 3 initiatieven gehonoreerd. De eerste twee in 2015 te weten de GameChange Karavaan (een project van Trimotion BV) en de Pastoriestraat. In 2016 is het initiatief 'HeArtLane' gericht op kunst in de openbare ruimte ter ondersteuning van de transformatie gehonoreerd. De komende 3 jaar worden tijdens meerdaagse activiteiten, projecten gepresenteerd aan het Hengelose publiek

en wordt het culturele aanbod meer met elkaar verbonden. Vanuit de GameChange Karavaan is krachtig meegewerkt aan de totstandkoming van de Stadswerkplaats 074. Ook is door deze partij een verbinding gelegd met de Hogeschool Arnhem-Nijmegen, waardoor 6 studentengroepen civiele techniek inspiratieplannen hebben gemaakt voor de Hengelose binnenstad. Met de Stichting Pastoriestraat is heel nauw samengewerkt om hun 11-punten plan te realiseren. Inmiddels is het café het Neutje heropend en is herinrichting van het pleintje aanstaande.

Over de samenwerking met de stakeholders kunnen we zeggen dat er in 2016 wel stappen zijn gezet maar dat door het besluit over het terrassenbeleid er ook veel in de relatie met SCH en Horeca gerepareerd moest worden.

5.2.1 Economie, Werk en Inkomen

Aanspreekpunt bestuurlijk:	Wethouder ten Heuw
Betrokken sector(en):	Sociaal en Fysiek
Aanspreekpunt(en) ambtelijk:	Katja Boerrigter, Henk Jan Tromp

We werken aan een energiek Hengelo voor werken en ondernemen. Wij stimuleren en faciliteren de lokale economie (de bedrijven) door een actieve en betrokken houding. We wensen dat burgers zoveel als mogelijk inkomen uit werk hebben. De gemeente streeft ernaar zoveel mogelijk burgers werkgelegenheid te bieden door enerzijds de voorwaarden voor de vestiging van bedrijven aantrekkelijk te maken, anderzijds individuele begeleiding te bieden voor mensen bij de toeleiding naar werk en/of maatschappelijke participatie. We proberen armoede te bestrijden en schulden te voorkomen dan wel te saneren door schuldbemiddeling. Doel daarbij is de burger zo goed mogelijk in staat te stellen zo volwaardig mogelijk deel te nemen aan de samenleving.

Relevante beleidsnota's

- Evaluatie Bedrijventerreinvisie (2013)
- Horecavisie (2013)
- Detailhandelsvisie (2012)
- Kantorenvise (2012)
- Ontwikkelagenda Netwerkstad Twente (2013)
- Met respect...(2014)
- Op weg naar een nieuw stelsel voor maatschappelijke ondersteuning (2014)
- Sterker aan het werk (2013)
- Armoedebeleid (2016)
- Schuldhulpverlening (2016)

11. Economie

Activiteit: Subsidiëren en aansturen van Bureau Hengelo voor stadspromotie & evenementen

Gedaan

- We hebben aan Bureau Hengelo een subsidie beschikbaar gesteld waarmee een aantal evenementen financieel is ondersteund. Daarnaast heeft Bureau Hengelo de middelen gebruikt om de evenementenorganisatoren te begeleiden en de promotie van de evenementen te verzorgen. Ook heeft Bureau Hengelo in brede zin de citymarketing verzorgd en een bijdrage geleverd aan de toeristische ontwikkeling van Hengelo. Ten behoeve van de marketing van Twente heeft Bureau Hengelo de ontwikkeling van de organisatie van Marketing Oost mede begeleid.

Activiteit: Beleid maken voor de haven, toezicht en handhaving hierop en het innen van havengelden

Doen

- We starten de voorbereiding van de werkzaamheden aan het Twentekanaal in Hengelo, zodat het Twentekanaal toegankelijk wordt voor grotere schepen.

Gedaan

- Onderzoek naar te verrichten werkzaamheden in de binnenhaven van Hengelo (o.a. aanpak kades) is in 2016 gestart en zal begin 2017 worden afgerond. Er is een start gemaakt met de actualisatie van de binnenhavenvisie.

Activiteit: Organiseren en aansturen van de markt en kermis

Doen

- Jaarlijks wordt door de gemeente de Lambertuskermis georganiseerd. Deze kermis wordt gehouden rond de 3^e donderdag in september. kermis duurt 5 dagen, van woensdag tot en met zondag.

Gedaan

- De Lambertuskermis in 2016 is gehouden van 14 tot en met 18 september. Er zijn 54 standplaatsen verhuurd. In 2015 waren dat er nog 62. De huuropbrengsten dalen doordat dezelfde terreinen niet jaarlijks beschikbaar zijn.

Activiteit: Beleid maken over de economische structuur in Hengelo

Doen

- De gemeente investeert jaarlijks € 100.000 extra in de samenwerking op het gebied van economie en arbeidsmarkt in Twente. De samenwerking vraagt extra inzet van personeel, beleidsmatig en op het gebied van accountmanagement.
- We werken aan een compactere binnenstad en stellen daarvoor een vereveningsfonds in, waarin we eenmalig € 400.000 investeren. Hierbij wordt een nadrukkelijke koppeling gemaakt tussen met het thema binnenstad en de uitvoering van de geactualiseerde horecavisie.
- We actualiseren de bedrijventerreinvisie, met aandacht voor de profilering van de verschillende terreinen binnen Twente.
- We vernieuwen de Horecavisie. Deze visie is een belangrijke pijler voor de ontwikkeling van de binnenstad.

Gedaan

- De extra inzet van personeel, beleidsmatig en op gebied van accountmanagement is geëffectueerd. Uit de extra investering is ook de bijdrage voor aanstelling van 3 regionale acquisiteurs betaald in Twents verband.
- Het vereveningsfonds is in 2016 ingesteld. Er zijn in het verslagjaar nog geen concrete voorstellen gedaan voor acties met een financiële bijdrage uit dit fonds. Bij de begrotingsbehandeling 2017 is aangegeven dat nadere uitwerking volgt in de eerste helft van 2017.
- Er is intensief gewerkt, met aandacht voor kwantiteit én kwaliteit, aan de actualisatie van de (regionale) bedrijventerreinvisie die naar verwachting medio 2017 bestuurlijk kan worden vastgesteld.
- Er is een ontwerp-horecavisie opgesteld en ter inzage gelegd.
- In 2016 is opnieuw een poging gedaan om een bedrijveninvesteringszone in de binnenstad specifiek voor vastgoedeigenaren vast te stellen. Er bleek wederom te weinig draagvlak voor te bestaan.

Activiteit: Relaties onderhouden met bestaande en nieuwe bedrijven via accountmanagers

Doen

- We verbinden de acquisitie van ons accountmanagement met acquisitie op regionale schaal en met de werkgeversbenadering.

Gedaan

- Officiële bedrijfs- en werkbezoeken worden door de bestuurders zoveel mogelijk afgelegd met een accountmanager EZ en een adviseur werk (Werkplein).

- Door de accountmanagers is regulier contact onderhouden met ondernemers, werkgeversorganisaties en bedrijvenverenigingen van werklocaties. Ook zijn er structurele overleggen in de regio voor werkzaamheden van de Twente Board en het Werkplein.
- Er zijn percelen uitgegeven op deelterreinen van Twentekanaal, Westermaat en gezondheidspark (gevestigde bedrijven: o.a. HP Valves, Sensata, Nijwa, Volvo Harrie Arendsen; uitbreiding bedrijven: o.a. de Kieviet, Dutch Shape).
- Advies en begeleiding bij winkel- en kantoorvestigingen.
- Voorbereiding project Westermaat-Zuidwest is in 2016 afgerond. Realisatie zal plaatsvinden in het voorjaar van 2017.
- Project Haaksbergerstraat is uitgevoerd. Het cluster Economische Zaken was betrokken bij de vestiging van bedrijven op HTSP Thales.
- Met de verhuizing van WTC Twente naar het voormalige MTS-gebouw is een start gemaakt met de ontwikkeling van het WTC business district in Hart van Zuid.
- Er zijn intensieve contacten geweest met ondernemers (detailhandel en horeca), vastgoedeigenaren, assetmanagers in de binnenstad. Er is actief contact gelegd en onderhouden met partijen die nieuwe winkelformules willen starten in de binnenstad.

12. Uitkeringen, schuldbemiddeling en minimabeleid

Activiteit: Bijstand en andere uitkeringen verstrekken aan oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werklozen en zelfstandigen

Doen

- Het verstrekken van een bijstandsuitkering aan oudere- en gedeeltelijk arbeidsongeschikte zelfstandigen en aan startende- en zelfstandige ondernemers die tijdelijk niet voldoende inkomsten uit hun bedrijf genereren om in de kosten van het bestaan te kunnen voorzien.

Gedaan

- Er is aan 63 ondernemers een uitkering levensonderhoud in het kader van Besluit bijstandsverlening zelfstandigen verleend en aan 12 mensen is een uitkering op grond van de Inkomensvoorziening oudere- en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werklozen verstrekt.

Activiteit: Schuldbemiddeling bieden aan inwoners met schulden

Doen

- Het leggen een verbinding tussen BudgetAlert en Wijkkracht, waarbij wordt ingezet op de preventieve aanpak via Wijkkracht om daarmee zoveel mogelijk te voorkomen dat inwoners in een schuldsituatie terecht komen bij BudgetAlert.
- Het maken van een bestandskoppeling van signalen over betalingsachterstanden bij Menzis, Welbions en energiemaatschappijen, zodat sneller ingespeeld kan worden op inwoners met schulden. Het doel is onder meer huisuitzettingen te voorkomen.
- Het vormgeven van de ketenaanpak en de afstemming met BudgetAlert (toegang en preventie) en Stadsbank Oost Nederland, waarbij wordt ingezet op preventie.

Gedaan

- Het beleidsplan Schuldhulpverlening 2016-2020 is in juni vastgesteld door de raad. Hierin is de verbinding tussen BudgetAlert en Wijkkracht verwoord en zijn de preventietaken vastgelegd. Periodieke scholing en kennisverbreding tussen partijen is vanaf de zomer gestart.
- Een bestandskoppeling van signalen van Menzis, energiemaatschappijen en Welbions is technisch mogelijk gemaakt en in gang gezet. Daarnaast is het convenant Huurschulden in

september ondertekend door Welbions, de Stadsbank en de gemeente. Dit convenant heeft als doel de vroegtijdige signalering van problematische schulden en het voorkomen van huisuitzetting. Het convenant heeft geresulteerd in minder huisuitzettingen, minder dossiers die zijn overgedragen aan de deurwaarder en meer betalingsregelingen.

- Er zijn door BudgetAlert 585 schuldhulpverleningstrajecten afgesloten waarvan 282 succesvol zijn afgerond. In 51 gevallen is de klant doorverwezen (met name bewindvoering) naar een andere instantie.
- In 2016 zijn voor de gemeente Hengelo 24 schuldensituaties van bij het ROZ aangesloten ondernemers afgerond, waarvan 16 met een positief resultaat (een succesvolle sanering, directe crisisinterventie of anderszins een regeling van de schuldensituatie, informatie en advies).

Activiteit: Bijzondere bijstand verstrekken aan huishoudens met een laag inkomen en noodzakelijke uitgaven

Doen

- Het verstrekken van bijzondere bijstand voor noodzakelijke kosten van het bestaan aan huishoudens met een laag inkomen.

Gedaan

- Er is aan 3.570 individuele personen bijzondere bijstand verstrekt. Er zijn 13.382 verstrekkingen gedaan, inclusief 1.387 verstrekkingen individuele inkomensvoering. In totaal is voor € 2.388.122 aan bijzondere bijstand verstrekt. De kosten voor bijzondere bijstand zijn inclusief de kosten voor bewindvoering.
- Voor de kosten van bewindvoering is 4.735 keer bijzondere bijstand verstrekt voor een bedrag van € 603.796. De kosten van bewindvoering stijgen al jaren sterk, dit is een landelijke trend. Bewindvoering wordt door de rechter opgelegd en de kosten moeten door gemeenten worden betaald indien de onder bewind gestelde geen draagkracht heeft. De kosten zijn dan ook niet door beleid beïnvloedbaar. De kosten van bewindvoering zijn ten opzichte van het voorgaande jaar gestegen met € 255.912.

Activiteit: Individuele inkomensvoering verstrekken aan huishoudens die langer dan drie jaar een laag inkomen hebben

Doen

- De individuele inkomensvoering verstrekken aan rechthebbenden.

Gedaan

- De individuele inkomensvoering is 1.387 maal verstrekt, 908 keer aan alleenstaanden, 251 keer aan alleenstaande ouders en 228 keer aan echtparen.

Activiteit: Bevorderen van maatschappelijke participatie door het verstrekken van vergoedingen voor sport- en culturele activiteiten

Doen

- We investeren € 25.000 extra in het kindpakket.

Gedaan

- Aan zwembaden is in 2016 € 16.000 extra uitgegeven. Verwacht werd dat voor 125 kinderen een vergoeding zou worden aangevraagd, dat zijn er 200 geworden. Er is voor 75 fietsen een vergoeding verstrekt voor een totaal bedrag van € 7.500. Daarnaast is in het kader van de extra middelen voor het kindpakket aan de Voedselbank en het Jeugd sportfonds elk € 10.000 verstrekt.

13. Werkgelegenheid en sociale werkvoorziening

Activiteit: Beleid ontwikkelen gericht op terugkeer van bijstandsgerechtigden naar de arbeidsmarkt, bevordering van wijkconomie en adviseren en faciliteren van starters en zzp-ers.

Doen

- We verbeteren de werkgeversdienstverlening (plaatsing) op het Werkplein en we stellen een marktbeperkingsplan 2016 op. In 2016 wordt gewerkt aan een governancestructuur van de Werkpleinen in Twente.

Gedaan

- Er is een team producten en team diensten actief (specialisatie). Voor de verbetering van de ketenoptimalisatie (aanleveren werkzoekende kandidaten door klantmanagers en SWB) zijn afspraken gemaakt en is een instrumentenkoffer (regionaal) voor werkgevers ingericht. Daarnaast is een regionaal marktbeperkingsplan en werkplan 2016 voor Werkplein Hengelo opgesteld.
- Ten behoeve van de governancestructuur zijn bestuurlijke en beleidsmatige regionale governanceafspraken gemaakt met betrekking tot regionale samenwerking. De structuur gaat in op 1 februari 2017.

Doen

- We zetten in op vroeg signalering van problemen bij bestaande zzp'ers en ondernemers via advisering en coaching en nauwe samenwerking met partners en intermediairs, zoals de Belastingdienst. We proberen op deze manier 'erger' te voorkomen.

Gedaan

- Door een grote inzet op de benadering intermediairs als banken, accountants, ondernemersverenigingen en de Belastingdienst worden problemen bij ondernemers op een pro-actieve wijze aangepakt. Daarnaast wordt bij bijeenkomsten voor ondernemers en intermediairs aangesloten of worden deze georganiseerd .
- In 2016 ontving het ROZ in totaal 85 verzoeken van Hengelose ondernemers om een krediet of (verlenging van de) tijdelijke inkomensondersteuning op grond van het Besluit bijstandverlening zelfstandigen (Bbz). Er zijn ruim 200 mensen begeleid bij de start van hun onderneming. Er zijn 46 personen daadwerkelijk gestart met een eigen bedrijf.

Doen

- We stimuleren de wijkconomie door netwerkcafés, spreekuren en trainingen te organiseren.

Gedaan

- De wijkconomie is gestimuleerd door middel van de aangeboden dienstverlening, het runnen van Ondernemerscentrum H164, het organiseren van bijeenkomsten, netwerkcafés, trainingen en masterclasses, de uitreiking van de Startersprijs Midden Twente, het verzorgen van mailings en free publicity en de organisatie van het nieuwe Startersevent Twente.

Doen

- We integreren sociale zaken van Haaksbergen in de gemeenschappelijke regeling Borne-Hengelo.

Gedaan

- Per 1 oktober is Sociale Zaken van de gemeente Haaksbergen toegetreden tot de lichte Gemeenschappelijke Regeling Borne-Hengelo. Het uitgangspunt voor de samenwerking is dat alle partijen hetzelfde, Hengelose, werkproces hanteren. De samenwerking heeft als doel om op basis van de gerealiseerde schaalvergroting kwaliteitsverbetering en kostenbesparing te realiseren.

Activiteit: Workshops, participatietrajecten en re-integratietrajecten voor bijstandsgerechtigden inkopen en uitvoeren

Doen

- We werken samen met het ROC van Twente om ondernemerschap in het onderwijs te stimuleren.

Gedaan

- Met het ROC en Saxion is de Week van het Ondernemen georganiseerd. Er worden trainingen en leergangen in het onderwijs verzorgd en ondernemende studenten hebben begeleiding gekregen.
- Er wordt advies en ondersteuning geboden aan sociale ondernemers of mensen die de ambitie hebben om te starten met een sociale onderneming. In samenwerking met onder andere de gemeente Enschede en de Rabobank is een versnellings- en financieringsprogramma voor sociale ondernemers opgezet.

Doen

- We proberen kwetsbare jongeren, die door maatregelen in het onderwijsdomein tussen wal en schip dreigen te vallen, te helpen op de arbeidsmarkt. Gemeente, onderwijs, zorg en het bedrijfsleven slaan de handen ineen om ook in mindere tijden juist ook kwetsbare jongeren wel te kunnen blijven ondersteunen en hen niet tussen wal en schip te laten vallen.

Gedaan

- Via de G32 en de commissie Werk en Inkomen van de VNG is veel bestuurlijke inzet gepleegd waaronder een bestuurlijk gesprek met staatsecretaris Klijnsma en minister Bussemaker op 17 juni. Een vervolgonferentie vond plaats op 17-2-2017.
- Vanuit het trekkerschap van de G32-themagroep 'Sterke keten Participatie, leren, werken en ondernemen' is met betrekking tot dossier aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt een bestuurlijke werkconferentie georganiseerd over één regeling onderkant arbeidsmarkt op 12 november. Dit heeft geresulteerd in een concept manifest.
- Op VSO-Pro scholen zijn 'klantmanagersteams' ingevoerd met als doel om de aansluiting tussen het onderwijs en Sociale Zaken en de WMO soepel te laten verlopen. Daarnaast is een routekaart opgesteld waardoor alle mogelijkheden helder in beeld zijn.
- Het instrumentarium voor werkgevers ten aanzien van Pro-VSO-leerlingen is uitgebreid.

Activiteit: Coördineren en organiseren van activiteiten om taal-, reken- en ICT-vaardigheden van inburgeraars te vergroten

Doen

- Opvangen en maatschappelijk begeleiden van de verhoogde instroom van statushouders in Hengelo. Inzetten op participatie en integratie. Waar mogelijk en gewenst meewerken aan tijdelijke opvang van statushouders of asielzoekers.

Gedaan

- In samenspraak met Wijkkracht, Menthol, Welbions en andere partners is de taakstelling van 206 te huisvesten en begeleiden statushouders ruim gehaald. Er is dus sprake van over realisatie.
- In 2016 is een start gemaakt met de zogenaamde participatieverklaring die feitelijk als vertrekpunt voor integratie geldt. Twee groepen statushouders hebben inmiddels de participatieverklaring getekend. Daarnaast zijn statushouders aan de slag gegaan op een werkervaringsplaats bij de SWB en is een opzet gemaakt voor een werkgelegenheidsproject bij Post NL voor deze doelgroep. Begin 2017 gaat de eerste groep aan de slag.
- Nadat we in 2015 gestart zijn met de Aanvullende opvang (AVO) in de Willemstraat (135 plaatsen), is er in 2016 ook een AVO gevestigd in het voormalige verzorgingshuis

Hooghagen, nu locatie Havezaten. Het gaat daar maximaal 250 personen voor maximaal drie jaren. Intensieve samenwerking met en tussen omwonenden, vrijwilligers, Wijkagenten, COA, Vluchtelingenwerk, pandeigenaren en de gemeente heeft er toe geleid dat deze opvang tot nu zonder grote problemen is verlopen.

Activiteit: Werkplekken bekostigen bij of via de SWB of andere SW-bedrijven voor inwoners met een indicatie sociale werkvoorziening

Doen

- In 2016 wordt verder gewerkt aan de totstandkoming van de publiekrechtelijke organisatie-eenheid voor beheer en onderhoud van de publieke ruimte. Dit in het kader van 'Samen Verder' met SWB en gemeente Hof van Twente (Gildebor).

Gedaan

- De besluiten die nodig waren om per 1 januari 2017 van start te kunnen gaan met Gildebor zijn voor het eind van het jaar 2016 genomen.
- Zo is de gemeenschappelijke regeling SWB midden Twente is in technische zin aangepast en vastgesteld om de uitbreiding van de werkzaamheden van de gemeenschappelijke regeling mogelijk te maken. Daarnaast heeft de raad de voor Gildebor noodzakelijke begrotingswijziging vastgesteld.
- Om de overgang van het personeel van de gemeenten naar de GR mogelijk te maken is een akkoord bereikt over een overgangsprotocol Gildebor. Circa 90 medewerkers van de gemeente Hengelo zijn per 1 januari 2017 uit dienst getreden van de gemeente en vervolgens in dienst bij de gemeenschappelijke regeling.
- Tussen gemeente en de gemeenschappelijke regeling is een dienstverleningsovereenkomst afgesloten met bijbehorende productbladen. Daarin zijn de overgedragen werkzaamheden vastgelegd. Deze productbladen worden de komende jaren verder geoptimaliseerd.
- Verder is er een activa-passiva-overeenkomst gesloten, waarbij een groot deel van de tractie van de voormalige sector Stedelijk Beheer is overgedragen aan de gemeenschappelijke regeling.
- Ten slotte zijn ingebruikgevingsovereenkomsten gemaakt voor de locaties Asveldweg, 't Beukert en de Kuipersdijk.

Activiteit: Inwoners met een arbeidsbeperking plaatsen op door Twentse werkgevers beschikbaar gestelde banen

Doen

- Er moeten Twente breed 790 banen gerealiseerd worden, 515 door de marktsector en 275 door de overheid. De matching wordt verzorgd door het werkbedrijf.

Gedaan

- Er is een werkende infrastructuur opgezet (beoordelingskader, doelgroepenregister, melding banen banenafpraak in de systemen van UWV en gemeenten). De matching is door het Werkbedrijf uitbesteed aan het Werkplein.
- De monitoring of de doelstelling met betrekking tot het aantal te realiseren banen is gehaald gebeurt landelijk per sector (markt en overheid), niet per individuele werkgever.
- In de zomer van 2016 is voor het eerst beoordeeld (zogenoemde één-meting) of er tot en met 2015 voldoende banen zijn gerealiseerd. Er waren voldoende banen gerealiseerd in beide sectoren, waardoor de quotumregeling niet geactiveerd is.
- In 2017 wordt beoordeeld of er tot en met 2016 voldoende extra banen zijn gerealiseerd. De resultaten van de zogenoemde twee-meting worden rond de zomer 2017 bekend. Het proces rond het al dan niet activeren van de quotumregeling in 2017 start dan opnieuw.

- Eind december 2016 zijn enkel de cijfers tot en met het tweede kwartaal 2016 bekend. Voor de regio Twente zijn er 554 extra banen in de marktsector gerealiseerd en ten opzichte van de nulmeting op 1 januari 2013 zijn 81 minder banen in de overheidssector. De exacte realisatiecijfers over 2016 (macro) worden in juli 2017 geleverd.
- 1 Er zijn plus/minus 80 loonwaardemetingen uitgevoerd
 - 2 Aantal aangevraagde ABA's (aanvraag beoordeling arbeidsvermogen) door Gemeente Hengelo: 49
 - 3 Aantal aangevraagde IBA's (individuele aanvraag beoordeling arbeidsvermogen) door burgers: 65
 - 4 Totaal Aantal uitgevoerde en gerapporteerde beoordelingen: 109
 - 5 Uitkomst: 86 toekenningen en 23 afwijzingen voor opname doelgroepenregister.

Prestatie indicatoren

Prestatie indicator	2016 (begroot)	2016 (werkelijk)
Subsidiëren en aansturen Bureau Hengelo voor stadspromotie en evenementen	280 evenementen	246
Beleid haven, toezicht, handhaving en inning havengelden	Geladen: 2.000 kton bulk en 52.000 teu Gelost: 1.200 kton en 52.000 teu	Totaal geladen en gelost: 3.254.973 kton bulk 92.910 teu (containers)
Organiseren markt en kermis	120 marktdagen en Lambertuskermis in september	104 marktdagen en Lambertuskermis in september
Bedrijven aantrekken en relatiemanagement door accountmanagers	7.500 bedrijfscontacten en 420 bedrijfsbezoeken 1000 binnengehaalde vacatures door het werkplein	7.800 bedrijfscontacten en 420 bedrijfsbezoeken, 1208 binnengehaalde vacatures door het werkplein
Subsidiëren recreatieparken in regionaal verband	4 recreatieparken	4 recreatieparken
Aantal banen per 1000 inwoners in de leeftijd 15-64 jaar	894	n nb
Het aantal werkloze jongeren 16-24 J stand per 31 december	147	n nb
Netto participatiegraad	65,4%	n nb
Aantallen uitkeringen WWB, Ioaw en Ioaz stand per 31 december	2.575	2.416
Schuldbemiddelings-trajecten	1.000	562
Aantal huishoudens dat bijzondere bijstand ontvangt	1.561	3.570
Het percentage kinderen in (p-wet) uitkeringsgezinnen uitgedrukt in totaal aantal kinderen t/m 24j	8,5%	8,6%
Aantal verstrekkingen Individuele inkomenstoeslag	1.250	1.387
Verstrekkingen Sport en Cultuurfonds	5.950	5.754
Inbestede re-integratietrajecten	325	229
Aantal SE's bij de SWB	491 SE's	485,8

Activiteit	Omschrijving activiteit	Lasten	Baten
Feitenkaart 11 : Economie			
11A	Subsidiëren van Bureau Hengelo voor stadspromotie en evenementen.	460.903	
11B	Beleid maken voor de haven, toezicht en handhaving hierop en het innen van havengelden.	398.526	414.781
11C	Organiseren en aansturen van de markt en kermis.	365.829	299.900
11D	Beleid maken over de economische structuur in Hengelo.	1.021.984	470.206
11E	Relaties onderhouden met bestaande en nieuwe bedrijven via accountmanagers.	382.109	
11F	Subsidiëren van recreatieparken in regionaal verband.	223.431	
Totaal		2.852.781	1.184.887
Feitenkaart 12 : Uitkeringen, schuldbemiddeling en minimabeleid			
12A	Bijstand verstrekken en andere uitkeringen verstrekken aan oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werklozen en zelfstandigen.	47.363.758	38.280.492
12B	Schuldbemiddeling bieden aan inwoners met schulden.	1.328.179	
12C	Bijzondere bijstand verstrekken aan huishoudens met een laag inkomen en noodzakelijke uitgaven.	2.332.656	849.544
12D	Individuele inkomenstoelagen verstrekken aan huishoudens die langer dan drie jaar een laag inkomen hebben.	1.735.097	
12E	Bevorderen van maatschappelijke participatie door het verstrekken van vergoedingen voor sport- en culturele activiteiten.	834.939	-3.956
Totaal		53.594.629	39.126.080
Feitenkaart 13 : Werkgelegenheid en sociale werkvoorziening			
13A	Beleid ontwikkelen gericht op terugkeer van bijstandsgerechtigden naar de arbeidsmarkt, bevordering van wijkconomie en adviseren en faciliteren van starters en zzp-ers.	1.744.213	
13B	Workshops, participatietrajecten en re-integratietrajecten voor bijstandsgerechtigden inkopen en uitvoeren.	2.709.093	75.981
13C	Coördineren en organiseren van activiteiten om taal-, reken- en ICT-vaardigheden van inburgeraars te vergroten.	416.129	174.964
13D	Werkplekken bekostigen bij of via SWB of andere SW-bedrijven voor inwoners met een indicatie sociale werkvoorziening.	13.178.959	58.440
Totaal		18.048.394	309.385

5.2.2 Onderwijs en Jeugd

Aanspreekpunt bestuurlijk:	Wethouder Bruggink
Betrokken sector(en):	Sociaal
Aanspreekpunt(en) ambtelijk:	Katja Boerrigter

De gemeente streeft ernaar om de ontwikkeling van jeugdigen (en volwassenen) te bevorderen en de jeugd te laten opgroeien tot inwoners die zichzelf kunnen redden. Vanaf 1 januari 2015 is de Jeugdwet ingegaan. Gemeenten zijn nu ook verantwoordelijk voor alle jeugdhulp voor jeugdigen tot 18 jaar. Dat gebeurt naast de huidige taak van het preventieve jeugd beleid en de jeugdgezondheidszorg.

Relevante beleidsnota's

- Met Respect... Op weg naar een nieuw stelsel voor maatschappelijke ondersteuning (2014)
- Sterk Profiel III
- De GGD in tijden van verandering (HMM, mei 2015)

21. Opgroeien en ontwikkelen

Activiteit: Uitvoeren van wettelijke taken rond het openbaar onderwijs zoals bestuurlijke en financiële taken

Doen

- Begroting en jaarrekening van de OSG en Primato worden ter kennisname en bespreking naar de Raad gebracht

Gedaan

- De jaarstukken van de OSG en Primato zijn afgehandeld in de Raad.
- Er is halfjaarlijks overleg geweest met OSG en Primato tussen de wethouder en directeur of bestuurder.
- Uitgebreide kennismaking met Raad van Toezicht OSG en Bestuur Primato

Activiteit: Opstellen van een programma onderwijshuisvesting samen met schoolbesturen over nieuwbouw en aanpassing van gebouwen voor primair, voortgezet en speciaal onderwijs

Doen

- We werken aan de ontwikkeling van het Vmbo: de OSG en Carmel gaan samenwerken onder één dak. Nabij de wijk Medaillon wordt voor beide scholen één beroepsgericht Vmbo gerealiseerd. In 2016 is gestart met de bouwwerkzaamheden.

Gedaan

- Bouw VMBO is gestart, in de loop van het schooljaar 2017/18 wordt gestart in de nieuwe VMBO Medaillon
- Integraal Huisvestingsplan V(S)O proces is gestart 2e helft 2016, moet begin 2017 helder zijn hoe verder.

Activiteit: Beleid maken voor voorschoolse periode en primair onderwijs om onderwijsachterstanden te voorkomen en te bestrijden zoals voor- en vroegschoolse educatie (VVE) en Integrale Kindcentra (IKC)

Doen

- 1 Eind 2015 wordt gekozen op welke wijze vervolg wordt gegeven aan de voorschool in Hengelo. Streven is in 2016/2017 de nieuwe werkwijze ten uitvoer te brengen.

Gedaan

- Toekomstscenario voorschool Hengelo in college en raad vastgesteld (najaar 2016), uitvoeringsregeling voorschool ontwikkeld die m.i.v. 1 januari 2017 ingezet kan worden, kwaliteit VVE is geïnspecteerd en heel goed bevonden.
- Door het toekomstscenario en de uitvoeringsregeling voorschool is de bezuiniging van € 250.000 gerealiseerd.
- Er is een nulmeting 1 zorgroute voorschools uitgevoerd, hier is vervolg aangegeven door scholing en informatiebijeenkomsten.

Activiteit: Inkoop van onderwijsbegeleiding ter verbetering van de zorgstructuur in de voorschoolse periode, primair, voortgezet en speciaal onderwijs

Doen

- We willen meer scholen aansluiten bij het programma 'Bibliotheek op school': een nieuwe beleidsinvestering die voortkomt uit de maatschappelijke takenverkenning is het voortzetten van het programma bibliotheek op school. Het streven is daarbij om meer scholen aan te laten sluiten bij dit programma.

Gedaan

- Inzet van impuls Opgroeien en Ontwikkelen; deze grotendeels ingezet op ondersteuning gedragsaanpakken in het primair onderwijs en de ontwikkelingen in de voorschool. In afstemming met de programmaraad Opgroeien en Ontwikkelen gedaan. De inzet is afgebouwd, voor de onderdelen taal, rekenen en opbrengst gericht werken zijn geen middelen meer beschikbaar gesteld. Zo is de bezuiniging van € 100.000 gerealiseerd.
- Bibliotheek op school zie cultuur.

Activiteit: Leerplicht controleren en begeleiden van jongeren om voortijdige schooluitval te voorkomen

Gedaan

- Uitvoering aan gegeven. Inmiddels team leerplicht gekoppeld aan toegang Jeugd en Gezin en RMC aan team werk en inkomen.
- Regionaal Twentse Belofte opgesteld voor meerjarenbeleid VSV en doelgroep kwetsbare jongeren met weinig/geen aansluiting op de arbeidsmarkt. Door veranderende wetgeving van het rijk verandert de registratiefunctie van het RMC.

Activiteit: Beleid maken voor individueel en groepsleerlingenvervoer, aanvragen hiervoor toetsen, en vervoer inkopen

Gedaan

- In regionale integrale vervoersvisie is leerlingenvervoer opgenomen en de voorbereidingen voor de aanbesteding lopen gericht op onderstaande punten.
- Op 1 juli 2017 voor de huidige overeenkomsten regiotaxi voor alle deelnemende gemeenten.
- Op 1 augustus 2017 voor de huidige overeenkomsten leerlingenvervoer voor o.a. de gemeente Hengelo.
- Op 1 januari 2018 voor het vervoer binnen de huidige overeenkomsten Ondersteuning Maatschappelijke Deelname (OMD) (volwassenen en jeugdigen naar dagbesteding) voor o.a. Hengelo.
- Op 1 augustus 2017 voor vervoer naar jeugdhulplocaties voor o.a. de gemeente Hengelo.

Activiteit: Coördineren en organiseren van activiteiten om taal- en rekenvaardigheden van volwassenen te bevorderen

Gedaan

- Er is uitvoering gegeven aan de overeenkomst met het ROC van Twente waarin trajecten voor volwasseneducatie ingekocht worden op het ROC en in de wijken.

Activiteit: Bekostigen van peuterspeelzaalwerk

Gedaan

- Spring! peuterspeelzalen wordt een kinderopvangaanbieder per 1/1/2017. Door de uitvoeringsregeling voorscholen in Hengelo kunnen ook ander kinderopvangaanbieders als ze voldoen aan de kwaliteitscriteria ook gesubsidieerde reguliere en Vve peuterplekken aanbieden. Ook is toegewerkt naar de mogelijkheid het aantal gesubsidieerde peuterplekken in Hengelo uit te breiden.

Activiteit: Uitvoeren van wettelijke toezichtstaken rond kinderopvang en peuterspeelzalen

Gedaan

- Er is uitvoering gegeven aan het toezicht op de kwaliteit van de kinderopvang en peuterspeelzalen in Hengelo. Ook is in het kader van de harmonisatie van Spring! peuterspeelzalen naar kinderopvang per 1-1-2017 en het open stellen van gesubsidieerde peuterplekken gesproken over de gevolgen voor de wijze van toetsing en handhaving.

Activiteit: Subsidiëren van algemeen jeugd- en jongerenwerk, zoals jongerencentra en scouting en specifieke jeugd, en jongerenwerk gericht op jongeren die buiten de boot dreigen te vallen zoals ambulante jongerenwerk

Gedaan

- Jeugd en jongerenwerk is onderdeel van Wijkkracht. In 2016 is er een plan voor de doorontwikkeling van het jongerenwerk in Hengelo opgesteld door Wijkkracht: Alle jongeren kansrijk. In 2017 wordt dit uitgerold. Daarnaast is er een stedelijk aanbod voor jongeren Skillz: gericht op talentontwikkeling voor jongeren. Jongerencentra Cerberus en Innocent organiseren zichzelf, in 2016 verschillende activiteiten georganiseerd voor jongeren o.a. optreden van bandjes, spellenmiddagen, feesten, ontmoetingsmiddagen. Door het onderbrengen van het jeugd en jongerenwerk bij Wijkkracht en de doorontwikkeling is de bezuiniging op het professioneel jeugd- en jongerenwerk van € 200.000 gerealiseerd.
- De Hengelose scoutinggroepen hebben 1024 leden (2015). Binnen de reguliere groepen heeft 14% van de jeugdleden een diagnose bijv. astma, ADHD, PDD nos. Daarnaast zijn er nog groepen Blauwe vogels voor kinderen met extra begeleidingsvraag. Er zijn 250 vrijwilligers actief, 75% jonger dan 25 jaar. Alle groepen hebben het scoutinggebouw in eigendom.

22. Opvoeden en zorg

Activiteit: Organiseren en bekostigen van informatie, advies en preventie rond opvoeden en zorg

Doen

- Focus houden op kwetsbare jongeren.
- De transformatie vormgeven.

Gedaan

- We zijn gestart met de Lef projecten op basis van de Hengelose Transformatie agenda. Voor jeugd zijn dit: Voorbereid ouderschap, Doe-boerderij/gebied, Jeugdkracht, VSO-Pro werkt.
- Voor opgroeiondersteuning is een subsidieregeling ontwikkeld en uitgezet.

- Ondertussen 074 is doorontwikkeld naar een online platform voor jongeren met gebruik van diverse social media, met de website is gestopt.
- LOES voorbereidingen getroffen voor de nieuwe positionering LOES. Versterken outreachend werken op de basisscholen.
- Bereik ouders bij oudercursussen is groot.

Activiteit: De GGD financieren voor uitvoering van het basispakket Jeugdgezondheidszorg

Gedaan

- Uitvoering aan gegeven. In overleg met de JGZ een werkplan Hengelo 2016 opgesteld en uitgevoerd. O.a. de voorzetting en doorontwikkeling van het project Centering parenting (groepsgerichte consulten voor jonge ouders), het vormgeven van het adolescentencontactmoment op het VO, het verzorgen van groepsvoorlichtingen.
- Medio 2016 is het E-MOVO onderzoek (leefstijl) dat onder VO-jongeren is gehouden gepresenteerd. Het aantal jongeren dat drinkt of rookt blijkt af te zijn genomen. Het aantal jongeren met gehoorproblemen is hoog, teveel jongeren hebben overgewicht en de opvattingen van jongeren t.a.v. homoseksualiteit laten te wensen over.

Activiteit: Inkopen van Jeugdhulp zoals bij opvoed- en opgroei problemen, psychische problemen en verstandelijke beperkingen

Doen

- We willen de inrichting van de toegang tot jeugdhulp in 2016 verder optimaliseren. Zo leren we door praktijkervaringen steeds beter hoe we kunnen zorgen dat samen met jeugdigen en hun ouders gekomen wordt tot een ondersteuningsplan op maat. Vanuit het team Jeugd en Gezin worden hiertoe zowel intern (met Leerplicht, Wmo en Sociale Zaken) als extern (met Onderwijs, Huisartsen, Wijkkracht en gedwongen kader) verbindingen gelegd.
- We gaan de inkoop en uitvoering van jeugdhulptaken doorontwikkelen: in 2014 zijn in regionaal verband inkoopafspraken gemaakt voor de uitvoering van de jeugdhulptaken in 2015. De inkoop van de jeugdhulp is begin 2015 geëvalueerd. Besloten is de overeenkomsten met een jaar te verlengen. Op basis van de ervaringen wordt het inkoopproces voor 2017 doorontwikkeld en bijgesteld.

Gedaan

- De raamovereenkomsten voor jeugd 2017 zijn verlengd en maatwerk is opnieuw aanbesteed. De voorbereidingen zijn gestart voor een regionale getransformeerde inkoop van jeugdhulp en WMO ondersteuning in 2018.
- De toegang Jeugd en Gezin: er is een integraal kader opgesteld voor regievoering binnen het sociaal domein. Er is gestart met opstellen van een normering van de caseload van de regisseurs. Het team leerplicht is onderdeel geworden van de toegang Jeugd en Gezin. De verbinding met diverse partijen (onderwijs, huisartsen, GI's, wijkkracht, VTT) is verder versterkt. Met het onderwijs is gestart met experimenten voor groepsgerichte inzet van jeugdhulp in school.

Activiteit: Inkopen van beschermingsmaatregelen en jeugdreclassering na uitspraak van de kinderrechter

Gedaan

- De werkafspraken VTT Hengelo zijn aangepast. Regionaal wordt onderzocht hoe VTT juridisch gepositioneerd kan worden. Onderzocht wordt of er ook relatie met de beheerorganisatie van het veiligheidshuis Twente gelegd kan worden.

- De samenwerking met de Raad voor de kindbescherming loopt goed. De samenwerkingsafspraken worden begin 2017 aangepast.
- De gecertificeerde instellingen voor jeugdbescherming en jeugdreclassering voeren de maatregelen uit. Er zijn een aantal gesprekken gevoerd over de onderlinge samenwerking. Afgesproken is intensiever samen te gaan werken vanuit de toegang Jeugd en Gezin bij start, tijdens en bij afsluiting van maatregelen.

Prestatie indicatoren

Prestatie indicator	2016 (begroot)	2016 (werkelijk)
Contacten ouders met Loes	500	<p>591 individuele vragen beantwoord van ouders/medeopvoeders uit Hengelo waarvan 71 vragen uit omliggende gemeenten.</p> <p>Loes heeft bijna 2500 ouders bereikt met Loes op school, Loes op de peuterspeelzalen, bezoekers Loescafé en Mammacafé, groepsvoorlichtingen en cursussen.</p> <p>Ruim 600 opvoeders lezen de digitale nieuwsbrief van Loes.</p> <p>We zien een stijging van het aantal Hengelose volgers op Facebook Loes Twente.</p>
Aantal jongeren bereikt met (ambulant) jongerenwerk	200	<p>In totaal was er met ongeveer 180 jongeren op straat contact (100 in stadsdeel Noord, 60 in stadsdeel Zuid en 20 in stadsdeel Midden).</p> <p>Daarnaast waren de ambulant begeleiders betrokken bij diverse individuele en collectieve activiteiten zoals bij Skillz Crea, Kitchen Kings, het ontbijt café, een groep jongeren uit Eritrea, individuele casuïstiek binnen de Wijkteams, de FCTwenteCup, Skillz Session etc.</p>
Aantal jeugdigen dat gebruik maakt van jeugdhulp (nieuwe indicaties) (%)	1.250	2015 hele jaar 1875 trajecten 2016 t/m 3 ^e kwartaal 1631 trajecten
Aantal jeugdigen met een beschermingsmaatregel en/of reclassering	190 JB 48 JR	2015: 265 JB trajecten, 64 JR trajecten 2016 t/m 3 ^e kwartaal 293 JB trajecten, 73 JR trajecten
Aantal schoolgebouwen	58	58

Activiteit	Omschrijving activiteit	Lasten	Baten
Feitenkaart 21 : Opgroeien en ontwikkelen			
21A	Uitvoeren van wettelijke taken rond het openbaar onderwijs zoals bestuurlijke en financiële taken.	714.148	361.684
21B	Opstellen van een programma onderwijshuisvesting samen met schoolbesturen over nieuwbouw en aanpassing van gebouwen voor primair, voortgezet en speciaal onderwijs.	12.784.913	7.023.583
21C	Beleid maken voor voorschoolse periode en primair onderwijs om onderwijsachterstanden te voorkomen en te bestrijden zoals voor- en vroegschoolse educatie (VVE) en Integrale Kindcentra (IKC).	1.630.427	1.042.572
21D	Inkoop van onderwijsbegeleiding ter verbetering van de zorgstructuur in de voorschoolse periode, primair, voortgezet en speciaal onderwijs.	191.462	
21E	Leerplicht controleren en begeleiden van jongeren om voortijdige schooluitval te voorkomen.	610.533	300.740
21F	Beleid maken voor individueel en groepsleerlingenvervoer, aanvragen hiervoor toetsen en vervoer inkopen.	737.677	3.053
21G	Coördineren en organiseren van activiteiten om taal- en rekenvaardigheden voor volwassenen te bevorderen.	42.204	
21H	Bekostigen van peuterspeelzaalwerk.	918.116	
21I	Uitvoeren wettelijke toezichtstaken rond kinderopvang en peuterspeelzalen.	789.064	27.824
21J	Subsidiëren van algemeen jeugd- en jongerenwerk, zoals jongerencentra en scouting en specifiek jeugd- en jongerenwerk gericht op jongeren die buiten de boot dreigen te vallen zoals ambulante jongerenwerk.	1.678.654	97.683
Totaal		20.097.197	8.857.138
Feitenkaart 22 : Opvoeden en zorg			
22A	Organiseren en bekostigen van informatie, advies en preventie rond opvoeden en zorg.	1.017.882	
22B	De GGD financieren voor uitvoering van het basispakket Jeugdgezondheidszorg.	1.746.871	
22C	Inkopen van Jeugdhulp zoals bij opvoed- en opgroei problemen, psychische problemen en verstandelijke beperkingen.	19.909.801	0
22D	Inkopen van beschermingsmaatregelen en jeugdreclassering na uitspraak van de kinderrechter.	2.088.199	
Totaal		24.762.753	0

5.2.3 Welzijn en Zorg

Aanspreekpunt bestuurlijk:	Wethouder Bron
Betrokken sector(en):	Sociaal
Aanspreekpunt(en) ambtelijk:	Katja Boerrigter

De basis voor de maatschappelijke ondersteuning is de Sociale Visie 2020 (vastgesteld in 2010) en de beleidsnota 'Met respect... op weg naar een nieuw stelsel voor maatschappelijke ondersteuning'. Betrokken inwoners, mantelzorgers, vrijwilligers en professionals zorgen er samen voor dat (kwetsbare) mensen voor wie het even tegen zit ondersteuning krijgen. Ondersteuning op maat, passend bij wat ze zelf kunnen. We kiezen voor een programmatische aanpak, een manier van werken die helpt om samenhang te bereiken en prioriteiten te stellen.

Relevante beleidsnota's

- Sociale Visie Hengelo 2020
- Beleidsnota "Met respect....."
- Vitale Coalities (gezondheidsbeleid 2014)
- Actieplan mantelzorg
- Actieplan vrijwilligerswerk

31. Maatschappelijke ondersteuning en geïndiceerde zorg

Activiteiten:

- Subsidiëren van maatschappelijke opvang, begeleiding, bemoeizorg en preventieve GGZ
- Door middel van het bieden van een gespreksplatform en subsidie initiatieven ter versterking en uitbreiding van het algemene en voorliggende voorzieningen stimuleren
- Huishoudelijke hulp financieren voor mensen met een Wmo-indicatie
- Vervoersvoorzieningen zoals collectief vraagafhankelijk vervoer financieren voor mensen met een Wmo-indicatie
- Financieren van aanpassingen in en aan woningen voor mensen met een Wmo-indicatie
- Beoordelen en financieren van Wmo-begeleiding, zowel individuele begeleiding als groepsbegeleiding (dagbesteding en -opvang)
- Beleid maken voor individuele WMO-voorzieningen en het uitvoeren van Wmo-indicaties (inclusief medische advisering)

Doen

- Een plan maken voor de huisvesting van AC Bij de Toren met aandacht voor medische zorg, bemoeizorg en dagactiviteiten.

Gedaan

- Humanitas onder Dak is ondersteund bij het vinden van een nieuwe locatie. AC bij de toren is medio 2016 verhuisd naar het voormalig MEE pand aan de Deldenerestraat. De naam is gewijzigd in Heemsdock. Betreft een inloopvoorziening in combinatie met dagbesteding.

Doen

- De inkoop en uitvoering van Wmo-taken door ontwikkelen op basis van eerdere ervaringen.

Gedaan

- Voor 2016 is de zorg en ondersteuning ingekocht door verlenging van de contracten die in 2015 zijn afgesloten. In 2016 zijn ook de contracten voor 2017 verlengd.
- Met betrekking tot de inkoop vanaf 2018 is in 2016 gezamenlijk met de 14 Twentse gemeenten, na een uitgebreid proces van evaluatie en discussie met betrokken partijen,

een koersdocument opgesteld met visie, uitgangspunten en stip op de horizon voor toekomstige inkoop.

- Met betrekking tot de uitvoering van Wmo taken zijn stappen gezet in het optimaliseren van de toegang, het besluitvormingsproces en afstemming met voorliggende voorzieningen (zoals Wijkkracht). Na melding vindt nu binnen vijf werkdagen een keukentafelgesprek plaats, waardoor de benodigde zorg en ondersteuning waar nodig snel kan worden ingezet.
- Naar aanleiding van de uitspraken van de Centrale Raad van Beroep betreffende de Huishoudelijke ondersteuning hebben wij in 2016 onze verordening en onze werkwijze bij de toegang aangepast.

Doen

- De transformatie vormgeven.

Gedaan

- Zoals bij het centrale thema al is aangegeven hebben wij in 2016 samen met partners in onze stad een transformatie-agenda opgesteld en zijn we vijf lef-projecten gestart om te komen tot veranderingen in de zorg en ondersteuning. Belangrijk daarin is dat we zeggen dat dat wat goed is moet blijven, maar dat we vooral kansen zien in het door ontwikkelen van voorliggende voorzieningen om de verschuiving van maatwerkvoorzieningen naar meer preventie en algemene voorzieningen te realiseren. In het kader van het lef-project dag- en vrijetijdsbesteding is in overleg met het veld en betrokken instanties gezocht naar initiatieven die op korte termijn kunnen worden gestart. Voorbeeld hiervan is de start in 2016 van AVEM waar contact en ontmoeting voor allochtone ouderen in verschillende taalgroepen wordt georganiseerd. Door de aanwezigheid van deze voorziening zullen we naar verwachting minder allochtone ouderen indiceren voor een maatwerkvoorziening (dagbesteding).
- In het kader van vernieuwing hebben we in 2016 bij Wijkkracht een pilot uitgevoerd met de inzet van MBO professionals (thuisbegeleiders) voor psychosociale hulpverlening (MBO-sociaal). De eerste resultaten zijn veelbelovend (minder doorverwijzingen naar tweedelijns zorg), maar voor het trekken van conclusies moet de pilot een jaar doorlopen. Ook hebben we in 2016 de inzet van Praktijkondersteuners jeugd bij huisartsen (POH) voort gezet. Omdat we ook hier zien dat er minder doorverwijzingen zijn naar de tweedelijns zorg, zal dit vanaf 2017 structureel in de begroting worden opgenomen.

Doen

- Onderzoek doen naar verdere maatregelen om negatieve herverdeeldeffecten van de invoering van het objectieve verdeelmodel Wmo verder op te vangen.

Gedaan

- Voor een deel proberen we dit met de activiteiten en projecten uit de transformatie-agenda op te vangen en een verschuiving te stimuleren van maatwerk naar voorliggende en algemene voorzieningen zodat er minder, geen of pas later maatwerk hoeft te worden ingezet.

Doen

- Het Privacy management plan uitvoeren (onder andere scholing en werkprocessen aanpassen).

Gedaan

- In 2016 is een project uitgevoerd waarbij gezocht is naar een eenduidig begrippenkader en afspraken rondom regie in het sociale domein. We hebben gezocht naar een uniforme werkwijze om regie te voeren, met in achtneming van de privacywet.

Doen

- Doorontwikkelen werkafspraken vanuit toegangsteams met Veilig Thuis Twente en Cimot.

Gedaan

- Er zijn met Veilig Thuis Twente (VTT) concrete samenwerkingsafspraken gemaakt. Wie voert wanneer regie over een casus en wanneer en hoe worden casussen overgedragen. Zie voor meer informatie programma 2.
- Wij maken nu actief deel uit van het CIMOT. Accent ligt hier op kwaliteitsbeoordeling van de afgegeven adviezen. Dit met het oog op de toekomstige overgang van Beschermd wonen van centrum gemeente naar gemeente Hengelo.

32. Wijkwerk, welzijn en gezondheidszorg

Activiteiten:

- Informeren, adviseren en ondersteunen van cliënten bij het zorgloket (in samenwerking met wijkteams)
- Subsidiëren van beheer, activiteiten en exploitatie van wijkwelzijnsvoorzieningen zoals buurtcentra en speeltuinen
- Inzetten van stadsdeelregisseurs als vaste contactpersonen tussen de gemeente en wijkbewoners en subsidiëren van bewonersparticipatie zoals bewonersorganisaties en buurtbonnen
- Financieren van de GGD voor publieke gezondheidszorg, zoals epidemiologie, gezondheidszorgbevordering en infectieziekte bestrijding
- Subsidiëren van algemeen maatschappelijk werk en thuisbegeleiding
- Subsidiëren van maatschappelijke opvang, begeleiding, bemoeizorg en preventieve GGZ

Doen

- Werken aan één centrale toegang waar burgers met al hun vragen over zorg, welzijn en werk terecht kunnen.

Gedaan

- Door een samenvoeging van de sectoren Samenleving en Sociale Zaken (tot sector Sociaal) is meer afstemming in de toegang tot zorg, ondersteuning en inkomen, werk. Vanuit het lef-project 'Samen de vraag centraal' is aan de hand van casussen gekeken hoe de centrale toegang zich nog verder kan doorontwikkelen. En door een nauwe samenwerking met Wijkkracht is er een laagdrempelige toegang.

Doen

- Verder inzetten op Wijkkracht.

Gedaan

- In 2016 zijn de organisaties Scala, SIZT, SWOH en Carintreggeland Maatschappelijke Diensten samen gegaan in een nieuwe organisatie Wijkkracht. Er zijn concrete afspraken gemaakt over de inzet van (vrijwillige en professionele) cliëntondersteuners, de afstemming met het Zorgloket en de teams Wmo en Jeugd&Gezin, over de ondersteuning aan vluchtelingen en over de pilot MBO-sociaal.

Doen

- Ondersteunen mantelzorgers en vrijwilligers door uitvoering van de actieplannen mantelzorg en vrijwilligerswerk.

Gedaan

- Het actieplan Mantelzorg mogelijk maken is in 2016 met input van de gemeenteraad vastgesteld door het college. Over het actieplan Vrijwillige inzet versterken is in concept besproken met de gemeenteraad en zal begin 2017 door het college worden vastgesteld.

- Vanuit het actieplan Mantelzorg mogelijk Maken werd in 2016 o.a. gewerkt aan de uitbreiding van ontmoetingsplaatsen voor mantelzorgers door meer diversiteit binnen mantelzorgcafés, het vergroten van bekendheid van de effecten van mantelzorg bij werkgevers en de waardering voor mantelzorgers door een goed bezochte feestavond in De Waarbeek die door de bezoekers met een 8.5 gewaardeerd werd.
- Vanuit het actieplan Vrijwillige inzet Versterken werd in 2016 o.a. gewerkt aan bekendheid van het Servicepunt Vrijwilligerswerk door doelgroepgerichte presentaties (aan professionals, instellingen voor vrijwilligerswerk en besturen van organisaties), een positieve promotie door een prominente plaats op het publieksplein van de gemeente en publiciteit in gemeentelijke media en de waardering van vrijwilligers door een vrijwilligersfeestavond met awards voor vrijwilligers die zich op een bijzondere manier hadden ingezet.

Doen

- Uitvoeren van de beleidsregels mantelzorgwoningen (in ontwikkeling).

Gedaan

- Met een aangepast Besluit omgevingsrecht (BOR) is op 1-11-2014 de ruimtelijke wetgeving rond mantelzorgwoningen vereenvoudigd. De gemeente zal de gevolgen van deze wijziging in een beleidsnotitie verwoorden. Dit stond gepland voor 2016 maar is niet gerealiseerd. We gaan dit in 2017 oppakken.

Doen

- Omdat Hengelo vanaf 2015 'Regenboogstad' is werken we verder aan het projectplan 'seksuele diversiteit' dat we zijn overeengekomen met het ministerie van OCW.

Gedaan

- Vanuit seksuele diversiteit (= LHBT beleid) vonden in 2016 o.a. de volgende acties plaats: het trainen van jongerenwerkers in het signaleren en bespreekbaar maken van seksuele diversiteit en discriminatie, een symposium over seksuele diversiteit in relatie tot bi-culturaliteit en een groots opgezette Coming Outweek met tal van activiteiten waaronder een Regenboogontbijt, ene roze kerkdienst en een Kunstroute.

Doen

- Optimaliseren van de programmering in de wijken en het gebruik van wijkwelzijnsaccommodaties (en ander gemeentelijk vastgoed).

Gedaan

- Met alle betrokken organisaties, professioneel en vrijwillig, zijn wij in overleg getreden om activiteiten uit ontmoetingsruimten over te hevelen naar onder andere gemeentelijke wijkcentra. We zijn gestart met Palet. De ontmoetingsactiviteiten daar zijn overgeheveld naar wijkcentrum de Hengelose Es. Verder wordt ook vanuit het lef-project *Dag- en vrijetijdsbesteding* gekeken naar het benutten van ons maatschappelijke vastgoed (in navolging van 't Vogelkwartier).
- Wijkkracht heeft opdracht gekregen de activiteiten zoveel mogelijk vanuit de wijkcentra te gaan organiseren.

Doen

- Een verschuiving bewerkstelligen van maatwerk naar meer algemene voorzieningen.

Gedaan

- In 2016 heeft bij Wijkkracht de pilot MBO-sociaal gedraaid om voorliggend psychosociale hulpverlening te bieden. Zie hiervoor. Om te kijken wat Wijkkracht voor jeugdigen kan betekenen zijn in 2016 de voorbereidingen getroffen voor het project Jeugdkracht, dat in 2017 zal starten.

- Vanuit het lef-project 'Dag- en vrijetijdsbesteding' wordt de volgende opdracht uitgevoerd: 'Wat moet veranderen en wat moet er gedaan worden in de uitvoering en organisatie van het wijkwelzijnswerk om de programmering en het accommoderen van welzijn en zorg optimaal aan te laten sluiten op de transities?' In 2016 is een inventarisatie gedaan van maatwerkvoorzieningen en voorliggende voorzieningen en is een Wijk DNA profiel opgesteld. Op basis daarvan zal een plan worden opgesteld voor mogelijke verschuivingen.

Doen

- Uitvoeren actieplan Gezond in de stad (GIDS) (in ontwikkeling).

Gedaan

- Het doel van het plan is om gezondheidsachterstanden (binnen wijken) te verminderen. In 2016 was er bijzondere aandacht voor de pijlers 'goede preventie en zorg' en 'Gezonde sociale omgeving'. Zo is er bijvoorbeeld binnen de pijler 'goede preventie en zorg' gewerkt aan een programma rondom dementie, waarbij de nadruk lag op vroeg signalering (in de niet-pluis fase) en voorliggende ondersteuning. Een voorbeeld van de pijler 'Gezonde sociale omgeving' is de beweegmakelaar bij Wijkkracht.

Doen

- Evalueren de pilot inzet praktijkondersteuners jeugd bij huisartsen en de inzet wijkverpleegkundigen.

Gedaan

- Het werkplan huisartsen en zorg voor kwetsbare jeugdigen 2016 is uitgevoerd. Naast het evalueren van het effect van de inzet van POH (zoals eerder aangegeven heeft het geleid tot minder doorverwijzingen naar tweedelijns zorg), hebben we gekeken naar de rol, positionering en financiering van de POH.
- De inzet van uren wijkverpleegkundigen in wijkteams Wijkkracht is zeer positief verlopen en ervaren en heeft een meer structureel karakter gekregen door ontwikkeling en toepassing van de Menzis inkoopmodule Sociale Infrastructuur in wijken in 2017.

Doen

- Opgavegericht werken (vanuit gebiedsgerichte aanpak).

Gedaan

- Het Buurtsignaleringsstelsel is uitgebreid. Per subbuurt van 150-200 woningen is een vitaliteitsscore berekend. Mede aan de hand van dit stelsel zijn samen met partners (Welbions, politie) per stadsdeel opgaven benoemd.

Prestatie indicatoren

Prestatie indicator	2016 (begroot)	2016 (werkelijk)
Aantal cliënten huishoudelijke hulp	2.800	n nb
Aantal Vervoersvoorzieningen	4.800	n nb
Aantal hulpmiddelen voor mensen met Wmo-indicatie	2.050	n nb
Aanpassingen in en aan woningen	500	n nb
Aantal telefoontjes zorgloket bij informeren, adviseren en ondersteunen	15.000	n nb
Aantal cliënten Algemeen Maatschappelijk Werk en Thuisbegeleiding	1.050	Is onderdeel vd wijkteams geworden. Zie cijfer wijkteams
Aantal cliënten wijkteams	2500	2457
Aantal cliënten inwoners gebruik makend van maatschappelijke opvang, begeleiding, bemoeizorg en preventieve GGZ Inloop ggz: Opmaat		n nb

Esrein/Vogelkwartier	40	
	65	
Ac Bij de Toren	325	
	60	
Bemoezing	60	
Aantal wijkwelzijnsvoorzieningen	13	nnb
Aantal bewonersorganisaties	19	nnb
Aantal buurtbonnen	325 aanvragen 95 toekenningen	nnb

Activiteit	Omschrijving activiteit	Lasten	Baten
Feitenkaart 31 : Maatschappelijke ondersteuning en geïndiceerde zorg			
31A	Subsidiëren van maatschappelijke opvang, begeleiding, bemoeizorg en preventieve GGZ.	1.011.815	
31B	Huishoudelijke hulp financieren voor mensen met een Wmo-indicatie.	7.211.728	1.825.413
31C	Vervoersvoorzieningen zoals collectief vraagafhankelijk vervoer financieren voor mensen met een Wmo-indicatie.	1.302.213	195.094
31D	Hulpmiddelen verstrekken aan mensen met een Wmo-indicatie.	3.150.449	
31F	Beoordelen en financieren van WMO-begeleiding zowel individuele begeleiding als groepsbegeleiding (dagbesteding en -opvang).	11.086.095	97.452
31G	Beleid maken voor individuele WMO-voorzieningen en het uitvoeren van WMO-indicaties (inclusief medische advisering).	2.011.622	7.333
Totaal		25.773.923	2.125.291
Feitenkaart 32 : Wijkwerk, welzijn en gezondheidszorg			
32A	Informereren, adviseren en ondersteunen van cliënten bij het zorgloket (in samenwerking met wijkteams).	1.550.798	43.714
32B	Subsidiëren van beheer, activiteiten en exploitatie van wijkwelzijnsvoorzieningen zoals buurtcentra en speeltuinen.	2.790.273	627.053
32C	Inzetten van stadsdeelregisseurs als vaste contactpersonen tussen de gemeente en wijkbewoners en subsidiëren van bewonersparticipatie zoals bewonersorganisaties en buurtbonnen.	856.899	
32D	Financieren van de GGD voor publieke gezondheidszorg, zoals epidemiologie, gezondheidszorgbevordering en infectieziektenbestrijding.	803.161	9.100
32E	Subsidiëren van Stichting Welzijn Ouderen Hengelo (SWOH), Seniorenplatform en een aantal ouderenbonden.	714.838	
32F	Subsidiëren van het antidiscriminatiebureau Artikel 1.	72.788	
32G	Subsidiëren van het Servicepunt Vrijwilligers.	325.649	
32H	Subsidiëren van de Stichting Informele Zorg Twente (SIZT).	174.427	15.000
32I	Subsidiëren van activiteiten ter bevordering van de emancipatie van laagopgeleide vrouwen.	8.496	
32J	Subsidiëren van de WMO-clientenraad en gehandicaptenorganisaties.	63.345	
32K	Subsidiëren van algemeen maatschappelijk werk en thuisbegeleiding.	1.005.647	0
Totaal		8.366.321	694.867

5.2.4 Sport en Cultuur

Aanspreekpunt bestuurlijk:	Wethouder Bruggink
Betrokken sector(en):	Samenleving en Stedelijk Beheer
Aanspreekpunt(en) ambtelijk:	Katja Boerrigter en Herman Tinselboer

De gemeente wil dat sport voor iedereen toegankelijk is, veilig en laagdrempelig. Inwoners zijn er vooral zelf verantwoordelijk voor of ze sporten en bewegen. Ook gaan we uit van de eigen kracht van de sportaanbieders. Als gemeente willen we wel maatschappelijk actieve sportverenigingen ondersteunen. We zien duidelijk dat het sportbeleid niet op zichzelf staat, maar nauw verweven is met andere beleidsterreinen. Op het gebied van cultuur streeft de gemeente naar een kwalitatief sterke, duurzame en diverse culturele infrastructuur. We willen dat de inwoners weten wat hun stad aan kunst en cultuur te bieden heeft. Maar ook dat ze geschoold kunnen worden in kunst en cultuur en dat ze er volop aan deel kunnen nemen. De gemeente wil ook kansen geven aan kunstenaars om in Hengelo te werken of hun werk te presenteren. De gemeente speelt hierin verschillende rollen: regisseur, subsidieverlener, opdrachtgever en vastgoedverhuurder.

Relevante beleidsnota's

- 1 Kadernota Sport en Bewegen 2016
- 2 Kunst- en Cultuurvisie Hengelo 2014-2020
- 3 Kwartier maken voor de Collectie Hengelo (2008)

41. Sport

Activiteit: Beheren en onderhouden van sporthallen en sportzalen

Doen

- Met het vaststellen van het uitvoeringsprogramma Sport en Bewegen is onder meer besloten tot een pilot themahal. Sportverenigingen en gemeente verkennen de mogelijkheden ten aanzien van beheer, klein onderhoud en exploitatie van gemeentelijke sportaccommodaties door sportverenigingen. De verwachting is dat in sportseizoen 2017/2018 de pilot in werking treedt voor de duur van 2 jaar.
- De digitalisering van het verhuursysteem voor sportaccommodaties is in gang gezet en treedt in sportseizoen 2017/18 in werking. Het systeem wordt gebruikersvriendelijker en transparanter.
- Komend jaar wordt actief ingezet op duurzaam gebruik (en indien mogelijk kostenbesparing) sportaccommodaties.
- De vloer van sporthal OSG wordt in 2017 hersteld

Gedaan

- Uitvoeringsprogramma (binnen) sportaccommodaties is vastgesteld met daarin heldere uitgangspunten ten aanzien van samenwerking, optimale benutting en afstemming.
- De opslagruimte sportzaal Beckum is opnieuw ingericht.

Activiteit: Beheren en onderhouden van zwembaden en exploiteren van het Twentebad

Doen

- Het 43 jaar oude Twentebad duurzaam renoveren in de periode 2016-2019. In 2016 wordt de beweegbare bodem in het recreatiebad geplaatst en worden energiebesparende maatregelen uitgevoerd. Verder moeten de plannen voor 2017 (renovatie 50m wedstrijdabad en vervanging blaashal) worden afgerond.

- Een bezuiniging van € 20.000 wordt gerealiseerd door 1,0 fte bestaande zwemonderwijzer om te vormen naar een buurtsportcoach zwemmen, waarbij deze functionaris – naast een aantal bestaande zwemactiviteiten – een aantal nieuwe zwemactiviteiten uitvoert, specifiek gericht op bepaalde doelgroepen, zoals ouderen of mensen met een beperking.
- Uitvoering geven aan de nieuwe zwembadwet in 2016.

Gedaan

- Meerdere werkzaamheden (fase 1) zijn uitgevoerd. De beweegbare bodem is geplaatst, perrons zijn verhoogd en het perron is opnieuw ingedeeld.
- Verschillende (energie besparende) maatregelen zijn uitgevoerd, bij voorbeeld aan de installaties. Hiermee wordt voldaan aan nieuwe zwembadwet.
- Aanbesteding voorlopig ontwerp buitenbad is afgerond en plannen renovatie 50 meter wedstrijdbad is gedaan.
- Bezuiniging 1,0 fte zwemonderwijzer om vormen naar buurtsportcoach zwemmen is gerealiseerd.
- De invoer van de zwembadwet is uitgesteld. Bij alle renovaties op water technisch gebied hebben we nauw overleg gehad met de provincie Overijssel om er zeker van te zijn dat deze renovaties in lijn zijn met de nieuwe zwembadwet. Deze wet raakt onder meer de zwemwaterkwaliteit bij de rondpompcapaciteit, de nieuwe buffers, de flow over de glijbanen, de nieuwe beweegbare bodem en het zwemwatermonitorsysteem

Activiteit: Beheren en onderhouden van sportparken en het FBK-stadion

Doen

- Nieuwe kaders en criteria voor de aanleg en vervanging van (kunst)grasvelden formuleren.
- Beheer en onderhoud sportparken en FBK stadion (€ 35.000 en eenmalig € 400.000). Er wordt bezuinigd door belijningskalk in rekening te brengen bij de sportverenigingen en de huur van natuur- en kunstgrasvelden te verhogen. Daarnaast wordt eenmalig € 400.000 bezuinigd doordat een minimale ontwikkeling van het sport- leercentrum wordt gerealiseerd.
- Werken verder aan het project Sport Centre Hengelo door de verdere inrichting van het gebied rondom het FBK-stadion.

Gedaan

- In 2016 is de kadernota Sport en Bewegen en het uitvoeringsprogramma Sport en Bewegen vastgesteld. In dit programma zijn de nieuwe kaders en criteria voor de aanleg en vervanging van (kunst)grasvelden beschreven.
- Bezuinigingen door middel van belijningskalk in rekening te brengen bij de sportverenigingen en de minimale ontwikkeling van sport- en leercentrum zijn gerealiseerd.
- Planning aanleg en renovatie kunstgrasvelden tot 2020 is gerealiseerd.
- Omgeving rondom FBK stadion is (grotendeels) gedaan en wordt verder ingericht.

Activiteit: Uitvoeren van ondersteuning van (school)sportactiviteiten (Sport-en speluitleen) en evenementen

Doen

- Streven naar volledige invulling van 16,8 fte combinatiefuncties/buurtsportcoaches eind 2016, waaronder 2,0 fte buurtsportcoaches voor sport/zorgarrangementen bij Twentebad.

Gedaan

- Eind 2016 zijn de combinatiefuncties allemaal ingevuld. De combinatiefunctionarissen zijn actief op het gebied van sport en van cultuur. Er is een bezuiniging gerealiseerd door twee bestaande zwemonderwijzers om te vormen naar een buurtsportcoach zwemmen.
- Vanaf 2016 zijn enkele specifieke subsidieregelingen gericht op sportstimulering bezuinigd en zijn enkele subsidiebedragen verminderd. De opgelegde bezuiniging is behaald.
- In 2016 zijn we gestart met het sportkennismakingsproject Hengelo in Beweging 55 plus.
- In het schooljaar 2016/2017 zijn we gestart met het sportkennismakingsproject gericht op leerlingen van leerwerktrajecten van de Kapstok.
- In het schooljaar 2016-2017 zijn we gestart met een pilot schooljudo op 15 basisscholen. Dit hebben we vanuit Hengelo Sport gedaan met inzet van de lokale judoverenigingen.
- In 2016 hebben we middels een combinatiefunctionaris een aantal maanden extra sport- en spelactiviteiten aangeboden aan leerlingen van de Horizon (statushouders); aangezien hierin vanuit de reguliere onderwijsmiddelen nog niet in voorzien kon worden.

Activiteit: Subsiëren van sport voor jeugd en gehandicapten

Doen

- We stimuleren jeugd en mindervaliden om te gaan en blijven sporten bij een sportvereniging. Daarvoor stellen we per lid subsidie beschikbaar aan de sportvereniging.

Gedaan

- In 2016 hebben 50 sportverenigingen subsidie aangevraagd en gekregen voor in totaal 7.519 jeugdleden (€ 6,-) en 263 minder valide leden (€ 57,-).

Activiteit: Ondersteuning van sportverenigingen

Doen

- Toetsen of sportverenigingen voldoen aan de governance code. De governance code houdt in dat instellingen en verenigingen, die met name uit vrijwilligers bestaan, voldoende toegerust zijn om hun taken uit te kunnen voeren en de daarbij horende verantwoordelijkheden te kunnen dragen.

Gedaan

- In 2016 is het sportbeleid geactualiseerd. In de kadernota Sport en Beweging is in de beleidslijn verenigingsondersteuning op hoofdlijnen beschreven wat we gaan doen. In het uitvoeringsprogramma Sport en Bewegen is concreet beschreven hoe we dat gaan doen.
- Eind 2015 heeft sportservice Overijssel in samenwerking met gemeenten de Verenigingsmonitor uitgevoerd. Daarin wordt de stand van zaken en het functioneren van de sportverenigingen onderzocht, waaronder de governance code. Begin 2016 zijn de resultaten gepresenteerd. Er hebben 30 Hengelose sportverenigingen meegedaan. De clubs zijn over het algemeen positief over de toekomst, de sterkte en financiën.
- In 2016 hebben we sportverenigingen ondersteund door het organiseren van een aantal themabijeenkomsten. Daarnaast is er vanaf mei 2016 een combinatiefunctionaris aangesteld bij Wijkkracht (Beweegmakelaar) die sportclubs specifiek kan ondersteunen bij het (beter) bereiken van specifieke doelgroepen en het (verder) oppakken van hun maatschappelijke rol.
- We hebben sportverenigingen geholpen bij het indienen van subsidieaanvragen m.b.t. maatschappelijk verantwoord verenigen (bijvoorbeeld sportimpuls).

- Via diverse kennismakingsprojecten (Hengelo Sport, Scoren in de Wijk, Hengelo in Beweging, Special Heroes) hebben sportverenigingen hun sport bij verschillende doelgroepen onder de aandacht kunnen brengen.

42. Cultuur

Activiteit: Subsiëren van de bibliotheek en toezien op gemaakte prestatieafspraken

Doen

- De subsidierelaties met de culturele kernvoorzieningen toetsen aan de nieuwe aanbestedingswet (ingang per 1 januari 2017). Daarbij wordt gekeken of het daadwerkelijk om een subsidie of om een aanbesteding gaat.
- Toetsen of de culturele kernvoorzieningen voldoen aan de Governance Code Cultuur.
- De subsidie aan Bibliotheek Hengelo korten met € 75.000 in 2016 oplopend tot € 200.000 in 2019.

Gedaan

- De subsidierelaties zijn getoetst aan het stroomschema van de aanbestedingswet, hierbij is geconcludeerd dat voor 2016 de subsidievorm blijft gehandhaafd.
- Bibliotheek Hengelo heeft de subsidieverantwoording 2015 ingediend. In het jaarverslag van de raad van toezicht staat dat hij werkt volgens de principes van de Governance Code Cultuur.
- De bibliotheek heeft een subsidie ontvangen op grond van de subsidie uitvoeringsregeling Culturele kernvoorzieningen 2016. Op de subsidie is voor het eerst sinds 2010 weer accres toegepast (1,25%). In het subsidiebedrag is een bezuiniging verwerkt van totaal € 118.500 (uitvoering Kadernota 2016-2019): een structurele bezuiniging van € 75.000 en een bedrag van € 43.500 ter compensatie voor de uitname uit het gemeentefonds ten gevolge van de centralisering van de inkoop van e-content.
- Aan de bibliotheek is een eenmalige subsidie van € 200.000 verleend als bijdrage aan de investering in de uitrol van de Bibliotheek op school (uitvoering Kadernota 2016-2019).
- De gemeenteraad heeft bij de vaststelling van de Kadernota 2017-2020 besloten om de bezuinigingstaakstelling van Bibliotheek Hengelo structureel met € 50.000 te verlagen, van € 125.000 naar € 75.000 in 2017 en van € 200.000 naar € 150.000 in 2018 en verder.

Activiteit: Subsiëren van de muziekschool en toezien op gemaakte prestatieafspraken

Doen

- De subsidierelaties met de culturele kernvoorzieningen toetsen aan de nieuwe aanbestedingswet (ingang per 1 januari 2017). Daarbij wordt gekeken of het daadwerkelijk om een subsidie of om een aanbesteding gaat.
- Toetsen of culturele kernvoorzieningen voldoen aan de Governance Code Cultuur.
- Streven naar verdere doorontwikkeling van Muziekschool Hengelo: de muziekschool zit midden in het proces van privatisering en doorgroeien naar een fusie met HEIM /CREA. Een stuurgroep, onder regie van de gemeente, begeleidt dit proces. Op termijn is de verwachting dat de functie muziekeducatie aangehaakt wordt bij HEIM/CREA, zowel inhoudelijk als fysiek. Tot die tijd blijft de muziekschool op de plek aan de Deldenerstraat, samen met Wijkkracht.

Gedaan

- De subsidierelaties zijn getoetst aan het stroomschema van de aanbestedingswet, hierbij is geconcludeerd dat voor 2016 de subsidievorm blijft gehandhaafd.
- Muziekschool Hengelo heeft de subsidieverantwoording 2015 ingediend. Uit het jaarverslag blijkt niet dat de Governance Code Cultuur wordt toegepast.

- De muziekschool heeft een subsidie ontvangen op grond van de subsidie uitvoeringsregeling Culturele kernvoorzieningen 2016. Op de subsidie is voor het eerst sinds 2010 weer accres toegepast (1,25%).
- De gemeenteraad heeft besloten om in te stemmen met het voornemen van de besturen van Muziekschool en HEIM/CREA om per 1 januari 2017 te fuseren tot één instelling voor kunst, cultuur en techniek. Om hiertoe te komen is een aantal stappen gezet: de directeur van HEIM/CREA is na de zomer ook de directie bij de muziekschool gaan voeren voor gemiddeld 1,5 dag per week tot het moment van fusie tussen beide organisaties. Het personeelsdossier is met hulp van de gemeente op orde gebracht (leegstandsuren zijn aangepakt en deeltijdontslagen doorgevoerd). Het personeel is per 1 november overgegaan van de CAR-UWO (HAR) naar de cao Kunsteducatie (hierdoor is automatisch de B3-status komen te vervallen) en er zijn afspraken gemaakt met de betreffende pensioenfondsen.
- De gemeenteraad heeft bovendien besloten om gelden beschikbaar te stellen voor de huisvesting van muziekonderwijs bij een verhuizing naar één onderkomen met HEIM/CREA. De Muziekschool blijft tot die tijd op de plek aan de Deldenerstraat samen met Wijkkracht.
- De Protestantse Gemeente Hengelo heeft aangegeven geïnteresseerd te zijn in het aankopen van het hoofdgebouw van de muziekschool, de Waterstaatskerk en de Kosterwoning. Deze panden zijn eigendom van de gemeente. De onderhandelingen over mogelijke verkoop zijn afgerond.

Activiteit: Subsiëren van Techniekmuseum HEIM/CREA centrum voor kunsteducatie en toezien op gemaakte prestatieafspraken

Doen

- De subsidierelaties met de culturele kernvoorzieningen toetsen aan de nieuwe aanbestedingswet (ingang per 1 januari 2017). Daarbij wordt gekeken of het daadwerkelijk om een subsidie of om een aanbesteding gaat.
- Toetsen of culturele kernvoorzieningen voldoen aan de Governance Code Cultuur.
- De bestuurlijke opdracht Huisvesting CREA/HEIM uitvoeren. Het onderkomen van CREA voldoet niet meer aan de eisen van deze tijd. Door de fusie met het HEIM zijn de uitgangspunten van de bestuurlijke opdracht aangepast en wordt er gekoerst op inhuizing van CREA bij het HEIM in de Wilhelminaschool. Voor het deel van de functies dat niet gaat passen wordt naar oplossingen nabij de school gezocht en ook in de wijken.
- Streven naar volledige invulling van 16,8 fte combinatiefuncties/buurtsportcoaches eind 2016 met functies voor onder andere techniek-, cultuur- en muziekeducatie.

Gedaan

- De subsidierelaties zijn getoetst aan het stroomschema van de aanbestedingswet. Hierbij is geconcludeerd dat de subsidie uitvoeringsregeling Culturele kernvoorzieningen 2016 en 2017 worden gehandhaafd.
- HEIM/CREA heeft de subsidieverantwoording 2015 ingediend. Uit het jaarverslag blijkt niet dat de Governance Code Cultuur wordt toegepast. Wel heeft het bestuur aangegeven dat in 2015 de voorbereidingen zijn getroffen om in 2016 over te gaan tot een Raad van Toezicht model.
- HEIM/CREA heeft een subsidie ontvangen op grond van de subsidie uitvoeringsregeling Culturele kernvoorzieningen 2016. Op de subsidie is voor het eerst sinds 2010 weer accres toegepast (1,25%).
- De gemeenteraad heeft besloten om in te stemmen met het voornemen van de besturen van Muziekschool en HEIM/CREA om per 1 januari 2017 te fuseren tot één instelling voor kunst, cultuur en techniek. Om hiertoe te komen is een aantal stappen gezet: de directeur van HEIM/CREA is na de zomer ook de directie bij de muziekschool gaan voeren voor gemiddeld 1,5 dag per week tot het moment van fusie tussen beide organisaties. HEIM/CREA heeft onderzoek laten doen naar mogelijke oplossingen voor de huisvestingsproblematiek en heeft het vinden van gelden (van sponsors en fondsen) in gang gezet.

- De gemeenteraad heeft besloten om HEIM/CREA een bijdrage te verlenen van € 600.000 voor uitbreiding van de huisvesting in het Dikkerscomplex. Later in het jaar is het duidelijk geworden dat er naast de optie Wilhelminaschool/Dikkerscomplex ook mogelijkheden zijn in de Creatieve Fabriek. Om die reden heeft de raad een motie aangenomen dat de besturen van HEIM/CREA en Muziekschool Hengelo de ruimte krijgen om ook te kiezen voor een andere locatie dan het Dikkerscomplex, te weten het Hazemeijer complex.
- Om de toekomstbestendigheid van de instelling te waarborgen heeft de gemeenteraad besloten om de lening van HEIM/CREA gedeeltelijk kwijt te schelden met een bedrag van € 575.000.
- De nieuwe naam van de fusieorganisatie Muziekschool en HEIM/CREA is gepresenteerd: de nieuwe instelling krijgt de naam Stichting OYFO.
- Eind 2016 zijn de combinatiefuncties allemaal ingevuld. De combinatiefunctionarissen zijn actief op het gebied van cultuur en sport.

Activiteit: Subsidiëren van het Rabotheater en Metropool en toezien op gemaakte prestatieafspraken

Doen

- De subsidierelaties met de culturele kernvoorzieningen toetsen aan de nieuwe aanbestedingswet (ingang per 1 januari 2017). Daarbij wordt gekeken of het daadwerkelijk om een subsidie of om een aanbesteding gaat.
- Toetsen of de culturele kernvoorzieningen voldoen aan de Governance Code Cultuur.
- De subsidie aan het Rabotheater korten met € 50.000 in 2016.
- De bestuurlijke opdracht 'Samenwerking podia Hengelo - Enschede uitvoeren. De colleges van B en W van Hengelo en Enschede hebben aan de vier podia in deze gemeenten de opdracht gegeven om na te gaan of en zo ja hoe een samenwerking inhoudelijk en financieel meerwaarde zou hebben en daarmee de bedrijfsvoering meerjarig dient. Dit onderzoek is nog gaande.

Gedaan

- De subsidierelaties zijn getoetst aan het stroomschema van de aanbestedingswet, hierbij is geconcludeerd dat voor 2016 de subsidievorm blijft gehandhaafd.

Rabotheater

- Het Rabotheater heeft nieuwe, uitgebreidere versies van de subsidieverantwoordingen 2013/2014 en 2014/2015 ingediend. In de jaarverslagen wordt gerapporteerd op welke wijze de principes van de Governance Code Cultuur worden toegepast.
- Het Rabotheater heeft een subsidie ontvangen op grond van de subsidie uitvoeringsregeling Culturele kernvoorzieningen 2016. Op de subsidie is voor het eerst sinds 2010 weer accres toegepast (1,25%). De gemeenteraad heeft besloten om de bezuiniging van € 50.000 op de structurele subsidie te schrappen.
- De bestuurlijke opdracht 'Samenwerking podia' van de colleges van B en W van Enschede en Hengelo is afgerond. Het Wilminktheater en het Rabotheater zijn er niet in geslaagd de bestuurlijke opdracht in een gemeenschappelijke rapportage af te ronden. De theaters bleken op essentiële onderdelen van inzicht te verschillen. De colleges hebben de rapporten van de twee theaters laten analyseren en objectiveren door Langeveld Consultancy. Dit leidde tot de conclusie dat de vereiste 'succesvolle kritische factoren' op dat moment onvoldoende aanwezig waren en de tijd nog niet rijp was voor vergaande samenwerking tussen de twee theaters.
- Ten aanzien van de toekomstbestendigheid van de theaterfunctie in Hengelo is een vervolgotraject gestart. Het Rabotheater en het college van B en W hebben hiertoe een onderzoeksopdracht gegeven aan adviesbureau Berenschot. De resultaten van dat onderzoek zijn eind 2016 naar de gemeenteraad gestuurd. De belangrijkste conclusie is dat de problemen van het Rabotheater groter zijn dan aanvankelijk werd aangenomen. Om de basis op orde te brengen en te houden zijn forse structurele en incidentele maatregelen

nodig. Voortuitlopend op een integrale afweging bij de Kadernota 2018-2021 heeft het college de raad voorgesteld om eenmalig maximaal € 300.000 beschikbaar te stellen als bijdrage in de kosten van aanpassing van de toneelhijnsinstallatie in de grote zaal.

Metropool

- Metropool heeft de subsidieverantwoording 2015 ingediend. In het jaarverslag staat dat het bestuur zich conformeert aan de Governance Code Cultuur.
- Metropool heeft een subsidie ontvangen op grond van de subsidie uitvoeringsregeling Culturele kernvoorzieningen 2016. Op de subsidie is voor het eerst sinds 2010 weer accres toegepast (1,25%).
- De bestuurlijke opdracht 'Samenwerking podia' van de colleges van B en W van Enschede en Hengelo is afgerond. Atak en Metropool zijn er in geslaagd te voldoen aan de bestuurlijke opdracht en in het verwoorden hiervan in een gemeenschappelijke visie. Gezien de delicate processen die moesten worden doorlopen hebben de colleges met de poppodia een tempo bepaald waarin kwaliteit belangrijker is dan snelheid. De poppodia hebben hierin zelfstandig het voortouw genomen. Een eerste resultaat is een samenwerkingsovereenkomst over de uitvoering van een pilot programmering en marketing in 2017.

Activiteit: Subsiëren van amateurverenigingen en toezien op gemaakte prestatieafspraken

Doen

- Subsidie uitvoeringsregelingen Amateurkunst en CultuurLokaal.

Gedaan

- 40 Hengelose amateurverenigingen hebben basissubsidies ontvangen op grond van de subsidie uitvoeringsregeling Amateurkunst.
- 17 amateurkunstiniciatieven hebben subsidie ontvangen op grond van de subsidie uitvoeringsregeling CultuurLokaal (naast de evenementen die vanuit Bureau Hengelo zijn ondersteund).
- De gemeenteraad heeft in de Kadernota 2017-2020 structureel geld beschikbaar gesteld om de vereniging KSO Cecilia toe te kunnen laten tot de uitvoeringsregeling Basissubsidie amateurkunst.
- De drie koepels voor amateurkunst in Hengelo komen regelmatig bij elkaar. Om de verenigingen beter te kunnen ondersteunen is de Federatie van Muziekverenigingen een proces van omvorming ingegaan, zodat zij op onderwerpen gericht hulp kunnen bieden. Ook de Hengelose Korenkoepel biedt ondersteuning aan haar leden, onder meer door workshops 'besturen' aan te bieden.
- De Week van de Amateurkunst is voor de 10^e keer georganiseerd. Voor dit jubileum is - naast de programmering- een WAK-krant en WAK-film uitgebracht, die het heden, verleden en de toekomst van de amateurkunst in Hengelo in beeld brengt.

Activiteit: Subsiëren van musea en monumenten en toezien op gemaakte prestatieafspraken

Doen

- Subsidie uitvoeringsregelingen Cultureel erfgoed.

Gedaan

- Stichting Historisch Archief Beckum, Stichting Historie Brandweer Hengelo en Museum Hengelo hebben subsidie ontvangen op grond van de subsidie uitvoeringsregeling Cultureel erfgoed.
- In 2016 is er aandacht gegeven aan 750 jaar Beckum (met onder meer een uitgave van een boek door het Historisch Archief Beckum) en 25 jaar Historie Brandweer Hengelo (met een historische rondgang in de binnenstad). Museum Hengelo heeft- naast het organiseren

van een aantal tentoonstellingen - een nieuwe zaal geopend, de 'popkamer' (over de popmuzieksce­ne in Hengelo in de jaren '50 en '60 van de vorige eeuw).

Activiteit: Subsi­diëren van de lokale omroep en toezien op gemaakte prestatieafspraken

Doen

- Subsidie uitvoeringsregeling Lokale omroep.

Gedaan

- Stichting Lokale Omroep Hengelo heeft de subsidieverantwoording 2015 ingediend. Er heeft overleg plaatsgevonden met het bestuur over de kwetsbare positie van RadioHengeloTV. Het bestuur van de stichting heeft aangegeven dat de kwetsbare positie toekomstige ontwikkelingen in de weg staan. Het bestuur ziet de lokale omroepvernieuwing als een kans om de rol van de omroep binnen de Hengelose samenleving opnieuw te definiëren, maar is van mening dat de volgende stap kan worden gezet zonder extra financiële ondersteuning van de gemeente. Met het bestuur is afgesproken dat hij een traject voorbereidt om een discussie over de functie van de lokale omroep begin 2017 op de politieke agenda te krijgen. Aanleiding hiervoor is de lokale omroepvernieuwing, waarbij de ontwikkeling van streekomroepen centraal staat. Het college van B en W heeft zich uitgesproken voor de vorming van een streekomroep op Twents niveau.
- Stichting Lokale Omroep Hengelo heeft een subsidie ontvangen van € 44.650 op grond van de subsidie uitvoeringsregeling Lokale Omroep. Het subsidieplafond is overschreden, omdat de subsidie op het niveau van de landelijke richtlijn van € 1,19 per huishouden is gebracht conform de aanbeveling van de VNG.

Activiteit: Subsi­diëren van diverse culturele activiteiten (zoals het carillon, 4 mei Herdenking en Koningsdag) en toezien op gemaakte prestatieafspraken

Doen

- Subsidie uitvoeringsregelingen Overige culturele voorzieningen.
- Carillonbespelingen Stadsbeiaardier.
- De structurele subsidies aan Jazzclub Hengelo en Kamermuziek Hengelo worden stopgezet, totaal € 7.840. Een deel van deze middelen wordt toegevoegd aan de subsidieregelingen Culturele Initiatieven (€ 1.000) en het Podiumbudget (€ 2.340). Dit levert een bezuiniging op van € 4.500.
- De subsidie voor de stadsdichter wordt stopgezet (€ 5.210), met de aantekening dat deze eventueel per opdracht ingehuurd kan worden.

Gedaan

- Stichting 4 mei Herdenkingsbijeenkomst Hengelo en de Hengelose Oranjevereniging hebben subsidies ontvangen op grond van de subsidie uitvoeringsregeling Overige culturele voorzieningen.
- De stadsbeiaardier heeft een zomerbeiaard-concertreeks georganiseerd, naast zijn wekelijkse bespelingen van het carillon van het stadhuis.
- De structurele subsidie aan Jazzclub Hengelo en Kamermuziek Hengelo zijn stopgezet. De stichting Kamermuziek heeft een subsidie ontvangen op grond van de subsidie uitvoeringsregeling CultuurLokaal.
- Het budget Stadsdichter is opgeheven. Stichting Hengelo Leest heeft de verkiezing van de nieuwe stadsdichter georganiseerd en Marijke Agterbosch voorgedragen als opvolger van Herman Koetsveld. Het college van B en W heeft Marijke Agterbosch benoemd als Stadsdichter voor de periode 2016-2018.

Doel: Financiering van kunst- en cultuureducatie op school

Doen

- Uitvoering geven aan het landelijke programma Cultuureducatie met Kwaliteit voor het primair onderwijs.
- Een bezuiniging van € 6.500 wordt vanaf 2017 behaald door een minimale gemeentelijke bijdrage aan het landelijke programma Cultuureducatie met Kwaliteit te verstrekken.

Gedaan

- Het programma Cultuureducatie met Kwaliteit is op 36 scholen voor primair onderwijs uitgezet. Met een aantal scholen is een verdiepingsprogramma ingezet, om cultuureducatie een vaste plaats in het curriculum te geven.
- Het college van B en W heeft een landelijke intentieverklaring ondertekend waarmee gemeenten, provincies en het ministerie van OCW zich inhoudelijk en financieel committeren aan het programma Cultuureducatie met Kwaliteit 2017-2020. De voortgang van het programma is hiermee voor vier jaar gewaarborgd. HEIM/CREA heeft als penvoerder de aanvraag ingediend bij het Fonds voor Cultuurparticipatie en in de begroting rekening gehouden met de bezuiniging van € 6.500 op de gemeentelijke matchingsbijdrage.

Doel: Beheren en onderhouden gemeentelijk kunstbezit

Doen

- Uitvoering geven aan het beheren en onderhouden van het gemeentelijk kunstbezit.
- Er wordt bezuinigd door de verzekering van de gemeentelijke kunstwerken stop te zetten (€ 5.440). Daarnaast kan een mogelijke bezuiniging worden gerealiseerd door de kunstcollectie (deels) te verkopen (pm).

Gedaan

- De taken zijn uitgevoerd door de beheerder van het gemeentelijk kunstbezit.
- Twee kunstwerken van Bert Meinen zijn door het Rijk overgedragen aan de gemeente en in 2016 geheel gerenoveerd.

Doel: Subsidiëren ateliers en beeldende kunst

Doen

- Subsidie uitvoeringsregelingen Beeldende kunst en Aanjaagbudget beeldende kunst en vormgeving.
- Overleg voeren met de Hengelose beeldende kunstsector over de gevolgen van de bezuinigingen en de inzet van middelen uit het Aanjaagbudget.
- Er wordt bezuinigd op beeldende kunst door stopzetting van de subsidies aan het Lamboijhuis (€ 10.000) en Stichting Ag (€ 5.680) en door opheffing van het aankoopbudget (€ 33.870) en het budget Biennale (€ 15.000).

Gedaan

- Ateliers '93, Stichting Woon- en Werkrumten Kunstenaars, Stichting HeArtpool en Museum voor Hedendaagse Hengelose Kunst hebben subsidies ontvangen op grond van de subsidie uitvoeringsregeling Beeldende kunst 2016.
- 6 beeldende kunstprojecten hebben subsidies ontvangen op grond van de subsidie uitvoeringsregeling Aanjaagbudget 2016.

Prestatie indicatoren

Prestatie indicator	2016 (begroot)	2016 (werkelijk)
Bereik Hengelo Sport: Aantal kinderen Aantal sportbewegingen	100% (6200 kinderen) 102.000 sportbewegingen	nbn
Leden sportverenigingen - jeugdleden - minder valide leden	7.500 150	nbn
Twentebad: Aantal gebruikers	430.000	nbn
Bibliotheek: Aantal leden Aantal uitleningen Aantal ll. educ. progr.	31.000 935.000 20.000	28.241 903.201 22.374
Muziekschool: Aantal leerlingen Aantal ll. cultuureducatie	1.350 1.000	1271 (incl ensemble-les) 2036
CREA/HEIM: Aantal cursisten Aantal ll. cultuureducatie Aantal museumbezoek	1.100 5.500 34.000	911 16.117 35.981
Rabothheater: Aantal voorstellingen Aantal bezoekers	420 86.500	440 89.851
Metropool: Aantal concerten Aantal bezoekers Aantal verhuur oefenruimtes	175 50.000 1.600	nbn nbn 1.704
Aantal amateurkunstverenigingen	39	40
Cultuureducatie: Aantal leerlingen Aantal scholen	7.812 37	7654 36
Beeldende kunst: Aantal ateliers Aantal BKV organisaties	36 2	13 swwk

Activiteit	Omschrijving activiteit	Lasten	Baten
Feitenkaart 41 : Sport			
41A	Stimuleren van sport op scholen, in wijken en in gemeentelijke accommodaties.	787.230	483.168
41B	Ondersteunen van sportverenigingen.	3.546.436	1.646.827
41C	Het beheren en onderhouden van sportaccommodaties zoals zwembaden, sportparken en sporthallen.	2.522.686	382.015
41D	Sportactiviteiten organiseren en stimuleren op scholen, in wijken en in gemeentelijke sportaccommodaties (Hengelo Sport)	416.088	415.377
41E	Ondersteunen van uitvoering van (school)sportactiviteiten (sport- en speluitleen) en evenementen.	301.767	4.968
41F	Subsidiëren van sport voor jeugd en gehandicapten	98.455	
41G	Ondersteunen van sportverenigingen	32.595	
Totaal		7.705.257	2.932.355
Feitenkaart 42 : Cultuur			
42A	Subsidiëren van de bibliotheek.	2.357.785	52.484
42B	Subsidiëren van de muziekschool.	1.690.444	154.140
42C	Subsidiëren van CREA/HEIM.	886.675	
42D	Subsidiëren van het Rabotheater.	8.352.738	6.034.550
42E	Subsidiëren van amateurverenigingen.	240.416	5.000
42F	Financiering kunst- en cultuureducatie op scholen.	98.178	70.260
42G	Beheren en onderhouden gemeentelijk kunstbezit.	105.493	35.242
42H	Subsidiëren van ateliers en beeldende kunst.	114.377	10.499
42I	Subsidiëren van musea en monumenten.	51.534	
42J	Subsidiëren van de lokale omroep.	44.650	
42K	Subsidiëren van diverse culturele activiteiten zoals carillon, 4 mei en Koningsdag.	138.827	
Totaal		14.081.117	6.362.174

5.2.5 Ruimtelijke Ontwikkeling en Mobiliteit

Aanspreekpunt bestuurlijk:	Wethouders Bron en Elferink
Betrokken sector(en):	Fysiek
Aanspreekpunt(en) ambtelijk:	Henk Jan Tromp

De gemeente maakt het mogelijk dat er woningen, kantoren, winkels en bedrijfsruimtes in Hengelo gebouwd en gebruikt kunnen worden. Maar ook dat de infrastructuur aangelegd wordt. Dit draagt bij aan een duurzaam, leefbaar en veilig woon-, werk- en leefklimaat in Hengelo. Wij doen dat in nauwe samenwerking met andere gemeenten, de woningcorporatie Welbions, de huurdersvereniging Ookbions, ondernemers en onderwijsorganisaties in Twente, zodat Twente als geheel daarvan profiteert.

De gemeente richt zich op de vragen van de klanten en is flexibel. Er vindt altijd een afweging plaats tussen het individuele en het algemene belang. Er is aandacht voor de samenhang tussen visie/beleid, strategie/programmering en ontwikkeling. We willen steeds meer samenwerken met de (georganiseerde) burgers, bedrijven en maatschappelijk organisaties.

Relevante beleidsnota's

- Meer lezen over Ruimtelijke ontwikkeling en Mobiliteit? Dit zijn de meest relevante beleidsnota's:
- Omgevingsvisie Overijssel (2009)
- Ontwikkelagenda Netwerkstad Twente
- Structuurvisie Hengelo 2030
- Regionale woonvisie (2015)
- Woonvisie Hengelo 2016-2026
- Regionaal verkeers- en vervoersplan
- Bedrijven en kantorenvise Netwerkstad (2011)
- Stadsrandenvise Netwerkstad Twente (2011)
- Beleidsnota Cultureel erfgoed 2014-2022
- Beleidsnota Autoparkeren Hengelo 2008-2012 en de evaluatie parkeerbeleid 2010
- Beleidsregels voor en ten behoeve van parkeren in de blauwe zones Hengelo 2016

51. Ruimtelijke ontwikkeling

Activiteit: Structuurvisie opstellen

Doen

- Een structuurvisie dan wel omgevingsvisie opstellen, voor zover passend bij de nog vast te stellen Omgevingswet.
- Een bestuurlijke opdracht Omgevingsvisie (inclusief een verkeers- en vervoersplan) opstellen en uitvoeren.

Gedaan

- In 2019 wordt de nieuwe Omgevingswet van kracht. Deze vervangt veel wetten en regelgeving in het fysieke domein. De Omgevingswet dwingt de gemeente tot het maken van nieuwe instrumenten, zoals de omgevingsvisie en het omgevingsplan. Daarnaast daagt de wet overheden uit om meer ruimte te geven aan lokale initiatieven door minder te regelen. Overheden zijn daardoor beter in staat om per opgave af te wegen wat nodig is. Omdat er veel lokale keuzevrijheid is in het vormgeven van de nieuwe instrumenten en in het daadwerkelijk minder regelen is eerst bepaald: 'wat wil de gemeente Hengelo eigenlijk met deze wet?'. Daarom is in de eerste fase van de implementatie van de Omgevingswet geïnvesteerd in het in beeld brengen van die strategische doelen en de ambitie van de organisatie voor de Omgevingswet. Dat is vertaald in het ambitiedocument, waarin de

ambitie en aanpak voor de implementatie van de wet wordt beschreven. Het ambitiedocument is de opmaat voor het maken van een omgevingsvisie.

Activiteit: Ruimtelijke visies en strategieën op planologisch gebied maken en stedenbouwkundige plannen ontwerpen

Doen

- Werken aan de verbetering van de binnenstad door de Puienregeling en het project Wonen boven Winkels.
- Binnen het project Hart van Zuid willen we de noordelijke doortrekking van de Laan.
- Uitvoering geven aan de Ontwikkelagenda Netwerkstad Twente door de herinrichting van de Enschedesestraat, de pilot spontane (binnen)stad en strategisch programmeren.
- Werken verder aan diverse gebiedsontwikkelingen, zoals de herstructurering van de Berflo Es en de Hengelose Es, woningbouw in Dalmeden, Broek, Landmanserve en Medaillon, heroriëntatie van het Gezondheidspark en het Pact van Twickel.
- In het project Lange Wemen richten we de focus op de realisatie van de horecawand.
- Het project Weusthagpark afronden.
- In het kader van het project Sport Centre Hengelo verbeteren we de ruimtelijke kwaliteit rond sportpark Veldwijk door een nieuwe waterloop en verbeteren bereikbaarheid tussen Veldwijk Noord en Zuid.

Gedaan

- Er is uitvoering gegeven aan de puienregeling. In 2016 zijn er weer mooie plannen gerealiseerd of in gang gezet met een bijdrage uit het puienfonds. Bijvoorbeeld Drienerstraat 33, Telgen 11, Brinkstraat 5 en 7 en Nieuwstraat 42. Ook is het nodige voorwerk gedaan voor verbeteringen aan diverse binnenstadpanden die in 2017 zullen worden uitgevoerd. De N.V. Wonen boven Winkels is opgeheven in samenspraak met Welbions. Er is een voorstel in voorbereiding voor de inzet van de resterende middelen Wonen boven Winkels.
- Ontwerp en planprocedures Noordelijke doortrekking Laan Hart van Zuid afgerond.
- Er is uitvoering gegeven aan de Ontwikkelagenda Netwerkstad. De Enschedesestraat is heringericht met HOV profiel en de bereikbaarheid van het High Tech Systemspark aan de Haaksbergerstraat is gerealiseerd. Er is in samenwerking met de netwerksteden uitvoering gegeven aan de pilot spontane binnenstad. Op het gebied van strategisch programmeren heeft er een onderzoek plaatsgevonden naar het suburbane woonmilieu binnen de netwerkstad.
- Het is niet gelukt om de horecawand tot ontwikkeling te brengen in 2016. Hoewel er nog steeds van verschillende partijen belangstelling is voor deze ontwikkeling blijkt dat de partijen die eigenaar zijn van het gebied niet in staat zijn gebleken om overeenstemming te bereiken met potentiële huurders.
- Alle onderdelen van het programma Weusthag zijn gerealiseerd, zie programma 6.
- De ruimtelijke kwaliteit is met de herinrichting van het gebied rond het Sport Centre Hengelo verbeterd. De ruimtelijke kwaliteit van het gebied rond het Sport Centre is aangepakt met het herinrichten van het parkeerterrein, het realiseren van extra parkeerruimte, herinrichten van de tennisbanen, aanleggen en zichtbaar maken van de Berflo beek en het realiseren van een langzaamverkeersroute tussen Veldwijk-zuid en Berflo Es.

- Gebiedsontwikkelingen: zie hiervoor paragraaf 6.8 Investerings

Activiteit: Bestemmingsplannen maken

Doen

- Actualiseren van het bestemmingsplan Vooroorlogse Wijken.

Gedaan

- Het bestemmingsplan Vooroorlogse wijken is vanwege de omvang van het gebied opgedeeld in 2 delen. Voor deel 1 is het ontwerp bestemmingsplan in procedure geweest. Er is een aantal zienwijzen ingediend.

Activiteit: Het zorgdragen voor voldoende woningen en het bevorderen van een evenwichtige en rechtvaardige verdeling van de woonruimtevoorraad

Doen

- Een woonvisie opstellen, waarin met name aandacht is voor strategisch programmeren en de (vraag) gerichte verdeling van huurwoningen.
- Wet realiseren woonservicegebieden (geschikte woningen voor Wmo-geïndiceerden en eenheden wonen en zorg).

Gedaan

- De woonvisie is vastgesteld evenals een woningbouwprogramma en een kwalitatief afwegingskader voor woningbouw. Met Welbions zijn prestatieafspraken gemaakt.
- Op woningbouwgebied heeft de gemeente diverse projecten. De Hengelose Es Noord is een herstructureringsgebied waar de planontwikkeling voor de realisatie van ca. 250 grondgebonden woningen en transformatie van hoogbouw is opgestart. In de Berflo Es is het deelgebied park Veldwijk in de realisatiefase gekomen en heeft de buurt inmiddels nieuwe bewoners nabij het nieuwe winkelgebied gekregen. In Dalmeden laat de kavelverkoop een stijgende lijn zien en is het project Plein- en Lintwoningen gerealiseerd. In Broek zijn kavels verkocht in het CPO project Slingerveld en is de planontwikkeling opgestart voor de noordelijke rand nabij de Beneluxlaan. Fase 1 van Landmanserve is in realisatie. In het Medaillon zijn de laatste deelgebieden in uitvoering genomen, daarmee is het woningbouwproject bijna afgerond. Voor het Gezondheidspark is de woonvlek aan de vijver in ontwikkeling genomen, hier worden appartementen en grondgebonden woning gerealiseerd in de vrije sector.

Bijzondere ontwikkeling: **BWS en afkoop door het rijk**

- Op grond van het Besluit woning gebonden subsidies, is met terugwerkende kracht tot 1 september 2009 de geldelijke steun beëindigd die door het Rijk met toepassing van het Besluit Woninggebonden Subsidies aan de gemeenten is toegekend. Het gaat daarbij om een bedrag dat betrekking heeft op subsidietoezeggingen uit 1992, 1993 en 1994, subsidies die met een looptijd van maximaal 30 jaar werden uitbetaald aan particulieren en toegelaten instellingen voor de sociale woningbouw. De verplichtingen richting subsidieontvangers liepen nog door tot 2015 en in de praktijk zijn in 2016 de laatste 3 bedragen betaald. Het rijk heeft in 2009 de verplichtingen contant gemaakt met een rentevoet van 4% en het met rente gekorte bedrag ineens uitbetaald. De regeling werd daaraanvolgend ingetrokken. Naar nu blijkt was de op het moment van afkoop beschikbare voorziening alleen al voldoende voor de toen bestaande verplichtingen. Nu in 2016 de laatste betalingen zijn gedaan resteert nog € 4.674.000 op de balans als vaste schuld. Dit is de som van het afkoopbedrag van het rijk (ruim € 3.400.000), vervallen verplichtingen door tussentijdse verkoop of niet meer voldoen aan de inkomstenstoets en rentevoordelen. Er is geen terugbetalingsverplichting aan het rijk.

52. Omgevingsvergunning

Activiteit: Omgevingsvergunningen verstrekken zoals rond bouw, verontreiniging, brandveiligheid en bomen kappen

Doen

- Het gebruik van de openbare ruimte verder dereguleren, een voorbeeld vormt de bomenverordening waardoor het kappen van een boom eenvoudiger wordt.
- Voorbereiden op de invoering van de Omgevingswet.

Gedaan

- Een nieuwe bomenverordening is in voorbereiding met een dereguleringsvoorstel.
- Zie eerdere opmerking bij 'structuurvisie opstellen'.

Activiteit: Toezicht houden op naleving van omgevingsvergunningen & handhaven

Gedaan

- De verrichte activiteiten worden separaat gerapporteerd aan het college in het Jaarverslag VTH en daarna aangeboden ter informatie aan de raad.

53. Bereikbaarheid

Activiteit: Beleid maken over verkeer en vervoer, verkeersvoorzieningen ontwerpen en verkeersadvies geven.

Doen

- In het kader van het Actieplan Fietsen zijn we bezig met acties en maatregelen op het gebied van fietsveiligheid, fietsparkeren in de binnenstad en de nog ontbrekende schakels op de Fietssnelweg F35.
- Werken aan het verbeteren van de veiligheid van de Deurningerstraat.
- De binnenstad is volgens ons huidige beleid 'autovrij'. Toch rijden veel automobilisten door de binnenstad en parkeren daar met als gevolg overlast en onbegrip bij handhaving. Met de bestuurlijke opdracht Bereikbaarheid en Toegankelijkheid Binnenstad willen we verkeersmaatregelen en oplossingen voor actuele verkeersvraagstukken in de binnenstad uitwerken.
- De Kuipersdijk reconstrueren, zodat MFA 't Berflo, winkelcentrum Berflo en het FBK-stadion toegankelijker worden.

Gedaan

- Ontwerp tracé F35, Grobbentunnel - Bankastraat tot aan centrumring is opgesteld.
- Ontwerp tracé F35 Watertorenpark en Watertorenlaan tot aan centrumring is opgesteld.
- Reconstructie Deurningerstraat gereed met uitzondering van toplaag asfalt.
- De Haaksbergerstraat is her ingericht om het High Tech Systems Park toegankelijker te maken.
- Oplevering herinrichting Westtangent (Haaksbergerstraat-Oelerweg-Geerdinksweg)
- Herinrichting Enschedesestraat als HOV profiel en herinrichting kruising Kuipersdijk
- Bestuurlijke opdracht Bereikbaarheid en Toegankelijkheid Binnenstad is uitgevoerd. Dit heeft geresulteerd in een actieplan met uitvoeringsjaar 2017 en verder.

Activiteit: Beleid maken specifiek over openbaar vervoer (OV) en onderhouden van OV systemen

Doen

- Maken van een meerjarig vervangingsplan voor verkeerstechnische en OV systemen.
- Aanleggen oostverbinding HOV via de Enschedesestraat

Gedaan

- 5 verkeersregelinstantaties vervangen, waarvan 3 onderdeel HOV project
- Oplevering Oost-verbinding HOV Enschedestraat.
- Concept meerjarig vervangingsplan voor verkeerstechnische en OV systemen is opgesteld.

Activiteit: Beheren en exploiteren van blauwe zones, het betaald parkeergebied en parkeergarage De Beurs

Gedaan

- Exploitatie betaald parkeren en blauwe zone gerealiseerd met een positief resultaat binnen de begroting
- Digitalisering voor onder andere parkeervergunning algemeen en bewoners afgerond.
- Invoering parkeerapp bezoekersontheffingen en parkeervergunning algemeen afgerond.
- Maatwerk geleverd met betrekking tot parkeren en berijden stadserf voor ondernemers.

Prestatie indicatoren

Prestatie indicator	2016 (begroot)	2016 (werkelijk)
Woningvoorraad	37.625	37.888
Nieuw gebouwde woningen	180	188
Gesloopte woningen	20	152
Aanvragen omgevingsvergunning afgehandeld	600	607
Verkeersbesluiten	60	45
Afgehandelde parkeer en rrv-ontheffingen/ vergunningen	3.000	1900
Verkeersmeldingen	350	350 (430 meldingen parkeren bij STZ)

Activiteit	Omschrijving activiteit	Lasten	Baten
Feitenkaart 51 : Ruimtelijke ontwikkeling			
51A	Structuurvisie opstellen.	295.289	
51B	Ruimtelijke visies en strategieën op planologisch gebied maken en stedenbouwkundige plannen ontwerpen.	723.746	
51C	Bestemmingsplannen maken.	444.496	141.145
51D	Woonvisie opstellen gericht op voldoende woningen en een evenwichtige en rechtvaardige verdeling van woningen	1.260.134	5.391.390
51E	Beleid maken en adviseren voor onderhoud van monumenten, archeologie en cultuurhistorie.	36.090	
51F	Basisregistratie adressen en gebouwen (BAG), de topografische kaart Hengelo en geografische databases beheren en onderhouden en vastgoed- en geo-informatie inwinnen, beheren, analyseren en presenteren	470.263	17.153
Totaal		3.230.019	5.549.687
Feitenkaart 52 : omgevingsvergunningen			
52A	Omgevingsvergunningen verstrekken zoals rond bouw, verontreiniging, brandveiligheid en bomen kappen.	1.780.161	1.463.949
52B	Toezicht houden op naleving van omgevingsvergunningen en handhaven.	1.319.788	12.500
Totaal		3.099.948	1.476.449
Feitenkaart 53 : Bereikbaarheid			
53A	Beleid maken over verkeer en vervoer, verkeersvoorzieningen ontwerpen en verkeersadvies geven.	1.153.402	275.000
53B	Beheren en onderhouden van bebordingen en straatnaamborden.	498.723	16.874
53C	Beleid maken over openbaar vervoer (OV) en onderhouden van OV-systemen.	309.452	14.062
53D	Beheren en exploiteren van blauwe zones, het betaald parkeergebied en parkeergarage De Beurs.	1.285.880	1.809.724
Totaal		3.247.457	2.115.660

5.2.6 Beheer Openbare Ruimte en Duurzaamheid

Aanspreekpunt bestuurlijk:	Wethouder Elferink
Betrokken sector(en):	Fysiek, Stedelijk Beheer en Middelen
Aanspreekpunt(en) ambtelijk:	Henk Jan Tromp, Herman Tinselboer, Pieter Kistemaker

Binnen dit hoofdstuk staan beleidsvelden centraal die met elkaar verbonden zijn, maar ook elk een eigen doelstelling kennen.

De openbare ruimte betreft de directe leefomgeving van de Hengelose inwoner. Hierbij streven we naar gezonde, veilige en leefbare wijken. Voor alle vormen van beheer en onderhoud van de openbare ruimte (denk aan wegen, pleinen, gazons, speelplekken, afvalbakken en beplantingsvakken) is door de raad vastgesteld hoe het beheerniveau moet zijn. Een goed onderhouden openbare ruimte draagt bij aan de leefbaarheid van een wijk.

Een duurzaam Hengelo functioneert volgens het principe van de circulaire economie. De gemeente past dit uitgangspunt toe in alle eigen activiteiten. Maar de gemeente stimuleert en ondersteunt vooral ook duurzame maatschappelijke initiatieven.

De kinderboerderij is vooral voor bewoners een prima voorbeeld hoe leefbaarheid, dieren (welzijn) en recreatie met elkaar in de praktijk verbonden worden.

Met de aanleg van een warmtenet wordt een belangrijk deel van de gemeentelijke duurzaamheidsdoelstellingen verwezenlijkt. Warmtenet zet onbenutte restwarmte en andere hernieuwbare energie in om fossiele brandstoffen te vervangen.

Relevante beleidsnota's

- Verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan 2013-2017 (vastgesteld in 2013);
- Gemeentelijk Grondwaterplan (vastgesteld in 2013);
- Gemeentelijk Waterplan (vastgesteld in 2006).
- Notitie "Hengelo Verduurzamen"
- Energiescan (2013)
- Nota Snippergroen
- Groenplan Hengelo
- Beleidsplan Ondergrond (2012)
- Nota bodembeheer gemeente Hengelo 'Twents beleid veur oale grond' (2011)
- Bodemkwaliteitskaart gemeente Hengelo (2011)
- Keuzescenario Afvalloos Hengelo (2015)
- Landelijk Afval Plan 2 (LAP 2; in voorjaar 2017 wordt dit LAP 3)

61. Onderhoud openbare ruimte

Activiteit: Wegen, straten en pleinen onderhouden

Doen

- Het onderhouden van wegen, straten en pleinen om deze veilig en goed begaanbaar te houden.
- Starten met de implementatie van Samen Verder, zodat de nieuwe organisatie-eenheid kan starten op 1 januari 2017. Vooruitlopend daarop wordt er in 2016 op steeds meer vlakken samengewerkt en gaan we verder met de invulling van het werk-leerbedrijf. Ook de kinderboerderij gaat mee in de ontwikkeling Samen Verder. Daarbij is het belangrijk dat de kwaliteit gewaarborgd blijft.
- De inrichting van het Weusthagpark afronden, o.a. de realisatie van de uitkijktoren en de opening van de heemtuin/biologische moestuin.

Gedaan

- 2016 heeft in het teken gestaan van het verder vormgeven van de samenwerking tussen de gemeente Hengelo en Gildebor. In verschillende werkgroepen (o.a. juridisch, overhead, dienstverleningsovereenkomst, ICT) is de samenwerking verder uitgewerkt. Hierbij zijn ook de inhoudelijk deskundige medewerkers zoveel mogelijk aangehaakt. Dit heeft uiteindelijk geleid tot de ondertekening van de Dienstverleningsovereenkomst (DVO) Gemeente Hengelo en het openbaar lichaam SWB Midden Twente op 16 december 2016. Deze DVO bestaat algemene bepalingen (deel A), 18 productbladen (deel B) en bijlagen (deel C).
- Alle onderdelen van het programma Weusthag zijn gerealiseerd. De inrichting van het Weusthagpark is afgerond. Van het Weusthag kan nu gebruik worden gemaakt door fietsers, wandelaars, vissers, hardlopers, enzovoort, omdat het gebied in de afgelopen zes jaar toegankelijk is gemaakt door de aanleg van wandelpaden. Ook de Heemtuin met Beleefbos, de skeelerbaan en de biologische moestuin voorzien in de behoefte aan recreatiemogelijkheden, natuurbeleving en sportbeoefening van inwoners van Hengelo e.o. Inmiddels zijn ook de routepaaltjes geplaatst voor het wandelnetwerk Twente. De uitkijktoren is in juli 2016 gerealiseerd. Vanaf de eerste dag dat de toren beklommen kon worden hebben veel mensen daar gebruik van gemaakt. In de (sociale) media is uitgebreid aandacht besteed aan de uitkijktoren. Voor het Weusthag is de uitkijktoren, als laatste onderdeel van het programma, de 'kers op de taart' geworden.
- In 2016 is voor onkruid op verhardingen voor het eerst bestreden met de methode 'hete lucht' (vooruitlopend op het landelijke verbod op het chemische middel glyfosaat). Waar met glyfosaat kon worden volstaan met 2 rondgangen per jaar, zijn voor de methode met hete lucht jaarlijks 6 rondgangen nodig. Mede door deze toename van rondgangen is het aantal meldingen van bewoners in 2016 (162) gestegen ten opzichte van 2015 (112).

Activiteit: Verwijderen van afval, schoonhouden van de openbare ruimte (inclusief straatmeubilair) en bestrijden van gladheid

Doen

- Het schoon, heel en veilig houden van de openbare ruimte en het bestrijden van gladheid door ijs en/of sneeuw.

Gedaan

- Op 19 april 2016 vond de Landelijke Opschoondag plaats. Tijdens deze dag werd extra aandacht gevraagd voor (zwerf)afval in Hengelo. College-, raadsleden en fractievertegenwoordigers konden zich opgeven om op te treden als afvalcoach bij een milieuplein bij een winkelcentrum. Ook vonden verschillende zwerfafvalacties van bewoners(organisaties) plaats in de stad.
- Gladheidbestrijdingsplan 2016 – 2020 door college vastgesteld.
- De hoeveelheid zwerfafval en dump is de afgelopen jaren flink toegenomen. Door goede afstemming tussen verschillende afdelingen is ruim 91% van de 2.586 meldingen over netheid op tijd afgehandeld.

Activiteit: Wegen, paden en openbare ruimte voorzien van voldoende licht

Doen

- Duurzame vervanging openbare verlichting

Gedaan

- Bij diverse infrastructurele projecten is ook de openbare verlichting vervangen in Hengelo. De masten en armaturen zijn vervangen door duurzame LED verlichting. Waar het mogelijk is, worden armaturen ook uitgerust met een dimmer. Hierdoor kan verlichting gedimd, uitgeschakeld worden op afstand en de sturing van de lamp worden inzichtelijk gemaakt. De verlichting is onder andere vervangen langs de volgende wegen: Bornsestraat, Deldenerdijk, Enschedesestraat en Achterhoekse Molenweg, Weideweg, Oelerweg,

Geerdinksweg, Boekeloseweg en Westtangent. In totaal hebben deze maatregelen geleid tot een energiebesparing van 132.409 kWh/jaar. Dit komt overeen met het gemiddelde jaarlijkse verbruik van 38 huishoudens.

- Naar aanleiding van het Meldpunt Overbodige Lantaarnpalen, waarbij bewoners konden melden waar lantaarnpalen in hun ogen verwijderd konden worden, heeft het college besloten 115 lantaarnpalen te verwijderen. Deze 115 lantaarnpalen kunnen worden hergebruikt. Door het hergebruik hoeven er minder lantaarnpalen te worden aangeschaft. Daarnaast zorgt het verwijderen van 115 lantaarnpalen voor een besparing van 17.644 kWh/jaar. In november/december zijn de eerste 12 stuks verwijderd.

Activiteit: Bomen en groenvoorziening in de openbare ruimte beheren en onderhouden

Doen

- Het beheren en onderhouden van de gemeentelijke beplantingsvakken en bomen.

Gedaan

- Aanleg nieuw groenstructuur Westtangent.
- Samen met groenpartners IVN en KNNV is een start gemaakt met het ontwikkelen van tijdelijke kruidenvegetaties op enkele braakliggende terreinen op industrieterrein Oosterveld.
- Langs de Europalaan en omgeving is gestart met een pilot ecologisch bermbeheer in samenwerking met groenpartners IVN/KNNV
- In 2016 zijn amfibieënvoorzieningen aangelegd langs en onder de fietssnelweg F35 ter hoogte van het Kristalbad tussen Hengelo en Enschede. Het gaat om 4 tunnels onder het asfalt door in combinatie met een geleidingsscherm over een lengte van ruim 1000 meter. Dit scherm leidt de padden, kikkers en salamanders naar de tunnels die onder de weg door lopen.

Activiteit: Beheren en onderhouden van twee begraafplaatsen

Doen

- Het beheren en onderhouden van twee begraaf- en gedenkparken (Deurningerstraat en Oldenzaalsestraat) en het op deze begraaf- en gedenkparken uitvoeren van de begrafenissen en het zorg dragen voor de asbestemmingen.

Gedaan

- Regulier onderhoudswerk, geen specifieke acties

Activiteit: Zorgen voor een gevarieerd aanbod van veilige speelvoorzieningen, voor alle leeftijden en bevolkingsgroepen, in een goede spreiding over de wijken en buurten.

Gedaan

- Bestaande speelplekken heel en veilig gehouden d.m.v. inspecties en onderhoud. Voorstellen gemaakt voor opheffen en samenvoegen van speelplekken ter uitvoering van het Plan van Aanpak 'Participatie Duurzaam Spelen', voor alle wijken. Gesprekken gevoerd met bewonersorganisaties van de wijken Hasseler Es, Slangenbeek, Noord, Binnenstad en Woolde over deze voorstellen. Inloopavonden gehouden voor de bewoners van de Hasseler Es, Slangenbeek en Noord. Vervolg in 2017.

Activiteit: Beheren en onderhouden van openbare toiletvoorzieningen

Doen

- Het onderhouden en schoonmaken van 7 openbare toiletten in de Hengelose binnenstad.

Gedaan

- Regulier onderhoudswerk, geen specifieke acties.

Activiteit: Beheren en onderhouden van waterlopen en vijvers

Doen

- Het onderhouden van de bermen en de sloten in het buitengebied ten behoeve van een goede waterafvoer.

Gedaan

- Regulier onderhoudswerk, geen specifieke acties

62. Afval, milieu en duurzaamheid

Activiteit: Afval inzamelen, scheiden en recycleren. Terugdringen restafval.

Doen

- In 2016 zetten we de eerste stap voor het omgekeerd inzamelen door een verpakkingenton in te voeren bij laagbouwoningen en brengcontainers voor verpakkingsafval en oud papier bij hoogbouw. Uiterlijk 1 januari 2018 zijn alle huishoudens verplicht hun fijn restafval aan te bieden aan ondergrondse afvalcontainers. Naar verwachting wordt op deze manier 100 kg restafval per inwoner per jaar behaald. Naast diftar als financiële prikkel moeten we dus nog aanvullende maatregelen bedenken om op 30 kg (landelijke ambitie) of 50 kg (Twentse ambitie) restafval te komen. Daarom starten we in 2016 met een pilot bij hoogbouw: etensresten worden daar gescheiden ingezameld en vervolgens gefermenteerd bij de Groentuin van de SWB.

Gedaan

- Dankzij de invoering van de verpakkingenton en de milieueilanden is hoeveelheid fijn restafval is gedaald van 145 kg in 2015 naar 129 kg. per inwoner in 2016. Deze 129 kg. is onder te verdelen in 117 kg uit de inzameling aan huis en 12 kg. per inwoner die gebracht wordt bij het Milieupark.
- De hoeveelheid gescheiden verpakkingsafval is gestegen van 26 kg. naar 34 kg per inwoner. De kosten voor verpakkingsafval nemen toe. Oorzaak is de jaarlijkse teruglopende vergoeding van Nedvang en meer vervuiling (daardoor slechte sorteerresultaten). Door een tegenvallende Europese aanbesteding voor 2017 en 2018 zullen de kosten verder stijgen.
- Ca. 60 bovengrondse locaties t.b.v. hoogbouw gerealiseerd (verpakkingen en oud papier). Verpakkingenton voor laagbouw is ingevoerd. Milieupleinen bij bestaande supermarkten zijn gecompliceerd. Er is in het laatste kwartaal 2016 gestart met ontwerp ondergrondse containers voor alle huishoudens. In Beckum en Oele zijn in de tweede week van januari 2017 de grijze minicontainers opgehaald. Tuindorp 't Lansink volgt in februari 2017.
- In drie deelgebieden is gestart met de inzameling van etensresten bij hoogbouw. Dat gebeurt met medewerkers van de Groentuin (SWB) die met bakfietsen bij zes inzamelpunten de etensresten ophalen. Deze worden met de Rocket Composter verwerkt tot compost. Dit wordt weer gebruikt in de Stadstuin Marskant, in de Groentuin en in openbare plantsoenen.
- In maart 2016 is 300 ton gefermenteerd bladafval verwerkt in de gemeentelijke plantsoenen, bij de Groentuin. Bewoners hebben tijdens de landelijke compostdag dit gefermenteerd bladafval massaal opgehaald bij het Milieupark. In december is tijdens de bladcampagne ca. 900 ton bladafval verzameld. Dit wordt gefermenteerd (Bokashi) en vervolgens in het voorjaar 2017 weer als voeding teruggebracht in o.a. de gemeentelijke borders, de Stadstuin Marskant en de Groentuin.

Activiteit: Beleid maken en adviseren over milieu, bodem, geluid en duurzaamheid

Doen

- Begin 2016 wordt een besluit genomen over het Energie Actieplan. Daarna de acties uit dit plan tot uitvoer brengen.

- De duurzaamheidstaken anders organiseren. In plaats van een team duurzaamheid is er straks een coördinator duurzaamheid, die een groter beroep doet op de organisatie. In 2016 werken we aan het vormgeven van de nieuwe organisatie van de duurzaamheidstaken.
- De educatieve duurzaamheidstaken, zoals het organiseren van tentoonstellingen en het verstrekken van leskisten, worden afgerond.
- Het gebiedsgericht grondwaterbeleid uitvoeren. Verontreinigingen in het gebiedsgerichte grondwaterbeheer worden volgens het Gebiedsbeheerplan voor het centrumgebied van Hengelo aangepakt.
- Een bodemprogramma opstellen, op basis van het Convenant bodem en ondergrond 2016-2020.

Gedaan

- Het Energie Actie Plan wordt in de eerste helft van 2017 ter besluitvorming voorgelegd aan de raad. In dit plan worden nieuwe energie projecten voorgesteld. Deze worden in de Kadernota voorgesteld als nieuw beleid.
- Begin 2017 is een nieuwe Procesregisseur Duurzaamheid geworven. Alle activiteiten op het gebied van Duurzaamheid zijn, voor zover bekend, geborgd in de gemeentelijke organisatie. Daarnaast heeft de procesregisseur als taak om de netwerkorganisatie vorm te geven.
- De educatieve duurzaamheidstaken zijn afgerond en worden niet meer vanuit de gemeente verzorgd.
- Het gebiedsgerichte grondwaterbeheer wordt conform het plan uitgevoerd. In 2016 is de locatie EMGA Noord (Industriestraat/Esrein) als negende locatie aan het gebiedsgericht grondwaterbeheer toegevoegd. Dit betreft tevens de laatste spoedlocatie (locatie waar bodemverontreiniging onaanvaardbare risico's voor de mens of het milieu oplevert) waarvoor nog geen aanpak was voorzien.
- Er is in 2016 geen bodemsaneringsprogramma opgesteld, omdat prioriteit is gegeven aan andere werkzaamheden. Met name de commotie die is ontstaan ten aanzien van lekkages aan boorputten en veldleidingen ten behoeve van de zoutwinning heeft veel capaciteit gevraagd. In 2016 is uitvoering gegeven aan het convenant Bodem en ondergrond. De afspraak tussen de Twentse gemeenten in 2016 om verder samen te werken op het gebied van bodem ondergrond past hier ook goed bij. Er wordt samen op getrokken met het oog op de veranderingen in wet- en regelgeving en beleid als gevolg van de komst van de Omgevingswet. Het ontbreken van het programma heeft geen financiële gevolgen.

Activiteit: Exploiteren van Warmtenet

Gedaan

- Afgelopen jaar is er veel gebeurd met warmtenet. Met Alliander en Ennatuurlijk is overeenstemming bereikt over de overdracht van het bestaande warmtenet. Hiertoe zijn samen met hen twee bedrijven opgericht die de activiteiten van de gemeente met betrekking tot de levering en opwekking van warmte gaan overnemen. Samen met Ennatuurlijk wordt Warmtebedrijf Hengelo BV opgericht dat de levering van warmte aan de eindgebruikers gaat overnemen. Met Alliander is Warmtenetwerk Hengelo BV opgericht dat de aanleg van de backbone op zich neemt en na het gereedkomen daarvan de distributie van de warmte via het laagtemperatuurnetwerk. De feitelijke overdracht van de leveringsactiviteiten aan Warmtebedrijf Hengelo BV is voor 2017 voorzien. Tevens is in 2016 begonnen met de aanleg van de backbone. In opdracht van de gemeente is de voorbereiding hiervoor uitgevoerd. Daarna heeft Warmtenetwerk Hengelo BV het stokje overgenomen.

63. Riolering en waterhuishouding

Activiteit: Riool, grondwater en afvoer van (afgekoppeld) hemelwater beheren

Doen

- Het riool van de Westtangent verzwaren in combinatie met herprofilering van het wegprofiel en het versterken van de groenstructuur.
- Het riool van de Enschedesestraat vervangen in combinatie met de aanleg van de HOV Hengelo-Enschede en het versterken van de groenstructuur.
- Het riool verzwaren van de Mozartlaan, Breemarsweg, Deurningerstraat en Deldenerstraat.
- Het realiseren stuwgebieden om wateroverlast te verminderen.
- Openbare ruimte inrichten voor waterberging. In het kader van het verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan (vGRP) is met behulp van een rioleringsmodel een wateroverlastlandschapskaart (WOLK) opgesteld. Op deze kaart zijn locaties aangegeven die risico lopen op wateroverlast. Voor deze locaties worden oplossingen aangedragen zoals het inrichten van groenstroken voor tijdelijke waterberging.
- Grondwateroverlast oplossen onder andere bij de Adamsweg en Oude Postweg. We gaan de Drienerbeek tussen de Haverweg en de Grundellaan herinrichten, zodat de beek meer ruimte krijgt en er meer waterberging ontstaat. De oevers worden natuur vriendelijk ingericht.
- Aanleggen van (delen van) de Veldbeek.
- Stimuleren van bewoners om de daken van woningen te voorzien van sedum ten behoeve van het verminderen van wateroverlast (Klimaat Actieve Stad). Sedumdaken kunnen veel water opslaan en verminderen zo wateroverlast tijdens hevige regenbuien. Daarnaast heeft een sedumdak een goede isolerende werking, het verlengt de levensduur van de onderliggende dakbedekking en het zorgt voor meer groen in de stad. De gemeente heeft hiervoor de subsidieregeling De Groene Pet in het leven geroepen.

Gedaan

- Het riool van de Westtangent is verzwaid in combinatie met herprofilering van het wegprofiel en het versterken van de groenstructuur. Volledige herinrichting van de Oelerweg – Geerdinksweg – Weideweg
- Herinrichting van de Enschedesestraat van Haverweg tot Drienerstraat is gerealiseerd. Herinrichting van de Wolter ten Catestraat tussen Velourstunnel en Drienerstraat is gerealiseerd. Aanleg van het deel van de doorstroomas voor hoogwaardig openbaar vervoer Hengelo Enschede tussen Haverweg en CS Twente. Vernieuwing van het rioleringsstelsel voor de komende decennia. Aanleg schoonwaterleiding naar Drienerbeek. Een doorstroomas voor hoogwaardig openbaar vervoer (HOV) is gerealiseerd tussen Hengelo en Enschede. Een route tussen CS Twente in Hengelo via het business en science park naar het station van Enschede, zodanig dat het busverkeer (HOV) niet wordt gehinderd door het overige verkeer is gerealiseerd.
- De kruising Enschedesestraat – Boekweitweg – Kuipersdijk die voldoende capaciteit heeft voor alle soorten verkeer en die zodanig is ontworpen dat de bouw van een ongelijkvloerse kruising van de Kuipersdijk met de spoorlijn Hengelo – Enschede in de toekomst mogelijk is, is nagenoeg gerealiseerd.
- De rioolverzwaring Deurningerstraat is uitgevoerd in combinatie met een herinrichting van het wegprofiel vanaf de rotonde tot de Hamerstraat. Hierin is het realiseren van vrij liggende fietspaden onderdeel geworden in de uitvoering. Andere voorzieningen (onder

andere parkeren, groen en verlichting) hebben daarmee een andere plek in het profiel gekregen.

- Het ontwerp van de rioolverzwarening Mozartlaan is afgerond.
- De stuwgebieden zijn aangelegd en opgeleverd. Het rioolstelsel van Hengelo is opgedeeld in 18 stuwgebieden. In deze stuwgebieden wordt het afval- en regenwater langer vastgehouden d.m.v. drempels in de riolering. Hierdoor treedt minder afvalwater uit naar de beken en zal naar verwachting minder wateroverlast optreden tijdens hevige neerslag.
- Bij een achttal wateroverlast-risico locaties zijn maatregelen getroffen in de openbare ruimte. Deze maatregelen variëren van de aanleg van een wadi (extra waterberging) tot het verlagen van trottoirbanden en het aanbrengen van extra kolken.
- In de Adamsweg is een uitgebreid onderzoek uitgevoerd naar (grond)wateroverlast. Naar aanleiding hiervan wordt een drainageplan ontworpen.
- In de Oude Postweg e.o. is drainage aangelegd in openbaar terrein in combinatie met drainage in particulier terrein.
- Het voorlopig ontwerp van de herinrichting van de Drienerbeek tussen de Haverweg en de Grundellaan is gereed.
- Het deel van de nieuwe Veldbeek bij het FBK stadion zijn in 2016 gerealiseerd. Met de aanleg van de bergingsvijver bij het Watertorenpark is een aanvang gemaakt.
- De subsidieregeling Groene Pet wordt sinds 2009 aangeboden aan inwoners van de gemeente Hengelo en wordt jaarlijks verlengd. In 2017 wordt de regeling opnieuw aangeboden. Tot nu toe zijn er 17 subsidieaanvragen voorlopig toegekend (in afwachting van de bewijsstukken) en 34 subsidieaanvragen definitief toegekend. De regeling is een groot succes.

Prestatie indicatoren

Prestatie indicator	2016 (begroot)	2016 (werkelijk)
IBOR niveau binnenstad en winkelcentra	hoog	Hoog
IBOR niveau bedrijventerreinen	laag	Laag
IBOR niveau overig	basis	basis
Afhandelings-percentages meldingen binnen 2 weken	>85%	82,3
Deelname subsidieregeling Groene Pet: aantal aanvragen	25	34
Aantal openbare laadpalen voor elektrische auto's	30	9
Aantal bezoekers kinderboerderij	50.000	+/- 50.000
Speelplekken	400	400
Omvang huishoudelijk restafval (kg/inwoner)	145	129

Activiteit	Omschrijving activiteit	Lasten	Baten
Feitenkaart 61 : Onderhoud openbare ruimte			
61A	Wegen, straten en pleinen onderhouden.	5.492.374	148.716
61B	Verwijderen van afval, schoonhouden van de openbare ruimte (inclusief straatmeubilair) en bestrijden van gladheid.	2.228.538	7.688
61C	Wegen, paden en openbare ruimte voorzien van voldoende licht.	779.079	69.321
61D	Bomen en groenvoorziening in de openbare ruimte beheren en onderhouden.	5.810.243	380.241
61E	Subsidiëren van de kinderboerderij.	311.915	388
61F	Beheren en onderhouden van twee begraafplaatsen.	959.054	535.424
61G	Gemeentelijke speelvoorzieningen beheren en veilig houden.	588.276	31.709
61H	Beheren en onderhouden van openbare toiletvoorzieningen.	79.917	
Totaal		16.249.396	1.173.486
Feitenkaart 62 : Afval, milieu en duurzaamheid			
62A	Ophalen van afval en grondstoffen.	2.488.758	
62B	Verwerken van afval en grondstoffen.	4.337.724	2.463.847
62C	Kwijtschelden van afvalstoffenheffing voor minima.	446.394	
62D	Exploiteren van het Milieupark.	841.275	
62E	Uitvoeren van afvalinspecties door stadstoezicht.	332.865	
62F	Afvalstoffenheffing ontvangen.		7.545.207
62G	Beleid maken en adviseren over milieu, bodem, geluid en duurzaamheid.	2.113.333	682.772
62H	Toezicht houden op milieuregelgeving en uitvoering bodemsaneringen.	980.306	
62I	Exploiteren van Warmtenet.	6.384.207	5.850.635
Totaal		17.924.862	16.542.461
Feitenkaart 63 : Riool			
63A	Riool, grondwater en afvoer van (afgekoppeld) hemelwater beheren.	6.894.568	68.883
63B	Beheren en onderhouden van waterlopen en vijvers.	212.389	
63C	Rioolheffing ontvangen.		8.225.162
63D	Kwijtschelden van rioolheffing voor minima.	699.207	
Totaal		7.806.164	8.294.045

5.2.7 Bestuur, Veiligheid en Openbare Orde

Aanspreekpunt bestuurlijk:	Burgemeester Schelberg en wethouder Bruggink
Betrokken sector(en):	Fysiek, Dienstverlening en Middelen
Aanspreekpunt(en) ambtelijk:	Henk Jan Tromp, Martin Fleer en Pieter Kistemaker

Leefbaarheid en Veiligheid: De gemeente is verantwoordelijk voor het borgen van de leefbaarheid, veiligheid, openbare orde en crisisbeheersing. Er komen meer taken naar de gemeente toe. Zowel in het veiligheidsdomein als op aangrenzende beleidsterreinen. Ook bij partners zijn grote veranderingen gaande. Het college is verantwoordelijk voor een goede inbedding en sturing. We moeten de mogelijkheden benutten die de nauwe verbinding biedt tussen het veiligheidsbeleid en het sociaal domein.

Diensten publiekszaken: Dienstverlening is het visitekaartje van de gemeente. Wij willen dan ook dat inwoners, bedrijven en instellingen tevreden zijn over de gemeentelijke dienstverlening. Zij moeten via elk kanaal (balie, telefoon, website, e-mail, post, sociale media) snel een begrijpelijk en betrouwbaar antwoord krijgen op hun vragen. De Basisregistratie Personen (BRP) is dé basisregistratie voor personen en de kern van het stelsel van basisregistraties. We hebben een open, ontspannen houding en communiceren proactief waar we mee bezig zijn en wat we belangrijk vinden. De kernwaarden voor de medewerkers zijn: keuzes maken, handelen vanuit de logica van de Hengeloër en zaken voltooien. Dat doen we samen, met lef. Inwoners, bedrijven en instellingen weten waar de gemeente Hengelo voor staat en waar we ons voor inzetten. We stimuleren dat medewerkers 'de stad in gaan'.

Bestuur en bedrijfsvoering: Een bestuurskrachtige gemeente vraagt om samenwerking met andere gemeenten en partners in onze omgeving. Samenwerking blijft daarom van belang. Voor de economie en sociale vitaliteit van de stad is het van belang dat we ons naar buiten richten op regionaal, nationaal en internationaal terrein. Het bedrijfsleven, en daarmee de economische kracht in Hengelo en Twente, is grotendeels internationaal gericht. Steden kunnen veel onderwerpen en thema's niet meer alleen oppakken, zoals economie, innovatie, mobiliteit en duurzaamheid. Het wordt eerder regel dan uitzondering om op grotere schaal dan de stad en regio samen te werken met maatschappelijke instellingen, kennisinstellingen en het bedrijfsleven. Het biedt vele voordelen om de kansen van de stad te verbinden aan kansen en ontwikkelingen op regionaal en internationaal niveau. De rol van de overheid: partijen bij elkaar brengen en verbinden. Zo kunnen we kansen en ontwikkelingen benutten op bovenstedelijk niveau. Hengelo is van mening dat taken die in het publieke domein liggen of daar dicht tegenaan liggen, ook binnen de gemeentelijke zeggenschap moeten blijven. Ontwikkelingen worden hierop beoordeeld en gemeenschappelijke regelingen moeten binnen de kaders van lokaal bestuur worden uitgevoerd.

Relevante beleidsnota's

- Integraal veiligheidsbeleid Hengelo 2013-2016
- Internationale agenda van Twente
- Omgevingsvisie Overijssel (2009)
- Ontwikkelagenda Netwerkstad Twente (2013)
- Structuurvisie Hengelo 2030
- Sociale Visie Hengelo 2020
- Twente Werkt (2014)
- Overijssel werkt
- Economische Motor Twente
- S3 strategie
- Europa 2020
- Dienstverleningsconcept Publieksplein
- Gemeente Hengelo heeft Antwoord©

- Samenwerkingsplaat (2013)

71. Leefbaarheid en veiligheid

Activiteit: Financieren van de Veiligheidsregio voor brandweertaken

Doen

- De gemeenteraad geeft richting aan de begrotingsontwikkeling van de Veiligheidsregio Twente m.b.t. de nieuw op te zetten financieringssysteem

Gedaan

- Actief meegewerkt om de nieuwe wijze van financiering conform CEBEON methode besluitvorming gereed te krijgen in de regio.
- De raad heeft ingestemd met de CEBEON methode als nieuwe verdeelsysteem

Activiteit: Adviseren van de burgemeester rond alle wettelijke taken op het gebied van openbare orde, leefbaarheid en veiligheid

Doen

- Adviseren op actuele ontwikkelingen

Gedaan

- In de eerste helft van 2016 was de grote stroom aan vluchtelingen landelijk nieuws en een grote landelijke opgave. In Hengelo is in het voorjaar een tweede Aanvullende Vluchtelingen Opvang geopend. Om de voorkomen dat de opvang in Hengelo de sfeer, emotie en media-aandacht zou krijgen zoals dat in enkele gemeenten aan de orde is geweest, is de komst van de tweede opvang opgepakt conform de aanpak 'protocol maatschappelijke onrust. Met behulp van vrijwilligers en bureaus is de opvang van vluchtelingen netjes verlopen.
- In de zomer heeft er in Turkije een mislukte coupepoging plaatsgevonden. Dit bracht spanningen met zich mee onder Turkse Nederlanders, zo ook in Hengelo. Er is intensief met de Turkse gemeenschap in Hengelo gesproken om zo met elkaar in gesprek te blijven en daarmee de spanning niet de overhand te laten krijgen.

Activiteit: Beleid maken en uitvoeren met betrekking tot toezicht & handhaving in de openbare ruimte zoals afhandelen van overlastmeldingen, handhavingsverzoeken en gevonden voorwerpen

Doen

- Het veiligheidsbeleid herijken en vervolgens de accenten bepalen voor 2016. Belangrijk daarbij is dat veiligheid meer in wisselwerking met burgers moet worden georganiseerd. Het accent moet daarbij komen te liggen op zelf organiserend vermogen van de burger in plaats van repressie door de overheid. De rol van de overheid wordt dan meer faciliterend en stimulerend.
- Blijvende inzet op preventie woninginbraken door onder meer het aanbieden van gratis inbraakpreventie-advies.

Gedaan

- In 2016 is gestart met het herijken. De aanloop heeft vertraging opgelopen door o.a. de grote inzet op het vluchtelingendossier. Voor de zomer heeft een eerste bijeenkomst met de raad plaatsgevonden. De uitwerking is vertraagd door de ontwikkelingen in Turkije en de inzet hier. Inmiddels is de afronding in Q1 voorzien.
- Aanpak woninginbraak is uitgevoerd.
- 13 stagiaires toezicht en handhaving begeleid.

- 70.000 fietsen gestald in de twee gratis bewaakte fietsenstallingen De Beurs en Kloosterterrein. Het aantal gestalde fietsen is in 2016 met 5000 toegenomen.
- 3% meer meldingen openbare ruimte afgehandeld dan in 2015.
- Om jeugdoverlast beter, preventief, aan te pakken is samen met de politie en andere partners een applicatie ontwikkeld om jeugd overlast te registreren en makkelijk samen te delen.
- Handhaving Drank en Horeca Wet (DHW) bij Café Pub Stief kwartiertje en Eetcafé (Broodje) Top.

Activiteit: Financieren van noodopvang van dieren en destructie van dode dieren

Doen

- Financieren van de dierenopvang.

Gedaan

- Dit is uitgevoerd als reguliere taak zonder bijzonderheden.

Activiteit: Financieren van ruiming van conventionele explosieven

Doen

- Voor zover er een conventioneel explosief bij grondwerkzaamheden wordt aangetroffen, dient dit onder strenge veiligheidsmaatregelen geruimd te worden. De rijksbijdrage is omgezet naar een subsidieregeling. Er is in Hengelo geen voorziening meer, eventuele kosten worden gedekt uit de algemene middelen.

Gedaan

- Er heeft zich een situatie voorgedaan waar nader onderzoek voor is uitgevoerd Dit betrof baggerwerkzaamheden van de Koksvijver. Door vooronderzoek zijn risico's geminimaliseerd en zijn geen aanvullende veiligheidsmaatregelen van gemeentewege noodzakelijk geweest.

72. Diensten Publiekszaken

Activiteit: Opmaken van (en verstrekken van afschriften) akten van de burgerlijke stand zoals bij geboorte, huwelijk en overlijden

Doen

- Herijken van onze visie op dienstverlening en werken aan de daaruit voortkomende acties.
- Het KCC krijgt vragen over steeds meer verschillende gemeentelijke producten en diensten. Daarom worden de KCC medewerkers in 2016 extra opgeleid om overal een goed antwoord op te kunnen geven.

Gedaan

- De kaders voor onze dienstverlening zijn vastgesteld:
- De burger staat centraal
- Je gebruikt jouw kennis en waar nodig van collega's, voor de beste oplossing
- In jouw oplossing voelt de klant zich gehoord en gerespecteerd
- Digitaal, tenzij...?
- De KCC medewerkers zijn in 2016 opgeleid voor gemeentebelastingen en producten van sociale zaken. Het bijhouden van de kennis van de KCC medewerkers heeft voortdurend aandacht.

Activiteit: Woordvoeren voor bestuurders en interne en externe communicatie voeren

Gedaan

- Uit een onderzoek onder het Hengelo Panel (zomer 2016) over de gemeentelijke communicatie kwam naar voren dat de meerderheid van de respondenten vindt dat de informatie van de gemeente gemakkelijk leesbaar en duidelijk is. Het meest frequent wordt het Hengelo's weekblad gebruikt als communicatiemiddel. De resultaten laten zien dat de traditionele middelen nog zeer goed scoren. Bijna 60% bekijkt het Gemeentenuws (de gemiddeld 1,5 pagina met informatie van de gemeente) wekelijks in het Hengelo's Weekblad.
- Er is in 2016 naast de traditionele middelen ook sterk ingezet op communicatie via sociale media. Eind 2016 waren er 8.275 twitteraars die de gemeente Hengelo volgden (een stijging van bijna 1000 t.o.v. eind 2015) en zij stuurden 3.688 tweets gericht aan @gemeentehengelo. Ook Facebook kende een forse stijging met eind 2016 1.495 volgers.
- Mede naar aanleiding van de resultaten van het Hengelo panel zijn in 2016 de voorbereidingen gestart om vanaf januari 2017 ook WhatsApp als communicatiekanaal open te stellen.
- De gemeentelijke website is in 2016 enigszins aangepast en in totaal hebben ruim 534.000 mensen daar een bezoek aan gebracht (een stijging van maar liefst 120.000 bezoekers ten opzichte van 2015).
- Ook via ruim 150 persberichten en 50 persgesprekken door het college is met de media, en dus de inwoners, gecommuniceerd.

73. Bestuur en bedrijfsvoering

Activiteit: sectoroverstijgend beleid coördineren en het bestuur (en de directie) strategisch adviseren en ondersteunen

Doen

- De thema's: transformatie, dienstverlening, control, fysieke keten en Samen Verder in 2016 doorontwikkelen en invoeren.

Gedaan

- Op de thema's "transformatie in het sociale domein", "fysieke keten" en "Samen verder" wordt elders ingegaan .
- Dienstverlening
De kaders voor de dienstverlening zijn vastgesteld. Wij maken hierbij onderscheid in de verschillende rollen van de burger (zgn. Hiemstra rollen). Deze rollen worden gekoppeld aan 'formules', als raamwerk naar de voorbeelden van IKEA, Jumbo, etc. Om invulling aan deze formules te geven gebruiken wij de kenmerken die ook in het bedrijfsleven worden gehanteerd, de 6 P's . Samen met de vakafdelingen worden deze kenmerken in de loop van 2017 ingevuld.
- Control. In het organisatiebesluit 2015 is vastgelegd dat de gemeentesecretaris/algemeen directeur verantwoordelijk is voor de concern-control. In 2015 is gekozen voor de combinatie van de concerncontrolfunctie met die van sectormanager middelen. Er hebben in 2016 gesprekken plaatsgevonden waarbij de rolverdeling en rolopvatting aan de orde zijn geweest. Aan de hand van deze gesprekken is een evaluatierapport opgesteld. Conclusie is dat er steviger ingezet moet worden op de invulling van concerncontrol, waarbij een vrijgestelde concerncontroller voor de hand ligt.
- Agenda van Twente. In 2016 zijn de eerste stappen gezet op de weg naar een nieuwe Agenda van Twente, waarbij met name de resultaten van de bestaande aflopende Agenda van Twente zijn geëvalueerd met als doel om lessen te trekken voor een eventuele nieuwe

agenda van Twente. Eind 2016 hebben de 14 afzonderlijke gemeenteraden ingestemd met de verdere verkenning van de mogelijkheden om te komen tot een nieuwe Agenda van Twente.

- Netwerkstad Twente. Voor wat betreft Netwerkstad Twente concentreert de samenwerking zich op de uitvoering van de Ontwikkelagenda Netwerkstad, die samen met de provincie is opgesteld. De stedelijke samenwerking in Twente met Almelo en Enschede heeft in 2016 een nieuwe impuls gekregen door een tweetal bijeenkomsten van de drie voltallige colleges. Dit initiatief zal in 2017 een vervolg krijgen.

Activiteit: De gemeenteraad ondersteunen met behulp van griffie en de Rekenkamer

Doen

- Evaluatie Vergaderstructuur

Gedaan

- De griffie heeft twee raadsleden uit het raadspresidium begeleid en ondersteund in hun taak om een Tussentijdse evaluatie van de vergaderstructuur te verzorgen. Met deze vergaderstructuur is medio 2014 begonnen. Het jaar 2016 stond in het teken van de doorontwikkeling van deze structuur. Eind 2016 is de evaluatie afgerond. Het nog te houden raadsdebat en de besluitvorming over de evaluatie kan leiden tot aanpassingen in de vergaderstructuur, of tot een herbevestiging of herijking van bestaande afspraken rond bijvoorbeeld Politieke Markten. Maar het zal ook leiden tot aanpassingen in het Reglement van Orde en eventueel de Verordening Fractieondersteuning. Ook zijn er aanpassingen in de Gemeentewet doorgevoerd, bijvoorbeeld rond het indienen van initiatiefvoorstellen, die leiden tot aanpassingen in het RvO.
- Inzet in Twenteraad / Agenda van Twente.
- Eind 2015 hebben de 14 gemeenteraden van Twente besloten om verder samen te werken in een nieuwe 'regeling regio Twente.' De raadsleden van de 14 aangesloten gemeenten willen elkaar op bovenlokale thema's blijven ontmoeten om zo de betrokkenheid bij de regio Twente te behouden en met elkaar te spreken over bovengemeentelijke zaken die in deze regeling zijn ondergebracht.
- Deze niet besluitvormende bijeenkomsten worden 'Twenteraad' bijeenkomsten genoemd. Ter voorbereiding van deze bijeenkomsten is er een presidium Twenteraad bestaande uit raadsleden van de aangesloten gemeenten, waarbij de griffiers zorgen voor de voorbereiding en de coördinatie en voor de communicatie naar de eigen raden.
- Herijking van de rekenkamercommissie.
- Mede ingegeven door landelijke ontwikkelingen en een eigen reflectie is o.a. met fractievoorzitters gesproken over het functioneren van de rekenkamercommissie. Hengelo blijft daarbij doorgaan met een commissie met interne en externe leden. Daarnaast is de functie van secretaris/onderzoeker gesplitst met als doel een sneller resultaat en meer verbinding met de raad. Er wordt daarnaast-waar gewenst- onderzoek uitgevoerd met andere rekenkamers uit de regio (coalition of the willing). Een evaluatie van de nieuwe afspraken rond de Rekenkamer is voorzien in de 2e helft van 2017.

Activiteit: Bestuurlijk samenwerken in Netwerkstad, Regio Twente, Euregio en VNG-verband en dit bekostigen

Doen

- De strategische lobby wordt intensiever ingezet op mobiliteit (TEN-T) en een grensoverschrijdende arbeidsmarkt. Daarnaast wordt de internationale agenda van Hengelo en Twente uitgewerkt en wordt een gezamenlijke focus bepaald.

Gedaan

- In 2016 is een eerste aanzet voor een mobiliteits- en bereikbaarheidsagenda opgesteld die in zowel het PHO Mobiliteit en het PB Belangenbehartiging van de regio Twente is aangenomen. Deze agenda wordt irt de TEN-T corridor North Sea Baltics verder uitgewerkt waarbij Hengelo zowel bestuurlijk als ambtelijk trekker is. Hengelo/Twente is ook sterk betrokken geweest bij het landelijke actie team GEA (Grensoverschrijdende Economie en Arbeidsmarkt). Dit heeft geleid tot een eindrapport waarin acties en voorstellen worden beschreven die de knelpunten moeten wegnemen om grensoverschrijdend werken en ondernemen te stimuleren. De nieuwe internationale Twentse agenda zal voortvloeien uit de nieuwe Agenda van Twente met de hoofdaccenten op Innovatie, mobiliteit/bereikbaarheid en grensoverschrijdende arbeidsmarkt. Hengelo en Twente hebben in 2016 actief deelgenomen aan diverse netwerken zoals Eurocities, MONT, G32, TEN-T corridor fora, Open Days/Comite van de Regio's, om de internationale profilering en positionering verder vorm te geven.
- Voor de gedane acties op het gebied van bestuurlijke regionale samenwerking zie 'gedaan' onder de doelstelling 'Sector overstijgend beleid coördineren en het bestuur (en de directie) strategisch adviseren en ondersteunen'.

Prestatie indicatoren

Prestatie indicator	2016 (begroot)	2016 (werkelijk)
Uittreksels BS en BRP	3.000	3.400
Huwelijken	245	265
Reisdocumenten	21.500	18.300
Rijbewijzen	6.500	7.100
Meldingen (Openbare Ruimte)	8.500	11.200
Telefonische vragen	70.000	120.000
Naturalisatieverzoeken	100	135
Aantal diefstallen uit woning	250	306

Activiteit	Omschrijving activiteit	Lasten	Baten
Feitenkaart 71 : Leefbaarheid en veiligheid			
71B	Financieren van de Veiligheidsregio voor brandweertaken en ter voorbereiding op en bestrijding van rampen en crises.	5.915.515	
71C	Adviseren van de burgemeester rond alle wettelijke taken op het gebied van openbare orde, leefbaarheid en veiligheid.	532.684	27.120
71D	Beleid maken en uitvoeren met betrekking tot toezicht en handhaving in de openbare ruimte zoals afhandelen van overlastmeldingen, handhavingsverzoeken en gevonden voorwerpen.	1.481.572	85.478
71E	Financieren van noodopvang van dieren en destructie van dode dieren.	199.727	
71F	Financieren van ruiming van conventionele explosieven.	7.536	
Totaal		8.137.034	112.598
Feitenkaart 72 : Diensten Publiekszaken			
72A	Vastleggen, bijhouden en verstrekken van gegevens van inwoners uit de Basisregistratie Personen (BRP). Informatie verschaffen via KCC en website. Uitvoeren van naturalisatieprocessen.	2.376.477	
72C	Voltrekken van huwelijken en geregistreerde partnerschappen.	93.215	
72D	Opmaken en verstrekken van identiteitsbewijzen (reisdocumenten en rijbewijzen) en akten van de burgerlijke stand zoals bij geboorte, huwelijk en overlijden.	690.339	1.517.646
72E	Verkiezingen organiseren.	108.774	
72F	Uitvoeren van de Wet op de Lijkbezorging.	47.800	17.737
72I	Adviseren over, regisseren en uitvoeren van interne en externe communicatie.	1.024.006	
Totaal		4.340.611	1.535.383
Feitenkaart 73 : Bestuur en Bedrijfsvoering			
73A	Bedrijfsvoering is het geheel van functies gericht op de sturing en ondersteuning van het primaire proces (overhead).	1.140.380	
73B	De leden van het college van B&W betalen.	1.314.358	
73C	De leden van de gemeenteraad betalen.	950.166	3.087
73D	De gemeenteraad ondersteunen middels griffie en de Rekenkamer.	401.070	
73E	Bestuurlijk samenwerken in Netwerkstad, Regio Twente, Euregio en VNG-verband en dit bekostigen.	855.510	
73F	Gemeentebrede personele aangelegenheden faciliteren zoals opleidingen, loopbaanadvies, arbo-zaken, werving en selectie, jubilea en afscheid, pensioen, uittreden, arbeidsvoorwaardenwijzigingen en de ondernemingsraad.	440.220	
Totaal		5.101.704	3.087

5.2.8 Financiën

Aanspreekpunt bestuurlijk:	Wethouders ten Heuw en Bruggink
Betrokken sector(en):	Middelen en Dienstverlening
Aanspreekpunt(en) ambtelijk:	Pieter Kistemaker en Martin Fleer

Om het gemeentelijk beleid uit te voeren, hebben we middelen nodig: mensen, geld en grond ('leu, geld en grond'). We willen deze middelen uiteraard zo efficiënt en effectief mogelijk inzetten. Het grondbedrijf streeft er naar om de doelstellingen te realiseren die de gemeente heeft geformuleerd in het kader van de ruimtelijke ordening.

Het vastgoedbedrijf (VGB) streeft er naar om de doelstellingen te realiseren die de gemeente heeft geformuleerd. Voorbeelden van deze doelstellingen: eigendom centraal bij VGB, verhuur tegen minimaal kostprijs dekkende huur, opdrachtgever van groot onderhoud, adviseren van opdrachtgever bij nieuwbouw en bezuinigen op onroerend goed. Externe subsidies betekenen dat de gemeente minder eigen middelen hoeft in te zetten voor het realiseren van de beleidsdoelen. De gemeente speelt een actieve rol bij het verwerven van externe subsidies.

Relevante beleidsnota's

- Nota grondbeleid
- Grondslagen herzieningen
- Herzieningen exploitatie opzetten
- Businessplan vastgoedbedrijf
- Financiële verordening (2014)
- Nota investerings- en activeringsbeleid (2017-2095695)
- Notitie gewenste hoogte algemene reserve (2012)
- Spelregels voor investeringen (2014)
- Nota evaluatie reserves en voorzieningen (2016)

81. Grond en Vastgoed

Activiteit: Onroerende zaken aankopen en verkopen voor woning- en bedrijfsruimte, projecten en maatschappelijke functies

Doen

- Meer aandacht besteden aan de marketing en verkoop van gronden voor woningbouw.

Gedaan

- Er is een nieuwe verkoopstrategie in Dalmeden toegepast (wie het eerst ter plekke komt, mag het eerst kiezen).
- Er is meer verkoopinformatie gedeeld via de sociale media en er is meer belangstelling getoond voor deze informatie.
- Herijking van de samenwerking in Hart van Zuid.

Activiteit: Beheren en onderhouden van gemeentelijke accommodaties (Vastgoedbedrijf)

Doen

- Het vastgoedbeheer binnen de gemeente verder centraliseren.
- Professionaliseren van het vastgoedbeheer binnen de gemeente, bijvoorbeeld door zoveel mogelijk kostprijs dekkende huur voor doelgroepen van beleid en marktconforme huur voor overige huurders in rekening te brengen.
- Het gemeentelijk vastgoed verder verduurzamen.
- Ernaar streven om maatschappelijke organisaties zoveel mogelijk te huisvesten in gemeentelijk vastgoed.

Gedaan

- Vastgoed gecentreerd binnen de afdeling Grondzaken (met uitzondering van Twentebad, FBK stadion en stadhuis).
- Onderhoudsinspecties laten uitvoeren voor een groot deel van de vastgoedportefeuille.
- Projectplan voor verduurzamen van het gemeentelijk vastgoed, wat moet leiden tot een uitvoeringsplan.
- Verkoop van een zestal vastgoedobjecten.
- Opstellen renovatieplan Sporthal Weusthag.
- Herhuisvesting Gildebor.
- Inrichting van de project administratie binnen het nieuwe financiële systeem. Dit om beter inzicht te krijgen in alle inkomsten en uitgaven en managementinformatie te kunnen genereren.

82. Algemene dekkingsmiddelen

Activiteit: Middelen aanvragen en ontvangen van en verantwoorden aan het Rijk voor de uitvoering van algemene en specifieke gemeentetaken

Doen

- Elk jaar de begroting sluitend hebben en houden. Vooral gezien de grilligheid van het rijksbeleid en de nieuwe taken met minder middelen is dit ook in 2016 weer een concrete actie.
- Ernaar streven om de planning- en control cyclus verder te ontwikkelen en te digitaliseren. Daarmee is een mooie start gemaakt door middel van de (www.watdoethengelo.nl).

Gedaan

- Door middel van raadsbrieven over de mei-, september- en decembercirculaire is de gemeenteraad geïnformeerd over de actuele ontwikkelingen van het gemeentefonds.
- In de twee Beleidsrapportages zijn de bijzondere aandachtspunten (transities, binnenstad, Warmtenet), de inhoudelijke en budgettaire ontwikkelingen, de projecten c.q. kredieten en voortgang van de bezuinigingen toegelicht.
- In 2016 is de Beleidsbegroting 2017-2020 gedigitaliseerd. De 'Wat doet Hengelo-app' is vervangen door het Financieel Portaal van de gemeente Hengelo. In dit portaal is onderscheid gemaakt in een begroting op hoofdlijnen 'Wat doet Hengelo in 2017' en de gehele begroting 2017. De volgende stap is de jaarstukken 2016 te presenteren in het Financieel Portaal.
- Door de verkoop van de aandelen Enexis N.V. is ons weerstandsvermogen verder toegenomen.

Activiteit: Externe subsidies verwerven, realiseren en verantwoorden

Doen

- Ten behoeve van het realiseren van projecten worden aanvullende financiële middelen gezocht o.a. in de vorm van subsidies.

Gedaan

- In totaal is er in 2016 € 5.504.210 aangevraagd in 22 afzonderlijke aanvragen. De meeste aanvragen hebben betrekking op Ruimtelijke ontwikkeling en Mobiliteit en Beheer openbare ruimte en Duurzaamheid. De grootste subsidiegevers zijn de Provincie en de Regio Twente. In 2016 is in totaal € 6.606.384 aan beschikkingen ontvangen. Het gaat hier om 26

afzonderlijke beschikkingen die betrekking kunnen hebben over aanvragen uit voorgaande jaren. Ook hierbij geldt dat de meeste beschikkingen worden afgegeven door de Provincie en de Regio Twente. Over heel 2016 is er echter € 10.757.883,77 ontvangen aan subsidies (dit heeft te maken met reeds eerder aangevraagde subsidies uit voorgaande periodes die pas in 2016 daadwerkelijk ontvangen zijn).

Prestatie indicatoren

Prestatie indicator	2016 (begroot)	2016 (werkelijk)
Gemeentefonds per inwoner	1.595	1.643
Gemiddeld rente % leningen o/g (excl wonb)	3,89	3,23
Gemiddeld rente % leningen o/g (incl wonb)	4,06	3,81
Gemiddelde WOZ-waarde (x € 1.000)	165	165
Aantal WOZ objecten	44.400	44.371
Aantal bezwaarschriften gemeentelijke belastingen	5.800	WOZ = 663 (2015 = 595) Hef = 955 (2015 = 987)

Activiteit	Omschrijving activiteit	Lasten	Baten
Feitenkaart 81 : Grond en vastgoed			
81A	Onroerende zaken aankopen en verkopen voor woningen, bedrijfsruimte, projecten en maatschappelijke functies als ook aanvullende grondactiviteiten uitvoeren zoals afhandeling van planschade.	32.910.697	29.059.225
81B	Beheren, onderhouden en verkopen van gemeentelijk vastgoed.	10.585.683	5.074.799
81C	De mogelijkheid bieden om grond in erfpacht uit te geven voor maatschappelijke organisaties, bedrijventerreinen en woningbouw.	1.405.149	5.729.154
Totaal		44.901.529	39.863.178
Feitenkaart 82 : Algemene dekkingsmiddelen			
82A	Gemeentefondsmiddelen ontvangen van het Rijk voor de uitvoering van gemeentetaken.		133.493.264
82B	Externe subsidies verwerven, realiseren en verantwoorden.	667.185	309.186
82C	Belastingen ontvangen, zoals OZB, toeristen-, Honden-, reclame- en precariobelasting.	10.926	22.206.491
82D	Invorderen van gemeentelijke belastingen.	1.599.835	0
82E	Dividend ontvangen van verbonden partijen (deelnemingen).	28.961	4.556.451
82F	Rente betalen en ontvangen rente incl. doorverstrekkingen aan sociale huisvestingsinstellingen.	44.477	4.857.393
82G	Mutaties in diverse reserves doorvoeren.	12.916.206	10.824.814
82J	Begrotingstechnische correcties doorvoeren.	2.029.939	116.222
Totaal		17.297.528	176.363.819
Feitenkaart 83 : Saldo van de rekening/begroting			
83A	Rekeningsaldo	189.288	-1.687.777
Totaal		189.288	-1.687.777

Paragrafen

6.1 Lokale heffingen

De paragraaf Lokale Heffingen geeft inzicht in de diverse gemeentelijke belastingen en de consequenties daarvan voor de inwoners van Hengelo. Hieronder worden in hoofdlijnen de belangrijkste ontwikkelingen benoemd voor de ontwikkelingen op lokaal fiscaal gebied voor 2016 en de belastingdruk.

Lokale heffingen hebben tot doel dat de gemeente door het verwerven van eigen middelen dekking vindt van haar uitgaven in het kader van de uitvoering van de gemeentelijke taken. De invoering, wijziging of intrekking van lokale heffingen dient door middel van een door de gemeenteraad vast te stellen verordening te geschieden. De vaststelling van de tarieven door de gemeenteraad vond plaats op 4 november 2015.

Lokale heffingen worden onderscheiden in heffingen waarvan de besteding gebonden dan wel ongebonden is. De paragraaf lokale heffingen heeft betrekking op beide. Ongebonden lokale heffingen (OZB en hondenbelasting) worden tot de algemene dekkingsmiddelen gerekend, omdat zij niet aan een inhoudelijk begrotingsprogramma zijn gerelateerd. De besteding is niet gebonden aan een bepaalde taak. Gebonden heffingen, zoals de afvalstoffen- en rioolheffing, worden verantwoord op het betreffende programma en worden niet tot de algemene dekkingsmiddelen gerekend.

Ontwikkelingen

Bedrijfsinvesteringszone (BIZ)

De experimentenwet BIZ (2009) is inmiddels omgezet in definitieve wetgeving, die op 1 januari 2016 in werking is getreden. De BIZ maakt het mogelijk dat ondernemers gezamenlijk kunnen investeren in een veilige en aantrekkelijke bedrijfsomgeving, waarbij alle ondernemers meebetalen. Het instrument dat hiervoor wordt ingezet, is een gebiedsgerichte heffing die door de gemeente op verzoek van de ondernemers kan worden ingesteld, indien bij hen aantoonbaar voldoende draagvlak aanwezig is. In 2016 is de bestaande BIZ-heffing voor gebruikers van niet-woningen in de binnenstad gecontinueerd. Net als in 2015 bleek eind 2016 dat er onvoldoende draagvlak was voor de invoering van een BIZ-heffing voor vastgoedeigenaren.

WOZ-waarde woningen openbaar

De WOZ-waarde was tot 1 oktober 2016 in beginsel niet openbaar. Het was het slechts in beperkte mate mogelijk om de WOZ-waarde van andere woningen of panden op te vragen. Dit kon alleen wanneer de aanvrager een gerechtvaardigd belang heeft. Eind maart 2014 heeft het parlement een wet aangenomen betreffende de verruiming van de openbaarheid van de WOZ-waarde van woningen. De wetswijziging waardoor de WOZ-waarden van woningen openbaar worden, is per 1 oktober 2016 in werking getreden. De staatssecretaris heeft dit besloten en baseerde zich op het advies van de Waarderingskamer. De Waarderingskamer verwachtte dat op 1 oktober 2016 de Landelijke Voorziening WOZ (LV WOZ) voor een substantieel deel is gevuld. Hiermee is voldaan aan de belangrijkste eis voor het openbaar maken van de WOZ-waarde voor woningen. De WOZ-waarden van woningen in Hengelo zijn te raadplegen via de LV-WOZ. Zo wordt het door openbaarheid van de WOZ-waarde mogelijk om de WOZ-waarde van een woning op te vragen. Een transparantere WOZ-waarde draagt bij aan de acceptatie van de WOZ-waarde door burgers en verbetert de kwaliteit van die WOZ-waarde. Met de realisatie van een landelijke voorziening WOZ kunnen burgers eenvoudig en laagdrempelig de WOZ-waarde opvragen bij één centraal punt.

Tariefsaanpassingen

Voor 2016 is voor de tariefstijgingen in principe uitgegaan van een inflatiepercentage van 0,75%. Uitzondering hierop waren de onroerende-zaakbelastingen (4,93%), marktgeld, de afvalstoffenheffing en de rioolheffing.

Overzicht gemeentelijke belastingopbrengsten en heffingen

Belastingopbrengsten en heffingen

Omschrijving heffing	2015	2016	2016
* =kostendekkende tarieven	Werkelijk	Raming	Werkelijk
Afvalstoffenheffing *	7.907	7.628	7.640
Begraafrechten	492	513	507
BIZ	246	231	195
Havengelden *	336	351	394
Hondenbelasting	480	484	500
Leges burgerzaken (incl. rijksleges)	1.481	1.886	1.518
Leges omgevingsvergunning *	1.693	1.301	1.466
Leges overig	117	89	57
Marktgeden *	151	98	96
OZB eigenaren woning	9.163	9.692	9.654
OZB eigenaren niet-woning	6.683	6.702	6.762
OZB gebruikers niet-woning	4.421	4.505	4.470
Rioolaansluitrecht *	28	77	69
Rioolheffing *	7.821	8.173	8.225
Parkeerbelastingen	1.816	1.295	1.600
Precariobelasting	279	292	259
Toeristenbelasting	105	126	123
totaal	43.219	43.443	43.535

Overzicht Ontwikkeling kengetallen

Kengetallen

	2014	2015	2016
	% van de waarde	% van de waarde	% van de waarde
OZB-woningen			
Eigenaar	0,1428%	0,1518%	0,1564%
Gebruiker			
OZB-niet woningen			
Eigenaar	0,3117%	0,3312%	0,3354%
Gebruiker	0,2495%	0,2651%	0,2845%
Afvalstoffenheffing			
Vast bedrag	€ 145,08	€ 137,04	€ 137,04
- Rest 240	€ 8,50	€ 9,95	€ 10,55

- Rest 140	€ 4,95	€ 5,80	€ 6,15
- GFT 240	€ 2,00	€ 2,00	€ 2,00
- GFT 140	€ 1,20	€ 1,20	€ 1,20
- Ondergrondse verzamelcontainers (60 liter)	€ 1,70		
- Ondergrondse verzamelcontainers (30 liter)		€ 1,00	€ 1,00
Rioolheffing	€ 187,20	€ 193,80	€ 205,68
Onderhoudsrechten graven	€ 33,05	€ 38,55	€ 38,85
Havengeld per m3 waterverplaatsing	€ 0,111	€ 0,111	€ 0,111
Hondenbelasting (1 ^e hond)	€ 72,72	€ 75,122	€ 75,72
Parkeerbelastingen per uur	€ 1,60	€ 1,90	€ 1,90
Binnenstad	€ 1,90	€ 1,90	€ 1,90
Rand van het centrum	€ 1,60	€ 1,90	€ 1,90
Toeristenbelasting per overnachting in/op			
hotel	€ 1,00	€ 1,00	€ 1,02
camping	€ 0,70	€ 0,70	€ 0,71
overig	€ 0,85	€ 0,85	€ 0,86

Woonlastenontwikkeling

De hoogte van de gemeentelijke woonlasten krijgt regelmatig aandacht in de media. Onder woonlasten verstaan we: onroerende-zaakbelastingen, afvalstoffen- en rioolheffing. Het zijn belastingen en tarieven waarmee ieder huishouden in een gemeente jaarlijks te maken krijgt.

Het Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden (COELO) publiceert jaarlijks de *Atlas van lokale lasten*. Men vergelijkt daarin per gemeente de woonlasten van een woning met een voor die gemeente gemiddelde waarde.

Corrigeren voor extra geld van het Rijk ter compensatie van lage belastingcapaciteit?

De COELO-atlas maakt onderscheid tussen het perspectief van de belastingbetaler en dat van de gemeente(financiën). Bij het eerste perspectief gaat het erom hoeveel een huishouden in Hengelo moet betalen aan belasting. In het tweede perspectief worden de woonlasten gecorrigeerd voor het feit dat gemeenten extra geld uit het gemeentefonds krijgen als ze een relatief lage waarde aan onroerende zaken hebben waarover ze belasting kan heffen.

Welke typen huishoudens?

Het COELO gaat in de belangrijkste vergelijkingen uit van meerpersoonshuishoudens. Bij gemeenten met tariefdifferentiatie tussen eenpersoons- en meerpersoonshuishoudens kan het beeld daardoor afwijken ten opzichte van gemeenten die dat niet hebben. Hengelo kent geen goedkope tarief voor eenpersoonshuishoudens bij de afvalstoffenheffing of rioolheffing. Ook zijn er belangrijke verschillen, doordat er huishoudens zijn met een goedkope of dure eigen woning en huishoudens die hun woning huren. Die laatsten betalen sinds 2006 geen OZB meer.

Woonlastenontwikkeling in Hengelo

Als gevolg van voorgaande uitgangspunten ontstonden de volgende gemeentelijke woonlasten bij een woning met een gemiddelde woningwaarde (exclusief garages en woningen in aanbouw) in 2015 van € 165.000.

Uitkomsten 2016 vergelijkingen

	bruto woonlasten				stijging in % tov 2015	
	éénpersoonshuishouden		meerpersoonshuishouden		1-pers	meerpers
	2015	2016	2015	2016		
Almelo	733	775	733	775	5,8%	5,8%
Borne	761	765	761	765	0,5%	0,5%
Dinkelland	765	775	825	855	1,3%	3,6%
Enschede	731	741	766	775	1,4%	1,2%
Haaksbergen	776	783	825	833	0,9%	0,9%
Hellendoorn	659	645	763	751	-2,1%	-1,5%
Hengelo	624	651	717	747	4,3%	4,2%
Hof van Twente	759	775	808	824	2,1%	2,0%
Losser	722	724	722	724	0,3%	0,3%
Oldenzaal	630	647	690	707	2,8%	2,4%
Rijssen-Holten	604	580	658	633	-4,0%	-3,8%
Tubbergen	687	698	730	779	1,7%	6,7%
Twenterand	612	627	695	724	2,4%	4,2%
Wierden	697	706	755	759	1,3%	0,5%
Overijssel	671	682	731	745	1,6%	1,9%
Nederland	645	651	716	723	0,9%	1,1%

Hengelo boven landelijk gemiddelde

Uitgaande van gemiddelde waarden van woningen en van een meerpersoonshuishouden liggen de gemiddelde woonlasten landelijk op € 723 en in Hengelo op € 747. Hengelo zit zo dus boven het landelijke gemiddelde aan woonlasten.

Rangordnummer

Het COELO heeft een rangorde gemaakt voor alle 396 gemeenten en deelgemeenten. Nummer 1 heeft de laagste woonlasten en nummer 396 de hoogste.

	2015	2016
Almelo	208	252
Borne	254	239
Dinkelland	344	355
Enschede	265	253
Haaksbergen	329	335
Hellendoorn	258	213
Hengelo	172	202
Hof van Twente	322	318
Losser	183	158
Oldenzaal	124	127
Rijssen-Holten	87	46
Tubbergen	202	259
Twenterand	133	159
Wierden	244	230

Uitgaande van gemiddelde waarden van woningen en van een meerpersoonshuishouden heeft de gemeente Hengelo rangordecijfer 202 (was in 2015 nummer 172)

Vergelijkingen op basis van standaard huishoudtypen

Eerder werden woonlastenvergelijkingen getoond aan de hand van standaard huishoudens. Daarom worden in onderstaande tabel de gemeentelijke woonlasten weergegeven voor de Twentse gemeenten voor de volgende zes *standaard huishoudtypen*:

- 1 meerpersoonshuishouden met een eigen woning van € 125.000
- 2 meerpersoonshuishouden met een eigen woning van € 250.000
- 3 eenpersoonshuishouden met een eigen woning € 125.000
- 4 eenpersoonshuishouden met een eigen woning € 250.000
- 5 meerpersoonshuishouden met een huurwoning
- 6 eenpersoonshuishouden met een huurwoning

Bij de typen 5 en 6 zijn de woonlasten niet afhankelijk van de waarde van de woning, omdat deze huishoudens geen onroerendezaakbelasting betalen.

Tabel 1 Gemeentelijke woonlasten van 14 Twentse gemeenten voor zes huishoudentypen, op basis van standaardwaarden.

	huishoudtype					
	1	2	3	4	5	6
Almelo	€ 702	€ 923	€ 702	€ 923	€ 396	€ 396
Borne	€ 627	€ 840	€ 754	€ 840	€ 414	€ 414
Dinkelland	€ 655	€ 842	€ 619	€ 806	€ 467	€ 431
Enschede	€ 726	€ 940	€ 692	€ 905	€ 513	€ 478
Haaksbergen	€ 712	€ 888	€ 662	€ 838	€ 536	€ 486
Hellendoorn	€ 616	€ 798	€ 509	€ 691	€ 434	€ 327
Hengelo	€ 683	€ 878	€ 586	€ 782	€ 487	€ 391
Hof van Twente	€ 708	€ 856	€ 659	€ 807	€ 559	€ 510
Losser	€ 597	€ 805	€ 597	€ 805	€ 174	€ 174
Oldenzaal	€ 610	€ 763	€ 551	€ 703	€ 368	€ 309
Rijssen-Holten	€ 535	€ 673	€ 482	€ 620	€ 397	€ 344
Tubbergen	€ 607	€ 766	€ 571	€ 730	€ 266	€ 230
Twenterand	€ 599	€ 758	€ 555	€ 714	€ 440	€ 396
Wierden	€ 635	€ 777	€ 582	€ 724	€ 493	€ 440
gemiddeld	€ 644	€ 822	€ 608	€ 778	€ 425	€ 380
landelijk	€ 613	€ 770	€ 541	€ 698	€ 456	€ 384

Toelichting:

1. De landelijke woonlasten zijn gebaseerd op de volgende gemiddelde tarieven (Bron: Coelo atlas 2016): OZB 0,1256%, afvalstoffenheffing 1-persoons € 209, meerpersoons € 263 en voor rioolheffing 1-persoonshuishoudingen € 175 en voor meerpersoonshuishoudingen € 193.
2. De groene cellen geven de woonlasten aan van gemeenten die meer dan 10% goedkoper zijn dan het landelijk gemiddelde. Bij lichtoranje zijn de woonlasten van de gemeente 10 - 20% hoger. De donkeroranje cellen betreffen de duurste gemeenten, die meer dan 20% hogere woonlasten hebben dan het landelijk gemiddelde.

Ter vergelijking de uitkomsten van 6 andere Overijsselse gemeenten

Dalfsen	€ 497	€ 638	€ 475	€ 616	€ 223	€ 202
Deventer	€ 657	€ 847	€ 600	€ 791	€ 466	€ 410
Hardenberg	€ 639	€ 789	€ 675	€ 825	€ 488	€ 524
Raalte	€ 569	€ 737	€ 526	€ 694	€ 400	€ 357
Zwartewaterland	€ 767	€ 919	€ 665	€ 816	€ 616	€ 514
Zwolle	€ 539	€ 705	€ 486	€ 652	€ 266	€ 212

Kwijtscheldingsbeleid

Huishoudens met een inkomen op minimumniveau komen in aanmerking voor kwijtschelding van de onroerende-zaakbelastingen, afvalstoffenheffing, rioolheffing en onderhoudsrecht begraven. Kwijtschelding wordt verleend op basis van 100% van de bijstandsnorm, waarbij tevens een vermogenstoets plaats vindt.

Afhankelijk van de inkomens- en vermogenstoets worden de woonlasten voor deze categorie geheel of gedeeltelijk kwijtgescholden.

Tabel: kwijtschelding per belasting (in €)

	2015 werkelijk	2016 begroot	2016 werkelijk
onroerende-zaakbelastingen	11.854	2.000	10.908
afvalstoffenheffing	810.203	500.000	446.394
rioolheffing	670.451	575.000	699.206
jaarlijks onderhoudsrecht graven	1.502	3.130	1.397
Totaal	1.494.010	1.080.130	1.157.907

6.2 Weerstandsvermogen & risicobeheersing

Inleiding

De gemeente Hengelo hecht aan het bewust omgaan met risico's. Dat is ook een wettelijke verplichting die voortkomt uit het in 2015 aangescherpte Besluit Begroting en Verantwoording (BBV). Die wettelijke verplichting heeft als achtergrond dat de financiële positie van de gemeente voor het gemeentebestuur (en samenleving) kenbaar en inzichtelijk moet zijn. De maatschappij verwacht van gemeenten dat bestuurders tijdig inspelen op maatschappelijke ontwikkelingen en dat zij de hiermee gepaard gaande risico's beheersen. De gemeenteraad heeft tot taak om er op toe te zien dat deze verantwoordelijkheid in voldoende mate wordt ingevuld. De begroting en de jaarrekening dienen daarom een paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing te bevatten met daarin zowel een overzicht van de aard en omvang van risico's die de gemeente loopt, als een kwantitatief inzicht in de weerstandscapaciteit waarmee de risico's kunnen worden opgevangen. Met ingang van de begroting 2016 en het jaarverslag 2015 is de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing uitgebreid met de kengetallen voor de netto schuldquote, de netto schuldquote gecorrigeerd voor de verstrekte leningen, de solvabiliteitsratio, de grondexploitatie, de structurele exploitatieruimte en de belastingcapaciteit. De paragraaf moet daarnaast voorzien in oordeelsvorming over de onderlinge verhouding tussen deze kengetallen in relatie tot de financiële positie. Tenslotte moet de gemeente een risicobeleid en normatieve criteria op te stellen voor de mate van interne beheersing die wordt nagestreefd.

Bij de gevolgen van de decentralisaties past ook de (aangescherpte) bestuurlijke aandacht voor (toekomstige) financierbaarheid van gemeenten. Voor goed risicomanagement is van belang dat er sprake is van een leercyclus in een open organisatiecultuur waarin de kritische dialoog normaal wordt gevonden.

De bijdrage van goed risicomanagement is dat de organisatie op een effectieve en efficiënte wijze heeft leren omgaan met een onzekere toekomst. Dit risicobeleid strekt zich ook uit tot de maatschappelijke partners.

Beleidsnotities

Titel	Raadsbesluit
<p>De Raad heeft het risicobeleid van de gemeente Hengelo in het voorjaar van 2013 in de Nota "Scherper aan de wind", voor de periode 2013 – 2017 geactualiseerd en vastgesteld. De nota beschrijft zowel de wijze waarop de gemeente Hengelo het eigen DNA bewaakt en op koers blijft door de risico's te identificeren, in kaart te brengen en te beheersen, als de wijze waarop het bedrag wordt berekend dat de Gemeente Hengelo achter de hand wil houden om de gevolgen van financiële tegenvallers op te vangen die de potentie hebben om het beleid van de Gemeente Hengelo duurzaam te ontwrichten. Actieve bestuurlijke betrokkenheid bij risicomanagement is op grond van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) vanaf 2013 ook wettelijk de norm.</p> <p>De Raad heeft ingestemd met:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) De vaststelling van de streefnorm voor voldoende weerstandsvermogen op de ratiowaarden tussen 1,0 en 1,4 met ratiowaarde 0,8 als ondergrens; 2) Een proces van automatische stabilisatie door eventuele batige saldi van het jaarresultaat verplicht te doteren aan de algemene reserve tot dat de minimaal gewenste streefwaarde van 1,0 bereikt is; 3) Informatieverstrekking bij begroting en jaarrekening over tenminste 60% van het totale risicoprofiel van zowel de beleidsvelden, de grote projecten als de grondexploitaties. De top 20 van de belangrijkste risico worden bovendien expliciet genoemd en maken onderdeel uit van de verplichte paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing bij begroting en jaarrekening; 4) Invulling van de actieve informatieplicht door de majeure risico's tijdig kenbaar te maken en door in de bestuurlijke rapportages en initiatiefstukken de Raad te informeren over de belangrijkste wijzigingen in het risicoprofiel; 5) Vertrouwelijke informatie aan de Raad bij publicaties van risico's waarbij gemeentelijke belangen een rol van betekenis spelen. 	<p>13G200020/503746</p>

Doelen

Bereiken?	Doen?	Bereikt 2016?
<p>Inzichtelijk maken van de financiële positie van de gemeente</p>	<p>In beleidsrapportages (Beraps) wordt het risicoprofiel geactualiseerd en wordt verslag gedaan van de uitgevoerde maatregelen voor risicobeheersing en -reductie.</p> <p><u>Stand van zaken</u></p> <p>Ook in het jaar 2016 is de organisatie actief in het risicomangementproces betrokken en is de verankering van het proces in de planning en control cyclus verder verbeterd. Vrijwel alle afdelinghoofden en projectleiders zijn in 2016 tweemaal geïnterviewd waarbij alle risico's en de getroffen beheersmaatregelen zijn geëvalueerd. Het algemene beeld is dat het risicoprofiel van de meeste afdelingen in de loop der tijd is uitgekristalliseerd en door het management ook steeds beter beheerst wordt. Het risicobewustzijn van de organisatie is toegenomen. Risicovolle projecten worden vooraf zorgvuldig getoetst op haalbaarheid en het belang van goed risicomangement wordt steeds breder erkend in de organisatie. De interne beheersing is toegenomen waardoor de benodigde weerstandscapaciteit de afgelopen jaren dan ook een geleidelijk dalende tendens vertoont. Deze tendens heeft zich in 2016 verder voorgezet. De risicopercepties zijn uitgekristalliseerd in het sociaal domein, in de ontvlechting van de gezamenlijke grondexploitaties in de PPS Hart van Zuid, in het project Lange Wemen en met de 'financial close per 31 maart 2017', ook in Warmtenet Hengelo (WNH).</p> <p>Risicomangement is in 2016 nog meer dan voorheen gebruikt om managers, voorafgaand aan bestuurlijke besluitvorming, inzicht te geven in de financiële impact van belangrijke voorgenomen activiteiten en projecten. Extra aandacht is besteed aan de formulering van "worst case scenario's" bij de risico's van WNH en de ontvlechting PPS Hart van Zuid.</p>	<p>Gerealiseerd in de jaarstukken 2016 en de Beraps 2016.</p>
<p>Overzicht houden op de bekende risico's</p>	<p>Actueel houden van de database met onderkende risico's en bijbehorende beheersmaatregelen uit het NARIS pakket. Uitvoeren van simulaties om te bepalen welk buffervermogen nodig is bij de beleidsmatig bepaalde grens van 90%-zekerheid.</p> <p><u>Stand van zaken</u></p> <p>In 2016 zijn 351 risico's en 371 maatregelen geïnventariseerd in het NARIS pakket, waaronder de risico's van de grote projecten. De risicosimulatie, op basis van de beleidsmatig bepaalde grens van 90% zekerheid, berekent een benodigde gemeentelijke weerstandscapaciteit van € 29,2 miljoen voor het netto risicoprofiel, inclusief het project Lange Wemen, de restrisico's van warmtenet en de grondexploitatie-risico's. Het netto risicoprofiel is de uitkomst van de risicosimulatie met toepassing van de interne beheersmaatregelen. Conform het in de vorige beleidsbegroting vastgestelde beleid dienen risico's met een laag risicoprofiel (score van 7 of lager op een schaal van 25) binnen de huidige eigen budgetten van de afdelingen te worden opgevangen.</p> <p>De benodigde weerstandscapaciteit welke dient te worden gedekt door de algemene reserve en de bestemmingsreserves bedraagt vervolgens:</p> <p>Totale benodigde weerstandscapaciteit: € 29,2 miljoen (inclusief grondbedrijf)</p> <p>Ten laste van afdelingsbudgetten: <u>€ 3,8 miljoen</u></p> <p>Benodigde weerstandscapaciteit: € 25,4 miljoen</p> <p>Dit is € 1,8 mln. lager dan de € 27,2 miljoen zoals opgenomen</p>	<p>Gerealiseerd in de jaarstukken 2016.</p>

	<p>in de beleidsbegroting 2017 – 2020. Er is meer zicht gekomen op omvang van de risico's in het sociaal domein, het grondbedrijf, de nieuwbouw van het stadskantoor en de restrisico's na verzelfstandiging van warmtenet per 31 maart '17. De risicogevolgen van de invoering van de VPB plicht voor gemeenten, worden laag ingeschat. De verwachting is dat de Gemeente Hengelo op basis van de 2016 cijfers niet door 'de ondernemingspoort' gaat en dus ook geen VPB aangifte behoeft te voldoen.</p>	
<p>Inzichtelijk maken van risico's bij grote investeringen en grondexploitaties</p>	<p>Nieuwe investeringen en grondexploitaties gaan vergezeld van een risicoanalyse en worden getoetst aan het weerstandsvermogen.</p> <p><u>Stand van zaken</u></p> <p>De risicosimulatie van de risico's van het grondbedrijf geeft het volgende beeld van de benodigde weerstandscapaciteit:</p> <p>Totale benodigde weerstandscapaciteit: € 8,1 miljoen</p> <p>Ten laste van herziene grondexploitaties: <u>€ 1,5 miljoen</u></p> <p>Benodigde weerstandscapaciteit: € 6,6 miljoen</p> <p>De beschikbare weerstandscapaciteit van de gemeente Hengelo als geheel biedt voor deze € 6,6 miljoen voldoende compensatie. Bovendien heeft het grondbedrijf € 58,1 mln. en € 16 mln. voorzieningen gevormd voor respectievelijk tekortexploitaties en "nog niet in exploitatie genomen gronden". (NIEGG's), welke laatste categorie met de invoering van de nieuwe BBV regels onder de materiële vaste activa worden verantwoord. De voorzieningen voor de Veldkamp van € 18 mln. en voor Business Park XL van € 5.5 mln. worden in afwijking van vorige jaren in het JV 2016 opgenomen in de staat van voorzieningen, omdat de Gemeente Hengelo voor deze complexen niet zelf de administratie voert.</p>	<p>Gerealiseerd in de jaarstukken 2016. De belangrijkste projectleiders zijn geïnterviewd. Zie ook paragraaf grondbeleid en de herzieningen grondexploitaties per 1 januari 2017.</p>

Indicatoren

Indicator	Waarde																											
Begrotingssaldo	Tenminste een sluitende begroting. <u>Stand van zaken</u> De beleidsbegroting van 2017 – 2020 toont een positief begrotingssaldo van €385.000 in 2017, oplopend tot € 1937.000 in 2020, zodat er sprake is van structureel gezond meerjarig perspectief.																											
Vrij aanwendbare begrotingsruimte	Post onvoorzien is ongeveer €2,- per inwoner. <u>Stand van zaken</u> Uitgaande van een bevolking van 81.000 is de omvang van de post onvoorzien bepaald op afgerond €166.000.																											
Beschikbare belastingcapaciteit	Kostendekkendheid tarieven (zie ook paragraaf lokale heffingen). <u>Stand van zaken</u> Voor alle retributies en bestemmingsheffingen geldt het beleidsuitgangspunt van volledige kostendekkendheid, op basis van het principe dat de veroorzaker betaalt. Voor de overige belastingen, waaronder de OZB, geldt geen limiet. Deze kunnen dus in principe (mits er geen onredelijke / willekeurige belastingheffing plaatsvindt) onbeperkt worden verhoogd. In de maatschappelijke takenverkenning 2016 zijn de mogelijkheden nader onderzocht (zie Kadernota 2016-2019).																											
Stille reserves	P.M. <u>Stand van zaken</u> De stille reserves van de gemeente zijn conform het vastgestelde risicomangement beleid niet in beeld gebracht. Het beleid is om de stille reserves niet bij de weerstandscapaciteit te betrekken, omdat: <ul style="list-style-type: none"> - deze reserves meestal niet op korte termijn liquide kunnen worden gemaakt; - dit vanuit beleidsmatig oogpunt vaak ook niet gewenst is; - de weerstandscapaciteit wordt gedefinieerd als de middelen die op korte termijn kunnen worden ingezet om tegenvallers in de exploitatie op te vangen zonder dat dit ten koste gaat van andere taken. 																											
Weerstandscapaciteit (de beschikbare weerstandscapaciteit in relatie tot de benodigde weerstandscapaciteit)	Streefcijfer is 1,0 (= voldoende). Het bureau NAR hanteert de volgende classificatie. <table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <thead> <tr> <th><i>Klasse</i></th> <th><i>Ratio</i></th> <th><i>Betekenis</i></th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>A</td> <td>> 2,0</td> <td>Uitstekend</td> </tr> <tr> <td>B</td> <td>1,4 – 2,0</td> <td>Ruim voldoende</td> </tr> <tr> <td>C</td> <td>1,0 – 1,4</td> <td>Voldoende (1.0 – 1.4 = streefnorm)</td> </tr> <tr> <td>D</td> <td>0,8 – 1,0</td> <td>Matig (0,8 = ondergrens)</td> </tr> <tr> <td>E</td> <td>0,6 – 0,8</td> <td>Onvoldoende</td> </tr> <tr> <td>F</td> <td>< 0,6</td> <td>Ruim onvoldoende</td> </tr> </tbody> </table> <u>Stand van zaken</u> De beschikbare weerstandscapaciteit op basis van de gegevens van de jaarrekening 2016 kan als volgt worden bepaald. <table style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td>Algemene reserves</td> <td style="text-align: right;">: € 17,7</td> </tr> <tr> <td>Bestemming reserves</td> <td style="text-align: right;">: € <u>20,5</u></td> </tr> <tr> <td>Totaal reserves</td> <td style="text-align: right;">: € 38,2 miljoen</td> </tr> </table>	<i>Klasse</i>	<i>Ratio</i>	<i>Betekenis</i>	A	> 2,0	Uitstekend	B	1,4 – 2,0	Ruim voldoende	C	1,0 – 1,4	Voldoende (1.0 – 1.4 = streefnorm)	D	0,8 – 1,0	Matig (0,8 = ondergrens)	E	0,6 – 0,8	Onvoldoende	F	< 0,6	Ruim onvoldoende	Algemene reserves	: € 17,7	Bestemming reserves	: € <u>20,5</u>	Totaal reserves	: € 38,2 miljoen
<i>Klasse</i>	<i>Ratio</i>	<i>Betekenis</i>																										
A	> 2,0	Uitstekend																										
B	1,4 – 2,0	Ruim voldoende																										
C	1,0 – 1,4	Voldoende (1.0 – 1.4 = streefnorm)																										
D	0,8 – 1,0	Matig (0,8 = ondergrens)																										
E	0,6 – 0,8	Onvoldoende																										
F	< 0,6	Ruim onvoldoende																										
Algemene reserves	: € 17,7																											
Bestemming reserves	: € <u>20,5</u>																											
Totaal reserves	: € 38,2 miljoen																											

	<p>In mindering komen de volgende niet vrij aanwendbare reserves:</p> <p>Onderwijs huisvesting : € 5,4</p> <p>Totaal niet vrij aanwendbaar : € 5,4 miljoen</p> <p>Minus 1 jaar rentelasten : € 0,6 miljoen (tegen 2,00% omslagrente)</p> <p>Netto weerstandscapaciteit : € 32,2 miljoen</p> <p>De benodigde weerstandscapaciteit is € 25,4 miljoen en de beschikbare weerstandscapaciteit is € 32,2 miljoen. Dit levert vervolgens een ratio op van 1,27 (= voldoende). De ratio in 2015 was 1,3. Deze daling is het gevolg van een afname van de beschikbare reserves (o.a. lening schouwburg) en de aanzienlijke reductie op de benodigde weerstandscapaciteit. Het risicoprofiel van de gemeente is mede afgenomen door de risico's in het sociaal domein, en de WNH risico's. De grondexploitatie risico's zijn aanzienlijk afgenomen, door de stijgende conjunctuur, door lagere rentetoerekening, maar ook door de extra voorzieningen die zijn gevormd voor gebeurtenissen met zekere gevolgen, die voorheen als risico werden aangeduid.</p>
--	--

Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen voor het jaar 2016 valt met een score van 1,27 binnen de marge van de streefwaarden van de Nota "Scherper aan de wind". Zonder de werking van interne beheersmaatregelen, bijvoorbeeld bezittingen niet meer verzekeren, daalt de score naar 0,9. De huidige omvang van € 17,4 mln. voor de algemene reserve wordt als toereikend ervaren. Tegenover een totaal netto risicoprofiel van € 25,4 mln., zou een algemene reserve van € 12,7 mln. moeten staan en dat doel is in 2016 ruimschoots gerealiseerd.

Belangrijkste risico's

Uitgedrukt als percentage van de benodigde weerstandscapaciteit zijn de belangrijkste risico's (voor zover niet gedekt door voorzieningen of getroffen maatregelen):

Risico gebeurtenis	Gevolgen	Percentage
Exploitatie van multifunctionele ruimten en culturele kernvoorzieningen valt tegen door afnemende bezoekers en dalende sponsorbijdragen.	Tegenvallende opbrengsten	11,8%
De markt voor grondverkoop verslechtert.	Verliesvoorzieningen in de grondexploitaties	6,5%
Convenant Duurzame Verstedelijking met de Provincie	Eigen projecten niet ontwikkelbaar	5,7%
Achtergestelde leningen WNH (na verzelfstandiging)	Aanvullende voorzieningen	5,4%
Ontwikkelingen in Business Park XL	Verslechterde resultaten	4,3%
Prestatieafspraken met samenwerkingspartners blijken moeilijk afdwingbaar	Gederfde inkomsten	3,7%
Gebrek aan realisatiekracht bij samenwerkingspartners I3H	Grex niet langer sluitend	3,3%
Extreme weersomstandigheden	Extra beheerkosten openbare ruimte	2,8%
Trajecten van uitkeringsgerechtigden leiden niet tot uitstroom uit de uitkering	Hogere lasten dan voorzien.	2,8%
Mogelijk frauduleuze declaraties in PGB regelingen	Budgetoverschrijdingen in sociaal domein	2,4%
Uitkomsten Due Diligence onderzoek WNH	Hogere lasten dan voorzien	2,3%
De gronduitgifte prijzen komen onder druk te staan	Extra verliesvoorzieningen	2,1%
Beoordeling van constructieve veiligheid van bouwwerken staat onder druk met onveilige situaties tot gevolg	Gemeente wordt gebrek aan handhaving verweten	1,8%
Energie Prestatie Normen WNH worden niet gerealiseerd	Hogere lasten dan voorzien	1,8%
De 5% eigen risico van de vangnetregeling (participatiewet) wordt aangesproken	Hogere lasten dan voorzien	1,8%
Onverwachte bezuinigingen op de Wmo en de Jeugdzorg	Begroting overschrijding	1,6%
Nadelige verdeelmaatstaven Gemeentefonds en decentralisatie uitkeringen	Minder inkomsten dan begroot	1,6%
Het programma van fase 2A HVZ (business district) is ambitieus te noemen.	Hogere lasten dan voorzien en minder baten	1,6%
Gevolgen van klimaatverandering	Zware buien en wateroverlast	1,6%
Vandalisme	Schade aan materieel, gebouwen en	1,6%

	openbare ruimte	
Invoering Wet bijzondere Flora en Fauna	Hogere beheerskosten	1,4%
Renovatiekosten stadhuis hoger dan geraamd	Hogere lasten dan voorzien	1,3%
Verlaging grondprijs NIEGG's tot agrarische waarde	Afwaardering	1,3%
Vervuilde grond in eigendom van gemeente en particulieren	Humaan risico en saneringskosten	1,3%
Vertraagde oplevering renovatie + nieuwbouw stadhuis	Extra kosten	1,3%
Geen handhaving van de SVB op de PGB's en van een aantal cliënten met een langdurige zorgindicatie is nog niet bekend of de zorg onder de AWBZ of de WLZ moet worden verleend	Budgetoverschrijdingen in sociaal domein	1,3%
Te weinig doorstroom / beschikbare arbeidsplaatsen bij SWB	Kosten verhaal op de gemeente	1,2%
Het geplande programma van Lansinkveld Noord kan niet gerealiseerd worden	Lagere opbrengsten dan geraamd	1,1%
Nieuwe regels voor asbest sanering	Niet begrote kosten	1,1%

Kengetallen

Op grond van het wijzigingsbesluit van het BBV van 15 mei 2015 is het verplicht een aantal nauwkeurig gedefinieerde kengetallen op te nemen in begroting en jaarverslag. In de begroting 2016 zijn deze voor het eerst opgenomen. Op de inhoudelijke achtergrond van deze kengetallen is uitvoerig ingegaan (blz 97 e.v. beleidsbegroting 2016-2019). In dit jaarverslag wordt volstaan met de vermelding van de kengetallen.

	jaarverslag	begroting	jaarverslag
	2015	2016	2016
netto schuldquote	260,0%	260,0%	230,0%
netto schuldquote gecorrigeerd	86,0%	86,0%	80,0%
solvabiliteitsratio	5,2%	6,0%	5,0%
structurele exploitatieruimte	0,0%	0,0%	0,4%
grondexploitatie (boekwaarde/totale baten voor bestemming	31,0%	30,99%	44,0%
belastingcapaciteit	98,0%	98,0%	98,3%

6.3 Onderhoud aan kapitaalgoederen

Kapitaalgoederen zijn een groot deel van het gemeentelijk vermogen. Hierin is veel geïnvesteerd. De kapitaalgoederen zijn van groot belang voor het functioneren van onze gemeente, onder andere op het gebied van leefbaarheid, veiligheid, verkeer, vervoer en recreatie. Onderhoud en beheer is nodig om kapitaalvernietiging te voorkomen en om de veiligheid te waarborgen.

Met het beheer en onderhoud van onze wegen, riolering, water, openbaar groen en gemeentelijk gebouwen is een grote inzet van onze middelen gemoeid. De lasten van onze kapitaalgoederen zijn onderdeel van de verschillende programma's. Deze paragraaf geeft een integraal inzicht in de kaders, ontwikkelingen, onderhoudstoestand en kosten van onze kapitaalgoederen over de programma's heen.

Wegen

Volumes

Asfalt	1.844.834 m2
Elementverharding	2.620.749 m2
Betonverharding	123.175 m2
Overige	176.587 m2
<i>Waaronder:</i>	
Voetpad	482.691 m1
fietspad	118.674 m1
rijbaan	509.560 m1

Relevant beleid

Onderhoudssystematiek:

De gemeente Hengelo heeft voor het beheer en onderhoud van wegen geen eigen kwaliteitsniveau gedefinieerd. Hiervoor worden de landelijke richtlijnen van het CROW gehanteerd.

Veranderingen in het onderhoudsniveau

Het onderhoudsniveau wordt niet veranderd. Hengelo streeft er naar om de richtlijnen van het CROW te handhaven.

Relevante veranderingen t.o.v. vorig jaar:

Er wordt minder preventief herstraat en meer gewerkt op basis van meldingen en geconstateerde schades. De staat van de wegen wordt tweemaal per jaar gemeten door middel van het uitvoeren van weginspecties.

Coalitieakkoord:

In het coalitieakkoord is niet specifiek aandacht gevestigd op het onderhoud van wegen.

Grote projecten en ontwikkelingen

Dalmeden en Medaillon

De gemeente blijft inzetten op gebiedsontwikkelingen. Er moeten nog delen openbare ruimte aangelegd worden in de uitbreidingsgebieden Medaillon en Dalmeden. Het areaal wegen en trottoirs neemt hierdoor verder toe.

Westtangent en Enschedesestraat

In periode 2014 - 2016 is hard gewerkt aan de herinrichting van de Westtangent en de Enschedesestraat. De werkzaamheden zullen in 2017 worden afgerond. De wegen, fietspaden en trottoirs zijn opnieuw aangelegd en de rioleringen zijn vervangen.

Laan "Hart van Zuid"

In 2016 is gestart met de ontbrekende delen van de nieuwe ontsluitingsweg "Laan Hart van Zuid". De komende jaren zal dit worden afgerond. Tevens wordt de brug in de Boekeloseweg over het Twentekanaal vervangen worden.

Huidige staat van onderhoud

Er zijn enige achterstanden op het gebied van verhardingen en verlichtingen. Dit komt uit diverse inspecties naar voren. Deze worden onder andere veroorzaakt doordat in de jaren '70 en '80 veel infrastructurele voorzieningen zijn aangelegd, welke nu toe zijn aan vervanging. Daarnaast zijn de kosten voor het uitvoeren van onderhoudswerkzaamheden aanzienlijk verhoogd. De staat van onze wegen voldoet echter nog steeds aan de landelijke CROW richtlijnen.

Kort cyclisch onderhoud werd uitgevoerd door de eigen medewerkers van Wijkbeheer. In 2017 is de nieuwe organisatie Gildebor van start gegaan en zal dit vanaf 1 januari uitvoeren. Hierbij worden meldingen verholpen en kleine reparaties aan straatwerk uitgevoerd. Het grote onderhoud aan de wegen, trottoirs en andere verhardingen wordt hoofdzakelijk uitgevoerd door aannemers. Opdrachten worden verstrekt als er niet meer voldaan wordt aan de landelijke richtlijnen voor wegen of wanneer er zulke schades geconstateerd zijn, dat onderhoud vereist is. Zodoende blijft de veiligheid gewaarborgd. Wel is het nodig kritisch te blijven nadenken over het gewenste beheerniveau.

Financiën

De budgetten zijn voldoende om de wegen te blijven laten voldoen aan de landelijke CROW richtlijnen. De budgetten zijn niet genoeg om alle onderhoudsmaatregelen direct uit te voeren. Ook wegen die wel voldoen aan de gestelde normen hebben onderhoud nodig. Dit wordt nu uitgesteld. Wanneer wegen onder het gestelde onderhoudsniveau dreigen te komen, krijgen deze een hogere prioriteit en worden deze eerder aangepakt. Om meer onderhoud te kunnen uitvoeren en er niet jaarlijks gereserveerd wordt, zijn er additionele middelen aangevraagd in de meerjarenbegroting. Tevens zijn er budgetten aangevraagd voor volledige vervangingsinvesteringen op gebied van wegen.

Overzicht budgetten

2016	Begroot	Werkelijk
Lasten	2.457.959	2.416.875
Baten	-221.550	-148.715

Groen

Volumes

Tabel is telling van 5-9-2016 t.b.v. beleidsbegroting.

Bomen	36.201
Heesters & botanische rozen	245.000
Bodembedekkers	92.000
Hagen	168.000
Vaste planten en rozen	9.150
Gazon	1.607.820
Berm	455.000
Kruid gras	1.400.000
Overige groen	2.105.000

Relevant beleid

- Groenplan Hengelo
- Nota Snippergroen

Grote projecten en ontwikkelingen

- Aanleg nieuw groenstructuur Westtangent.

- Samen met groenpartners IVN en KNNV is een start gemaakt met het ontwikkelen van tijdelijke kruidenvegetaties op enkele braakliggende terreinen op industrieterrein Oosterveld.
- Langs de Europalaan en omgeving is gestart met een pilot ecologisch bermbeheer in samenwerking met groenpartners IVN/KNNV
- In 2016 zijn amfibieënvoorzieningen aangelegd langs en onder de fietssnelweg F35 ter hoogte van het Kristalbad tussen Hengelo en Enschede. Het gaat om 4 tunnels onder het asfalt door in combinatie met een geleidingsscherm over een lengte van ruim 1000 meter. Dit scherm leidt de padden, kikkers en salamanders naar de tunnels die onder de weg door lopen.

Huidige staat van onderhoud

Conform vastgestelde onderhoudsniveaus.

Financiën

Overzicht budgetten

2016	Begroot	Werkelijk
Lasten	2.517.965	2.812.177
Baten	-90.750	-284.704

Water en riolering

Volumes

Relevant beleid

Onderhoudssystematiek

De kwaliteit van de riolering wordt beoordeeld via periodiek uitgevoerde camera inspecties. Op basis hiervan en op basis van risico analyses is een rioolrenovatieplan opgesteld.

Grote projecten en ontwikkelingen

- Opstellen vGRP 2018-2022
- Riolverzwaring Mozartlaan
- Riolvervanging Ketelstraat
- Inrichten openbare ruimte voor waterberging (WOLK)
- Oplossen grondwateroverlast
- Herinrichting Drienerbeek tussen de Haverweg en de Grundellaan
- Aanleg (delen) van de Veldbeek
- Aanleg gedeelte Balktsbeek

Op het gebied van riolering en waterhuishouding wordt samengewerkt met de Twentse gemeenten en het waterschap Vechtstromen. Met zogenaamde werkplaatsen wordt door gezamenlijk onderzoek geprobeerd kostenbesparingen te realiseren in de waterketen.

Huidige staat van onderhoud

De kwaliteit van de riolering wordt beoordeeld door periodiek uitgevoerde camera inspecties. Op basis hiervan en op basis van risicoanalyses wordt een rioolrenovatieplan opgesteld. In dit plan wordt naast vervanging ook gekeken naar de mogelijkheid van deelreparaties en re-lining. De kosten van vervangingen, renovaties en de exploitatiekosten worden volledig gedekt door de voorziening riolering.

Financiën

De budgetten voor regulier en groot onderhoud zijn vastgesteld in het GRP. Op basis van het GRP 2013-2017 zijn de budgetten voldoende. Hoewel het beheer risico gestuurd plaats vindt, is de verwachting dat deze voldoende zijn om de eisen die aan de functionaliteit en veiligheid worden gesteld te waarborgen. Mocht een riolering onverhoopt eerder moeten worden vervangen dan gepland, dan kan dit vaak worden opgelost door een geplande vervanging wat naar achteren te schuiven.

Overzicht budgetten riolering en waterlopen

2016	Begroot	Werkelijk
Lasten	6.521.099	6.779.696
Baten	-8.061.841	-8.294.045

Gebouwen

Volumes

In 2016 zijn er veel gemeentelijke objecten gesloopt en verkocht. De omvang van de vastgoed portefeuille bestaat momenteel nog uit 222 Objecten. Deze zijn voor € 486,9 miljoen verzekerd (herbouwwaarde). De vastgoedportefeuille bestaat onder andere uit scholen, sporthallen, buurthuizen, en aankopen in het kader van grondverwerving. Als gevolg van deze diversiteit zijn de gemeentelijke objecten onderdeel van verschillende beleidsprogramma's en sectoren. De objecten zijn verdeeld in de volgende categorieën:

Wettelijke taak (onderwijs)	98 objecten
Gemeentelijk beleid (kunst & cultuur, sport, Welzijn, parkeren, kinderboerderij)	70 objecten
Huisvesting eigen organisatie	15 objecten
Herontwikkeling	12 objecten
Afstoten (heroverweging eigendom, verkoop Of sloop)	27 objecten

Relevant beleid

Onderhoudssystematiek:

Het gemeentelijk vastgoed (met uitzondering van de onderwijsgebouwen en de af te stoten panden) is in 2016 geïnspecteerd conform de NEN 2767-systematiek. De inspecties zijn verwerkt in een meerjarenonderhoudsplanung en worden bijgehouden en geactualiseerd met behulp van het softwareprogramma Planon. Een keer per vier jaar zal er een her-inspectie van de objecten plaatsvinden.

Veranderingen in het onderhoudsniveau:

Het gemeentelijk vastgoed is geïnspecteerd om zodoende goed te kunnen sturen op de onderhoudskosten van het vastgoed en inzicht te hebben in de risico's en de werkelijke oppervlakten van de gemeentelijk objecten. De huidige onderhoudsniveaus van het gemeentelijk vastgoed zijn in beeld. Het gewenste onderhoudsniveaus dienen in 2017 te worden vastgesteld.

Relevante veranderingen t.o.v. vorig jaar:

Naast dat er onderhoudsinspecties zijn uitgevoerd nemen wij op dit moment het standpunt in dat het vastgoed valt onder normaal vermogensbeheer. Dit betekent dat er voor het vastgoed geen vennootschapsbelasting afgedragen hoeft te worden.

Coalitieakkoord:

In het coalitieakkoord wordt niets vermeld over het onderhoudsniveau. Tevens zijn er door de raad of het college geen richtlijnen vastgesteld met betrekking tot het onderhoudsniveau. Het voornemen is om aan de hand van de inspectierapporten hiervoor richtlijnen op te stellen. De richtlijnen kunnen gebaseerd worden op de conditieniveaus conform de NEN 2767.

Relevante beleidsnota's:

Businessplan oprichting Vastgoedbedrijf 2012

Grote projecten en ontwikkelingen

De belangrijkste ontwikkeling is de oprichting van het vastgoedbedrijf. Het vastgoedbeheer is nu gecentreerd binnen de afdeling Grondzaken (met uitzondering van Twentebad, FBK stadion en stadhuis).

Huidige staat van onderhoud

De gemeentelijk objecten zijn geïnspecteerd. Uit de inspectie is gebleken dat een overgroot deel van de objecten het onderhoudsniveau 3 (redelijke conditie) of beter heeft. De staat van het onderhoud is over het algemeen dus voldoende. De objecten die in aanmerking komen voor verkoop/sloop zijn niet geïnspecteerd. Het onderhoudsniveau kan voor deze objecten wat lager liggen.

Financiën

Op dit moment is de inschatting dat de getroffen onderhoudsvoorzieningen en de bestemmingsreserve toereikend zijn om het huidige onderhoudsniveau te bestendigen. In 2016 zijn er minder kosten uitgegeven aan groot onderhoud dan begroot. Het overgebleven budget op groot onderhoud vloeit terug naar de voorziening of reserve.

Overzicht budgetten

2016	Begroot	Werkelijk
Regulier onderhoud	€ 1.053.232	€ 846.334
Groot onderhoud	€ 1.048.271	€ 397.412

Deze budgetten zijn uitsluitend ten behoeve van kosten derden. Voor het onderhoud dat door ons eigen personeel wordt gedaan (personeelslasten) zijn separate budgetten opgenomen. Het onderhoud voor de onderwijsgebouwen en de panden die in de grondexploitaties zitten worden niet vanuit bovengenoemde budgetten bekostigd. Schoolbesturen krijgen een rechtstreekse bijdrage van het rijk voor onderhoud van de onderwijsgebouwen. De panden in de grondexploitaties worden binnen de grondexploitaties gedekt.

6.4 Grondbeleid

Uitvoering van het grondbeleid

Ten opzichte van de jaarrekening 2015 zijn de volgende wijzigingen opgetreden:

- De commissie BBV (Besluit, Begroten en Verantwoorden) heeft de notitie grondexploitaties 2016 gepubliceerd met de volgende wijzigingen:
 - De categorie niet in exploitatie genomen gronden wordt afgeschaft;
 - Het startpunt van een project is een raadsbesluit met de vaststelling van het project inclusief grondexploitatiebegroting;
 - Om een looptijd langer dan tien jaar in projecten aan te houden moet er in een motivering door de Raad worden aangegeven waarom gekozen is voor een langere looptijd;
 - Jaarlijks moeten grondexploitaties worden herzien;
 - Grondexploitaties met planinhoudelijke wijzigingen moeten opnieuw door de Raad worden geaccordeerd;
 - De vervaardigingskosten die aan een grondexploitatie kunnen worden gerekend wordt aangesloten op de kostensoortenlijst zoals opgenomen artikel 6.2.4 van het Besluit ruimtelijke ordening;
 - Het is niet meer toegestaan om toevoegingen te doen aan bovenwijkse voorzieningen. Bestaande voorzieningen mogen worden gehandhaafd en kunnen volgens planning afgewikkeld worden;
 - Sparen voor bovenwijkse voorzieningen die na het afsluiten van de grondexploitatie worden aangelegd, is nog wel mogelijk via een door de raad in te stellen bestemmingsreserve. Toevoegingen kunnen alleen plaatsvinden via resultaatsbestemming;
 - Het activeren van voorbereidingskosten voor grondexploitaties onder de immateriële vaste activa is onder voorwaarden toegestaan;
 - De toegestane toe te rekenen rente aan een grondexploitatie moet worden gebaseerd op de daadwerkelijk te betalen rente over vreemd vermogen;
 - De disconteringsvoet die moet worden gehanteerd in de berekening van de contante waarde wordt gelijk gesteld aan het maximale meerjarig streefpercentage van de Europese Centrale Bank voor de inflatie (momenteel 2%);
 - De lasten en baten verband houdend met grondexploitaties worden in de exploitatie verantwoord en via een tegenboeking (onderhanden werk) naar de balans gemuteerd. Het is niet toegestaan eigen middelen (reserve) in mindering te brengen op het onderhanden werk;
 - De presentatie van de te verwachten resultaten in de paragraaf grondbeleid dient te gebeuren tegen nominale waarde;
 - Wanneer er bij de berekening van de voorziening voor verliesgevende grondexploitaties de contante waarde methode wordt gehanteerd, dan moet het effect daarvan zowel voor verliesgevend als voor winstgevende grondexploitaties worden toegelicht in de paragraaf grondbeleid;

- Het treffen van een voorziening gebeurt bij een verwacht verlies moet, de voorziening worden gepresenteerd als waarde correctie op de post bouwgrond in exploitatie.
- Verspreide gronden Hart van Zuid wordt in exploitatie genomen.
- Complex 70 Hart van Zuid gemeentelijk wordt afgesloten.

Visie gemeentelijk grondbeleid

Op korte termijn zal een nieuwe visie voor het gemeentelijk grondbeleid geschreven worden. Vooruitlopend daarop is zichtbaar dat de regelgeving voor actief grondbeleid enorm is aangescherpt met de nieuwe regelgeving van de BBV, de vennootschapsbelasting, maar ook met bijvoorbeeld de ladder van duurzame verstedelijking.

Deze regelgeving leidt er toe dat gemeenten minder snel een actief grondbeleid gaan voeren en investeringen gaan doen. Deze regelgeving was heel effectief geweest in een periode dat gemeenten graag wilden investeren in de stad (tien tot vijftien jaar geleden). Maar in de huidige tijd zijn er nog maar weinig gemeenten die nieuwe investeringen willen doen.

De ontwikkeling van de markt van met name de woningbouw is erg positief. Het consumentenvertrouwen neemt toe en de consument is weer bereid (mede door de lage rente) te investeren in woningbouw. Als deze goede markt zich door zet, kan dat inhouden dat er meer verkocht wordt dan geraamd. Daarmee worden de grondexploitaties minder negatief en kunnen de voorzieningen afnemen. Dat positieve beeld zet zich overigens nog niet door in de uitgifte van de bedrijventerreinen.

Doordat de markt goed is, willen marktpartijen weer investeren in de stad en dat is goed nieuws, tenzij deze investeringen moeten landen op nieuwe locaties. Omdat we in het verleden al veel geïnvesteerd hebben, hebben we als gemeente veel locaties die nog verkocht moeten worden om de investeringen te kunnen terugverdienen. Ook marktpartijen hebben posities die ze nog willen ontwikkelen. Al deze locaties moeten nog terugverdiend worden. Worden er nieuwe locaties toegevoegd, dan houdt dat onherroepelijk in dat investeringen niet terugverdiend kunnen worden en er verlies genomen moet worden.

De regelgeving en de al gedane investeringen zorgen ervoor dat het grondbedrijf behoedzaam opereert en niet snel zal overgaan tot investeringen (of desinvesteringen). Maar vanuit een breder maatschappelijk perspectief kan het wenselijk zijn om bepaalde ontwikkelingen in de stad te stimuleren of juist af te remmen. Daar waar gewenst pakt het grondbedrijf dan een actievere rol op om zorg te dragen voor een evenwichtige ontwikkeling van de stad.

Actualiteit gemeentelijk grondbeleid

Het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) is enorm gewijzigd. De gemeente laat uiteraard haar grondexploitaties in de begroting aansluiten bij deze nieuwe regelgeving. Kort gaan we hieronder nog in op een aantal punten van de BBV die een nadere toelichting behoeven:

Disconteringsvoet.

De commissie BBV schrijft een disconteringsvoet voor van 2%. De disconteringsvoet wordt gebruikt om het resultaat op eindwaarde, contant te maken naar heden (huidig prijspeil). De gehanteerde disconteringsvoet was in de jaarrekening van 2015 (en alle jaren ervoor) gelijk aan de (omslag)rente (3,75%). Bij een disconteringsvoet van 2% en een rente van 3,75% wordt er in theorie teveel voorziening getroffen. Dat zou een zeer onwenselijke situatie zijn. Dat kan opgelost worden door de rente gelijk te stellen aan de disconteringsvoet (2%). Maar voor de rentetoerekening aan projecten is de BBV ook gewijzigd. Uit de renteberekening blijkt dat de rente langjarig op 2% gezet mag worden.

Looptijd langer dan tien jaar.

De volgende gemeentelijke complexen hebben een langere looptijd dan tien jaar. In de grondexploitaties is daarom geen opbrengstenindexering gerekend na tien jaar. Dit is een risico beperkende maatregel. De volgende vijf gemeentelijk grondexploitaties hebben een looptijd langer dan tien jaar:

- Veldwijk Noord. We zijn in 2009 een realisatie overeenkomst aangegaan met de woningcorporatie Welbions over heel Veldwijk Noord. Er zijn vertragingen in de uitvoering ontstaan, waardoor het de verwachting is dat de uitvoering van de overeenkomst pas in 2028 gerealiseerd is. We zijn met Welbions in gesprek om het project te verkleinen naar alleen het middendeel van Veldwijk Noord;
- Dalmeden. In Dalmeden verkopen we voornamelijk grotere kavels. Het is de verwachting dat er na de gestelde tienjaarstermijn nog steeds vraag is naar deze kavels ;
- Broek Oost. Bij Broek Oost zijn we er, van risico overwegingen, vanuit gegaan dat we pas in 2030 de bouwclaim die er ligt, gaan realiseren;
- Hart van Zuid. Hart van Zuid is opgedeeld in diverse deelprojecten. De meeste grondexploitaties vallen ruim binnen de tienjaarstermijn. Uitzonderingen hierop vormen het WTC Businessdistrict waarin de laatste opbrengsten geraamd zijn in 2031 en Woonstad Noord waarin de opbrengsten geraamd zijn in 2027. Het WTC Businessdistrict is een compacte kantorenlocatie waarvoor de lange looptijd op zich een risicobeperkende maatregel is. Woonstad Noord wordt enkele jaren verhuurd en wordt ontwikkeld nadat Langeler Erve en EMGA bebouwd zijn. De grond wordt in 2027 afgenomen door Van Wijnen op basis van de afspraken die gemaakt zijn over de herijking van de samenwerking.
- Oosterveld. In de grondexploitatie gaan we uit van een uitgiftetermijn van 12 jaar. Daarmee wijkt deze grondexploitatie heel licht af van de gestelde tienjaarstermijn en is er geen reden om de termijn aan te passen.

Planresultaten grondexploitaties

Alle gemeentelijke grondexploitaties worden jaarlijks middels de herzieningen grondexploitaties vastgesteld door de Raad. De Raad heeft de parameters, die in de grondexploitaties gebruikt worden, 17 januari 2017 al vastgesteld. Het gaat om de volgende parameters:

Omschrijving	2017	2018	2019 t/m 2026	2027 ev.
Kostenindexering	2%	2%	2%	2%
Rente	2%	2%	2%	2%
Opbrengstenindex bedrijven	0%	1%	2%	0%
Opbrengstenindex woningbouw	0%	2%	2%	0%
Opbrengstenindex kantoren	0%	1%	2%	0%
Opbrengsten overig	0%	1%	2%	0%

In de onderstaande tabel staan de resultaten per grondexploitatie:

Omschrijving	Boekwaarde 31-12-2016	Eindwaarde jaarrekening 2016	Voorziening 2016	Einde looptij greg
Verliesgevend				
<u>Woningbouw</u>				
104 Lange Wemen grondexplo	586.158	-446.242	420.504	2019
006 't Rot	-7.411.900	-3.413.637	2.856.379	2025
026 M kwadraat	-0	-1.128.170	1.021.819	2021
036 Kristenbos	-0	-155.546	132.757	2024
101 Broek Noord	-10.156.388	-2.237.377	1.835.428	2026
102 Broek Oost	-3.663.788	-466.606	326.698	2034
<u>HART VAN ZUID</u>				
701 Lansinkveld Noord	-10.182.041	-5.761.914	5.016.093	2023
702 Langeler Erve	-3.819.116	-2.573.349	2.153.263	2025
703 hoofdinfrastructuur	-225.685	-4.019.543	3.569.239	2022
704 EMGA	-4.037.755	-4.826.354	4.201.631	2023
711 fase 2a Industrieplein e.o.	-5.958.615	-2.065.888	1.446.451	2034
712 Verenigingsgebouw	-62.820	931.245	-748.966	2027
713 Noordelijke laan HvZ	2.314.072	417.962	-336.151	2027
714 Woonstad Noord	-2.415.857	1.074.695	-864.337	2027
715 Zuidelijke laan HvZ	-124.409	-5.025.778	4.042.047	2027
716 Kanaalzone	-1.338.686	512.776	-446.402	2023
790 Verspreide gronden	-1.881.112	-1.992.718	1.769.477	2022
<u>Bedrijventerrein</u>				
016 Gezondheidspark	-16.410.959	-3.889.032	3.254.168	2025
035 't Oosterveld	-17.203.992	-1.387.958	1.094.396	2028
096 Campus	-17.721.112	-5.790.508	5.844.866	2022
<u>Exploitaties buiten gemeentelijke administratie</u>				
De Veldkamp	-52.656.365	-29.138.689	15.669.673	2029
BBV De veldkamp	0		2.269.675	2029
Businesspark XL	-107.230.603	-36.633.874	5.670.316	2036
Subtotaal verliesgevend	-259.600.974	-108.016.505	60.199.021	
Winstgevend			Contante Waarde	
<u>Woningbouw</u>				
007 VMBO	408.338	86.471	84.775	2017
044 Veldwijk Noord	3.500.371	402.060	310.805	2029
052 Dalmeden	-41.281.137	16.941.600	12.587.858	2031
054 Medaillon	179.545	1.401.120	1.294.418	2020
069 Brouwerijterrein	-0	74.406	71.516	2018
XXX Wijkerslokatie Hemmelhorst	-4.391.320	1.246.462	982.827	2028
<u>Bedrijventerrein</u>				
084 Zuidelijke Havenweg	-7.922	387.144	379.553	2017
092 Veldkamptunnel	0	0	0	2017
103 Watertorenpark	1.043.238	249.759	244.862	2017
Subtotaal winstgevend	-40.548.887	20.789.022	15.956.616	

Grondexploitaties die in de bovenstaande tabel bij de boekwaarde een positief bedrag hebben staan, hebben een spaarsaldo. De boekwaarde van de Veldkamp, de Hemmelhorst en Businesspark XL zitten niet in de gemeentelijke administratie. De boekhouding van de Hemmelhorst en de Veldkamp zitten bij de gemeente Borne en Businesspark XL zit bij de Gemeenschappelijke Regeling BXL in de administratie.

De negatieve bedragen op eindwaarde zijn de grondexploitaties met een verlies. We presenteren de verschillende deelcomplexen bij Hart van Zuid, maar we treffen één voorziening voor het gehele project. Vandaar dat sommige winstgevende deelcomplexen in de bovenstaande tabel toch als verliesgevend wordt gepresenteerd. Voor het verlies treffen we voor ons aandeel op contante waarde een voorziening. Die

voorziening komt uit per 1 januari 2017 op € 60,2 miljoen. De voorziening was bij de laatst vastgestelde jaarrekening per 1 januari 2016 nog € 54,9 miljoen (per 01.01.2017 was de verwachte voorziening € 56,8 miljoen). Er is ten opzichte van vorig jaar nog een extra voorziening getroffen voor de waardering van bedrijventerrein Campus (€ 1,1 miljoen). Deze voorziening is toegevoegd na overleg met de accountant. Die voorziening is uit voorzichtigheid toegevoegd. Dit jaar wordt uitgezocht of deze extra voorziening nodig is. Daarnaast was er door de gewijzigde BBV regelgeving een extra voorziening nodig voor de Veldkamp (€ 2,3 miljoen).

Voortgang projecten

Navolgend staat een korte omschrijving van de grootste wijzigingen in de vastgestelde grondexploitaties in 2016. Tussen haakjes staat de wijziging van het verwachte resultaat ten opzichte van vorig jaar (prijspeil 01.01.2017).

Lange Wemen (+/+ € 1,1 miljoen)

De wetgeving voor grondexploitaties is aangepast en dat heeft gevolgen voor deze grondexploitatie. Omdat de wet nog niet heel expliciet is, is er afgestemd met de accountant en de commissie BBV. Daar is uit gekomen dat de Langestraat en het Burgemeester Jansenplein niet meer verantwoord mogen worden in deze grondexploitatie. Dit heeft tot gevolg dat de kosten zijn gedaald met € 1,4 miljoen. Daarnaast is in het afgelopen jaar het pand aan de Deldenerstraat gesloopt. De kosten zijn daarbij € 0,2 miljoen hoger uitgevallen dan begroot doordat er meer asbest is aangetroffen en er extra veiligheidsmaatregelen bij de sloop nodig waren.

Omdat de gemeente het plein en de Langestraat nog wel wil realiseren, wordt voorgesteld om de kosten voor de aanleg van de weg en het plein direct ten laste van de reserve grondexploitaties te brengen (€ 1,4 miljoen). Per saldo verslechtert het project Lange Wemen dus met circa € 0,3 miljoen.

Kristenbos (+/+ € 0,3 miljoen)

In de grondexploitatie zijn de boekwaardes verwerkt. Het gaat dan voornamelijk om het bijwerken van de rentekosten, want er wordt door de organisatie niet gewerkt aan dit project. Door de gewijzigde BBV wetgeving is de rente substantieel gewijzigd (van 3,5% naar 2%) en ontstaat er een voordeel.

Veldwijk Noord (-/- € 0,5 miljoen)

De verwachte kosten zijn door een aantal oorzaken gestegen. Het was de verwachting dat er in 2016 een nieuwe overeenkomst zou liggen, waardoor het plangebied kleiner zou worden. De gesprekken zijn gevoerd, maar dit heeft nog niet geleid tot een overeenkomst. Voor het deel Noord en Zuid is geen nieuwe plankostenraming gemaakt sinds de Realisatie overeenkomst uit 2009, omdat het de verwachting is dat partijen uit elkaar gaan voor de delen Noord en Zuid. Omdat de partijen nog steeds geen nieuwe overeenkomst hebben, is er alsnog een nieuwe plankostenraming gemaakt. Daarnaast is de jaarlijkse indexering verwerkt in de budgetten voor bouw en woonrijp maken en zijn de kosten voor de kuipersdijk conform de ROK afspraken verhoogd.

Dalmeden (+/+ € 8,9 miljoen)

De grondexploitatie is met € 8,9 miljoen verbeterd door verlaging van de rente van 3,75% naar 2%.

Broek Noord (-/- € 0,8 miljoen)

De kosten zijn € 0,6 miljoen hoger dan vorig jaar en de opbrengsten € 1,1 miljoen lager. Voor de Noordrand is een nieuw plan gemaakt. Hierin is minder netto uitgeefbaar terrein gerekend en daarom ook meer openbaar gebied. Dit verklaart de lagere opbrengsten en de hogere uitgaven in het openbaar gebied. De tijdsinvloeden zijn € 0,9 miljoen lager door de lagere rente. Per saldo verslechtert het resultaat met € 0,8 miljoen.

Broek Oost (-/- € 0,4 miljoen)

De grondprijzen van een aantal kavels zijn herzien en naar beneden bijgesteld. Hierdoor zijn de opbrengsten minder dan bij de vorige herziening aangenomen. Daarnaast is de rente verlaagd van 3,75% naar 2%. Per saldo moet hierdoor € 326.000 aan voorziening worden getroffen.

Hart van Zuid (+/+ € 8,8 miljoen)

De grondexploitatie verbetert ten opzichte van de vorige jaarrekening met € 8,8 miljoen. Dit geeft een wat vertekend beeld doordat in de onderliggende grondexploitatie de ontvangen bijdrage van de uit de grondexploitatie getreden ontwikkelaar (Van Wijnen) is gepresenteerd. De grondexploitatie van vorig jaar laat het tekort zien waar gemeente en Van Wijnen beiden voor verantwoordelijk waren. Als dit buiten beschouwing wordt gelaten, bedraagt het voordeel € 3,2 miljoen.

In oktober jongstleden is er een geactualiseerde grondexploitatie vastgesteld (zaaknummer 2028451). Deze grondexploitatie liet een voordeel zien ten opzichte van de grondexploitatie bij de vorige jaarrekening van € 4,5 miljoen. Dit werd onder andere veroorzaakt door het verhogen van enkele verkoopprognoses, huuropbrengsten en het verlagen van het budget van de sanering van EMGA Zuid zuid, waarvan het risico bij de ontwikkelaar is neergelegd, en het verlagen van het plankostenbudget.

Ten opzichte van de laatste vastgestelde grondexploitatie verslechtert het resultaat dus met € 1,3 miljoen. Dit wordt veroorzaakt doordat - vanwege gewijzigde regelgeving - een gemeentelijke bijdrage niet meer ten gunste van de grondexploitatie mag worden gebracht. Deze bijdrage, groot € 3,0 miljoen, wordt thans ten gunste van de reserve grondexploitaties gebracht, waardoor er geen financiële consequenties voor het grondbedrijf zijn. Deze (ogenschijnlijke) verslechtering is gedeeltelijk teniet gedaan door de verlaging van het rentepercentage.

Gezondheidspark (+/+ € 0,4 miljoen)

De verbetering van het resultaat is voornamelijk veroorzaakt door het verlagen van de rente.

Oosterveld (+/+ € 1,4 miljoen)

Het resultaat is verbeterd door verlaging van de rente van 3,75% naar 2%.

Campus (-/- € 0,3 miljoen)

Per 1.1.2016 werd ervan uitgegaan dat de gronden voor 2023 verkocht zouden zijn. Op dit moment wordt verwacht dat de verkoop een langere periode, namelijk tot 2026 in beslag neemt. In samenhang hiermee nemen de (beheers)kosten en de financieringskosten toe. De grondprijs van een aantal kavels is verlaagd. Door deze prijsverlaging daalt de contante waarde met € 892.000. Met de verlaging van de rente van 3,75% naar 2% wordt de kosten stijging en de grondprijzdaling gedeeltelijk opgevangen. Per saldo is het contante waarde resultaat gedaald met € 0,3 miljoen.

Watertorenpark (-/- € 0,7 miljoen)

Het BBV is gewijzigd en er kan in de grondexploitatie geen aparte post onvoorzien worden opgenomen, dus is deze uit de raming gehaald. Verder schrijft de BBV voor dat er onder voorwaarden winst genomen moet worden. Bij het watertorenpark is dat het geval. De verslechtering van het resultaat is de winst die al uit de grondexploitatie is gehaald (de winst staat in de reserve grondexploitaties). Daarnaast zijn er geen planschades meer te verwachten.

De Veldkamp (-/- € 0,7 miljoen)

Het resultaat van de grondexploitatie is met € 1,6 miljoen verbeterd. De verwachte uitgifte van 2016 is niet gerealiseerd. De fasering van het project is aangepast en de looptijd van het project is met een jaar verlengd. De kosten zijn gestegen door aanvullende planontwikkelingskosten.

Het financiële resultaat van de grondexploitatie verbetert door het aanpassen van de rente en disconteringsvoet. De rente binnen de grondexploitatie is gedurende de gehele looptijd 2,23%. Met de gemeente Borne is overeengekomen het verschil tussen het gewogen gemiddelde rentepercentage en het door Borne daadwerkelijk betaalde rentepercentage vreemd vermogen door de gemeente Hengelo wordt jaarlijks wordt gecompenseerd conform de verhouding van de grondexploitatie. Dit bedrag (€ 2,3 miljoen) wordt gedekt vanuit de reserve grondexploitaties. Per saldo verslechtert de grondexploitatie dan met € 0,7 miljoen.

BXL (+/+ € 15,8 miljoen)

Ten behoeve van het RBT is een verkenning uitgevoerd voor de grondexploitatie. Het totaal aan wijzigingen leidde tot een grondexploitatie met een tekort van € 39,0 miljoen (NCW per 1-1-2016). Verhoogd met 3,75% rente heeft deze grondexploitatie een resultaat van € 40,5 miljoen (NCW per 1-1-2017). Deze grondexploitatie was verwerkt in de jaarrekening 2015 van de gemeente Hengelo en voor het aandeel in het tekort was een voorziening getroffen van € 5,4 miljoen (prijspeil 1-1-2016).

In september jongstleden is een toekomstbestendige grondexploitatie voor BXL vastgesteld (zaaknummers 2051875 en 2055845) met een resultaat van € 23,6 miljoen (NCW per 1-1-2016). Het resultaat van de grondexploitatie is ten opzichte van de grondexploitatie die verwerkt is in de jaarrekening 2016 met € 15,4

miljoen verbeterd (€ 39,0 miljoen minus € 23,6 miljoen). Daarbij zijn de onderstaande uitgangspunten gehanteerd;

- De nog te realiseren opdrachten aan het fonds Bovenwijkse Voorzieningen worden niet langer ten laste gebracht van de grondexploitatie maar jaarlijks rechtstreeks aan de deelnemers gefactureerd.
- De nog te realiseren investeringen in parkmanagement worden niet langer ten laste van de grondexploitatie gebracht maar afgeschreven en de hiermee samenhangende kapitaallasten worden jaarlijks aan de deelnemers gefactureerd.
- Er is een investeringsbudget opgenomen van € 9,0 miljoen dat door de deelnemende partijen beschikbaar wordt gesteld en dat kan worden ingezet voor het acquisitieproces in brede zin.

Het verwachte tekort van € 23,6 miljoen (NCW per 1-1-2016) is verhoogd met 2% rente € 24,1 miljoen (NCW per 1-1-2017). De geactualiseerde grondexploitatie (NCW per 1-1-2017) sluit op een tekort van € 24,7 miljoen en verslechtert derhalve met € 0,6 miljoen.

Het project BXL resulteert voor de gemeente Hengelo in een drietal financiële verplichtingen die zijn verwerkt in de jaarrekening;

- Een voorziening voor het aandeel (23%) in het tekort (€ 24,7 miljoen) van de grondexploitatie á € 5,7 miljoen.
- Jaarlijkse bijdragen (€ 151.000) aan fonds Bovenwijks Voorzieningen en parkmanagement voor totaal € 2,5 miljoen (NCW per 1-1-2017)
- Ter beschikking stellen van een investeringsbudget voor totaal € 1,3 miljoen (NCW per 1-1-2017).

Risico's

De risico's van het grondbedrijf hebben met name betrekking op de vastgestelde grondexploitaties. Voor de risico's van de grondexploitaties geldt dat er een wisselwerking is tussen de herziening van de grondexploitaties en de risico's. Wanneer een risico (financieel) wordt verwerkt in de grondexploitatie vervalt daarmee dat specifieke risico; het wordt dan voorzien. Het geraamde financiële gevolg van het totale risicoprofiel is afgenomen van € 11,0 miljoen naar € 7,7 miljoen bij 90% zekerheid. Deze daling wordt met name veroorzaakt doordat:

De geraamde rente en de geraamde opbrengststijging zijn per 1.1.2017 vrijwel gelijk, waardoor vertraging geen of weinig financieel gevolg heeft. Hiernaast is de (woning)markt verbeterd. Deze verbetering wordt weerspiegeld in de verkoop van de particuliere bouw kavels. De grondprijzen zijn voor (bijna) alle woningbouwprojecten gestegen en verkoopplanningen worden gehaald. Deze ontwikkeling is nog niet zichtbaar bij de gronden op de diverse bedrijventerreinen.

In 2016 is de ontvlechting/herijking van de samenwerking met Van Wijnen afgerond. De gevolgen daarvan zijn verwerkt in de diverse grondexploitaties van Hart van Zuid. Dit heeft bijgedragen aan de afname van het financieel gevolg van het totale risicoprofiel.

Als gevolg van het geactualiseerde BBV 2016 is de rente gebaseerd op de feitelijk betaalde en te betalen rente. Op dit moment is de rente laag. Wanneer de rente gaat stijgen zal dit sneller gevolgen hebben voor de uitkomsten van de grondexploitaties. Wanneer hiernaast vertraging van de gronduitgifte optreedt, kan dat grote financiële gevolgen hebben. Het renterisico is daarmee één van de grootste risico's geworden.

Hieronder staan de tien grootste risico's vermeld (tussen haakjes staat vermeld welke invloed het betreffende risico heeft).

1. **Businesspark XL:** Wanneer het project verslechtert, moet de gemeente voor haar aandeel een hogere voorziening treffen (18%);
2. **Algemeen risico;** Rente: Wanneer de rente gaat stijgen, verslechtert het resultaat (16%);
3. **Algemeen risico;** ladder duurzame verstedelijking woningbouw: De gemeente heeft een convenant afgesloten met de provincie over de ladder van duurzame verstedelijking. De gemeente heeft bijna de volledige ruimte in die ladder geprogrammeerd, waardoor er geen flexibiliteit is en er nauwelijks ruimte is voor nieuwe initiatieven. Indien er voor gekozen wordt om flexibiliteit in de woningbouwprogrammering toe te passen, moet er afgewaardeerd worden (10%);

4. **Algemeen risico**; uitgifteprijsen: Wanneer de markt voor grondverkopen verslechtert, komen de uitgifteprijsen onder druk te staan (8%);
5. **WTC business district**; programma en uitgifteprijsen: De markt voor de grondverkopen verslechtert, waardoor de uitgifteprijsen onder druk komen te staan en/of het niet volledig kunnen realiseren van het beoogde programma (6%);
6. **Algemeen risico**; Dalende verkeerswaarde: De verkeerswaarde van percelen in Materiële Vaste Activa (voorheen niegg) daalt naar de agrarische waarde, waardoor er meer voorziening voor deze percelen getroffen moet worden (5%);
7. **Lansinkveld Noord**; programma en uitgifteprijsen: Het geraamde programma kan niet gerealiseerd worden doordat er onvoldoende markt is voor het geraamde volume ofwel het programma levert minder op (5%);
8. **Subsidietermijnen (Fase 2b Hart van Zuid)**: De subsidietermijnen worden niet gehaald waardoor subsidies niet (geheel) kunnen worden geïnd (4%);
9. **Algemeen risico**; ladder duurzame verstedelijking bedrijventerreinen: De gemeente heeft afspraken gemaakt met de netwerkstadgemeenten over de Regionale Bedrijventerreinen Programmering Twente 2017-2020. Hieruit blijkt een kleine overprogrammering (3%);
10. **Dalmeden**: Het uitgeefbaar terrein wordt kleiner waardoor opbrengsten worden misgelopen (3%).

De tien grootste risico's bepalen afgerond 78% van de benodigde weerstandscapaciteit van het grondbedrijf.

6.5 Financiering

Inleiding

De paragraaf financiering beschrijft de beleidsvoornemens ten aanzien van het risicobeheer van de financieringsportefeuille. Meer dan voor de andere paragrafen is op dit gebied het nodige wettelijk verankerd, met name in de Wet Fido en de Ruddy, de uitvoeringsregeling van de (aangescherpte) Wet Fido, laatstelijk aangepast in 2009. In 2015 is voorts de vernieuwde Handreiking Treasury van het ministerie van BZK verschenen, die ook weer nadere informatie geeft. Tenslotte geeft ook het vernieuwde BBV richtlijnen met betrekking tot de toe te rekenen rente en de verantwoording daarvan in de planning- en control stukken.

In 2014 tenslotte zijn het treasurybesluit van de gemeente Hengelo en de richtlijnen voor het verstekken van geldleningen en garanties aangescherpt.

Wat willen we bereiken

De doelstellingen van het treasurybeleid zijn vastgelegd in de verordening financieel beheer (Verordening ex artikel 213 GemeenteWet, artikel 11) en in het treasurybesluit.

Schatkistbankieren

Per 1 januari 2014 is het verplicht schatkistbankieren van lagere overheden bij het rijk definitief ingevoerd. Dit heeft gevolgen voor het treasurybeleid. Tegoeden worden dagelijks 'afgeroomd', op een aparte rekening bij huisbank BNG gestort en bij het rijk belegd. Vanaf het voorjaar van 2016 maakt de gemeente vrijwel constant van deze faciliteit gebruik. Debetsaldi, "rood staan" wordt nog steeds op de gebruikelijke wijze afgedekt door daggeld- of kasgeldleningen.

Gemeentefinanciering

Bij de financiering van de gemeentelijke activiteiten wordt de gemeente als één geheel beschouwd. Dat houdt in dat bij het bepalen van de financieringsbehoefte alle inkomsten en uitgaven betrokken worden. Door de goedkope financiering in de laatste jaren is vanaf 1 januari 2016 de omslagrente, de rente die in rekening wordt gebracht bij investeringen die op de balans staan, verlaagd van 4,5% naar 3,75%.

Door "totaal financiering" worden de rentekosten geminimaliseerd. Leningen worden op de meest optimale momenten aangetrokken, rekening houdend met de gemeentelijke rentevisie, de Wet Fido, de kasgeldlimiet en de renterisiconorm.

Regelmatig wordt een rentevisie opgesteld. Deze rentevisie is samengesteld op basis van rentevisies van de toonaangevende banken en financiële media in Nederland. Voorspeld werd een zeer lage korte rente en lange rente.

Nu het verplichte schatkistbankieren per 1 januari 2014 is ingevoerd zal zoveel mogelijk de kasgeldlimiet worden opgezocht. Treasury beslissingen zullen nu het gevolg zijn van de liquiditeitenplanning, de rentestand, de verwachte rentestand (rentevisie) en het risico van overliquiditeit.

Kasgeldlimiet en renterisiconorm

In 2016 is de kasgeldlimiet niet overschreden. De kasgeldlimiet bedraagt 8,5% van het begrotingstotaal van € 266 miljoen, ofwel € 22,6 miljoen. Samengevat is financiering met kort geld nog steeds zeer interessant, gelet op de zeer lage korte rente.

De renterisiconorm bedraagt ruim € 53,2 miljoen (20% van het begrotingstotaal) en is eveneens niet overschreden.

Aangetrokken leningen

Langlopende geldleningen 2016:

Geen.

Langlopende leningen in 2015 aangetrokken, storting in 2016

Bedrag	Storting:	looptijd	rente
--------	-----------	----------	-------

10.000.000	01.03.16	10 jr	1,33%
10.000.000	15.12.16	30 jr	1,925%

Kasgeldleningen

Delta Lloyd Bank: € 10 mln, storting 6 jan 2016, looptijd 21 dagen, rente -0,27%

Achmea Bank: € 10 mln, storting 1 feb 2016, looptijd 25 dagen, rente -0,27%

Daarnaast zijn van enkele geldleningen volgens contract de rentepercentages aangepast.

Vervroegde aflossingen:

Het college heeft in 2016 ingestemd met het vervroegd aflossen van de geldlening die verstrekt is aan het Gezondheidscentrum Hasseler Es, overigens geheel in lijn met de leningvoorwaarden.

Daarnaast is een evenredig deel (34%) van de achtergestelde geldlening aan Enexis Holding NV vervroegd afgelost, gelijk met de verkoop van aandelen Enexis.

Uw raad heeft in 2016 besloten een fors deel van de verstrekte lening aan HEIM/Crea (€ 575.000) kwijt te schelden ten laste van de voorziening dubieuze leningen, die bij de jaarrekening 2013 is ingesteld.

Nieuw verstrekte geldleningen aan derden:

De gemeente heeft aan Warmtebedrijf Hengelo BV en Warmtenetwerk Hengelo BV een achtergestelde lening verstrekt van € 1.040.000 elk. Zie raadsbesluit van 22-6-2016, nummer 7 luidende: *"7. In afwijking van het vigerend gemeentelijk beleid aan zowel Leverings BV als de Transport BV achtergestelde leningen te verstrekken van elk € 1,04 miljoen, ter dekking door die BV's van de nog niet gedekte aanlegkosten van de Backbone overeenkomstig de nader overeen te komen leningsovereenkomst."* De overdracht van het Warmtenet houdt eveneens in dat de achtergestelde geldlening van € 1,8 mln van de Provincie Overijssel aan de Gemeente Hengelo wordt kwijtgescholden.

Leningen aan Welbions

Met de fusie van Welbions met Woningstichting Borne is het verstrekken van geldleningen met een beperkte opslag voor risico en kosten definitief van de baan. Er is een achttevang-overeenkomst afgesloten met het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW). De reeds afgesloten leningen kunnen ongewijzigd 'uitlopen'. De beleidswijziging brengt (beperkte) financiële gevolgen met zich mee, waarmee in de meerjarenbegroting rekening is gehouden. Gevolgen voor 2016 waren reeds in de begroting meegenomen.

6.6 Verbonden partijen

Voor de uitvoering van een aantal taken heeft de gemeente zich verbonden met andere partijen. Tot de verbonden partijen worden volgens het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) die partijen gerekend, waarmee de gemeente een bestuurlijk en een financieel belang heeft. Van een bestuurlijk belang is sprake wanneer de gemeente in de derde partij een zetel in het bestuur heeft, dan wel stemrecht in besluitvormende vergaderingen kan uitoefenen. Van financieel belang is sprake wanneer de gemeente financieel risico loopt bij faillissement of liquidatie van de derde partij. De beleidskaders rondom verbonden partijen liggen vast in de nota "Geboeid door verbonden partijen", door het college van burgemeester en wethouders vastgesteld op 2 oktober 2007. Op 23 april 2013 is een nieuwe Nota Verbonden Partijen vastgesteld, die het beleidskader nader aanscherpt.

De recente wijziging van het BBV heeft gevolgen voor deze paragraaf.

Ter wille van het inzicht voor de raad wordt de voorgeschreven lijst van verbonden partijen opgesplitst in:

1. gemeenschappelijke regelingen;
2. stichtingen/verenigingen;
3. coöperaties/vennootschappen.

Omdat niet in alle gevallen duidelijk is of al dan niet sprake is van verbonden partijen, is het van belang dat gemeenten in hun beleidsdocumenten een toelichting geven op het begrip verbonden partij. Daarbij hebben ze de vrijheid om dit niet jaarlijks in begroting en jaarrekening te vermelden, maar in de vierjaarlijks te verschijnen nota Verbonden Partijen.

Om te voorkomen dat dezelfde informatie in de verschillende beleidsstukken rond begroting en verantwoording moet worden opgenomen, worden de voorschriften met betrekking tot de paragraaf verbonden partijen in het nieuwe BBV vereenvoudigd. In de nota Verbonden Partijen wordt een kaderstellend overzicht opgenomen. De paragraaf verbonden partijen kan zich dan beperken tot het geven van een totaalbeeld van participaties in verbonden partijen en de financiële aspecten ervan. De navolgende informatie moet in ieder geval worden vermeld in de paragraaf verbonden partijen:

- De wijze waarop de gemeente met de organisatie bestuurlijk en financieel is verbonden, inclusief evt. garantstellingen;
- De verwachte omvang van het eigen vermogen en het vreemd vermogen van de verbonden partij aan het begin en aan het einde van het begrotingsjaar;
- De verwachte omvang van het financiële resultaat van de verbonden partij in het begrotingsjaar;
- De materiële financiële risico's met een verwijzing naar de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing.

1. Verbonden partijen – Gemeenschappelijke Regelingen

De gemeente Hengelo neemt deel aan de volgende gemeenschappelijke regelingen:

1.1 Regio Twente (gevestigd te Enschede):

1. Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
2. Doel	(Verplichte) samenwerking op Twents niveau
3. Partijen	14 Twentse gemeenten
4. Bestuurlijk belang	Hengelo is via wethouder Bron vertegenwoordigd in het Algemeen Bestuur. Diverse wethouders participeren in afstemmingsberaden en portefeuillehouders overleggen binnen hun aandachtsgebied.
5. Financieel belang	Bijdrage 2016 € 3.600.000 (2015: € 3.005.000,-). Eigen vermogen per 01.01.16: € 5.245.000 Eigen vermogen per 31.12.16: € 3.734.000 Vreemd vermogen per 01.01.16: € 14.352.000 Vreemd vermogen per 31.12.16: € 12.894.000 Financieel resultaat: € 534.000 (concept jaarcijfers 2016)
6. Prestaties – effecten	Uitvoeren van taken op terrein van gezondheid, mobiliteit, recreatie.
7. Voortgang	In 2016 is de Agenda van Twente geëvalueerd. Hoewel de uitvoering van deze agenda nog loopt tot eind 2017, is er in 2016 al geëvalueerd, zodat de uitkomsten meegenomen kunnen worden in een verkenning naar een mogelijke voortzetting na 2017. De Twentse gemeenten hebben eind 2016 ingestemd met het uitvoeren van zo'n verkenning.
8. Risico's en kansen	De financiële risico's worden regelmatig gemonitord in de risicoparagraaf bij begroting, berap en jaarverslag. Op deze manier is het mogelijk tijdig maatregelen te nemen om te voorkomen dat risico's werkelijkheid worden of om de financiële gevolgen daarvan te beperken.
9. Ontwikkelingen	Sinds 1 januari 2016 is Regio Twente een collegeregeling. Raadsleden zijn niet langer lid van het algemeen bestuur van Regio Twente.

1.2 Veiligheidsregio Twente (gevestigd in Enschede):

1. Rechtsvorm	Gemeenschappelijke Regeling
2. Doel	In de Veiligheidsregio Twente (VRT) werken de brandweer, de geneeskundige hulpverlening (GHOR), de politie en de 14 Twentse gemeenten samen aan een veilige regio Twente.
3. Partijen	14 Twentse gemeenten
4. Bestuurlijk belang	De burgemeester heeft zitting in het Dagelijks en Algemeen Bestuur
5. Financieel belang	Gemeentelijke bijdrage 2016 € 5.818.000 (2015: € 5.852.000). Eigen vermogen per 31.12.15: € 603.000 Eigen vermogen per 31.12.16: € 73.000 Vreemd vermogen per 31.12.16: € 57.524.000 Resultaat 2016: € - 574.000 nadelig (concept cijfers 2016)
6. Prestaties – effecten	De VRT zet zich in voor effectieve voorbereiding op en bestrijding van crises en rampen. De VRT regelt de aanpak van grote ongelukken, rampen en crises zoals overstromingen, uitbraak van besmettelijke ziektes en terrorisme.
7. Voortgang	Belangrijke thema's voor 2016 zijn de doorontwikkelde crisisorganisatie in de praktijk brengen en de vorming van de meldkamer Oost Nederland voorbereiden.
8. Risico's en kansen	De bijdrage aan de Veiligheidsregio Twente (VRT) is vanaf 2016 gebaseerd op een nieuwe verdeelsystematiek en gekoppeld aan het Gemeentefonds. Het risico op afwijkingen in de bijdrage is vanaf 2016

	grotendeels afgedekt via de algemene uitkering.
--	---

1.3 Euregio (gevestigd in Gronau):

1. Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
2. Doel	Doel is grensoverschrijdende samenwerking entameren en bevorderen en daarvoor de nodige subsidiegelden aantrekken.
3. Partijen	Nederlandse en Duitse gemeenten
4. Bestuurlijk belang	Twee raadsleden hebben zitting in het AB
5. Financieel belang	29 cent per inwoner bijdrage Eigen vermogen per 01.01.16: € 1.126.000 Eigen vermogen per 31.12.16: nnb Resultaat 2015: - 51.000 Resultaat 2016: nnb
6. Prestaties – effecten	Regulier overleg tussen grensgemeenten.
7. Voortgang	Aandacht voor grensoverschrijdende infrastructuur
8. Risico's en kansen	De Euregio is een financieel gezond bestuursorgaan met een goede reservepositie.
9. Ontwikkelingen	Belangrijke onderwerpen zijn verschillen op het gebied van belastingen en sociale verzekeringen, en de erkenning van diploma's in het buurland.

1.4 Sociaal Werkleerbedrijf Midden Twente (SWB), gevestigd in Hengelo

1. Rechtsvorm	Stichting
2. Doel	Verzorgt de uitvoering van de sociale werkvoorziening en de re-integratie
3. Partijen	Hengelo, Borne, Hof van Twente
4. Bestuurlijk belang	<i>Wsw taken Haaksbergen</i> De gemeente Haaksbergen heeft een voorgenomen besluit genomen om haar Wsw taken uit te laten voeren door de GR SWB. Gelet op feit dat een voorgenomen besluit is, is dit niet opgenomen in de ontwerpbegroting 2017 SWB. <i>Gemeentelijke eigen bijdrage</i> Jaarlijks voldoen de deelnemende 3 GR gemeenten eigen bijdrage van €363.000, waarvan Hengelo middels een verdeelsleutel €236.000 bijdraagt. Bij de begrotingsbehandeling 2015 heeft de raad van gemeente Hengelo het besluit genomen om te bezuinigen op haar deel de jaarlijkse eigen bijdrage SWB. Na discussie in het dagelijks bestuur is besloten om de eigen bijdrage te handhaven, aangezien dit vastgesteld in de Strategienota 2014-2018. Dat heeft tot als consequentie dat de bijdrage re-integratiegelden van Hengelo aan de GR wordt verlaagd.
5. Financieel belang	Verantwoord is in 2016 een gemeentelijke bijdrage van € 15.465.155 (2015: € 16.321.242)
6. Prestaties – effecten	SWB heeft zich in 2016 voorbereid op een nieuwe taak: uitvoering beheer openbare ruimte. In de primaire taak, sociale werkvoorziening, is goed gepresteerd op het gebied van uitstroom (55% aangemelden wordt arbeidsmarktgeschikt) en ziekteverzuim. De dalende rijksbijdragen SW veroorzaken een negatief subsidieresultaat van 0,9 mln, wat grotendeels is gecompenseerd door verbeteren van de bedrijfsvoering. Er resteert een verlies van € 91.000.
7. Voortgang	In 2017 worden indicatoren ontwikkeld om objectief prestatiedoelen te kunnen volgen. Per 1 januari zijn de onderhoudstaken openbare ruimte van Hengelo en Hof van Twente overgenomen onder de naam Gildebor.
8. Risico's en kansen	In het meerjarenperspectief is rekening gehouden met een verdere

	daling van de rijksbijdrage en daardoor verliesgevende sociale werkvoorziening. De nieuwe taken (BOR) bieden kansen. Een aantal jaren verliezen is nog goed op te vangen binnen de reservepositie. Het eigen vermogen bedraagt eind 2016 € 5,5 mln en daalt in 2020 naar € 3,8 mln. Daarna wordt herstel verwacht.
9. Ontwikkelingen	De gemeenten Hengelo en Hof van Twente hebben besloten de taken op het gebied van beheer en onderhoud openbare ruimte onder te brengen bij SWB onder de naam Gildebor. Hierdoor is de huidige gemeenschappelijke regeling ingaande 1-1-2017 gewijzigd.

1.5 Stadsbank Oost Nederland

1. Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
2. Doel	De bank is een gemeentelijke kredietbank als bedoeld in de WCK en heeft tot doel om een, zowel vanuit een bedrijfseconomische als ook maatschappelijke optiek gezien, verantwoord pakket van financiële dienstverlening aan te bieden aan de ingezetenen in haar rechtsgebied.
3. Partijen	Gemeenten in Twente en de Achterhoek
4. Bestuurlijk belang	Wethouder Ten Heuw heeft zitting in het DB en het AB
5. Financieel belang	Bijdrage 2016 € 502.000 (2015: € 487.713) Totale lasten 2016: € 9.8 mln (concept jaarrekening) Gerealiseerd resultaat: €-5.700 (2015: € 19.000) Eigen vermogen per 31.12.16: € 1.704.000 (2015 € 1.891.000) Vreemd vermogen per 31.12.16: € 18.795.000 (2015 € 17.901.000)
6. Prestaties – effecten	Taken: kredietverstrekking, schuldsanering, uitvoering Wet Schuldsanering Natuurlijke Personen, bevorderen van spaarzin, geven van voorlichting en advies. Als gevolg van de economische situatie wordt steeds vaker een beroep gedaan door burgers op deze instelling. Dat leidt tot een hogere gemeentelijke bijdrage (gebaseerd op het aantal cliënten afkomstig van een gemeente).
7. Voortgang	Het aantal mensen met beschermingsbewind neemt nog steeds toe.
8. Risico's en kansen	De regeling is een zgn "open-eind regeling".
9. Ontwikkelingen	Rekenkameronderzoek door de rkc's van Almelo, Borne, Enschede, Hengelo en Oldenzaal.

1.6 Openbaar Lichaam Crematoria Twente (vestigingen in Usselo en Almelo)

1. Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
2. Doel	Exploiteren van crematoria in Twente via BV
3. Partijen	Twentse en enkele Achterhoekse gemeenten
4. Bestuurlijk belang	Wethouder Jan Bron is AB-lid DB-lid. De aandelen van Crematoria Twente zijn in handen van het Openbaar Lichaam
5. Financieel belang	In 2016 is geen dividend uitbetaald. Het jaarresultaat komt volledig ten gunste van het eigen vermogen. Daarmee wordt een deel de financiering verzorgd van de nieuwbouw voor Borne en Oldenzaal en de renovatie van Enschede en Almelo. Eigen vermogen per 31-12-2015: € 1.575.000 Eigen vermogen per 31-12-2016: € 1.575.000 Vreemd vermogen per 31-12-2015: € 34.000 Vreemd vermogen per 31-12-2016: € 29.000 Financieel resultaat 2016: € - 11.000
6. Prestaties – effecten	Het openbaar lichaam bezit de aandelen van Crematoria Twente B.V. De B.V. heeft tot taak het in stand houden en exploiteren van de crematoria in de regio. Gemeenten dragen niet bij in de exploitatie, ontvangen wel een dividend.
7. Voortgang	Verbouwing van vestigingen in Enschede en Almelo. Nieuwbouw van vestigingen in Oldenzaal en Borne.

8. Risico's en kansen	Het risico beperkt zich tot de hoogte van het dividend. Toetreding van buiten kan betekenen dat de winstgevendheid, en daardoor het dividend, vermindert of zelfs wegvalt.
9. Ontwikkelingen	Het OLCT is enig aandeelhouder van Crematoria Twente BV. Jaarlijks keert Crematoria Twente BV de jaarwinst uit aan het OLCT. Deze doet vervolgens op basis van het aantal crematies per gemeente een voorschot aan de aangesloten gemeenten en een nabetaling in het jaar erop. De strategische beleidsplannen van Crematoria Twente BV voorzien in het opknappen van de vestigingen in Enschede en Almelo en het openen van nieuwe vestigingen in Borne en Oldenzaal. Deze worden gefinancierd door vreemd vermogen. Om dat goedkoop te kunnen aantrekken is het eigen vermogen van de BV in de afgelopen jaren versterkt.

1.7 Openbaar Lichaam Regionaal Bedrijventerrein Twente (gevestigd in Almelo):

1. Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
2. Doel	Ontwikkelen van het XL Businesspark in Almelo
3. Partijen	Gemeentes Hengelo, Enschede en Almelo en de provincie Overijssel nemen ieder voor 23% deel, de gemeente Borne voor 8%
4. Bestuurlijk belang	Wethouder Ten Heuw heeft zitting in het AB en DB. Wethouder Elferink heeft zitting in het AB.
5. Financieel belang	<p>Over de grondexploitatie en (in het bijzonder) de verdeling van het tekort heeft in 2016 nog geen definitieve besluitvorming plaats gevonden.</p> <p>De gemeenten en de provincie hebben onderzocht op welke wijze de slagkracht van XL Park kan worden vergroot en daarmee het project tot een succes kan worden gemaakt. De overheidspartijen hebben daarbij afgesproken de bestuurlijke verhoudingen niet te wijzigen. Dat betekent dat Enschede, Hengelo, Almelo en de provincie Overijssel het belang van 23 procent behouden en dat Borne voor 8 deelnemer blijft. De grondexploitatie resulteert in een tekort van € 36,6 miljoen op eindwaarde (2036). Dat is € 24,7 miljoen op netto contante waarde per 31-12-2016. Op basis van dit tekort zal Hengelo een voorziening moeten treffen ter grootte van € 5,67 miljoen (ncw).</p> <p>Naast het tekort van de grondexploitatie dienen partners extra investeringen te dekken. Over het beschikbaar stellen van de middelen voor extra investeringen worden met de partners afspraken op maat gemaakt. De bijdragen voor de gemeente Hengelo zullen bij de herzieningen 2017 worden verwerkt en zijn niet opgenomen in de begroting.</p> <p>De extra investeringen betreffen een afdracht aan het fonds bovenwijkse voorzieningen en de afschrijvingslasten voor het parkmanagement. Deze dienen jaarlijks te worden gedekt en zijn voor de gemeente Hengelo geraamd op jaarlijks € 0,15 miljoen. Daarnaast wordt buiten de grondexploitatie € 9,00 miljoen aanvullend acquisitiebudget beschikbaar gesteld. De gemeente Hengelo dient hiervan € 1,34 miljoen te dekken.</p>
6. Prestaties – effecten	Perspectieven zijn de afgelopen jaren verslechterd.
7. Voortgang	Het Dagelijks Bestuur RBT heeft de gemeenteraden van Almelo, Borne, Enschede en Hengelo en Provinciale Staten (PS) in januari 2016 geïnformeerd over de verkenning van de overname van het belang in XL Businesspark door de provincie en heeft de raden en PS gevraagd om eventuele wensen en bedenkingen kenbaar te maken. De binnen gekomen reacties hebben er toe geleid dat er tot op heden nog geen besluit genomen kan worden dat de instemming heeft van alle participanten in XL Businesspark Twente.
8. Risico's en kansen	Wanneer de perspectieven verder verslechteren zullen de participanten, waaronder de Gemeente Hengelo, nog aanvullende voorzieningen moeten treffen.
9. Ontwikkelingen	Zie bij financieel belang

1.8 Gemeenschappelijk Belastingkantoor Twente (GBT), gevestigd in Hengelo:

1. Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling sinds 1 januari 2009
2. Doel	de gemeentelijke belastingaanslagen, heffingen en retributies op te leggen en te innen voor diverse gemeenten
3. Partijen	Gemeenten Hengelo, Enschede, Borne, Losser, Haaksbergen, Almelo en Oldenzaal.
4. Bestuurlijk belang	Deelname in het AB en DB
5. Financieel belang	Het positieve resultaat van € 240.000 is 40% hoger dan begroot. De begrote bezuiniging van € 187.000 is gerealiseerd. Resultaatbestemmingsvoorstel: € 56.000 naar de bestemmingsreserve jaarresultaten, die daarmee de beoogde 5% van het begrotingstotaal bereikt. De overige € 184.000 gaan terug naar de gemeenten. Wij ontvangen € 39.000. Eigen vermogen per 31-12-2015: € 777.000 Eigen vermogen per 31-12-2016: € 865.000 Vreemd vermogen per 31-12-2015: € 3.769.000 Vreemd vermogen per 31-12-2016: € 4.840.000 Financieel resultaat 2016: € 240.000
6. Prestaties – effecten	Door de samenwerking worden efficiencyvoordelen behaald, die weer terugvloeien naar gemeenten in de vorm van een lagere bijdrage
7. Voortgang	In 2016 is de uitvoering van de dienstverleningsovereenkomst met de gemeenten Berkelland en Bronckhorst gestart. De voorbereiding van de toetreding van Twenterand is gestart. De taken worden per 1-1-2017 voor deze gemeente uitgevoerd.
8. Risico's en kansen	Het historisch resultaat is structureel positief. De gemeenten die niet toetreden dragen positief bij aan het totaalresultaat. Dit biedt kansen. Het GBT informeert expliciet, dat het eigen vermogen (ruim half mln. AR) te laag is voor het berekende risicoprofiel van net boven de € 1 mln. Daarmee ligt een deel van het risico bij de deelnemende gemeenten.
9. Ontwikkelingen	Met ingang van 1 januari 2016 verzorgt het GBT de heffing en de inning van afvalstoffenheffing en gemeentelijke belastingen en de uitvoering van de Wet WOZ voor de gemeenten Berkelland en Bronckhorst. Met deze gemeenten is een privaatrechtelijke overeenkomst gesloten. Zij treden niet toe tot de gemeenschappelijke regeling. In 2016 is tevens het besluit genomen om de gemeente Twenterand per 1 januari 2017 te laten toetreden tot het GBT. Vanwege deze toename heeft het bestuur in 2016 een onderzoek laten uitvoeren naar de optimale bedrijfsgrootte van het GBT en een analyse van de huidige organisatie- en kostenstructuur van het GBT en de impact hierop van uitbreiding met nieuwe gemeenten. Onderzoek heeft uitgewezen dat een groei van 7 naar 10 deelnemende gemeenten opgevangen kan worden met het huidige organisatiemodel.

1.9 Bestuursovereenkomst Samenwerking Handhaving Overijssel

Wethouder Bruggink vertegenwoordigt de belangen van de gemeente Hengelo.

Het gaat hier om een zogenaamde lichte vorm van een gemeenschappelijke regeling, waarbij de gemeente Hengelo de feitelijke uitvoerder is. Het samenwerkingsverband heeft géén eigen begroting en eigen jaarstukken, deze maken integraal onderdeel uit van de P&C-cyclus van de gemeente Hengelo. Ook inhoudelijk wordt de stand van zaken in het desbetreffende programma verantwoord.

2. Verbonden partijen - Verenigingen:

2.1 VNG (Vereniging van Nederlandse Gemeenten)

1. Rechtsvorm	Vereniging
2. Doel	Belangenbehartiging van de bijna 400 NL gemeenten
3. Partijen	Alle NL gemeenten
4. Bestuurlijk belang	Hengelo is vertegenwoordigd in diverse commissies en regionale organen van de VNG Overijssel
5. Financieel belang	Jaarlijks moet een contributie van bijna € 100.000,- worden afgedragen gebaseerd op een bedrag per inwoner.
6. Prestaties – effecten	De VNG stuurt ledenbrieven n.a.v. wijzigingen in rijksbeleid en wetsvoorstellen die impact hebben voor gemeenten.
7. Voortgang	n.v.t.
8. Risico's en kansen	n.v.t.
9. Ontwikkelingen	Omgevingswet

2.2 VEGANN (Vereniging aandeelhouders Essent Noord Nederland).

De Vegann functioneert als vertegenwoordiger van de belangen van de aandeelhouders van onder meer Enexis NV. De Gemeente Hengelo is lid van deze vereniging. Géén vertegenwoordigers in het bestuur, vooralsnog géén contributieverplichtingen.

2.3a Warmtenetbedrijf Hengelo BV (gevestigd in Hengelo, Transport BV)

1. Rechtsvorm	BV
2. Doel	Het tegen vergoeding transporteren van duurzame energie in de vorm van restwarmte van Akzo Nobel binnen de gemeente Hengelo
3. Partijen	Alliander Duurzame Gebiedsontwikkeling BV en de gemeente Hengelo
4. Bestuurlijk belang	De gemeente Hengelo acteert uitsluitend als financier
5. Financieel belang	5% aandelenbelang ter waarde van € 5. Een agiostorting ter waarde van € 8,042 mln en een achtergestelde lening ter waarde van € 1,04 mln.
6. Prestaties – effecten	De gemeente Hengelo heeft zich contractueel verplicht tot de verstrekking van € 9,082 mln financieringsmiddelen. De verkregen subsidies van Provincie en Rijk zijn ingebracht in de vorm van een agiostorting op aandelen. De aflossing van de achtergestelde lening is resultaatafhankelijk. Met de Belastingdienst is overeengekomen dat deze lening als "zakelijk" kwalificeert.
7. Voortgang	De oprichting van deze BV komt voort uit een verzelfstandiging van Warmtenet Hengelo in twee BV's, te weten een netwerkbedrijf en een leveringsbedrijf. De raad heeft hiertoe besloten op 22 juni 2016.
8. Risico's en kansen	Ten aanzien van de investeringsrisico's is contractueel de volgende verdeling overeengekomen: 65% gemeente Hengelo, 25% Alliander en 10% Ennatuurlijk. De transport BV heeft als voornaamste inkomsten de transportvergoeding die zij aan de leverings BV, en mogelijk in de toekomst ook aan andere partijen in rekening brengt. Na in gebruik stellen van de backbone houdt de verdien capaciteit dus sterk verband met de ontwikkeling/afzet van de leverings BV.
9. Ontwikkelingen	Oprichting heeft plaatsgevonden op 24 juni 2016. De 'financial close' met Alliander DGO zal naar verwachting medio 2017 worden afgerond.

2.3b Warmtebedrijf Hengelo BV (gevestigd in Hengelo, leverings BV)

1. Rechtsvorm	BV
2. Doel	Het verkopen van duurzame energie (warmte) in lijn met de CO2 reductiedoelstellingen van de gemeente Hengelo
3. Partijen	Ennatuurlijk BV en de gemeente Hengelo

4. Bestuurlijk belang	De gemeente Hengelo acteert uitsluitend als financier
5. Financieel belang	5% aandelenbelang ter waarde van € 5. Een overbruggingskrediet ter waarde van € 4,46 mln en een achtergestelde lening ter waarde van € 1,04 mln.
6. Prestaties – effecten	De gemeente Hengelo heeft zich contractueel verplicht tot de verstrekking van € 5,5 mln financieringsmiddelen. Ennatuurlijk heeft zich contractueel verplicht tot de aantrekking van € 4,46 mln financieringsmiddelen van derden, waarmee het overbruggingskrediet volledig zal worden afgelost. De aflossing van de achtergestelde lening is resultaatafhankelijk.
7. Voortgang	De oprichting van deze BV komt voort uit een verzelfstandiging van Warmtenet Hengelo in twee BV's, te weten een netwerkbedrijf en een leveringsbedrijf. De raad heeft hiertoe besloten op 22 juni 2016.
8. Risico's en kansen	De nieuwe Warmtewet is in voorbereiding.
9. Ontwikkelingen	Oprichting heeft plaatsgevonden op 24 juni 2016. De 'financial close' met Ennatuurlijk is per 31 maart 2017 afgerond.

2.4 WTC (Stichting World Trade Center Twente, gevestigd in Hengelo)

1. Rechtsvorm	Stichting
2. Doel	De missie van het World Trade Center (WTC) Twente is het bevorderen van internationale activiteiten in haar werkgebied; de Euregio. Datzelfde geldt voor uitwisselen van kennis en ervaring met het internationaal zakendoen tussen ondernemers, overheden en kennisinstellingen in haar werkgebied.
3. Partijen	Diverse overheden en bedrijven
4. Bestuurlijk belang	De Stichting WTC Twente is in 2009 formeel opgericht vanuit de volgende doelstellingen: <ol style="list-style-type: none"> 1. De versterking van de economische bedrijvigheid in de regio Twente; 2. Het faciliteren van de acquisitie van internationale en stuwende bedrijvigheid; 3. Het stimuleren en coachen van startende bedrijven in de internationale handel; 4. Het toegang geven tot global business (WTCA en business services) 5. Het in samenwerking met vastgoedpartners realiseren van een WTC kantoorgebouw met uitstraling en bijbehorende faciliteiten (vergader- en congresfaciliteiten, (flexibele) kantoorruimten en indien mogelijk een hotel) In de nieuwe overeenkomst is de nadruk vooral gelegd op de dienstverlening door WTC Twente en minder op de directe realisatie van het vastgoed.
5. Financieel belang	De verstrekte lening(€ 500.000) is omgezet in een achtergestelde renteloze en aflossingsvrije lening. Dat geeft de Stichting weer enige lucht op de activiteiten uit te bouwen.
6. Prestaties – effecten	De raad van de gemeente Hengelo heeft in zijn vergadering van 3 december 2014 ingestemd met herijking van de overeenkomsten binnen voorgestelde kaders met de intentie om de bijgestelde overeenkomsten aan te gaan voor de duur van 5 jaar, met een evaluatie na 2 jaar.
7. Voortgang	In 2016 heeft de raad besloten in te stemmen met voortzetting van de jaarlijkse founding father bijdrage ter grootte van € 50.000,- voor een periode van 5 jaar (2016 tot en met 2020). Daarnaast heeft men besloten in te stemmen met voortzetting van het voor eigen rekening nemen van de jaarlijkse licentiekosten voor een periode van 5 jaar (2016 tot en met 2020), en in te stemmen met het Plan van Aanpak: "Naar een robuuste WTC-organisatie 2016 tot en met 2020", en de daarvoor noodzakelijke financiële middelen (exclusief middelen als vergoeding vanuit Hart van Zuid voor promotionele activiteiten voor het WTC-gebied) voor een totaalbedrag van € 475.000,- beschikbaar te stellen aan de stichting WTC Twente.

8. Risico's en kansen	<p>Om te komen tot een robuuste organisatie is het belangrijk te zorgen voor:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Een toekomstbestendige organisatie voor wat betreft de personele bezetting, zowel kwalitatief als kwantitatief; dit moet leiden tot vermindering van kwetsbaarheid - Een verminderde afhankelijkheid van overheidsbijdragen door een meer bedrijfsmatige aanpak - Een op termijn financieel gezonde organisatie waarbij er ruimte is voor het opbouwen van weerstandsvermogen (vanaf 2020).
9. Ontwikkelingen	Businessplan

2.5 Gemeenschappelijke regeling afvalbrengpunt Hengelo

Regeling tot het medegebruik van het gemeentelijke afvalbrengpunt, oorspronkelijk aangegaan met de gemeente Borne en de in de Hof van Twente opgegane gemeenten Ambt en Stad Delden

3. Vennootschappen, coöperaties

3.1 Twente Milieu (vestigingen in Almelo, Enschede en Hengelo)

1. Rechtsvorm	NV
2. Doel	Doel: (gescheiden) inzamelen van afvalstromen; vermarkting van gescheiden afvalstromen; diverse activiteiten in het beheer en onderhoud van de openbare ruimte.
3. Partijen	Gemeenten Almelo, Borne, Enschede, Hof van Twente, Losser, Hengelo en Oldenzaal.
4. Bestuurlijk belang	Wethouder Ten Heuw vertegenwoordigt de gemeente bij de Algemene Vergadering van Aandeelhouders (AVA)
5. Financieel belang	Financieel belang: marktconform, kostenbesparend afval gerelateerde activiteiten uitvoeren. In principe geen dividend maar lage tarieven in een financieel gezonde organisatie. Indien de solvabiliteit de 30% overschrijdt wordt in eerste instantie gestreefd naar tariefsverlaging. Solvabiliteit: 34,8 %
6. Prestaties – effecten	Twente Milieu zet efficiency, lage tarieven en vooral milieubesparende maatregelen voorop ten koste van de winstdoelstellingen. Dat betekent dat fors geïnvesteerd wordt in afvalinzameling volgens de 'ladder van Lansink'.
7. Voortgang	In het strategisch bedrijfsplan is afgesproken dat de ontwikkeling van het bedrijf zich richt op het verwerven van taken op het gebied van afvalinzameling bij meer gemeenten binnen Twente en het verwerven van taken in de openbare ruimte bij de bestaande aandeelhouders.
8. Risico's en kansen	De gemeente loopt slechts risico op het ingebrachte eigen vermogen.
9. Ontwikkelingen	De rekenkamercommissies van Almelo, Borne, Enschede, Hengelo, Hof van Twente en de gemeente Oldenzaal zijn in 2016 gestart met een gezamenlijk onderzoek naar de verbonden partij Twente Milieu. De gezamenlijke rekenkamercommissies willen het onderzoek rond april/mei 2017 afronden.

3.2 NV Wonen Boven Winkels:

1. Rechtsvorm	NV
2. Doel	Deze NV is na een raadsbesluit van 11 maart 2008 opgericht door Woningstichting Welbions en de gemeente Hengelo en heeft tot doel het wonen boven winkels te stimuleren om daarmee een verbetering van de kwalitatieve uitstraling en de leefbaarheid van de binnenstad te bewerkstelligen.
3. Partijen	Gemeente Hengelo en Welbions
4. Bestuurlijk belang	Wethouder Elferink vervult sinds 2014 de rol van aandeelhouder (artikel 2 Aandeelhoudersovereenkomst 2008).
5. Financieel belang	Het maatschappelijk kapitaal bedraagt € 6.500.000. Daarvan is € 1.300.000 geplaatst, waarvan de helft van de gemeente Hengelo, met een gemeentelijke bijdrage van € 650.000 uit de GSB-middelen.
6. Prestaties – effecten	
7. Voortgang	In de aandeelhoudersvergadering van de NV is voorgesteld de NV op te heffen. Daarbij valt het ingebrachte aandelenkapitaal terug aan de aandeelhouders (gemeente en Welbions). De afwikkeling en vereffening van de N.V. op basis van het raadsbesluit van 18 april 2017 heeft geleid tot een uitkering van € 475.000.
8. Risico's en kansen	Opheffing.
9. Ontwikkelingen	In de afgelopen jaren is door Welbions en gemeente invulling gegeven aan Wonen boven Winkels. Door veranderende Wet- en regelgeving kan Welbions niet langer op dezelfde wijze participeren. Gemeente en Welbions vinden Wonen boven Winkels (of 'in' winkels) nog steeds van belang. Daarom is besloten te blijven samenwerken op dit onderwerp, maar niet langer vanuit de constructie van een aparte NV. De eerste stap voor het vervolg is het opheffen van de NV.

Verbonden partijen - deelnemingen:

Zowel bij de realisatie en exploitatie van het bedrijventerrein Westermaat Campus als bij de planvoorbereiding van het Hart van Zuid, wordt intensief samengewerkt met private partijen. In dit kader zijn de volgende rechtspersonen opgericht:

3.3 Hart van Zuid

1. Rechtsvorm	Tot 1 januari 2017 CV-BV
2. Doel	Ontwikkeling Hart van Zuid
3. Partijen	Van Wijnen Groep NV en Gemeente Hengelo
4. Bestuurlijk belang	Vertegenwoordiging door verantwoordelijke wethouder
5. Financieel belang	Hart van Zuid staat te boek als een grondcomplex en wordt voor 100% voor rekening en risico van de Gemeente Hengelo gevoerd. Met Van Wijnen is een regeling getroffen voor de afkoop van diens investering en het verwachte resultaat van het complex.
6. Prestaties – effecten	Er ligt een akkoord over de herstructurering van de samenwerking Hart van Zuid: De samenwerkingsovereenkomst uit 2003 wordt per 1-1-2017 beëindigd. Het tekort van de grondexploitatie wordt per 1-1-2016 vastgesteld op € 11,1 mln. Vanaf 1-1-2017 gaat de grondexploitatie volledig over naar de gemeente Hengelo. Het door Van Wijnen Holding NV gefinancierde bedrag in het Hart van Zuid wordt onder aftrek van de helft van het tekort per 1-1-2017 uitgekeerd aan Van Wijnen Holding NV.
7. Voortgang	Van Wijnen en de gemeente Hengelo gaan de samenwerking op een andere wijze vormgeven.
8. Risico's en kansen	Het risico dat een negatieve boekwaarde blijft staan is onverminderd groot. De Gemeente Hengelo heeft hiervoor een voorziening getroffen.
9. Ontwikkelingen	De gemeente Hengelo werkt sinds 1999 samen met ontwikkelaar/bouwer Van Wijnen aan het gebied Hart van Zuid. In deze tijd zijn een heleboel projecten afgerond, waaronder bijvoorbeeld het ROC, Metropool, het nieuwe kantoor van Siemens, verbouw van de MTS voor het WTC en woningbouw. Op dit moment is de Laan Hart van Zuid in voorbereiding en zal het Vereenigingsgebouw ontwikkeld worden. Het is nu de tijd om de samenwerking op een andere manier voort te zetten. De samenwerking wordt stopgezet en de gemeente en Van Wijnen gaan zich beide richten op de taken waar ze het beste in zijn; de gemeente richt zich op de infrastructuur en de ontwikkeling van het WTC gebied en Van Wijnen richt zich voornamelijk op de woningbouw.

3.4 Bank Nederlandse Gemeenten (gevestigd in Den Haag)

1. Rechtsvorm	NV
2. Doel	Behartiging van de bancaire zaken van onder meer de NL gemeenten.
3. Partijen	De staat der Nederlanden bezit 50% van de aandelen.
4. Bestuurlijk belang	De Gemeente Hengelo bezit ongeveer een half % van de aandelen.
5. Financieel belang	Hengelo bezit 174.486 aandelen (0,32%)
6. Prestaties – effecten	De nettowinst van BNG Bank over 2016 is uitgekomen op EUR 369 miljoen, een stijging van 63% ten opzichte van de EUR 226 miljoen over 2015. Deze ontwikkeling is positief beïnvloed door incidentele factoren. Het renteresultaat stond ook in 2016 nog onder druk van de historisch lage rentetarieven en de, uit hoofde van risicobeleid, terughoudende rentepositie van de bank De geconsolideerde bedrijfslasten zijn met EUR 1 miljoen gedaald tot EUR 66 miljoen, vooral dankzij de weggevallen kosten van BNG Vermogensbeheer. De kosten voor toezicht, informatietechnologie en personeel blijven een stijgende lijn vertonen. Grote inspanningen blijven nodig om te kunnen voldoen aan de snel veranderende wet- en regelgeving en de

	uitgebreide rapportagevereisten die hieruit voortvloeien. Gezien de aanhoudende onzekerheden acht de bank het niet verantwoord een uitspraak te doen over de verwachte nettowinst 2017.
7. Voortgang	n.v.t.
8. Risico's en kansen	Verdere aanscherping van de wetgeving en invoering van het verplicht schatkistbankieren vormen een bedreiging voor de winstgevendheid van de BNG. BNG heeft een AAA-rating van S&P en Moody's, in lijn met de Staat der Nederlanden.
9. Ontwikkelingen	

3.6 a Enexis N.V., gevestigd in Den Bosch

1. Rechtsvorm	NV						
2. Doel	Netwerkbeheer						
3. Partijen	Provincies en gemeenten bezitten de aandelen						
4. Bestuurlijk belang	De bestuurlijke belangen van de gemeente Hengelo worden in de AVA vertegenwoordigd door de Vegann.						
5. Financieel belang	De gemeente bezat tot december 2016 0,216% van de aandelen (323.314 stuks). In oktober 2016 heeft Enexis Holding BV de gemeente Hengelo aangeboden om 110.205 aandelen aan te bieden tegen een (netto) prijs van € 31,35 per aandeel. Het college heeft, de raad gehoord hebbende, op 25 oktober 2016 besloten van dit aanbod gebruik te maken. De financiële gevolgen van dit aanbod zijn in de jaarrekening verwerkt. Hengelo bezit per 31.12.16 nog 213.109 aandelen.						
6. Prestaties – effecten	Enexis blijft een gezond bedrijf met een solvabiliteit van 50%						
7. Voortgang	<p><i>Financiële risico's:</i> De aandeelhouders lopen het risico (een deel van) de boekwaarde ad € 6,2 miljoen te moeten afwaarderen. Het risico voor de aandeelhouders is zeer gering omdat Enexis opereert in een gereguleerde (energie)markt, onder toezicht van de Energiekamer. Daarnaast is het risico gering in relatie tot de (intrinsieke) waarde van Enexis Holding N.V. Wettelijk is minimaal 40% eigen vermogen vereist, Enexis heeft op dit moment meer dan 50% eigen vermogen. Gecombineerd met de achtergestelde status van de 'Vordering op Enexis vennootschap' (zie 1c), levert dit een laag risico op voor de aandeelhouders van Enexis Holding N.V.</p> <table border="1"> <tr> <td>netto omzet (* € 1 miljoen)</td> <td>1.376 (1.353)</td> </tr> <tr> <td>resultaat na belastingen</td> <td>207 (223)</td> </tr> <tr> <td>balanstotaal</td> <td>7.284 (7.079)</td> </tr> </table>	netto omzet (* € 1 miljoen)	1.376 (1.353)	resultaat na belastingen	207 (223)	balanstotaal	7.284 (7.079)
netto omzet (* € 1 miljoen)	1.376 (1.353)						
resultaat na belastingen	207 (223)						
balanstotaal	7.284 (7.079)						
8. Risico's en kansen	De Gemeente Hengelo loopt slechts risico voor het te ontvangen dividend. De aandelen hebben een waarde van € 31,35 euro per stuk (in 2016).						
9. Ontwikkelingen							

3.6 b Verkoop Vennootschap BV.

1. Rechtsvorm	BV
2. Doel	In het kader van de verkoop van Essent aan RWE hebben de verkopende aandeelhouders een aantal garanties en vrijwaringen gegeven aan RWE. Het merendeel van deze garanties en vrijwaringen is door de verkopende aandeelhouders overgedragen aan Verkoop Vennootschap. Ter verzekering van de betaling van eventuele schadeclaims heeft RWE bedongen dat een deel van de verkoopopbrengst door de verkopende aandeelhouders gedurende een bepaalde tijd in het General Escrow Fonds wordt aangehouden.
3. Partijen	Voormalige aandeelhouders van Essent

4. Bestuurlijk belang	Hengelo bezit 0,216% van de aandelen		
5. Financieel belang		Per 1 januari 2016	Per 31 december 2016
	Eigen Vermogen	€ 84,8 mln.	€ 1,4 mln.
	waarvan reserves	- € 16,0 mln.	- € 16,4 mln.
	Vreemd Vermogen	€ 30,1 mln.	€ 2.000
	waarvan voorzieningen	€ 29,8 mln.	€ 0
	Resultaat na belasting 2015 / 2016	€ 48,9 mln.	- € 430.000
	Dividenduitkering in 2016 / 2017	€ 0	€ 500.000
6. Prestaties – effecten	<p>De functie van Verkoop Vennootschap B.V. is tweeërlei:</p> <ul style="list-style-type: none"> • namens de verkopende aandeelhouders eventuele garantieclaim procedures voeren tegen RWE; • het geven van instructies aan de escrow agent voor het beheer van het bedrag dat in het General Escrow Fonds is gestort. 		
7. Voortgang	<p>Eind juni 2016 is het General Escrow Fonds geliquideerd.</p> <p>Ondanks dat het escrow fonds in juli 2016 is uitbetaald en geliquideerd, dient de vennootschap nog in stand gehouden te worden tot en met 2019. De reden hiervoor is dat de vennootschap partij is in een aantal juridische overeenkomsten die bij de verkoop van Essent aan RWE zijn afgesloten.</p>		
8. Risico's en kansen	<p>Buiten het bedrag dat in het General Escrow Fonds zal worden gehouden, zijn de verkopende aandeelhouders niet aansprakelijk voor inbreuken op garanties en vrijwaringen.</p> <p>Het financiële risico is na de liquidatie van het General Escrow Fonds relatief gering en beperkt tot de hoogte van het werkkapitaal en het nominale aandelenkapitaal van deze vennootschap (totaalbedrag € 20.000)</p>		

3.6 c CBL Vennootschap BV:

1. Rechtsvorm	BV		
2. Doel	De functie van deze vennootschap is de verkopende aandeelhouders van energiebedrijf Essent ("Verkopende Aandeelhouders") te vertegenwoordigen als medebeheerder (naast RWE, Essent en Enexis) van het CBL Escrow Fonds en te fungeren als "doorgeefluik" voor betalingen in en uit het CBL Escrow Fonds. Eind juni 2016 is het CBL Escrow Fonds geliquideerd. Het restantbedrag afgerond \$ 19,1 mln. is door JP Morgan in de verhouding 50%-50% uitbetaald aan RWE en de vennootschap.		
3. Partijen	Voormalige aandeelhouders van Essent		
4. Bestuurlijk belang	Hengelo bezit 0,216% van de aandelen		
5. Financieel belang	Er wordt niet met dividend rekening gehouden. Eind juni 2016 is het CBL Escrow Fonds geliquideerd. Op het moment wordt nog een bedrag van \$ 1 mln. aangehouden voor eventuele nakomende advies- en ontwikkelingskosten.		
		Per 1 januari 2016	Per 31 december 2016
	Eigen Vermogen	\$ 9,5 mln.	\$ 830.000

	waarvan reserves	\$ 9,2 mln.	\$ 570.000
	Vreemd Vermogen	\$ 445.000	\$ 155.000
	waarvan voorzieningen	\$ 0	\$ 0
	Resultaat na belasting 2015 / 2016	- \$ 350.000	- \$ 270.000 *
6. Prestaties – effecten	Afwikkeling oude claims.		
7. Voortgang	Eind juni 2016 is het CBL Escrow fonds geliquideerd. Er resteert een bedrag van \$ 1 miljoen binnen de vennootschap. Dit is gereserveerd voor eventuele naheomende advies- en afwikkelkosten. De vennootschap wordt t/m 2019 in stand gehouden.		
8. Risico's en kansen	In 2017 volgt naar verwachting vrijval van de aangehouden \$1 miljoen. Er is een risico aanwezig, dat dit bedrag aangewend moet worden en daarom niet aan aandeelhouders ten goede komt.		

3.6 d 1e CSV Amsterdam B.V.

Vestigingsplaats: Brabantlaan 1, 5216 TV 's-Hertogenbosch

1. Rechtsvorm	BV		
2. Doel	Op 9 mei 2014 is de naam van Claim Staat Vennootschap B.V. gewijzigd in CSV Amsterdam B.V.. De statuten zijn gewijzigd zodat de nieuwe organisatie nu drie doelstellingen vervult: <ul style="list-style-type: none"> a. namens de Verkopende Aandeelhouders van Essent een eventuele schadeclaimprocedure voeren tegen de Staat als gevolg van de WON; b. namens de Verkopende Aandeelhouders eventuele garantieclaim procedures voeren tegen RECYCLECO B.V. ("Waterland"); c. het geven van instructies aan de escrow-agent wat betreft het beheer van het bedrag dat op de escrow-rekening n.a.v. de verkoop van Attero is gestort. 		
3. Partijen	Voormalige aandeelhouders van Essent		
4. Bestuurlijk belang	Hengelo bezit 0,216% van de aandelen		
5. Financieel belang		Per 1 januari 2016	Per 31 december 2016
	Eigen Vermogen	- € 42.000	€ 3,2 mln.
	waarvan reserves	- € 42.000	€ 3,1 mln.
	Vreemd Vermogen	€ 50.000	€ 162.000
6. Prestaties – effecten	Zie financieel belang		
7. Voortgang	Zie doel		
8. Risico's en kansen	Het financiële risico is beperkt tot eventuele claims van Waterland als gevolg van garanties en vrijwaringen die door de Verkopende Aandeelhouders zijn afgegeven en tot het maximale bedrag van € 13,5 mln. op de escrow-rekening. Daarnaast is het risico en daarmee de aansprakelijkheid voor de aandeelhouders relatief gering en beperkt tot de hoogte van het nominale aandelenkapitaal van deze vennootschap (totaalbedrag € 20.000), art 2.:81 BW.		
9. Ontwikkelingen	Zie doel		

3.6 e Publiek Belang Elektriciteitsproductie B.V.

1. Rechtsvorm	BV		
2. Doel	Onderdeel van Essent was het 50% aandeel in N.V. Elektriciteits Productiemaatschappij Zuid-Nederland (EPZ), o.a. eigenaar van de kerncentrale in Borssele. Het bedrijf Delta NV uit Zeeland heeft de verkoop van dit bedrijfsonderdeel van Essent aan RWE bij de rechter aangevochten. Er liepen zowel een kort gedingprocedure als bodemprocedure. Publiek Belang Elektriciteitsproductie BV ("PBE") had het 50% belang in EPZ bij Energy Resources Holding (ERH) ondergebracht.		
3. Partijen	Voormalige aandeelhouders van Essent		
4. Bestuurlijk belang	Hengelo bezit 0,216% van de aandelen		
5. Financieel belang		Per 1 januari 2016	Per 31 december 2016
	Eigen Vermogen	€ 1,6 mln.	€ 1,6 mln.
	waarvan reserves	€ 83.000	€ 148.000
	Vreemd Vermogen	€ 118.000	€ 45.000
6. Prestaties – effecten	Afwikkelen claims als gevolg van verkoop in 2011		
7. Voortgang	PBE wikkelt t/m 2019 de verplichting af in het kader van het convenant Publiek Belang.		
8. Risico's en kansen	Het risico en daarmee de aansprakelijkheid voor de aandeelhouders is beperkt tot de hoogte van het nominale aandelenkapitaal van deze vennootschap.		
9. Ontwikkelingen	Zie prestaties		

3.6 f Vordering op Enexis BV.

1. Rechtsvorm	BV		
2. Doel	In de Wet Onafhankelijk Netbeheer was opgenomen dat er na splitsing geen financiële kruisverbanden mochten bestaan tussen het productie- en leveringsbedrijf (Essent) en het netwerkbedrijf (Enexis). Omdat het op dat moment niet mogelijk was om de lening extern te financieren, is besloten de lening over te dragen aan de verkopende aandeelhouders van Essent. Op het moment van overdracht in 2009 bedroeg de lening € 1,8 miljard.		
3. Partijen	Voormalige aandeelhouders van Essent		
4. Bestuurlijk belang	Hengelo heeft 0,142% van het totale leningbedrag uitstaan.		
5. Financieel belang		Per 1 januari 2016	Per 31 december 2016
	Eigen Vermogen	€ 850 mln.	€ 350 mln.
	waarvan reserves	- € 56.500	- € 73.500
	Vreemd Vermogen	€ 12,2 mln.	€ 6,3 mln.
6. Prestaties – effecten	Op het moment van overdracht bedroeg de vordering € 1,8 miljard. De vordering is vastgelegd in een leningovereenkomst bestaande uit vier tranches: <ul style="list-style-type: none"> • 1e tranche: EUR 450 mln., looptijd 3 jaar, rente 3,27% • 2e tranche: EUR 500 mln., looptijd 5 jaar, rente 4,1% • 3e tranche: EUR 500 mln., looptijd 7 jaar, rente 4,65% • 4e tranche: EUR 350 mln., looptijd 10 jaar, rente 7,2% 		
7. Voortgang	Enexis was gerechtigd om de tranches maximaal 1 jaar voor einde termijn vervroegd geheel of gedeeltelijk af te lossen, en heeft de eerste drie tranches inmiddels afgelost. Op basis van de aanwijzing van de Minister van Economische Zaken is de 4e tranche van € 350		

	miljoen geormerkt als mogelijke toekomstige conversie naar het eigen vermogen.
8. Risico's en kansen	De aandeelhouders lopen zeer beheerst geachte risico's op Enexis voor de niet -tijdige betaling van rente en/of aflossing en, in het ergste geval, faillissement van Enexis. Daarnaast is het risico en daarmee de aansprakelijkheid voor de aandeelhouders relatief gering en beperkt tot de hoogte van het nominale aandelenkapitaal van deze vennootschap (ongeveer € 20.000), art 2.:81 BW.

3.7 Vitens

1. Rechtsvorm	NV						
2. Doel	Voorziening van drinkwater						
3. Partijen	Diverse gemeenten en provincies in Noord, oost en centraal NL zijn aandeelhouder						
4. Bestuurlijk belang	Hengelo bezit 46.329 aandelen						
5. Financieel belang	De gemeente Hengelo bezit 46.329 aandelen, ongeveer 0,81%. Omzet en winst ontwikkelen zich volgens verwachting. Gestreefd wordt naar een stabiel dividend. Daarnaast heeft de gemeente een achtergestelde lening open staan tegen een variabele rente, die is gebaseerd op de rente voor staatsleningen, verhoogd met een risico-opslag.						
	<table border="1"> <tr> <td>netto omzet (* € 1 miljoen)</td> <td>390 (384)</td> </tr> <tr> <td>resultaat na belastingen</td> <td>49 (55)</td> </tr> <tr> <td>balanstotaal</td> <td>1.738 (1.714)</td> </tr> </table>	netto omzet (* € 1 miljoen)	390 (384)	resultaat na belastingen	49 (55)	balanstotaal	1.738 (1.714)
netto omzet (* € 1 miljoen)	390 (384)						
resultaat na belastingen	49 (55)						
balanstotaal	1.738 (1.714)						
6. Prestaties – effecten	Stabiele drinkwaterprijs						
7. Voortgang	Vitens zal de komende jaren haar processen verder optimaliseren en klantgericht en efficiënt inrichten om de drinkwatertarieven laag te houden. In het jaarplan 2014-2016 was de ambitie uitgesproken om de drinkwatertarieven voor deze periode niet te verhogen onder voorwaarde dat aan de continuïteitsdoelstelling wordt voldaan.						
8. Risico's en kansen							
9. Ontwikkelingen	Vitens heeft enkele aanpassingen aan op het gebied van financieel beleid gedaan, en dan met name het dividendbeleid. Tot op heden is dit gekoppeld aan het eigen vermogen. Nu heeft de AVA besloten het dividend te koppelen aan het netto resultaat en een percentage aan dividend uit te betalen tussen de 40% en 75%. Vitens zal het drinkwatertarief de komende jaren gelijk houden.						

3.8 Twence Holding BV (gevestigd op Boeldershoek)

1. Rechtsvorm	BV						
2. Doel	Afvalverwerking en hergebruik						
3. Partijen	Regiogemeenten						
4. Bestuurlijk belang	Houder van 12,4% van de aandelen						
5. Financieel belang	Dividend en vergoeding garantstelling diverse leningen						
	<table border="1"> <tr> <td>resultaat na belastingen</td> <td>12 (10)</td> </tr> <tr> <td>eigen vermogen</td> <td>126 (123)</td> </tr> <tr> <td>vreemd vermogen</td> <td>150 (175)</td> </tr> </table>	resultaat na belastingen	12 (10)	eigen vermogen	126 (123)	vreemd vermogen	150 (175)
resultaat na belastingen	12 (10)						
eigen vermogen	126 (123)						
vreemd vermogen	150 (175)						
6. Prestaties – effecten	De dividendbetaling met betrekking tot de Agenda van Twente heeft volgens plan plaatsgevonden.						
7. Voortgang	Een bestuurlijke discussie loopt over de tarieven van Twence na 2017 en het dividendbeleid is in december 2016 afgerond.						
8. Risico's en kansen	De Gemeente Hengelo loopt risico voor het te ontvangen dividend. De						

	aandelen hebben geen boekwaarde. Daarnaast staan de regiogemeenten, waaronder Hengelo, garant voor een aantal in het verleden verstrekte geldleningen. Het afvalcontract loopt tot en met 2022.
9. Ontwikkelingen	Het jaar 2016 stond in het teken van de voorbereiding van de evaluatie van de aandeelhoudersstrategie. In 2017 zullen daarover besluiten moeten worden genomen o.a. de rol van Twence in de duurzaamheidsagenda en eventuele toetreding van de Stad Münster.

Dividend:

deelneming	aantal aandelen	werkelijk dividend in 2016	raming 2016	werkelijk dividend in 2015
BNG NV	174.486	177.976	200.000	99.467
Enexis dividend/agio	213.099	436.948	410.000	286.848
Enexis verkoop		3.454.670	3.454.670	706.103
Vitens	26.329	177.440	175.000	134.817
Twence BV		99.315	90.000	99.315
Twence BV (borgstelling)		210.101	210.000	210.101
OL Crematoria Twente		-	-	24.729
Twente Milieu NV		-	-	103.215
Totaal		4.556.450	4.539.670	1.664.595

6.7 De bedrijfsvoering

6.7.1 Personeel & Organisatie

Organisatieontwikkeling

Het doorontwikkelen van de organisatie is een continu proces geworden. Veranderingen volgen elkaar in hoog tempo op waardoor regelmatig grotere en kleinere organisatiewijzigingen plaats-vinden. Het is belangrijk om bij al deze ontwikkelingen een duidelijke focus voor de toekomst te hebben.

Hiervoor zijn 3 kernwaarden benoemd, die voor alle medewerkers van de gemeente Hengelo als leidraad dienen voor houding en gedrag:

1. De logica van de Hengeloër als uitgangspunt nemen;
2. Lef hebben, daar hoort keuzes maken bij, daadkracht tonen;
3. Dingen voltooien, door goed samen te werken.

Mede op basis van deze kernwaarden is een ontwikkelingsideaal bepaald, bestaande uit 5 bollen: ruimte, samenleving, publiek, bedrijfsvoering en uitvoering. Dat zijn we de 'bollen van Jan' gaan noemen. Binnen en tussen de bollen vindt de samenwerking plaats, door en over sectorgrenzen.

Organisatieveranderingen blijven niet alleen beperkt tot de interne gemeentelijke organisatie.

Zo is in 2016 hard gewerkt aan de totstandkoming van een nieuwe samenwerkingsorganisatie op het gebied van beheer en onderhoud van de openbare ruimte: "Gildebor". Gildebor is een samenwerking van de gemeente Hengelo, de gemeente Hof van Twente en de SWB en gaat per 1 januari 2017 van start.

Personeelsbeleid

De opgave waar we voor staan vergt een flexibele organisatie met een grote mate van mobiliteit van de medewerkers. Naast ontwikkeling en mobiliteit zijn duurzame inzetbaarheid van oudere werknemers, instroom van jongeren en aantrekkelijke arbeidsvoorwaarden belangrijke thema's binnen het personeelsbeleid. Blijvende aandacht is er voor de onderwerpen integriteit, arbeidsomstandigheden en ziekteverzuim.

Ontwikkeling en mobiliteit

Het Hengelo's Ontwikkelplein, met daarin de Hengelo Academie en het loopbaancentrum, heeft een belangrijke impuls gegeven aan het stimuleren van opleiding, ontwikkeling en mobiliteit. Een drietal aspecten belichten we nader:

Loopbaancentrum

Het Hengelose loopbaancentrum adviseert en begeleidt medewerkers met een loopbaanvraag(stuk). Dit kan gaan om een eenmalig loopbaanadviesgesprek of om een traject van meerdere gesprekken. In totaal zijn 55 medewerkers in 2016 begeleid door het loopbaancentrum. In het kader van de samenwerking binnen het project Twentse Kracht heeft de Hengelose loopbaanadviseur ook 10 medewerkers uit andere Twentse gemeenten begeleid. De loopbaanadviseurs van de deelnemende organisaties houden regelmatig intervisiebijeenkomsten met als doel om van en met elkaar te leren en verder te professionaliseren.

Hengelo Academie/Twentse School

Met de komst van de Twentse School in 2014, onderdeel van het platform Twentse Kracht, is een groot deel van het aanbod van de Hengelo Academie overgeheveld naar dit regionale samenwerkingsverband dat mede door Hengelose inzet en expertise tot stand is gekomen. De Twentse School biedt een breed aanbod aan trainingen en workshops voor alle Twentse gemeenten. Het aanbod komt tot stand in overleg met de diverse partijen. De inbreng van Hengelo is gewaarborgd door de Hengelose deelname in de Adviesgroep Twentse School. In de Hengelo Academie worden alleen nog trainingen aangeboden die specifiek zijn voor Hengelo, zoals bijvoorbeeld het 'Avondje Politiek'.

Gedwongen mobiliteit

In 2016 zijn er 9 medewerkers boventallig geworden, de redenen daarvoor zijn divers. In totaal zijn er per 31 december 2016 13 medewerkers boventallig. Van deze 13 zijn er 7 aan het werk buiten de gemeente Hengelo

op detacheringsbasis. De overige medewerkers worden ingezet voor werkzaamheden binnen de gemeente Hengelo. De boventalligen worden allen begeleid bij het zoeken van ander werk in het kader van hun "van werk naar werk-traject".

Integriteit

Hoewel integriteit altijd een belangrijk thema voor onze organisatie is, stond het in 2016 meer dan voorheen in de (publieke) belangstelling. Het integriteitsonderzoek door het bureau BING naar de gang van zaken rondom het bestemmingsplan buitengebied veroorzaakte nogal wat hectiek. Hoewel bleek dat er geen sprake is van schending van de integriteitscode leverde het rapport van BING wel verbeterpunten voor onze organisatie op. Niet alleen ten aanzien van processen en controles, ook ten aanzien van houding, samenwerking en kritisch vermogen. Een leer- en speerpunt voor de gehele organisatie waar ook in 2017 de nodige aandacht naar uit zal gaan.

Arbeidsvoorwaarden

2016 heeft in het teken gestaan van een viertal arbeidsvoorwaardelijke onderwerpen, namelijk een nieuw beloningshoofdstuk, een nieuwe werktijdenregeling, het generatiepact en het Individueel Keuzebudget. Er is overeenstemming bereikt met de medezeggenschap over de nieuwe regelingen en de invoering daarvan.

Beloningshoofdstuk

In de Hengelose Arbeidsvoorwaarden Regeling (HAR) is het beloningshoofdstuk aangepast conform de gemaakte cao-afspraken. Hiermee is harmonisatie, vereenvoudiging en modernisering nagestreefd.

Werktijdenregeling

Met de nieuwe werktijdenregeling wordt invulling gegeven aan de behoeften van zowel werkgevers als werknemers ten aanzien van modernisering en flexibilisering van de werktijden. Voor werknemers houdt dit in dat zij hun werktijden meer flexibel kunnen invullen en kunnen afstemmen op hun privé-situatie. Voor werkgevers is deze flexibilisering belangrijk voor de bedrijfsvoering, mede ten behoeve van de dienstverlening aan burgers.

Generatiepact

De gemeente Hengelo biedt medewerkers vanaf 60 jaar de mogelijkheid om minder te werken met gedeeltelijk behoud van salaris en volledige pensioenopbouw. De formatie die hierdoor vrijkomt, wordt gebruikt voor de instroom van jongeren tot 27 jaar. Hiermee bereiken we drie doelstellingen; het bevorderen van duurzame inzetbaarheid van ouderen, het stimuleren van instroom van jongeren en het verminderen van de jeugdwerkloosheid. De medewerkers die tot de doelgroep behoren hebben tot 1 april 2017 de mogelijkheid hun deelname aan het generatiepact kenbaar te maken. Dan zal dus duidelijk zijn hoeveel medewerkers van deze regeling gebruik gaan maken.

Individueel Keuzebudget

Per 1 januari 2017 is het Individueel Keuzebudget (IKB) ingevoerd.

De onderhandelingen en de voorbereidingen hiervoor hebben in 2016 plaatsgevonden. Het IKB vervangt het huidige cafetariamodel en geeft de werknemer meer keuzevrijheid ten aanzien van de arbeidsvoorwaarden. De werknemer kan een budget dat onder andere bestaat uit het voormalige vakantiegeld en de eindejaarsuitkering besteden aan verschillende doelen zoals extra verlof, extra inkomen en bedrijfsfitness. Gevolg van de invoering van het IKB is dat ultimo 2016 de verplichting bestaat inzake vakantiegeld mei-dec 2016 dat in 2017 wordt uitbetaald. Deze arbeidskosten gerelateerde verplichting is eenmalig in de balans als verplichting opgenomen tot een bedrag van € 2.050.000.

Arbeidsomstandigheden en verzuim

Agressie en geweld

Er is een onderzoek uitgevoerd naar de beleving van 'Agressie en Geweld' in onze organisatie.

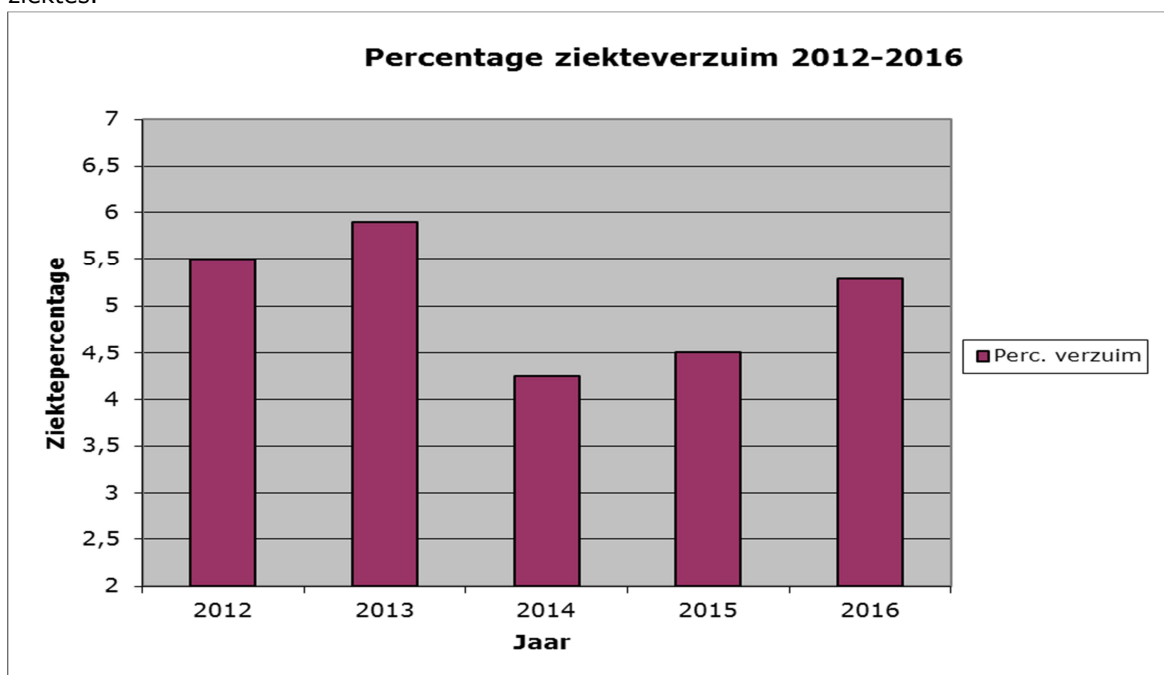
Naar aanleiding hiervan is er in 2016 een 'Werkgroep Agressie & Geweld' gevormd. Deze werkgroep is bezig om het huidige beleid en de uitvoeringsmaatregelen tegen het licht te houden en komt in 2017 met nadere maatregelen en aanbevelingen.

Risico Inventarisatie & Evaluatie

Eind 2016 is er een Risico Inventarisatie & Evaluatie (RI&E) uitgevoerd in het gebouw 'Markant' waar sinds een paar maanden de afdeling Stadstoezicht is gehuisvest. Ook de trouwzaal en de fractiekamers bevinden zich in dit pand. In 2017 zal er een rapport van deze RI&E worden opgeleverd over eventuele risico's en te nemen maatregelen.

Ziekteverzuim

Het gemiddelde ziekteverzuimpercentage van 2016 was 5,29%, 0,78 procent hoger dan het gemiddelde in 2015. Op een aantal plekken in de organisatie is er sprake van langdurig verzuim, door o.a. levensbedreigende ziektes.

Informatievoorziening

De organisatie blijft sterk inzetten op het verhogen van de efficiency van de bedrijfsvoering. De samenwerking met andere gemeenten in de regio op het terrein van ICT zal de komende jaren concreet van de grond komen. Uitgangspunt blijft dat we een goede dienstverlening willen bieden aan onze burgers. Het belang van ICT als middel om dit te bereiken neemt nog steeds toe.

Bereiken?	Doen?
Dienstverlening: Aansluiten op de digitale agenda 2017 en 2020: realiseren van een verbeterde (elektronische) dienstverlening. Zowel interne en externe dienstverlening	Het programma Dienstverlening is gereed en zal officieel starten op 1 januari 2017. Het jaar 2026 heeft vooral in het teken gestaan van het ontwikkelen van een stevig fundament. Dit fundament is vormgegeven aan de hand van formuledenken, zoals bv. IKEA en Jumbo al jaren uitvoeren. Elke klant van de IKEA of Jumbo weet de "zekerheden" die deze bedrijven de klanten bieden. Tevens hebben deze bedrijven deze zekerheden vertaald naar interne (werk)afspraken. Binnen Hengelo gaan we de dienstverlening in 2017 op dezelfde wijze vormgeven. Dat doen we door onze producten toe te kennen aan een specifieke formule: flitsformule, cocreatieformule, wegwijzerformule, beheerformule of handhaafformule. Bij elke formule horen specifieke kenmerken waar een product aan moet voldoen. De kenmerken zijn onder te verdelen in onder andere Gedrag & Houding, Processen en Informatie. Door deze werkwijze te hanteren ontstaat een gemeenschappelijk dienstverleningstaal

	<p>en –niveau over alle domeinen heen. Tijdens het indelen van de producten naar de formules wordt tevens duidelijk per product welke voorzieningen nog moeten worden gerealiseerd of welke acties nog moeten worden uitgevoerd. Deze voorzieningen en acties zijn de projecten voor het komende jaar.</p>
<p>Innovatie in bedrijfsvoering: Implementeren van efficiënte processen door innovatieve technologieën</p>	<p>De positionering van het centrale zaakstelsel verder uitbreiden door de implementatie van de Zaak-DMS-service (standaard koppelveld) tussen het Zaakstelsel en de backoffice systemen voor sociale zaken.</p> <p>Een enorme efficiëncyslag kan worden verkregen door meer gebruik te maken van mobiele apparaten "in het veld". Na de implementatie van MDM (najaar 2016), worden diverse projecten opgestart om medewerkers te ondersteunen meer en meer buiten de fysieke kantoorwanden te kunnen werken.</p> <p>Tenslotte zullen op het Zaakstelsel de nog niet aangesloten domeinen zoals Burgerzaken en Sociale Zaken worden toegevoegd, teneinde efficiëncywinsten te kunnen behalen en uiteraard een verbeterde dienstverlening te realiseren.</p> <p>Faciliteren ICT innovatie in manieren van werken, bijvoorbeeld collaboration. Dit ter voorbereiding van de realisatie van het nieuwe stadskantoor. Hiervoor zal een apart programma worden gestart. Dit om de wensen van de organisatie om flexibel werken mogelijk te maken.</p> <p>Inzet van technologie om vereenvoudiging en versnelling van stappen in de uitvoering van processen te realiseren.</p>
<p>Decentralisaties: Van transitie naar transformatie</p>	<p>Er is invulling ingegeven aan hoe regie gevoerd dient te worden en wat er onder valt. Dit heeft ook geleid tot een integraal klantbeeld. Om inefficiëntie te voorkomen bij huisbezoeken. Daarnaast is in pilotvorm getest of het mogelijk was om een koppeling te realiseren tussen het Zaakstelsel en GWS.</p>
<p>Beveiliging: Optimale bescherming bieden van ons netwerk en data</p>	<p>Een optimale beveiliging van zowel het netwerk als de data (met persoonsgegevens) is essentieel. De komst van de AVG per 25 mei 2018 zal gevolgen voor de gemeente Hengelo hebben op het terrein van de verwerking van persoonsgegevens en het kunnen aantonen dat er voldoende maatregelen zijn genomen om aan de AVG te voldoen.</p> <p>Daarnaast is met behulp van BMC gewerkt aan maatregelen om te voldoen aan de BIG (Baseline Informatiebeveiliging Gemeenten).</p> <p>Bewustwording van het onderwerp informatiebeveiliging en privacy bij het personeel heeft in 2016 veel aandacht gekregen.</p>
<p>Samenwerken Samenwerking in Twente verstevigen en uitbouwen</p>	<p>De complexiteit van samenwerken in Twente en de gevolgen voor ICT hebben veel inzet geleverd in 2016. De samenwerking met Oldenzaal is verstevigd het afgelopen jaar. Binnen het SSNT wordt samengewerkt, waarbij Hengelo een actieve rol vervult. Naast ICT wordt ook samengewerkt op het terrein van Sociale Zaken. Al langer met de gemeente Borne. Sinds oktober 2016 ook met de gemeente Haaksbergen.</p> <p>In 2016 is het principebesluit genomen dat de gemeente Hengelo de ICT (A-kant) voor de SWB zal gaan uitvoeren.</p>

Innovatie	Er is een start gemaakt om ICT ondersteuning voor de het nieuwe stadskantoor in kaart te brengen. Met de nadruk op innovatie om te kijken welke mogelijkheden dit kan bieden aan andere manieren van werken. De doelstelling is om alle technologisch innovatie goed getest te hebben voor oplevering.
-----------	--

Control & Auditing

Doelstelling.

Concern control en auditing ondersteunen het management bij de continue verbetering van de besturing en de beheersing van de gemeentelijke organisatie.

Daarvoor is nodig dat:

- Beleidsvoornemens, planningen en normen voldoende toetsbaar zijn;
- Besluiten in overeenstemming met geldende wet- en regelgeving worden genomen;
- Planning en control instrumenten er voor zorgen dat producten en diensten op norm en conform verwachtingen worden geleverd;
- Tussentijdse rapportages zo zijn ingericht dat zelfsturend en lerend vermogen van de ambtelijke organisatie wordt gestimuleerd;
- Het bestuur verantwoording af kan leggen over gekozen doelen, gemaakte keuzes, getroffen maatregelen, wijze van uitvoering en gerealiseerde prestaties in de jaarverslagen.
- Een organisatie die aan deze voorwaarden voldoet is "In Control"

Doelen

Te Bereiken	Te doen	Gedaan
Toetsbare beleidsvoornemens	Evaluatie door multidisciplinaire leesteam van account functionarissen Vaststellen dat de verbeterpunten in de plannen en beleidsvoornemens zichtbaar zijn.	Jaarplannen, tussentijdse rapportages en sector Jaarverslagen zijn geëvalueerd.
Rechtmatigheid (compliance)	Opstellen, uitvoeren en verbeteren van het Jaarlijks Intern Controle Plan. Inzicht in de rechtmatige uitvoering van de begroting door tussentijdse voortgang rapportages.	Feedback van management en extern accountant verwerkt Interim controle uitgevoerd en besproken
Stuurbare begrotingen	Toezen op Smart geformuleerde beleidsvoornemens, logica, interne consistentie, betrouwbaarheid en relevantie. Toezen op betrouwbaarheid van niet financiële indicatoren als bijvoorbeeld de dienstverlening prestaties.	Verslagen zijn besproken op MT niveau Standaardrapportages worden kritisch gevolgd op MT niveau
Betrouwbare management informatie	Beheerafspraken vastleggen van alle centrale informatiesystemen. Ontsluiten van de centrale informatiesystemen via Cognos10 in overleg met het management	Er zijn er betrouwbare sectorspecifieke standaardrapportages ontwikkeld in Cognos10.
Transparante verslaggeving	Opstellen van standaard rapporten in Cognos10 Toetsing van de Management rapportages Kennis bevorderen in samenwerking met Hengelo Academy	Tussentijdse standaard rapportages zijn besproken
Versterking van het leervermogen	Aandacht voor risico identificatie Kennis over risicomangement bevorderen via de opleidingsplannen van de sectoren.	Afdelingen en projecten worden standaard twee keer per jaar geëvalueerd
Organisatie In Control	Door ontwikkelen van risicomangement bij verbonden partijen Uitvoeren van proces-audits Vaststellen dat bij kritische processen de interne beheersmaatregelen aantoonbaar effectief zijn	Zie de verplichte paragraaf verbonden partijen. Geplande procesverbeteringen zijn grotendeels uitgevoerd. Interne beheersmaatregelen zijn 2 keer beoordeeld.

Inkopen van diensten, leveringen en werken

Het jaar 2016 was als voorzien een veelbewogen jaar op het gebied van de inkoopfunctie. Samenwerkingsinitiatieven, procesinterventies alsmede aanbestedingen met politieke en financiële impact beheersten de inkoopagenda. Een aantal ontwikkelingen:

In 2016 heeft de Kring van Twentse Gemeentesecretarissen onderzoek gedaan naar de samenwerkingsmogelijkheden op het gebied van inkoop. Bjørn van den Brink, Gemeentesecretaris uit Wierden, heeft gezamenlijk met een 4-tal inkoopadviseurs uit de regio Twente een inventarisatie gemaakt van de kansen. Enige vertraging heeft plaatsgevonden door het gebrek aan voortgang rondom het Twentebedrijf. Begin 2017 zal advies worden uitgebracht aan de Kring van Twentse Gemeentesecretarissen over de meest optimale manier van inkoop samenwerking in Twente. Wel is duidelijk geworden dat de inkoop samenwerking behoort tot de reeds bestaande samenwerkingen die in het Twentebedrijf als eerste op het potentieel zullen worden beoordeeld.

In 2016 zijn binnen het Sociaal Domein diverse aanbestedingen doorlopen, o.a. de aanbesteding Maatwerkvoorzieningen alle leeftijden. De inkoopadviseurs van de Gemeente Hengelo en Enschede hebben

hierin een (project-)leidende rol gespeeld. Dit heeft geleid tot rond de 220 raamovereenkomsten met zorgaanbieders. Ook is onderzoek gedaan naar een visie op vervoer binnen de WMO (leerlingenvervoer, doelgroepenvervoer en regiotaxi), wat zal leiden tot een aanbesteding Maatwerkvervoer in 2017.

In 2016 is ook onderzocht welke extra opdrachten kunnen worden neergelegd bij ons werkleerbedrijf SWB, om de bezuiniging op de gemeentelijke bijdrage te compenseren. Deze compensatie zal worden gezocht in opdrachten aangaande de schoonmaak van Gemeentelijke gebouwen. Hiervoor zijn eind 2016 de eerste verkennende gesprekken gevoerd die mogelijk zullen leiden tot een gunning van deze opdrachten.

Op 1 juli 2016 is de Aanbestedingswet 2012 herzien op basis van nieuwe Europese richtlijnen. O.a. de verplichting tot het digitaal uitvoeren van het aanbestedingsproces zal een grote verandering met zich meebrengen in de bedrijfsvoering.

Het is gebleken dat de herziening van de aanbestedingswet 2012 geen update van het uniforme Twentse inkoopbeleid noodzakelijk heeft gemaakt. In 2016 heeft ook geen evaluatie van het Twentse inkoopbeleid plaatsgevonden vanwege het gebrek aan draagvlak hiervoor binnen de regio.

In 2016 is besloten een 2-tal interventies in het inkoopproces in te bouwen. De eerste is de zgn. rechtmatigheidstoets. Indien een budgethouder een inkoop wil uitvoeren van 50.000 euro of meer wordt getoetst of deze al dan niet Europees zou moeten worden aanbesteed. Dit om de rechtmatigheid van toekomstige jaarrekeningen te verhogen. De andere is de zgn. Tenderboardtoets. Deze zorgt ervoor dat gestuurd kan worden op allerlei doelmatigheidsaspecten waaronder ook SROI, Duurzaamheid, Innovatief aanbesteden en Lokaal/Regionaal ondernemerschap. De drempel voor deze Tenderboardtoets is gesteld op 500.000 euro (of voor politiek gevoelige en/of anderszins kansrijke aanbestedingen).

Grote projecten als de ambtenarenhuisvesting in Lange Wemen en het Warmtenet Hengelo hebben qua inkoop- en uitvoeringstrajecten spannende tijden doorgemaakt. De aanbesteding ambtenarenhuisvesting heeft nog niet geleid tot een gunning, en krijgt in 2017 een vervolg. De aanbesteding van de Backbone voor Warmtenet Hengelo is in 2016 voor zowel uitvoering als risico grotendeels overgedragen aan samenwerkingspartners. De renovatie van het TwenteBad is in 2016 gefaseerd opgestart in een aantal aanbestedingsprocedures.

Te bereiken?	Bereikt?
Hengelo wil kunnen sturen op inkoopresultaten (concern-niveau): in control over het inkoopproces. En uiteindelijk deze resultaten ook kunnen meten.	Een 2-tal interventies zijn in het inkoopproces ingebouwd: de rechtmatigheidstoets en de tenderboardtoets. Deze zijn in de loop van 2016 op regelmatige basis uitgevoerd.
De in het inkoopbeleid geformuleerde doelstellingen t.a.v het bevorderen van de lokale en regionale economie, stimuleren van innovatie, maatschappelijk verantwoord ondernemen (SROI en duurzaamheid).	De beide hierboven genoemde toetsen dragen bij aan het bereiken van deze doelstellingen. Daarnaast is eind 2016 een onafhankelijk onderzoek opgestart om de doelstellingen uit het inkoopbeleid beter te kunnen bereiken. Ook beleidsmatig is er aandacht geweest voor de ontwikkeling van Maatschappelijk Verantwoord Inkopen (MVI) waarvan Duurzaam, Innovatief en Sociaal inkopen belangrijke onderdelen zijn.
Bewuste keuzes in het Sociaal Domein: innovatieve zorg inkopen in relatie tot financiële uitdagingen.	Naast de diverse aanbestedingsprocedures binnen het sociaal domein zijn er in 2016 voorbereidingen getroffen voor de transformaties binnen de zorg in de komende jaren. Dit gaat dan zowel om de zorg zelf als de vervoersbewegingen binnen Twente die daarmee gepaard gaan.

Regionale samenwerking verder optimaliseren.	Onder andere door het stagneren van de voortgang rondom het Twentebedrijf is deze optimalisatie nog niet bereikt. In 2016 is onderzocht waar de kansen voor inkoopsamenwerking liggen door een 4-tal inkoopadviseurs uit de regio Twente onder leiding van Bjørn van den Brink, Gemeentesecretaris uit Wierden. De Kring van Gemeentesecretarissen zal hierover advies ontvangen op basis waarvan verdere keuzes gemaakt kunnen worden.
--	---

Huisvesting gemeentelijke organisatie

Na het raadsbesluit in januari 2016 zijn de werkzaamheden voor de tijdelijke huisvesting tijdens de bouw uitgevoerd. Zo is het stadhuis ontruimd en zijn alle functies ervan tijdelijk elders ondergebracht, waaronder Stads Kantoor Hazenweg, Markant en de Waterstaatskerk.

Daarnaast is gestart met de gunningsfase van de Europese aanbesteding "uitvoerende partijen huisvesting gemeentelijke organisatie". Naar verwachting zal begin 2017 overgegaan worden tot gunning van de 3 percelen binnen deze Europese aanbesteding.

Na de definitieve gunning van de aanbestedingspercelen starten de werkzaamheden – met inachtneming van de voorbereidingstijd van de aannemers – medio 2017.

Doel: (her-) huisvesting gemeentelijke organisatie

Gedaan

Tijdelijke huisvesting gedurende de uitvoering van de werkzaamheden:

1. Geschikt maken van diverse panden voor tijdelijke huisvesting en voor opslag
2. Tijdelijke huisvesting voor de functies van het stadhuis gerealiseerd

Nieuwbouw stadskantoor/renovatie stadhuis:

1. Gunningsfase Europese aanbesteding uitvoerende partijen gestart
2. Sloop van de panden Deldenerstraat
3. Stadhuis ontruimd

6.8 Investerings

In het afgelopen jaar is er veel gebeurd in de grote investeringsprojecten in Hengelo. De Westtangent is opgeleverd, de aansluiting van de High Tech Campus op de Haaksbergerstraat is gerealiseerd, de Deurningerstraat heringericht om deze veiliger te maken en een groot deel van de werkzaamheden voor de herinrichting van de Enschedesestraat zijn afgerond. Tevens is de omgeving van het FBK-stadion heringericht. Al deze grote infrastructurele werken zijn binnen de beschikbaar gestelde kredieten gerealiseerd.

Een ander in het oog springend project, dat is opgestart in 2016 is de aanleg van de Backbone ten behoeve van het warmtenet. Hoewel de aanleg hiervan nog in volle gang is kan nu al worden geconstateerd dat dit project niet binnen de oorspronkelijke financiële raming kan worden afgerond.

De ontvlechting van de organisatie van Hart van Zuid tussen gemeente en Van Wijnen is uiteindelijk vastgelegd in een overeenkomst die op 20 december 2016 is ondertekend en waarin is vastgelegd welke rollen de gemeente en Van Wijnen bij de verdere ontwikkeling van Hart van Zuid gaan spelen.

In de grondexploitatieprojecten is duidelijk een opgaande lijn zichtbaar voor de huizenmarkt, er wordt weer volop gebouwd in bijvoorbeeld Veldwijk, maar ook de interesse voor de kavels in bijvoorbeeld Dalmeden, Broek en Medaillon neemt toe.

Vorbereidingskosten

In algemene zin kan worden geconstateerd dat de voorbereidingskredieten onder druk staan en met regelmaat worden overschreden hetgeen bij de uitvoering weer wordt gecorrigeerd. Veelal lopen de werkzaamheden ten behoeve van het project door terwijl de voorbereidingsfase al is afgerond, maar het krediet voor de uitvoering nog niet beschikbaar is.

Uitvoeringskosten

In de afgelopen jaren zijn regelmatig aanbestedingsvoordelen geboekt doordat de marktomstandigheden slecht waren voor de aannemers. Met het economisch herstel dat zich in 2016 nadrukkelijk heeft aangediend neemt dit af. In bepaalde sectoren zoals de bouw is dit ook al duidelijk merkbaar. Naar verwachting zullen in de komende jaren de aanbestedingsvoordelen minder worden. De uitvoering van de diverse werken zoals bijvoorbeeld de Westtangent, de Enschedesestraat maar ook het Sports Centre laten zien dat de uitgaven binnen de beschikbare kredieten blijven.

Highlights belangrijkste investeringsprojecten

Grondexploitatieprojecten

Hart van Zuid: Laan Zuid en Noord

De gronden, benodigd voor de aanleg van de Laan HvZ, zijn allemaal in eigendom. De sloop van de opstallen van EMGA ter plaatse van het noordelijk deel van de laan is afgerond. Vervolgens wordt de gevel van het bij EMGA in eigendom blijvende gebouw hersteld. Bepalend voor de verdere planning van de sloop tbv de aanleg van het noordelijk deel van de laan was het overleg met de Gasunie over het Gas verdeel Station (GOS). Omdat de leidingen vanaf het GOS aan Hal 21 zijn bevestigd en om de veiligheid bij de sloopwerkzaamheden te waarborgen en het productieproces van Siemens zo min mogelijk te belemmeren is de sloop uitgesteld tot het moment dat de gasleidingen zijn omgelegd. Met Gasunie is eind 2016 een overeenstemming bereikt.

Stand van Zaken Laan Hart van Zuid, noordelijk deel

Voor het noordelijk deel van de laan (gelegen tussen het Esrein en het Industrieplein) is het bestek in september 2016 via een Nationaal openbare procedure op de markt gezet. De gunning vond plaats in oktober 2016. De uitvoeringswerkzaamheden voor het noordelijk deel van de laan zijn medio oktober gestart. Het bestemmingsplan voor het noordelijk deel is op 6 juli 2016 vastgesteld door de gemeenteraad en inmiddels onherroepelijk.

Stand van Zaken Laan Hart van Zuid, zuidelijk deel

De aanbestedingsprocedure voor het zuidelijk deel van de Laan en de brug is in juli 2016 gestart. Wij selecteren de partijen door middel van een niet openbare procedure met voorselectie (Europees). Deze procedure doorloopt twee stappen (selectiefase en inschrijvingsfase).

De eerste fase in deze procedure was de voorselectie. Alle geïnteresseerde partijen mochten hier op inschrijven. De vooraankondiging van de selectie in het kader van de niet-openbare Europese aanbesteding voor het vervangen van de Boekelosebrug en aanleg Laan Hart van Zuid (zuidzijde) werd op 30 juni 2016 gepubliceerd. Met vijf combinaties zijn wij op 20 oktober 2016 fase 2 van de aanbestedingsprocedure gestart, de inschrijvingsfase. Begin januari 2017 zijn de stukken door de inschrijvende partijen ingediend, waaronder het aanbiedingsontwerp van de nieuwe brug. In januari 2017 vond de beoordeling plaats door de aanbestedingsbegeleidingscommissie, waarna op 8 februari 2017 de definitieve gunning plaatsvond.

Hart van Zuid, Kanaalzone

De bodemsanering in de Kanaalzone is nog niet afgerond omdat de totale hoeveelheid verontreinigde niet toepasbare grond hoger bleek te zijn dan aanvankelijk geschat. Er is gezocht naar oplossingen om deze grond niet af te voeren. De oplossing is gevonden in het herschikken van een deel van de grond onder het nieuwe talud van de Laan Hart van Zuid.

HvZ WTC Businessdistrict, Vereenigingsgebouw, Stationsplein inclusief fietsenstalling

Bouwdeel 5 is het afgelopen jaar met behulp van een provinciale bijdrage uit het programma Innovatiedriehoek opgeknapt. Het WTC heeft in juli 2016 haar intrek genomen in het verbouwde bouwdeel 5 van de MTS locatie.

Verder is de afgelopen periode onderzocht of een tijdelijke invulling kon worden gerealiseerd in bouwdeel 1 van de MTS locatie. Dat is niet gelukt. Het heeft de voorkeur van de gemeenteraad het gebouwdeel 1 nog te laten staan tot het moment dat er definitieve ontwikkeling kan plaatsvinden, dan kan het gebouwdeel worden gesloopt.

't Rot / Landmanserve

Project 't Rot/Landmanserve is een combinatie van woningbouw waar twee ontwikkelaars bij betrokken zijn en de gemeente zelf bouwkevels aanbiedt. Om woningbouw mogelijk te maken moet het sportpark de Bijenkorf worden heringericht d.w.z. voetbalvelden, kantine en fietscrossbaan moeten worden verplaatst binnen het sportpark.

Met beide ontwikkelaars zijn gesprekken gaande over een wijziging in het woningbouwprogramma met het sub-urbane karakter voor deze locatie als uitgangspunt. Op basis van dit uitgangspunt wordt gezamenlijk een promotieplan gemaakt om mensen enthousiast te maken voor Landmanserve als woonlocatie met een groen en ruim karakter.

De aanleg van de fietscrossbaan met startheuvel voor fietscrossvereniging het Twentse Ros is bijna afgerond. Deze wordt aangelegd op het noordwestelijke voetbalveld. Ter compensatie van dit voetbalveld is in 2015 een tweede kunstgrasveld aangelegd. Verwachte opleverdatum voor de fietscrossbaan is februari 2017.

Dalmeden

In 2016 is de belangstelling voor vrije kavels toegenomen. Er zijn meer kavels verkocht dan werd voorzien. Hierdoor zijn de opbrengsten hoger dan geraamd. Ook zijn er veel kavels in optie gegeven. In 2016 is gestart met bouwrijp maken van het woongebied Bos-Zuid en is een succesvolle start gemaakt met de uitgifte van de kavels in dit woongebied.

De Veldkamp

De Zuidelijke Randweg is aangelegd, wat leidt tot een aanzienlijke verbetering van de bereikbaarheid van bedrijven. De verwachte kavelverkoop voor 2016 is niet gehaald, waardoor de uitgiftefasering is aangepast. Het financiële resultaat van de grondexploitatie verbetert ondanks het verhogen van de kosten en het aanpassen van de fasering.

Watertorenpark

Met de aanleg van het Watertorenpark wordt er een flinke stap gezet in de ontwikkeling van Veldwijk Noord. Een aantal jaren geleden is MFA 't Berflo gerealiseerd. Een plek waar leren, zorg en ontmoeten centraal staan. Met de aanleg van het Watertorenpark worden ook de componenten recreëren en spelen toegevoegd. Vanwege onvoorziene verontreinigingen heeft het project een periode stil gelegen. Deze periode is gebruikt voor aanvullend onderzoek en het wijzigen van de plannen. De extra saneringsmaatregelen leiden tot meerkosten. Op dit moment wordt er gewerkt aan de aanleg van het park. De oplevering zal in het voorjaar van 2017 plaatsvinden.

Investeringsprojecten

Herhuisvesting ambtelijk apparaat

De Europese Aanbesteding van de uitvoerende werkheden, verdeeld in 3 percelen, te weten bouwkundig stadhuis, bouwkundig stadskantoor en installaties voor beide panden, bevindt zich in de gunningsfase. Naar verwachting vindt de beoordeling plaats eind februari/begin maart, wordt het college eind maart een voornemen tot gunning voorgesteld en zal er eind april een definitief gunningsbesluit genomen worden.

De projectgroep is gestart met haar werkzaamheden, onderverdeeld in o.a. "HNW", ICT, raad, facilities en communicatie met een verwachte afronding in de 1e helft van 2019.

Twentebad

Het Twentebad is belangrijk voor de gemeente Hengelo en de omliggende regio. Het Twentebad staat voor beweging, gezondheid en plezier voor iedereen. Voor de toekomst wil het Twentebad uitgroeien tot het toonaangevende zwem- en recreatiecentrum van Twente. Door het bad te renoveren en door een gedeelte nieuw te bouwen kan dit voornemen worden gerealiseerd. Daarnaast zal de integrale toegankelijkheid sterk worden verbeterd. Het bad kan hierdoor meer zorg c.q. therapie bieden voor mindervalide personen. Ook biedt de renovatie oplossingen voor een reductie van de stijgende onderhoudskosten.

De nieuwbouw tenslotte biedt het Twentebad meer ruimte voor breedtesport, het schoolzwemmen en het recreatieve- en zorgzwemmen. Deze laatste twee omdat het huidige wedstrijdbad meer beschikbaar komt voor zorg en recreatie. Verder wordt het Hengelose 50 meter sportbad één van de zes regionale trainingscentra van de KNZB.

Tijdens de renovatie en gedeeltelijke nieuwbouw wordt er de uiterste aandacht aan besteed het bad toegankelijk en bereikbaar te laten zijn voor alle bezoekers.

Westtangent

Binnen het project Westtangent is in verschillende fases de Oelerweg/Geerdinksweg en Weideweg heringericht. Hierbij is de doorstroming van het verkeer aanmerkelijk verbeterd. Er is gebruik gemaakt van duurzame materialen en verlichting en er is geluid reducerend asfalt toegepast. Langs het hele traject liggen nu vrij liggende fietspaden en is het rioolstelsel verbeterd. Er is groot onderhoud aan de Wooldermeenttunnel verricht en het kruispunt Geerdinksweg/Deldenerstraat is vernieuwd. In de afgelopen periode zijn de werkzaamheden rond de overweg in de Geerdinksweg afgerond inclusief de re-lining van het riool onder het spoor door. Vervolgens hebben de riolering- en de herinrichtingswerkzaamheden vanaf het spoor tot de kruising Geerdinksweg/Oelerweg plaatsgevonden. Daarbij is de riolering aangesloten op het al in fase 1 vernieuwde rioolstelsel in de Oelerweg. Het kruispunt Geerdinksweg/Oelerweg is in zijn geheel vernieuwd en daarmee loopt de wijk nu door vanaf de Oelerweg naar de Geerdinksweg. Het werk is inmiddels opgeleverd en binnen het geraamde krediet gerealiseerd.

Herinrichting Deurningerstraat

De uitvoering voor de herinrichting van de Deurningerstraat is in mei gestart. Wegens slechte weersomstandigheden kon de deklaag niet vervroegd in november 2016 worden aangebracht; dit gebeurt conform de oorspronkelijke planning in het voorjaar van 2017.

Weusthagpark programma

Alle onderdelen van het programma Weusthag zijn gerealiseerd.

Van het Weusthag kan nu gebruik worden gemaakt door fietsers, wandelaars, vissers, hardlopers, enzovoort, omdat het gebied in de afgelopen zes jaar toegankelijk is gemaakt door de aanleg van wandelpaden. Ook de Heemtuin met Beleefbos, de skeelerbaan en de biologische moestuin voorzien in de behoefte aan recreatiemogelijkheden, natuurbeleving en sportbeoefening van inwoners van Hengelo e.o. Inmiddels zijn ook de routepaaltjes geplaatst voor het wandelnetwerk Twente. Het Weusthag is niet langer 'een witte vlek' op de kaart van het routenetwerk Twente en daardoor nog aantrekkelijker geworden voor wandelaars.

De uitkijktoren is in juli 2016 gerealiseerd. Vanaf de eerste dag dat de toren beklommen kon worden hebben veel mensen daar gebruik van gemaakt. In de (sociale) media is uitgebreid aandacht besteed aan de uitkijktoren. Voor het Weusthag is de uitkijktoren, als laatste onderdeel van het programma, de 'kers op de taart' geworden.

High Tech Systems Park

De Haaksbergerstraat ter hoogte van het High Tech Systems Park Twente wordt heringericht om een betere doorstroming van het verkeer te realiseren. Bovendien zal de toegang tot het Park verbeteren waardoor een overzichtelijker en veiliger verkeerssituatie ontstaat. De realisatie van de reconstructie van de Haaksbergerstraat is gereed op enkele nazorg taken na. Het project is volgens planning verlopen en binnen het beschikbare budget. Onderzocht wordt of het restant budget nog ingezet kan worden voor omgeving HTSP.

HOV Enschedesestraat

De laatste werkzaamheden aan het deel tussen Grundellaan en Haverweg zijn in december 2016 afgerond. Wegens slechte weersomstandigheden kon de deklaag niet vervroegd in november 2016 worden aangebracht; dit gebeurt conform de oorspronkelijke planning in het voorjaar van 2017.

HOV Hengelo - Enschede

De kruising is gedurende de eerste drie weken van november conform planning afgesloten geweest en daarna voor alle verkeer geopend. Wegens slechte weersomstandigheden kon de deklaag niet vervroegd in november 2016 worden aangebracht; dit gebeurt conform de oorspronkelijke planning in het voorjaar van 2017.

Nieuwbouw VMBO

In 2016 is de bouw van de school gestart. De bouw van de nieuwe school gaat volgens planning en wordt naar verwachting eind 2017 opgeleverd. Vanaf januari 2018 wordt de school gefaseerd in gebruik genomen. In het nieuwe schooljaar 2018-2019 moet de school volledig in gebruik zijn.

Sport Centre Hengelo

In het kader van het project Sports Centre Hengelo is er een plan opgesteld voor de herinrichting van het gebied rondom het FBK stadion aan de Kuipersdijk met als doel het verbeteren van de kwaliteit van dit gebied en zo de aantrekkelijkheid hiervan voor de wijk Veldwijk te vergroten.

Gelijktijdig met deze herinrichting is ook de Noordelijke Ontsluitingsweg Veldwijk Zuid aangelegd. Een fiets -en wandelverbinding via het Sports Centre Hengelo tussen Veldwijk Zuid en Veldwijk Noord. Deze route zorgt voor een nieuwe herkenbare en veilige verbinding voor langzaam verkeer tussen Veldwijk Zuid en de nieuw gerealiseerde MFA en het winkelcentrum in Veldwijk Noord.

Dit project maakt onderdeel uit van de Verbindingszone Enschede - Hengelo en is mede mogelijk gemaakt door een bijdrage van de provincie Overijssel, de Regio Twente en het Waterschap Vechtstromen. Het grootste gedeelte van het werk is gereed. Het gebied tussen het FBK stadion en de Kuipersdijk moet nog opnieuw ingericht worden. De plannen hiervoor zijn gereed en uitvoering vindt plaats in het voorjaar van 2017. Het project wordt naar verwachting binnen het beschikbaar gestelde krediet gerealiseerd.

Breedband

Begin 2016 hebben een aantal gemeenten - waaronder Hengelo - afspraken gemaakt met CIF over de wijze van aanleg van een glasvezelnetwerk. Inmiddels is door CIF aangegeven dat de prijzen van aannemers hoger uitvallen dan was geraamd. CIF moet nog aangeven welke gevolgen dit heeft voor de businesscase en de voorwaarden voor aanleg van het netwerk.

Rioolvervanging Ketelstraat

Uit een rioolinspectie in het voorjaar van 2011 is gebleken dat het riool in de Ketelstraat, deel van de Weversweg en plein 1918 aan vervanging toe is. Daarnaast wordt de inrichting van de openbare ruimte in het plangebied verbeterd. Het projectgebied ligt in een beschermd stads- en dorpsgezicht, daarnaast is Plein 1918 een rijksmonument. Daarom zijn naast de bewoners, de monumentencommissie, Stichting Tuindorp, en de Natuur en Milieuraad betrokken bij het tot stand komen van dit plan. In overleg met alle belanghebbenden is een ontwerp gemaakt waarbij de monumentale bomen op Plein 1918 behouden blijven. Het is nog niet duidelijk of dit mogelijk is. Omdat de bomen aangetast zijn door de bloedingsziekte en omdat bij het vervangen van de riolering de wortels beschadigd kunnen raken wordt er een onderzoek naar de levensvatbaarheid en veiligheid van de bomen uitgevoerd. Zodra uit het onderzoek duidelijk is wat er met de monumentale bomen op het Plein 1918 moet gebeuren kan worden gestart met de uitvoering van het project. We koersen op start uitvoering in het najaar van 2017.

6.8.2 Ontwikkelingen Algemene Reserve Investeringen (ARI)

Met de vaststelling van de Beleidsbegroting 2009 is de Algemene Reserve Investeringen (ARI) ingesteld. In de Kadernota 2009-2012 is de eerste inventarisatie van via ARI te dekken investeringen gemaakt. Zoals in de Beleidsbegroting 2016 al vermeld zijn er nadien bezuinigingsmaatregelen genomen en is de omslagrente aangepast.

Conform eerdere besluitvorming zijn er sinds (de begroting) 2016 geen toevoegingen aan de reserve ARI geraamd. In 2016 hebben de werkelijke onttrekkingen plaatsgevonden uit de reserve ARI:

Laan Hart van Zuid (naar grondexploitaties Hart van Zuid)	€ 3.000.000
Uitvoering Binnenstad	€ 35.400
Projectleiding stadhuis/stadskantoor	€ 165.000
Nazorgkrediet Industriestraat	€ 16.700
Aanpassingen Deurningerstraat	€ 354.400
Evaluatie 30 km gebieden Zwavertsweg	€ 62.500
Vrijval reserve o.b.v. Nota Evaluatie reserves en voorzieningen 2016 (bedrag is toegevoegd aan de algemene reserve)	€ 95.900

Totaal aan werkelijke onttrekkingen in 2016:	€ 3.729.900

Het totale investeringsoverzicht van de ARI-investeringen ziet er als volgt uit:

Omschrijving	Netto investerings- bedrag	(gewijzigd) gereed	looptijd	
Centraal Station Twente/Laan Hart van Zuid	3.000.000	2016	n.v.t.	
Uitvoering n.a.v. Binnenstadsdebat	647.100	2018	divers	
Stadskantoor/Stadhuis fase 1 (t.l.v. algemene middelen)	22.189.600	2019	divers	
Winkelcentrum Esrein-Hart van Zuid, inrichting openbare ruimte, aanpassingen Deurningerstraat	1.450.000	2016	n.v.t.	
Evaluatie 30 km/uur gebieden (kleine aanpassingen)	60.000	2016	n.v.t.	
Weusthagpark 7 km fietspad	0	n.v.t.	n.v.t.	
Weusthagpark 5 km wandelpad	0	n.v.t.	n.v.t.	
HOV Kruispunt Kuipersdijk	3.880.000	2017	30	
HOV Enschede centrum – Hengelo Centrum overig deel	0	n.v.t.	n.v.t.	
Toegankelijkheid bushaltes	0	n.v.t.	n.v.t.	
Totaal	31.226.700			

Jaarrekening

7. De balans en overzicht van baten en lasten

7.1 De balans

ACTIVA (bedragen x €1.000)	Ultimo 2016	Ultimo 2015
VASTE ACTIVA		
Immateriële vaste activa	10.485	552
Kosten verbonden aan het sluiten van geldleningen en het saldo van agio en disagio	498	522
kosten onderzoek en ontwikkeling voor een bepaald activum	15	30
Bijdragen aan activa in eigendom van derden	9.973	0
Materiële vaste activa	210.462	192.493
Investeringen met een economisch nut:		
gronden uitgegeven in erfpacht	0	27.224
Investeringen met economisch nut waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven	34.456	33.892
Investeringen met een economisch nut	156.401	114.240
Invest. in de openbare ruimte met maatschappelijk nut	19.606	17.138
Financiële vaste activa	436.912	467.428
Kapitaalverstrekkingen aan:		
deelnemingen	644	644
gemeenschappelijke regelingen	129	129
Leningen aan:		
woningbouwcorporaties	391.007	402.813
deelnemingen	191	195
Overige langlopende leningen	42.521	58.856
Overige uitzettingen met een rentetypische looptijd van 1 jr of langer	2.421	2.349
Bijdragen aan activa in eigendom van derden	0	2.442
Totaal vaste activa	657.859	660.474
VLOTTENDE ACTIVA		
Voorraden	99.381	93.001
Grond- en hulpstoffen:		
niet in exploitatie genomen bouwgronden	0	10.000
overige grond en hulpstoffen	0	9.843
Overige:		
onderhanden werk, incl. bouwgrond in exploitatie:	99.334	73.092
gereed produkt en handelsgoederen	47	66
Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan 1 jaar	29.593	31.979
vorderingen op openbare lichamen	12.442	9.909
RC verhouding met het Rijk	4.197	
RC met niet- financiële instellingen	3.310	12.778
Overige vorderingen	9.563	9.210
Overige uitzettingen	81	81
Liquide middelen	1.870	1.790
Kassaldi	96	96
Banksaldi	1.774	1.694
Overlopende activa	19.667	15.168
Nog te ontvangen bedragen	0	13.807
de van de Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen die ontstaan door voorfinanciering op uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel	4.850	204
overige nog te ontvangen bedragen, en de vooruitbetaalde bedragen die ten laste van volgende begrotingsjaren komen	14.817	1.157
Totaal vlottende activa	150.511	141.938
Totaal generaal	808.371	802.412

PASSIVA (bedragen x €1.000)	Ultimo 2016		Ultimo 2015	
VASTE PASSIVA				
Eigen vermogen:		44.426		41.479
algemene reserve	17.774		12.561	
Bestemmingsreserves	20.526		32.230	
Gerealiseerde resultaat	6.126		-3.312	
Voorzieningen		47.149		24.698
Voor verplichtingen, verliezen en risico's	31.792		7.643	
Voorziening ter egalisatie van kosten	2.831		3.313	
Voorzieningen voor middelen van derden waarvan de bestemming gebonden is	12.526		13.743	
Vaste schulden met een rentetypische looptijd van 1 jaar of langer		660.282		668.203
Obligatieleningen	0			
Onderhandse leningen van:				
binnenlandse pensioenfondsen en verzekeringsinstellingen	10.000		10.000	
binnenlandse banken en ov. financiële instellingen	635.222		636.583	
overige binnenlandse sectoren	0		6.543	
buitenlandse instellingen, fondsen, banken en ov. sectoren	15.000		15.000	
waarborgsommen	60		77	
Totaal vaste passiva		751.857		734.380
VLOTTENDE PASSIVA				
netto vlottende schulden met een rentetyp looptijd korter dan 1 jaar		11.411		21.306
Overige kasgeldleningen	0		15.000	
Overige schulden	11.411		6.306	
Overlopende passiva		45.104		46.726
Verplichtingen die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend jaar tot betaling komen m.u.v. jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerd verplichtingen van vergelijkbaar volume	36.884		36.353	
De van Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen met een spec. Bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren	7.265		9.070	
Overige vooruitontvangen bedragen die ten bate van volgende begrotingsjaren komen	955		1.303	
Totaal vlottende passiva		56.514		68.031
Totaal generaal		808.371		802.412

Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

1.1 Inleiding:

De jaarrekening is opgemaakt met inachtneming van de voorschriften die het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) en de verordening ex artikel 212 Gemeentewet, waarin door de gemeenteraad op 22 oktober 2014 de uitgangspunten voor het financiële beleid, alsmede de regels voor het financiële beheer en voor de inrichting van de financiële organisatie zijn vastgesteld.

1.2 Algemene grondslagen voor het opstellen van de jaarrekening:

De waardering van de activa en passiva en de bepaling van het resultaat vindt plaats op basis van historische kosten. Tenzij bij het desbetreffende balanshoofd anders is vermeld, worden de activa en passiva opgenomen tegen nominale waarden.

De lasten en baten worden toegerekend aan het jaar waarop ze betrekking hebben, onverschillig of zij tot inkomsten of uitgaven in dat jaar hebben geleid. Baten en winsten worden slechts genomen voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het begrotingsjaar, worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden. Baten en lasten worden daarbij verantwoord tot hun brutobedrag.

Personeelslasten worden in principe toegerekend aan het jaar waarop ze betrekking hebben. Jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume worden daarentegen overeenkomstig de voorschriften van het BBV toegerekend aan de periode waarin uitbetaling plaatsvindt. Voor het bepalen van het "jaarlijks vergelijkbaar volume" is een tijdperiode van vier jaar gehanteerd. Door de invoering van het IKB is voor de overlopende vakantiegelden een verplichting in de jaarrekening opgenomen.

Dividendopbrengsten van deelnemingen worden als bate genomen op het moment waarop het besluit tot toekenning aan het dividend door de Algemene vergadering van de vennootschap is genomen.

De eindresultaten van de vastgestelde grondexploitaties worden verrekend met de algemene reserve grondexploitatie. De verrekening is in de meerjarenraming gefaseerd in het jaar dat verwacht wordt dat de grondexploitatie kan worden afgesloten. In enkele gevallen vindt er een tussentijdse verrekening plaats. Een tussentijdse verrekening kan alleen plaatsvinden, wanneer er aan onderstaande regels wordt voldaan:

- 2 Verliezen zullen worden genomen in het jaar waarin deze tot uitdrukking komen (onafwendbaar zijn);
- 3 Zekere winsten (> € 500.000,-) zullen voortijdig (is voor einde looptijd) worden genomen. Er is in elk geval sprake van een "zekere" winst, indien:
 - Het betreffende complex in het meest recente verslagjaar een negatieve boekwaarde kent
 - De omvang van de nog te verwachten uitgaven geringer is dan de betreffende boekwaarde

De balans geeft de stand van zaken weer voor wat betreft de omvang en samenstelling van het vermogen, zowel per balansdatum alsmede de cijfers van de balans van het vorige begrotingsjaar (artikel 30 BBV). De balans bestaat uit Activa en Passiva.

Activa wordt onderscheiden in vaste en vlottende activa, al naar gelang zij zijn bestemd om de uitoefening van de werkzaamheid van de gemeente al dan niet duurzaam te dienen. Passiva wordt onderscheiden in vast en vlottend.

1 Vaste Activa

Onder de vaste activa worden afzonderlijk opgenomen de immateriële, de materiele en de financiële vaste activa (artikel 33 BBV).

1.1 Immateriële vaste activa

Immateriële vaste activa zijn, evenals materiële vaste activa, niet financieel van aard. Ze zijn niet tastbaar, in tegenstelling tot materiële vaste activa. Alle activa worden gewaardeerd op basis van de verkrijgings- of vervaardigingsprijs (artikel 63 BBV), verminderd met de ontvangen subsidies en bijdragen van derden, de jaarlijkse afschrijvingslasten en afwaarderingen wegens duurzame waardeverminderingen. Duurzame waardeverminderingen van vaste activa worden onafhankelijk van het resultaat van het boekjaar in aanmerking genomen.

De kosten van het sluiten van geldleningen (incl. de betaalde boetrente) worden geactiveerd en over maximaal de looptijd van de lening volledig afgeschreven. Indien geen nieuwe lening wordt aangetrokken zijn de kosten van vervroegde aflossing (boetrente) niet geactiveerd, maar als last verantwoord.

De kosten van onderzoek en ontwikkeling voor een bepaald actief worden volledig afgeschreven in maximaal 5 jaar.

Bijdragen aan activa in eigendom van derden worden gewaardeerd tegen het bedrag van de verstrekte bijdrage verminderd met de afschrijvingen. Op de geactiveerde bijdragen aan activa in eigendom van derden wordt afgeschreven als was het actief waarvoor de bijdrage wordt verstrekt in bezit van de gemeente.

1.2 Materiële vaste activa

De materiële vaste activa (inclusief Software) zijn te onderscheiden in investeringen met een economisch nut (het is verhandelbaar / kan opbrengst genereren). Investerings met een economisch nut waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven (deze categorie is m.i.v. 2014 in de jaarrekening verwerkt). Investerings in de openbare ruimte met uitsluitend maatschappelijk nut (artikel 35 BBV).

- *Activa met een economisch nut* zijn gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs of vervaardigingsprijs verminderd met de ontvangen subsidies en bijdragen die direct gerelateerd zijn aan het actief, de jaarlijkse afschrijvingslasten en afwaarderingen wegens duurzame waardeverminderingen. Duurzame waardeverminderingen van vaste activa worden onafhankelijk van het resultaat van het boekjaar in aanmerking genomen.
- *Activa met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven* zijn gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs verminderd met de ontvangen subsidies en bijdragen die direct gerelateerd zijn aan het actief, de jaarlijkse afschrijvingslasten en afwaarderingen wegens duurzame waardeverminderingen. Duurzame waardeverminderingen van vaste activa worden onafhankelijk van het resultaat van het boekjaar in aanmerking genomen. Tevens zijn de uit de spaarcomponent van heffingen gevormde voorzieningen voor toekomstige vervangingsinvesteringen met economisch nut in mindering gebracht op de in het boekjaar gepleegde investeringen met economisch nut, waarvoor ter bestrijding van kosten een heffing is geheven. Over het resterende bedrag wordt afgeschreven.
- *Activa in de openbare ruimte met uitsluitend een maatschappelijk nut* worden gewaardeerd tegen historische kostprijs verminderd met de ontvangen subsidies en bijdragen die direct gerelateerd zijn aan het actief, de jaarlijkse afschrijvingslasten en afwaarderingen wegens duurzame waardeverminderingen. Duurzame waardeverminderingen van vaste activa worden onafhankelijk van het resultaat van het boekjaar in aanmerking genomen.

In de "Verordening op het financiële beleid en beheer van de gemeente Hengelo" en de "Nota Activabeleid" zijn de regels omtrent waarden en afschrijven van activa nader vastgelegd.

In beginsel wordt lineair afgeschreven. Slechts in incidentele gevallen wordt een afwijkende afschrijvingsmethode gekozen, bijvoorbeeld omdat wet- en regelgeving dit voorschrijft of om fluctuaties in tarieven te voorkomen. Afschrijvingen geschieden op basis van een bestendige gedragslijn en zijn onafhankelijk van het resultaat van het boekjaar. De op de oorspronkelijke verkrijgings- of vervaardigingsprijs toegepaste jaarlijkse afschrijvingen corresponderen met een stelsel dat is afgestemd op de verwachte toekomstige gebruiksduur (kortste van de geschatte levensduur óf technische gebruiksduur) van de geactiveerde objecten en voorzieningen.

De meest gangbare afschrijvingstermijnen zijn:

Soort actief	Afschrijving
Onderzoek en ontwikkeling	20,0 %
Grond	0,0 %
Riolering	2 - 3,3 %
Openbare verlichting	4,0 %
Wegen	3,3 %
Parkeerapparatuur	6,67 - 10,0 %
Gebouwen	2,5 %
Soft- en hardware	16,6 - 33,3%

De lasten samenhangend met de uitvoering van klein en groot onderhoud, bodemsaneringen en het baggeren van watergangen zijn niet levensduur verlengend en zijn daarom niet geactiveerd, maar direct ten laste van de exploitatie of de gevormde voorziening gebracht.

De in erfpacht uitgegeven percelen zijn gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs, waarbij de uitgifteprijs van de eerste uitgifte geldt als verkrijgingsprijs. Indien de gronden in eeuwigdurende erfpacht zijn uitgegeven vindt waardering tegen registratiewaarde plaats.

1.3 Financiële vaste activa

Uitzettingen met een rentetypische looptijd van langer dan één jaar worden onder de financiële vaste activa opgenomen. Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar behoren tot de vlottende activa.

Kapitaalverstrekkingen aan gemeenschappelijke regelingen en overige verbonden partijen, alsmede de verstrekte leningen zijn gewaardeerd tegen de oorspronkelijke verkrijgingsprijs (de inkoopprijs en de bijkomende kosten), de jaarlijkse aflossingen, afschrijvingslasten en afwaarderingen wegens duurzame waardeverminderingen. Duurzame waardeverminderingen van vaste activa worden onafhankelijk van het resultaat van het boekjaar in aanmerking genomen. Zo nodig is een voorziening voor verwachte oninbaarheid op de boekwaarde in mindering gebracht. Participaties in het aandelenkapitaal van NV's en BV's (kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen in de zin van het BBV) zijn gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs van de aandelen. Indien de marktwaarde van de deelneming duurzaam lager is dan de verkrijgingsprijs zal afwaardering tot marktwaarde plaatsvinden.

2 Vlottende activa

Onder de vlottende activa worden afzonderlijk opgenomen de voorraden, de uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan 1 jaar, de liquide middelen en de overlopende activa (Artikel 37 BBV)

2.1 Voorraden

De grond- en hulpstoffen zijn gewaardeerd tegen verkrijgings- of vervaardigingsprijs, worden vermeerderd met de toegerekende algemene beheerskosten (inclusief rente) en verminderd met de gerealiseerde verkopen. Indien de marktwaarde lager is dan de verkrijgingsprijs, vindt waardering plaats tegen deze lagere marktwaarde.

De onderhanden werken incl. de bouwgronden in exploitatie zijn opgenomen tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs vermeerderd met de vervaardigingskosten verminderd met de opbrengsten wegens gerealiseerde verkopen en ontvangen (rijks)subsidies, dan wel de lagere marktwaarde.

Voor verwachte incurantheid van de voorraad of voor verwachte verliezen op grondexploitatie is een voorziening in mindering gebracht. Deze voorziening is bepaald op de contante waarde van de voorraad.

2.2 Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan 1 jaar

De vorderingen zijn opgenomen tegen nominale waarde.

Voor verwachte oninbaarheid is een voorziening in mindering gebracht. Deze voorziening wordt statisch bepaald.

2.3 Liquide middelen en overlopende activa.

Deze activa worden tegen nominale waarde opgenomen. Kas- en Banksaldi worden daarbij afzonderlijk opgenomen. Voor verwachte oninbaarheid is een voorziening in mindering gebracht. Deze voorziening wordt statisch bepaald.

3 Vaste passiva

Onder de vaste passiva worden afzonderlijk opgenomen het eigen vermogen, de voorzieningen en de vaste schulden met een rentetypische looptijd van 1 jaar of langer (Artikel 41 BBV)

3.1 Eigen vermogen

Het eigen vermogen kent geen eigenstandige waardering. Feitelijk vormt het eigen vermogen de resultante van alle overige in de balans opgenomen posten, die wel een eigenstandige waardering kennen.

3.2 Voorzieningen

Voorzieningen worden gewaardeerd op het nominale bedrag van de betrokken verplichting c.q. het voorzienbare verlies. De pensioenverplichting ten behoeve van de wethouders is echter op de contante waarde van de (reeds opgebouwde) toekomstige uitkeringsverplichtingen gewaardeerd, o.a. o.v.v. gehanteerde rekenrente.

De voorzieningen ter egalisering van kosten stelen op een actuele meerjarenraming van het uit te voeren groot onderhoud. Uitgevoerd achterstallig onderhoud is daarbij ten laste van de exploitatie verantwoord. Deze lasten zijn niet ten laste van de gevormde voorziening gebracht. In de paragraaf onderhoud kapitaalgoederen is het beleid ter zake nader uiteengezet.

De vorming van voorziening, dan wel een dotatie aan de reeds bestaande voorziening, is als een last in het betreffende boekjaar verantwoord. Alle aanwendungen aan voorzieningen zijn rechtstreeks ten lasten van de voorziening gebracht en in het verslagjaar niet ten laste van de exploitatie verantwoord.

3.3 Vaste schulden met een rentetypische looptijd van 1 jaar of langer

Vaste schulden worden gewaardeerd tegen de nominale waarde verminderd met gedane aflossingen. De vaste schulden hebben een rentetypische looptijd van één jaar of langer.

4 Vlottende passiva

Onder de vlottende passiva worden afzonderlijk opgenomen de netto vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan 1 jaar en de overlopende passiva.

4.1 Netto vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan 1 jaar

De netto vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan 1 jaar worden gesplitst in kasgeldleningen, bank- en girosaldi alsmede in overige schulden.

De vlottende passiva worden gewaardeerd tegen de nominale waarde.

4.2 Overlopende passiva

Overlopende passiva zijn verplichtingen jegens een derde om op een bepaalde manier te handelen of presteren. De Verplichting is in het begrotingsjaar opgebouwd en komt in een volgend begrotingsjaar tot betaling. Hieronder vallen ook van overheidswege ontvangen maar nog niet bestede voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel, die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren.

5 Niet uit de balans blijvende verplichtingen

Aan de passiefzijde van de balans worden buiten de balanstelling opgenomen het bedrag waartoe aan natuurlijke en rechtspersonen een borgstelling of garantstelling is verstrekt (Artikel 50 BBV).

5.1 Borgstelling

Bij een borgstelling wordt altijd waarborg voor een bepaald bedrag verleend. Voor zover leningen door de gemeente gewaarborgd zijn, is buiten telling het totaalbedrag van de geborgde schuldrestanten per einde boekjaar opgenomen. Overigens is in de toelichting op de balans nadere informatie opgenomen.

5.2 Garantstelling

Bij een garantstelling kan in principe ook een garantstelling worden gedaan zonder een maximumbedrag.

5.3 Overige niet uit de balans blijvende verplichtingen

Hier wordt melding gemaakt van de financiële verplichtingen waarbij de gemeente Hengelo voor een aantal toekomstige jaren is verbonden, voor zover dit niet blijkt uit de balans.

6 Overige gegevens

Alle ten tijde van het opmaken van de jaarrekening beschikbare informatie omtrent de feitelijke situatie per balansdatum is bij het opmaken van de jaarrekening in aanmerking genomen en verwerkt. Er hebben zich na het opmaken van de jaarrekening geen gebeurtenissen van betekenis voorgedaan die nadere informatie geven over de feitelijke situatie op balansdatum.

7.2 Toelichting op de balans

(Bedragen x €.1000)

1 Vaste Activa

1.1 Immateriële vaste activa

Het verloop van de immateriële vaste activa is als volgt:

Omschrijving Immateriële vaste activa	Boek- waarde 31-12-2015	Wijziging BBV †1	Herclassificatie lening St. Schouwborg ‡2	Boek- waarde 1-1-2016	Investe- ringen 2016	Verminderen Desinves- teringen	Bijdragen derden	Afwaar- dering 2016	Inhaal- afschr. St. Schouw- borg	afschr. in 2016	Boekwaarde eind 2016
Immateriële vaste activa	552	2.442	13.018	16.012	0	0	0	0	-5.067	-460	10.485
Kosten verbonden aan het sluiten van geldleningen en het saldo van agio en disagio	523			523	0	0	0	0		-25	498
Kosten onderzoek en ontwikkeling voor een bepaald actief	30			30	0	0	0	0		-15	15
Bijdrage aan activa in eigendom van derden	0	2.442	13.018	15.460	0	0	0	0	-5.067	-420	9.973
Totaal	552	2.442	13.018	16.012	0	0	0	0	-5.067	-460	10.485

†1 Wijziging betreft wettelijke wijziging n.a.v. invoering BBV 2016/2017

‡2 Wijziging betreft herclassificatie lening aan St. Schouwborg n.a.v. Jaarrekeningcontrole 2016

Het saldo **bijdragen aan activa in eigendom van derden** bestaat uit de bijdrage aan de Stichting Schouwborg, de bijdrage in de aankoop van de voormalige Wilhelminaschool en de bijdrage voor de kunstijsbaan in Enschede. In 2016 is hierop € 0,4 miljoen afgeschreven. Tot en met 2015 werden deze posten gepresenteerd onder de Overige financiële vaste activa maar door de wijzigingen in het Bbv in 2016 worden de bijdragen in activa in eigendom van derden vanaf 2016 onder de Immateriële vaste activa gepresenteerd. De verstrekte lening aan de Stichting Schouwborg is in 2016 geherclassificeerd naar Bijdragen aan activa in eigendom van derden aangezien de Schouwborg geen rente of aflossing betaalt voor de tussen 1999 en 2002 verstrekte lening. De afschrijvingen tot en met 2015 zijn door de gemeente via een bestemmingsreserve gereserveerd en via inhaalafschrijving verwerkt in 2016. Ter dekking van deze afschrijvingslasten is de bestemmingsreserve vrijgevallen. Een en ander in overeenstemming met het raadsbesluit bij de Nota Reserves en Voorzieningen 2005.

1.2 Materiële vaste activa

Het verloop van de materiële vaste activa is in onderstaand overzicht weergegeven.

Omschrijving Materiële vaste activa (M.V.A.)	Boekwaarde 1-1-2016	Stelselwijz.* NIEGG BBV 2016	Investe- ringen 2016	Verminderen 2016			afschr. in 2016	Boekwaarde 31-12-2016
				Desinves- teringen	Bijdragen derden	Afwaar- dering		
M.V.A. met economisch nut:	114.239	16.227	12.240	-830	-1.092	-2.388	-5.827	133.028
Gronden en terreinen	19.853	16.227	1.501	-795	0	-229	0	37.015
Woonruimten	0		0	0	0	0	0	0
Bedrijfsgebouwen	77.139		7.159	0	-1.092	-1.225	-2.853	79.128
Grond, weg en waterbouwkundige werken	593		0	0	0	0	-45	548
Vervoermiddelen	1.592		170	0	0	0	-332	1.429
Machines, apparaten en installaties	8.891		1.898	0	0	-599	-2.025	8.165
Ov. materiële vaste activa	6.171		1.514	-35	0	-335	-572	6.744
M.V.A. met econ. nut door heffingen:	33.892		1.297	-100	0	0	-633	34.456
Gronden en terreinen	147		0	0	0	0	0	147
Woonruimten	0		0	0	0	0	0	0
Bedrijfsgebouwen	529		0	0	0	0	-14	515
Grond, weg en water- bouwkundige werken	31.548		1.288	-100	0	0	-434	32.302
Vervoermiddelen	39		0	0	0	0	0	30
Machines, apparaten en installaties	1.415		0	0	0	0	-119	1.295
Ov. materiële vaste activa	213		9	0	0	0	-56	166
M.V.A. met econ. nut in erfpacht:	27.224		414	-4.266	0	0	0	23.372
M.V.A. met maatschappelijk nut:	17.138		12.438	0	-9.427	0	-542	19.606
Gronden en terreinen	0		0	0	0	0	0	0
Woonruimten	0		0	0	0	0	0	0
Bedrijfsgebouwen	0		0	0	0	0	0	0
Grond, weg en water- bouwkundige werken	14.742		11.949	0	-9.257	0	-456	16.977
Vervoermiddelen	0		0	0	0	0	0	0
Machines, apparaten en installaties	2.396		467	0	-170	0	-86	2.607
Ov. materiële vaste activa	0		22	0	0	0	0	22
Totaal	192.493	16.227	26.390	-5.196	-10.519	-2.388	-7.002	210.462

* Stelselwijziging betreft wettelijke wijziging n.a.v. invoering BBV 2016/2017

M.i.v. 2016 mag volgens de notitie Grondexploitaties van het BBV de voorraad Niet in Exploitatie genomen gronden (NIEGG) niet meer worden gepresenteerd onder de voorraden maar moet deze worden gepresenteerd onder de Materieel vaste activa.

Reden hiervoor is om meer helderheid te creëren; het is óf een actieve grondexploitatie en dus Bouwgronden in exploitatie (BIE) , óf niet actief en dan wordt het geplaatst onder de Materiële vaste activa. Voor een nadere toelichting van de voormalige NIEGG wordt verwezen naar bijlage 8.3.2 onder Materiële vaste activa. De gemeente Hengelo maakt gebruik van de overgangsbepaling van het BBV die de mogelijkheid biedt om de marktwaardetoets van de NIEGG's tot en met 31 december 2019 uit te voeren. De komende jaren zal bekeken worden of er nog verder gebruik moet worden gemaakt van deze overgangsregeling.

Desinvesteringen : betreft € 0,8 miljoen verkoop gronden.

Bijdragen derden: de bijdragen van derden betreffen voornamelijk onder

- Economisch nut: € 1,1 miljoen, met name
 - € 0,7 miljoen Project Fietsenflat Stationsplein
 - € 0,4 miljoen Project Bouw/sloop WTC MTS
- Maatschappelijk nut: € 9,0 miljoen, met name
 - € 2,0 miljoen Project HOV Enschedesestraat uitvoering
 - € 1,9 miljoen Project Uitvoering 2^e fase Sports Centre
 - € 1,1 miljoen Project Herinrichting Deurningerstraat
 - € 1,0 miljoen Project Weusthagpark Programma
 - € 1,0 miljoen subsidies derden diverse projecten

Afwaardering betreft o.a. € 0,8 miljoen vastgoed voor de verkoop van gronden en € 1,0 miljoen Twentebad. Dit betreft de afwaardering van de ketel, technische installatie, zwembadafdekking en de afwaardering van een mobiele kleedkamer.

Afschrijvingen: Dit betreft de reguliere afschrijving (± € 7,1 miljoen).

De 10 belangrijkste investeringen in materiële vaste activa in het boekjaar betreffen:

Benaming investering	Beschikbaar krediet	Totaal gerealiseerd t/m 31-12-2016	Waarvan uitgegeven in verslagjaar 2016
Nieuwbouw VMBO	13.962.103	6.991.547	4.855.652
HOV Enschede-Hengelo Kruising	3.740.563	2.648.273	2.549.075
Renovatie Twentebad fase 1 2016	1.799.497	1.232.445	1.232.445
HOV Enschedesestraat uitvoering	5.686.500	1.013.807	1.013.807
Bijdrage aan uitvoering herinrichting Deurningerstraat	1.797.631	800.000	800.000
HOV Enschedesestraat binnenstad	988.465	934.902	734.438
Sloop/Bouw WTC MTS	915.000	732.553	692.270
Software applicaties 2016	646.434	649.433	649.433
Bataafse Kamp uitbreiding `t Genseler	396.000	396.000	396.000
Hardware basis 2016	342.830	342.830	342.830

Voor een toelichting op de belangrijkste afwijkingen bij investeringen, wordt doorverwezen naar Paragraaf 6.8 Investerings.

Erfpachten 2016

De investeringen in erfpachtgronden in 2016 bestaat uit:	
Uitgegeven in particuliere erfpacht	414.375
De bijdragen derden in erfpachtgronden in 2016 bestaat uit:	
Verkoop Bauhaus	4.265.847
Het belangrijkste erfpachtcontract in 2016:	
Eaton	500.000

1.3 Financiële vaste activa

Financiële vaste activa worden onderscheiden in kapitaalverstrekkingen, uitgegeven leningen en overige financiële vaste activa.

De kapitaalverstrekkingen zijn als volgt te onderscheiden:

Omschrijving kapitaalverstrekking	Boekwaarde					Voorziening			Balanswaarde	
	Boek- waarde 1-1-2016	Inves- tering 2016	Des- inves- tering 2016	Afschrij- vingen/ aflossingen 2016	Boek- waarde 31-12-16	Voor- ziening 1-1-2016	mutatie Voor- ziening	Voor- ziening 31-12-16	Balans- waarde 1-1-2016	Balans- waarde 31-12-16
- Deelnemingen	2.248	0	0	1.356	892	249	0	249	2.000	644
- Gemeenschappelijke regelingen	129	0	0	0	129	0	0	0	129	129
- Overige verbonden partijen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal	2.377	0	0	1.356	1.021	249	0	249	2.129	772

De gemeentelijke **deelnemingen** bestaan met name uit:

- 1 aandelen in de Bank Nederlandse Gemeenten (€ 436.000)
- 2 Twente Milieu N.V. (€ 154.000)
- 3 de aandelen Enexis verkoop vennootschap (€ 248.619)

Voor de aandelen Enexis is in het verleden een voorziening getroffen (100%) voor de afwikkeling van verplichtingen.

De voorziening voor NV Wonen boven winkels is in 2016 opgeheven.

De kapitaalverstrekking aan de **gemeenschappelijke regeling** betreffen de inleggelden in de Stadsbank Oost Nederland.

Het verloop van de verstreckte geldleningen gedurende het jaar wordt in onderstaand overzicht weergegeven:

Omschrijving verstrekte geldleningen	Boekwaarde						Voorziening			Balanswaarde		
	Boek- waarde 31-12-2015	Wijziging lening St. Schouw- burg *	Boek- waarde 1-1-2016	Inves- tering 2016	Des- investering 2016	Afschrij- vingen/ aflossingen 2016	Boek- waarde 31-12-16	Voor- ziening 1-1-2016	mutatie Voor- ziening	Voor- ziening 31-12-16	Balans- waarde 1-1-2016	Balans- waarde 31-12-16
- Woningbouwcorporaties	402.813		402.813	0	0	11.806	391.007	0	0	0	402.813	391.007
- Deelnemingen	195		195	0	0	4	191	0	0	0	195	191
- Overige verbonden partijen	0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
- Overige langlopende lening	62.194	-13.018	49.176	0	0	3.892	45.284	3.337	-575	2.762	58.856	42.521
Totaal	465.200	-13.018	452.184	0	0	15.702	436.481	3.337	-575	2.762	461.864	433.719

*wijziging betreft reclassificatie lening aan St. Schouwborg n.v. Jaarrekeningcontrole 2016

Het bedrag aan uitgezette leningen aan de Hengelose woningcorporatie Welbions bedraagt ultimo 2016 € 391 miljoen. De leningen zijn voor 100% bestemd voor investeringen in de sociale huisvesting en zijn als zodanig "staatssteunproof".

Leningen aan woningbouwcorporaties werden verstrekt tegen de leningsvoorwaarden waartegen de gemeente de lening afsluit, vermeerderd met een opslag van 0,065%.

De leningen worden gedekt door een recht van eerste hypotheek, gevestigd ten gunste van de gemeente. De overwaarde van deze hypotheek is in overeenstemming gebracht met de WSW-norm (200% van de WOZ-waarde van de woningen).

Voor de lening aan 't Heim is een voorziening getroffen. In 2016 heeft er een onttrekking plaatsgevonden aan de voorziening voor de kwijtschelding van de lening aan 't Heim.

Tevens bedraagt de voorziening in algemene zin, ter dekking van de terugbetalingsrisico's voor alle overige leningen ultimo 2016 € 2,7 miljoen.

De verstrekte lening aan de Stichting Schouwborg is in 2016 geherclassificeerd van Overige langlopende leningen naar Bijdragen aan activa in eigendom van derden aangezien de Schouwborg geen rente of aflossing betaalt voor de tussen 1999 en 2002 verstrekte lening en er ligt geen terugbetalingsverplichting op de lening.

De overige financiële vaste activa zijn als volgt te specificeren:

Omschrijving overige financiële vaste activa	Boekwaarde					Boekwaarde 31-12-16	Voorziening			Balanswaarde	
	Boekwaarde 1-1-16	Wijziging BBV	Investering 2016	Desinvestering 2016	Afschrijvingen/aflossingen 2016		Voorziening 1-1-16	mutatie Voorziening	Voorziening 31-12-16	Balanswaarde 1-1-16	Balanswaarde 31-12-16
Overige uitzettingen met een rentetypische looptijd van 1 jr of langer	2.349		72	0	0	2.421	0	0	0	2.349	2.421
Bijdrage aan activa in eigendom van derden	2.442	-2.442	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal	4.791	-2.442	72	0	0	2.421	0	0	0	2.349	2.421

* Wijziging betreft wettelijke wijziging n.a.v. invoering BBV 2016/2017

Het saldo **uitzettingen** \geq **1 jaar** bestaat uit een bijdrage aan de Stichting Stimuleringsfonds Volkshuisvesting Nederlandse gemeenten (SVN) voor het verstrekken van startersleningen.

Bijdragen aan activa in eigendom van derden wordt door een wijziging in het BBV vanaf 2016 opgenomen onder de Immateriële vast activa.

2 Vlottende activa

2.1 Voorraden

Algemeen

De waardering van de gronden in exploitatie per 31 december 2016 is gebaseerd op de geactualiseerde grondexploitaties per 1 januari 2017 en de uitkomsten van de door de gemeente uitgevoerde risicoanalyses ter zake. Dit betreft de beste inschatting op dit moment die omgeven is door de nodige risico's, aannames en veronderstellingen die periodiek (jaarlijks) zullen worden herzien. Deze periodieke herziening kan leiden tot een aangepaste waardering van de gronden in exploitatie en de hiermee samenhangende voorziening voor negatieve grondexploitaties.

De belangrijkste risico's zijn gelegen in de rente, de uitgifte prijzen en de ladder van duurzaamheid. In regionaal verband worden in het kader van de ladder afspraken over de hoeveelheid te realiseren bedrijventerrein en woningbouw. In beide gevallen is de verwachte vraag volledig ingevuld met het huidige aanbod. Er is daarmee geen ruimte voor nieuwe initiatieven.

Voor een gedetailleerde toelichting van de gehanteerde uitgangspunten alsmede risico's en onzekerheden van grondexploitaties verwijzen wij naar de paragraaf grondbeleid.

Voor een nadere toelichting van grondexploitaties wordt verwezen naar bijlage 8.2.2 e.v. en de paragraaf grondbeleid.

De in de balans opgenomen voorraden worden uitgesplitst naar de volgende categorieën:

Omschrijving voorraad	Boekwaarde 31-12-2015	Voorziening grondexpl. 31-12-2015	Balanswaarde 31-12-2015	Stelselwijz.* NIEGG BBV 2016 Boekwaarde	Stelselwijz.* NIEGG BBV 2016 Voorziening	Balanswaarde 01-01-2016	Boekwaarde 31-12-2016	Voorziening grond expl.	Balanswaarde 31-12-2016
Grond- en hulpstoffen, gespecificeerd naar:									
- niet in exploitatie genomen bouwgronden	13.855	3.855	10.000	-13.855	-3.855	0	0	0	0
- overige grond- en hulpstoffen	22.240	12.397	9.843	-22.240	-12.397	0	0	0	0
- Onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie	127.953	54.861	73.092	3.616		76.708	135.923	36.589	99.334
- Gereed product en handelsgoederen	66	0	66	0		66	47 0		47
Totaal	164.114	71.113	93.001	-32.479	-16.252	76.774	135.970	36.589	99.381

* Stelselwijziging betreft wettelijke wijziging n.a.v. invoering BBV 2016/2017

De Niet in exploitatie genomen bouwgronden en overige grond en hulpstoffen worden door een gewijzigd BBV vanaf 2016 gepresenteerd onder de Materiële vaste activa. Exploitatie Verspreide gronden Hart van Zuid is in 2016 opgenomen onder Bouwgrondexploitatie in exploitatie (BIE).

Gereed product en handelsgoederen

Dit betreft de magazijnvoorraad van de Asveldweg, afdeling communicatie en secretarie B&W.

Onderhanden werk inclusief bouwgrond in exploitatie

Omschrijving onderhanden werk	31-12-2016	31-12-2015
Bedrijven terreinen	41.446	15.937
Gronden in exploitatie	57.888	57.155
Gronden in saneringsgebieden	0	0
Totaal	99.334	73.092
Nog te maken kosten	144.650	
Nog te verwachten opbrengsten	221.728	
Verwacht exploitatieresultaat	-22.256	

Het eindresultaat van de in exploitatie genomen gronden bedraagt -€ 22,3 miljoen op eindwaarde. Dit wil zeggen dat de verliesgevende exploitaties € 22,3 miljoen meer middelen uit de Reserve Grondbedrijf vragen dan de winstgevende exploitaties aan de reserve toevoegen.

Uit winstgevende exploitaties vloeit € 19,5 miljoen naar de Reserve en de verliesgevende complexen vragen € 42,2 miljoen. Deze bedragen zijn de totale eindwaarden van de complexen.

Voor de te verwachten verliezen zijn voorzieningen gevormd. In totaal is € 60,2 miljoen aan voorzieningen getroffen. Hiervan is € 23,6 miljoen bestemd voor verliezen in grondexploitaties buiten de gemeentelijke administratie. Deze voorzieningen worden afzonderlijk op de balans gepresenteerd aan de passivazijde. Voor de € 40,5 miljoen aan verliezen voor exploitaties in de gemeentelijke administratie is € 36,6 miljoen aan voorzieningen getroffen. Dit wil zeggen dat nu € 36,6 miljoen beschikbaar is om € 40,5 miljoen aan verliezen in de toekomst te kunnen betalen. Het verschil wordt in de loop van de tijd overbrugd door rentebijbeschrijvingen.

Onderstaand overzicht laat de vermeerderingen en verminderingen alsook de verwachte uitgaven en inkomsten zien.

Complex en omschrijving	Mutatie boekwaarde			Boekwaarde herzieningen per 1-1-2017	Boekwaarde balans	te realiseren kosten	te realiseren opbrengsten	Totaal tijdsinvloeden	Eindsaldi en resultaatbepaling
	Boekwaarde per 1-1-2016	Vermeerderingen	Verminderingen						
104 Lange Wemen	-965.020	381.661	2.800	-586.158	-586.158	1.486.323	479.037	25.114	446.242
06 't Rot	6.440.667	1.330.558	359.325	7.411.900	7.411.900	1.905.510	6.891.565	987.793	3.413.637
07 VMBO	954.810	26.472	1.389.620	-408.338	-408.338	561.905	235.123	-4.915	-86.471
21 Exploitatie-overeenkomsten	-119.435	144.058	24.623	0	0	0	0	0	0
101 Broek Noord	13.030.277	598.528	3.472.417	10.156.388	10.156.388	1.922.879	10.326.637	484.746	2.237.377
102 Broek Oost	3.555.761	108.659	542	3.663.788	3.663.788	3.299.287	7.274.814	778.345	466.606
27 M Kwadraat	-68.892	-1.708	-70.600	0	0	2.797.639	1.747.600	78.131	1.128.170
36 Kristenbos	355.572	11.252	366.824	0	0	0	0	0	0
44 Veldwijk Noord	-4.423.778	1.293.456	370.049	-3.500.371	-3.500.371	9.694.794	6.616.445	19.962	-402.060
52 Dalmeden	41.066.936	2.509.593	2.295.393	41.281.137	41.281.137	11.948.302	68.063.542	-2.107.497	-16.941.600
54 Medaillon	-120.821	430.204	488.927	-179.545	-179.545	1.192.300	2.318.267	-95.608	-1.401.120
69 Brouwerijterrein	267.109	7.772	274.881	0	0	0	0	0	0
70 Hart van Zuid gemeentelijk	-119.720	467.759	348.039	0	0	0	0	0	0
701 Lansinkveld Noord	15.311.830	4.135.420	9.265.209	10.182.041	10.182.041	2.088.232	7.310.639	802.280	5.761.914
702 Langeler Erve	2.986.650	3.338.647	2.506.181	3.819.116	3.819.116	389.758	2.064.836	429.310	2.573.349
703 Hoofdinfrastructuur	-7.170.191	3.755.400	-3.640.476	225.685	225.685	3.376.824	0	417.034	4.019.543
704 Deelplan 10	5.658.511	1.691.941	3.312.697	4.037.755	4.037.755	2.407.508	2.241.800	622.892	4.826.354
711 Fase 2a Industrieplein eo	3.583.232	2.461.368	85.986	5.958.615	5.958.615	4.929.735	9.932.675	1.110.214	2.065.888
712 Verenigingsgebouw	393.401	256.955	587.536	62.820	62.820	1.182.000	2.047.500	-128.565	-931.245
713 Noordelijke laan HvZ	-2.843.616	3.619.248	3.089.704	-2.314.072	-2.314.072	7.250.355	5.279.792	-74.454	-417.962
714 Woonstad Noord	1.771.021	377.380	-267.456	2.415.857	2.415.857	3.340.629	6.740.599	-90.582	-1.074.695
715 Zuidelijk Laan HvZ	624.676	1.257.316	1.757.582	124.409	124.409	15.506.890	11.745.044	1.139.523	5.025.778
790 Verspreide gronden Hart van Zuid	3.564.845	217.839	1.901.572	1.881.112	1.881.112	0	17.605	-360.380	1.503.127
Voorraden - Woningbouw in exploitatie	83.733.827	28.419.687	27.921.375	84.232.139	84.232.139	75.280.868	151.333.519	4.033.343	12.212.831
790 Verspreide gronden Hart van Zuid					51.405				
Voorraden - Nog te betalen "onderhanden werk"					51.405				
Woningbouw in exploitatie	83.733.827	28.419.687	27.921.375	84.232.139	84.283.544	75.280.868	151.333.519	4.033.343	12.212.831
16 Gezondheidspark	15.927.975	761.083	278.099	16.410.959	16.410.959	543.764	13.935.670	869.978	3.889.032
92 Veldkamptunnel	6.527	36.871	43.399	0	0	0	0	0	0
35 Oosterveld	16.655.847	548.145	0	17.203.992	17.203.992	768.356	17.287.967	703.578	1.387.958
84 Zuidelijke Havenweg	-1.537	9.459	0	7.922	7.922	8.670	400.000	-3.735	-387.144
96 Westermaat Campus	17.292.393	578.719	150.001	17.721.112	17.721.112	596.697	13.838.743	1.311.443	5.790.508
103 Watertorenpark	-2.973.471	1.930.233	0	-1.043.238	-1.043.238	1.090.168	183.848	-112.841	-249.759
716 Kanaalzone	866.057	515.448	42.819	1.338.686	1.338.686	1.472.307	3.306.304	-17.466	-512.776
Voorraden - Bedrijvencomplexen in exploitatie	47.773.792	4.379.958	514.318	51.639.433	51.639.433	4.479.961	48.952.532	2.750.956	9.917.819
Bedrijvencomplexen in exploitatie	47.773.792	4.379.958	514.318	51.639.433	51.639.433	4.479.961	48.952.532	2.750.956	9.917.819

Voor verdere toelichting op de grondexploitatie wordt verwezen naar paragraaf grondexploitatie alsmede bijlage 8.3.2.

2.2 Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan 1 jaar

Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan 1 jaar

De in de balans opgenomen uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar kunnen als volgt gespecificeerd worden:

Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan 1 jaar				
Omschrijving	Boekwaarde 31-12-2016	Voorziening oninbaarheid	Balanswaarde 31-12-2016	Balanswaarde 31-12-2015
- Vorderingen op openbare lichamen	12.442	0	12.442	9.909
- Verstrekte kasgeldleningen	0	0	0	0
- Rekening-courant verhouding met het rijk	4.197		4.197	2.931
- Rekening-courant verhouding met niet-financiële instellingen	3.310	0	3.310	9.847
- Overige vorderingen	15.379	5.817	9.563	9.210
- Overige uitzettingen	81	0	81	81
Totaal	35.410	5.817	29.593	31.979

Ten opzicht van vorig jaar zijn de uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan 1 jaar afgenomen met 2,39 miljoen.

De toename ad € 2,5 miljoen bij de **vorderingen op openbare lichamen** bestaat voornamelijk uit:

- toename van € 1,4 miljoen aangifte omzetbelasting

De afname ad € 5,2 miljoen van de **rekening-courant verhouding** bestaat uit:

- afname van € 0,2 met de rekeningcourant verhouding met het Gemeentelijk Belastingkantoor Twente
- afname van € 5 met de rekeningcourant verhouding met het Ministerie van Financiën in het kader van het ingevoerde schatkist bankieren per 1 januari 2014. Het drempelbedrag begroting 2016 was 1,5 miljoen (75% van het begrotingstotaal 2016)

De toename ad € 0,3 miljoen bij de **overige vorderingen (= debiteuren)** bestaat uit de volgende voornaamste mutaties

- Debiteuren Algemeen - 1,5 miljoen
- Debiteuren WWB (Wet Werk & Bijstand) + 0,2 miljoen
- Debiteuren WMO + 2,0 miljoen
- Voorziening debiteuren + 0,4 miljoen

Per 1 januari 2014 is het verplicht schatkistbankieren van lagere overheden bij het rijk ingevoerd. Tegoeden boven een drempelbedrag, voor de gemeente Hengelo is dat 0,75% van het begrotingstotaal oftewel 1,5 miljoen, worden dagelijks 'afgeroomd', op een aparte rekening bij huisbank BNG gestort en bij het rijk belegd. Onderstaand overzicht laat zien hoe het drempelbedrag tot stand komt, en geeft aan hoeveel middelen buiten de schatkist van het Rijk worden aangehouden.

Berekening benutting drempelbedrag schatkistbankieren (bedragen x € 1000)					
		Verslagjaar		2016	
(1)	Drempelbedrag	1995			
		Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
(2)	Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen	866	1.374	1.293	1.291
(3a) = (1) > (2)	Ruimte onder het drempelbedrag	1.129	621	702	704
(3b) = (2) > (1)	Overschrijding van het drempelbedrag	-	-	-	-
(1) Berekening drempelbedrag					
		Verslagjaar			
(4a)	Begrotingstotaal verslagjaar	265.988			
(4b)	Het deel van het begrotingstotaal dat kleiner of gelijk is aan € 500 miljoen	265.988			
(4c)	Het deel van het begrotingstotaal dat de € 500 miljoen te boven gaat	-			
(1) = (4b)*0,0075 + (4c)*0,002 met een minimum van €250.000	Drempelbedrag	1995			
(2) Berekening kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen					
		Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
(5a)	Som van de per dag buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen (negatieve bedragen tellen als nihil)	78.790	125.035	118.993	118.800
(5b)	Dagen in het kwartaal	91	91	92	92
(2) - (5a) / (5b)	Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen	866	1.374	1.293	1.291

2.3 Liquide middelen en overlopende activa

Liquide middelen

Het saldo van de liquide middelen bestaat uit de volgende componenten:

Omschrijving liquide middelen	31-12-2016	31-12-2015
Kassaldi	96	96
Banksaldi	1.774	1.694
Totaal	1.870	1.790

Hieruit blijkt dat de kas- en banksaldi op balansdatum zijn toegenomen met € 0,08 miljoen.

Overlopende activa

Van de overlopende activa kan de volgende opstelling worden weergegeven:

Omschrijving overlopende activa	Boekwaarde 31-12-2016	Voorziening	Balanswaarde 31-12-2016	Balanswaarde 31-12-2015
- Nog te ontvangen bijdragen van Europese overheidslichamen	3.277		3.277	138
- Nog te ontvangen bijdragen van het Rijk	0		0	
- Nog te ontvangen bijdragen overige Nederlandse overheidslichamen	1.573		1.573	204
- Nog te ontvangen bedragen overige	12.960	0	12.941	13.669
- Vooruitbetaalde bedragen	1.876		1.876	1.157
Totaal	19.687	0	19.667	15.168

Ten opzichte van het vorig verslagjaar zijn de overlopende activa toegenomen met € 4,5 miljoen.

De **balanswaarde** van € 19,1 miljoen bestaat voornamelijk uit ;

* **nog te ontvangen bedragen** (€ 12,9 miljoen) bestaande uit;

- € 7,6 miljoen nog te ontvangen rente van uitstaande geldleningen
- € 3,3 miljoen nog te ontvangen gelden debiteuren BBZ.
- € 2,0 miljoen diverse nog te ontvangen gelden, bestaande voornamelijk uit;
 - € 0,3 miljoen Belastingdienst doorschuifregeling BTW-Compensatiefonds
 - € 0,6 miljoen dividend belasting
 - € 0,5 miljoen t.b.v. afvalverwerking(o.a. afvalfonds VNG en Nedvang)
 - € 0,2 miljoen leges omgevingsvergunning
 - € 0,1 miljoen bijdrage Educatie en Communicatie 2015
 - € 0,5 miljoen exploitatie Kristenbos en Brouwerij

* **vooritbetaalde bedragen** (€ 1,9 miljoen)

- € 1,9 miljoen diverse vooruitbetaalde bedragen, vaak betrekking hebbende op 2017 maar betaald in 2016 (of eerder), zoals;
 - € 0,3 miljoen huur stadskantoor Hazenweg (jaarlijks)
 - € 0,6 miljoen Stichting Schouwborg subsidie
 - € 0,3 miljoen diverse overige facturen
 - € 0,2 miljoen diversen onderwijs
 - € 0,2 miljoen expertisecentrum Jonge Kind
 - € 0,3 miljoen diverse subsidies

*** Nog te ontvangen overheidssubsidies;**

In mutatie van de nog te ontvangen overheidssubsidies (voor zover deze subsidie een looptijd kent over meerdere kalenderjaren) betreffen voornamelijk;

Omschrijving NTO overheidssubsidies	Boekwaarde per 31-12-2015	Toegevoegd in 2016	Vrijgevallen in 2016	Boekwaarde per 31-12-2016
Nog te ontvangen bedragen Europese overheidslichamen	136	3.154	13	3.277
BOWEN	123	577		700
Eaton Hgl hout ketel	11		11	0
Eaton Hgl zonnepanelen	2		2	0
Greendeal		2.577		2.577
Nog te ontvangen bedragen Rijk	0	0	0	0
Nog te ontvangen bedragen overige Nederlandse overheidslichamen	68	1.564	58	1.573
Prj. Cultureel erfgoed Begraafplaatsen en Afrikaanderbuurt	10			10
Kwaliteit stedelijke leefomgeving prj Transformatie van de Wilderinkschool	23		23	0
Jeugdzorgbeleid in relatie tot passend onderwijs	16		16	0
Breedte Sport 2013-2014	20		20	0
NTO Prov. 519 BDU DU & Infra 2016				
Rec. Deurningerstraat		242		242
NTO Prov. 550 Duurzaam Veilig 2016		165		165
NTO gem E de 503 High Tech Systems		277		277
NTO gem E` de 517 HOV Enschedesestraat		880		880
Totaal	204	4.717	71	4.850

3 Vaste passiva

3.1 Eigen Vermogen

Het verloop van de reserves wordt in onderstaand overzicht weergegeven:

Omschrijving	Boek-waarde 31-12-2015	Resultaat 2015	Raads- besluit jaarstukken 2015	Boek- waarde 01-01-16	Toevoegingen		Onttrekkingen			Boek- waarde 31-12-16
					Bestem- ming resultaat vorig boekjaar	Via resultaat- bestemming bij het overzicht van baten en lasten	Bestem- ming resultaat vorig boekjaar	Via resultaat- bestemming bij het overzicht van baten en lasten	ivm met afschrijv- ingen op activa	
Algemene reserves:										
Algemene reserve	12.561			10.606	0	6.771	2.442	220	0	14.716
Reserve grondexploitatie				1.954	0	7.525	0	6.422	0	3.058
Overige bestemmingsreserves	32.230			32.230	0	9.070	0	20.774	0	20.526
			870							
Bestemd resultaat 2015	0	-3.312	-3.312	-2.442						
Totaal	44.791	-3.312	-2.442	42.349	0	23.366	2.442	27.415	0	38.300

Uit bovenstaande tabel blijkt dat het eigen vermogen van de gemeente Hengelo met 4,05 miljoen dit verslagjaar is afgenomen.

Hierin is nog niet verdisconteerd het nog te bestemmen resultaat van dit onderhavige verslagjaar.

De toename is voornamelijk ontstaan door :
een toename van

algemene reserve + 4,1 miljoen
Reserve Grex + 1,0 miljoen

Een afname van

Bestemmingsreserve ARI - 3,7 miljoen
Reserve lening Schouwborg - 5,3 miljoen

Toelichting op het gepresenteerde resultaat van 2015: Het resultaat van 2015 betrof € 3.312.000 nadelig waarbij een reserve voor het Sociaal Domein was voorgesteld ad € 925.000,00 en waarbij € 55.000 zou worden bestemd voor de dekking van de storm- schade 2015.

Het amendement "zorggeld blijft beschikbaar voor zorg" heeft echter het voorstel voor de in te stellen reserve Sociaal Domein doen vervallen en besloten om het gehele batig saldo op het Sociaal Domein € 4.509.000 in de algemene reserve te oormerken als "Algemene reserve zorg" en daarnaast € 2,4 miljoen te onttrekken aan de algemene reserve ter dekking van het nadelig saldo 2015.

In **hoofdstuk 8.1** is de aard en reden van elke reserve en de toevoegingen en onttrekkingen daaraan toegelicht.

3.2 Voorzieningen

Het verloop van de voorzieningen wordt in onderstaand overzicht weergegeven:

Omschrijving	Saldo 31-12-2015	Herclassificatie voorzieningen BXL en De Veldkamp	Saldo 01-01-2016	Toevoe- gingen	vrijval	Aanwen- dingen	Saldo 31-12-2016
Verplichtingen, verliezen en risico's	7.643	23.610	31.252	1.440	0	901	31.792
Egalisatie onderhoud	3.313		3.313	528	0	1.009	2.831
Voorzieningen voor middelen van derden waarvan de bestemming gebonden is	13.743		13.743	1.875	0	3.093	12.526
Totaal	24.698	23.610	48.308	3.844	0	5.003	47.149

Uit bovenstaande opstelling blijkt dat de voorzieningen van de gemeente met € 22,45 miljoen dit verslagjaar zijn toegenomen. Dit wordt grotendeels veroorzaakt door de getroffen voorzieningen voor het XL Businesspark en Industrierrein De Veldkamp welke tot 2016 werden gepresenteerd onder de Voorraden. Omdat het hier grondexploitaties derden betreft worden deze voorzieningen geherclassificeerd onder de voorzieningen.

In **hoofdstuk 8.1** is de aard en reden van elke voorziening toegelicht, alsmede de in de loop van het jaar daarin doorgevoerde mutaties.

3.3 Vaste schulden met een rentetypische looptijd van 1 jaar of langer

De onderverdeling van de in de balans opgenomen langlopende schulden is als volgt:

Omschrijving	Boekwaarde per 01-01-2016	Vermeerderingen in 2016	Aflossingen in 2016	Boekwaarde per 31-12-2016	Rente last 2016
Onderhandse leningen van:					
- binnenlandse..					
..pensioenfondsen en verz. instellingen	10.000	0	0	10.000	378
..banken en ov. financiële instellingen	636.583	20.000	21.361	635.222	24.162
..bedrijven	0	0	0	0	0
..overige binnenlandse sectoren	6.543	0	6.543	0	0
- buitenlandse instellingen	15.000	0	0	15.000	661
Door derden belegde gelden	0	0	0	0	
Waarborgsommen	77	0	17	60	
Totaal	668.203	20.000	27.921	660.282	25.201

Hieruit blijkt dat de langlopende schulden op balansdatum zijn afgenomen met € 7,92 miljoen.

In de paragraaf 6.5 Financiering is een nadere toelichting gegeven inzake het risicobeheer van de financieringsportefeuille van de gemeente Hengelo.

Aflossing BWS

In 2016 zijn nog verplichtingen in het kader van het Besluit Woninggebonden Subsidies uitbetaald. Na analyse van de nog openstaande balanspost is gebleken dat dit de laatste verplichtingen blijken te zijn. Daarmee komt een bedrag van € 4,674 miljoen aan langlopende schulden te vervallen.

4 Vlottende passiva

4.1 De netto vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan 1 jaar

Omschrijving kortlopende schuld	31-12-2016	1-1-2016
Kasgeldleningen	0	15.000
Banksaldi	0	0
Overige Schulden	11.411	6.306
Totaal	11.411	21.306

Hieruit blijkt dat de kortlopende schulden op balansdatum zijn afgenomen met € 9,9 miljoen.

Kasgeldleningen: Afname van € 15 miljoen. Ultimo 2016 waren alle kasgeldleningen afgelost.

Overige schulden: Het crediteurensaldo is toegenomen met € 5,1 miljoen. Daarnaast zijn de rekening courantverhoudingen ROZ met de deelnemende gemeenten per saldo opgenomen onder Overige Schulden ad € 417.917,-- en niet apart gespecificeerd onder Overlopende passiva ad € 905.139 en onder Overige schulden € 1.323.056.

4.2 Overlopende passiva

Omschrijving overlopende passiva	31-12-2016	1-1-2016
- Verplichtingen die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend jaar tot betaling komen m.u.v. jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerd verplichtingen van vergelijkbaar volume	36.884	36.353
- De van Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen met een spec. Bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren	7.265	9.070
- Overige vooruitontvangen bedragen die ten bate van volgende begrotingsjaren komen	955	1.303
Totaal	45.104	46.726

Verplichtingen die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend jaar tot betaling komen m.u.v. jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume

De bedragen kunnen worden gesplitst in:(in miljoenen);

BTW	0,6
diversen personeel zoals loonheffing	2,8
GWS4ALL/WMO/BBZ	6,4
Nog te betalen rente geldleningen	12,0
Nog te betalen GGZ specialistisch	3,5
Nog te betalen jeugdhulp	1,0
Verplaatsen ondergrondse containers	0,2
Kwijtschelding afvalstoffenheffing	0,2
IKB vakantieverplichting juni tm dec 2016	2,0
Overige	6,1

De van Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen met een spec. bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren

Voor een specificatie van de posten vooruit ontvangen overheidssubsidies wordt verwezen naar de hiernavolgende staat. In deze staat worden de mutaties gepresenteerd naar overheidsinstantie.

De onderverdeling van de ontvangen voorschotbedragen voor **overheidssubsidies** is als volgt:

Omschrijving Subsidieregelingen	Boekwaarde per 01-01-2016	Ontvangen in 2016	Terug-betalingen in 2016	Vrijgevallen in 2016	Boekwaarde per 31-12-2016
Vooruitontvangen bedragen Europese Unie	3.200	133		133	3.200
MFA Berflo Es BOWEN (Het mobiliseren van lokale energie-investeringen voor een warmtenet dat gebruik maakt van bio-energie en restwarmte)	3.200	133		133	3.200
Vooruitontvangen bedragen Rijksoverheid	2.636	247		383	2.500
Bio-WKK op pyrolyse-olie loc. Gezondheidspark Tijd. Stim.reg. Woningbouw Dalmeden Jongeren in Twente aan de slag Apparaatskostenvergoeding geluidsbelastingkaart Voorber. Gevelmaatregelen Deurningerstraat GSB-Fysiek Tijd. Stim.reg. Woningbouw Hart van Zuid Stelplaats Aanpak woninginbraak 2014-2015 Onderwijsachterstanden beleid 2011-2014 RMC Vorbereiding stil wegdek Enschedesestraat Westtangent, voorber.kst, san. woningen, stil asfalt Westtangent 2e Fase, aanvullende gevelmaatregelen Uitvoeringskosten Enschedesestraat Vorb. Geluidsanering Deldenerstraat	2 149 54 2.052 100 17 17 96 104 44	10 30 38 3 68 66		2 149 54 27 50 78	2.052 100 47 47 38 83 68 66

Omschrijving Subsidiereregelingen	Boekwaarde per 01-01-2016	Ontvangen in 2016	Terug-betalingen in 2016	Vrijgevallen in 2016	Boekwaarde per 31-12-2016
Vooruitontvangen bedragen Provincie	1.779	3.434		3.766	1.448
Eaton Hgl hout ketel		60		60	
Eaton Hgl zonnepanelen		33		33	
Backbone		1.800		1.800	
Actief betrokken club	32	3		35	
Fietsen en duurzaamheid in de verbindingzone					
Cult. erfgoed Begraafplaatsen en Afrikaanderbuurt					
Plan van aanpak "F35 Hengelo Enschede, ontbrekende scl	227				227
Marskant-Berflobeek, ruimtelijke kwaliteit	125			96	29
Geluidsanering Breemarsweg(Oost), voorb., begeleiding, t	97				97
Cutuureducatie "Cultuur aan de basis"	19	25		27	16
Cutuurellips/Het verhaal van Hengelo tot 1 juli 2014	38			38	
Energieket Hengelo 2.0	45	8		7	46
Energiebesparing bij metaalbedrijven	1				1
Externe veiligheid					
Tijd.stim.stelplaats	5				5
Kerk Bornsestraat	5				5
Kwal.sted.leefomg					
Maatschappelijke ICT diensten Overijssel, prj Langgezond	27	14		41	
Leefbare wijken	79			28	51
Leefkwaliteit bedrijventerreinen					
Zichtwal Oele en de landschappelijke inpassing daarvan	66				66
Oplaadpunten elektrische voertuigen	20				20
Jeugdzorgbeleid in relatie tot passend onderwijs					
pJMP					
Prj de Wij-Landen	40	10		50	
Regeling breedtesport 2013-2014					
Tranformatie van het sociale domein	38				38
Transitie jeugdzorg 1e tranche					
cult. in stad Tuindorp	14				14
Twickeler Grensweg		47		47	
Gemeentelijke voorbeeldwoning		3		3	
Fiets-/wandelroute Vikkerhoek					
Verbindingszone 4e fase	542			542	
Aanpak beheersconcept Weusthag	21				21
Weusthagpark		605		605	
1e fase WTC Twente Business District	338			338	
Wonen gemeente Hengelo 2010-2015					
Stadsentrees Hengelo		50			50
Herstructurering Westermaat Zuidw.		450			450
Inbraakpreventieve maatregelen		44			44
Zoetwatervoorz. Hoge Zandgronden		6			6
Doorontwikkelingen energieloket		50			50
Samen actief		8		3	5
Sport en Jeugdhulp scores samen		17		6	11
Stadswerkplaats 074 en Stadscheque		45			45
Procesbegel.deelproj. Westermaat		14		7	7
Leren Transformeren		21			21
Subsidie Twente Kanaal		122			122

Omschrijving Subsidieregelingen	Boekwaarde per 01-01-2016	Ontvangen in 2016	Terug- betalingen in 2016	Vrijgevallen in 2016	Boekwaarde per 31-12-2016
Vooruitontvangen bedragen Gemeenten	1.375	75		560	55
Pr. 16 Gamechange Karavan	20				20
High Tech Systems Park Twente	560			560	
Prj. 16, Kwaliteitsimpuls Pastoriestraat	20				20
Prj. Oostelijke stadsentree Enschedestraat	775			775	
EXPAT		60		60	
binnenstad HeArtLane		15			15
Vooruitontvangen bedragen Waterschappen					
Beekherstel BerflobEEK					
Vooruitontvangen bedragen Regio	80			18	62
Kwetsbare jongeren					
Ritmobil	80			18	62
Totaal	9.070	3.890		5.695	7.265

5 Niet uit de balans blijvende verplichtingen

5.1 Gewaarborgde geldleningen

Aard instelling	Oorspr. Bedrag van de lening	Perc. Borgstelling	Betalingen gedurende 2016	Restant 31-12-2015	Restant 31-12-2016
Instellingen	54.743	100%	1.195	38.545	37.349
Particulieren	41.000	100%	2.000	10.000	8.000
Totaal	95.743		3.195	48.545	45.349

De gewaarborgde geldleningen voor particulieren betreft de door de gemeente verstrekte gemeentegaranties voor geldleningen voor het verkrijgen en verbeteren van eigen woningen. Sinds 1 januari 1995 worden ze niet meer verstrekt. De afname betreft de reguliere afloop.

5.2 Garanties

Garanties

De Regio Twente had een borgstelling afgegeven voor een tweetal geldleningen van Twence Holding BV. Het betreft de volgende leningen:

BNG 7% stand per 31.12.16: € 0,00
NWB 6,97% stand per 31.12.16: € 12.044.000

Als gevolg van de aandelenoverdracht van de Regio Twente naar de bij de regio aangesloten gemeenten zijn begin 2012 ook de borgstellingen overgegaan naar de gemeenten.

Hengelo bezit 105.681 van de 818.181 bij de regiogemeenten in bezit zijnde aandelen en staat derhalve borg voor € 1.659.000.

De kans dat Hengelo voor deze borgstelling wordt aangesproken grenst aan nihil. Vandaar dat het ook niet noodzakelijk is hiermee rekening te houden bij de bepaling van het benodigde weerstandsvermogen of een voorziening te treffen.

De gemeente Hengelo staat behoudens bovengenoemde garantstelling niet garant voor het nakomen van verplichtingen aan derden, niet anders dan reeds in de begroting van de lopende exploitatie is afgedekt.

5.3 Overige niet uit de balans blijvende verplichtingen

De gemeente Hengelo is voor een aantal toekomstige jaren verbonden aan verschillende, niet uit de balans blijvende, financiële verplichtingen. Hieronder volgt een opsomming van de belangrijkste van deze verplichtingen:

- *Huuroverkomst pand Hazenweg 121 (De Lage Landen Vastgoedfinanciering BV, vanaf 2005 FGH Bank N.V.)*

Oorspronkelijk is een overeenkomst aangegaan waarbij de gemeente het stadskantoor voor 10 jaar leest voor de periode 1 april 2003 tot 1 april 2013. De huursom bedraagt het 1e jaar € 1.250.000 (exclusief omzetbelasting) en wordt jaarlijks met 3% verhoogd, voor het eerst op 1 april 2004.

Alle verschuldigde lasten, belastingen, heffingen, verzekeringspremies, boeten en kosten terzake van het object en het gebruik daarvan, waaronder begrepen de zowel op de eigenaar als de gebruiker drukkende onroerendezaakbelasting, zijn voor rekening van de huurder.

Anticiperend op de realisatie van een nieuw stadskantoor in het centrum en de renovatie van het huidige stadhuis is de leaseovereenkomst verlengd tot 1 augustus 2018, waarbij de leasesom per 1 april 2016 € 1.365.908,75 bedraagt. Vanaf 1 april 2017 wordt laatstgenoemd bedrag jaarlijks verhoogd met een indexcijfer van 3%.

In onderstaand overzicht zijn de overige niet uit de balans blijvende verplichtingen groter dan € 200.000 opgenomen.

Werk of dienst	Verplichting	Toelichting
Lange Wemen	€ 1.700.000	Eenmalig contract; einddatum is afhankelijk van verdere besluitvorming door beide partijen
Huurovereenkomst Hazenweg	€ 1.366.000	Zie toelichting
EA huur en onderhoud MFP's	€ 650.000	verlenging van twee jaar
DVO GBT	€ 597.005	Betreft inkomsten, geen uitgaven
Exploitatie Expo	€ 579.000	Eenmalig contract voor onbepaalde tijd i.v.m. de nog niet gerealiseerde wegaanpassing.
Realisatie brouwerijterrein	€ 558.000	Eenmalig contract waarvan de einddatum is uitgesteld tot minimaal 2017
Ontwerp nieuwbouw Stadskantoor	€ 545.000	
Levering (incl. bijbehorende dienst) Notebooks, TFT scherm	€ 500.000	Einde contract, is aanbesteed in 2014 (EA)
Mobiele telefonie	€ 420.000	Contract loopt (nog 0.5 jaar)
Schoonmaakdiensten	€ 295.000	Contract tot 2017
SquitXO tbv WABO	€ 205.000	Contract loopt nog (jaarlijks met een jaar verlengd)
Essent	€ 1.004.224	Energiecontract tot 1 januari 2017

Arbeidskosten gerelateerde verplichtingen

De openstaande vakantiedagen van medewerkers op 31 december 2016 bedraagt 6.909 dagen.

Eigen bijdragen van Centraal AdministratieKantoor (CAK)

Aanvragers van een voorziening op grond van de Wet maatschappelijke ondersteuning (WMO) zijn op grond van de WMO een eigen bijdrage verschuldigd. De wetgever heeft bepaald dat het CAK de berekening, oplegging en incasso van deze eigen bijdragen uitvoert. Het CAK verstrekt aan de gemeente een totaaloverzicht waarbij maandelijksse afstorting plaatsvindt van de geïncasseerde bijdragen.

De gemeente kan met deze overzichten van het CAK de aantallen personen, de soort en omvang van de zorgverlening beoordelen in relatie tot de eigen WMO-administratie. Door het ontbreken van inkomensgegevens op de CAK-overzichten heeft de gemeente Hengelo onvoldoende informatie over de eigen bijdragen om de juistheid op persoonsniveau en volledigheid van de eigen bijdragen als geheel te kunnen vaststellen.

Door de keuze van het CAK de berekening, oplegging en incasso van de eigen bijdragen te laten uitvoeren, heeft de wetgever in feite bepaald, dat de verantwoordelijkheid voor de juistheid en volledigheid van de eigen bijdragen geen gemeentelijke verantwoordelijkheid is. Dat betekent dat de gemeente Hengelo geen zekerheid kan verkrijgen over de omvang en hoogte van de eigen bijdragen.

Vennootschapsbelasting

Voor wat betreft de Vennootschapsbelastingplicht (Vpb) is er voor gekozen om de inventarisatie van de activiteiten te splitsen in twee trajecten. Er is onderscheid aangebracht tussen de grondexploitaties en de overige activiteiten van de gemeente Hengelo.

Voor wat betreft de grondexploitaties heeft de gemeente Hengelo een eerste inventarisatie uitgevoerd en deze vervolgens voorgelegd aan een extern specialist (PWC). De voorlopige uitkomst van de Quick-Scan analyse resulteert in een negatief bedrag van ongeveer € 50 miljoen. Dit betekent dat het grondbedrijf op basis van de huidige inschatting niet voldoet aan de 'ondernemingstoets' en daarmee niet Vpb-plichtig is. Ontwikkelingen in de grondexploitaties kunnen er voor zorgen dat er in de toekomst wel een Vpb-verplichting kan ontstaan.

Alle overige activiteiten van de gemeente Hengelo zijn geïnventariseerd met behulp van externe expertise (Bureau Fiscalide). Ook zij komen tot de conclusie dat de gemeente Hengelo niet vennootschapsbelastingplichtig is. De definitieve afstemming over de Vpb met de belastingdienst moet nog plaatsvinden.

7.3 Staat van baten en lasten

Exploitatie	BEGROTING 01-01-2016			GEWIJZIGDE BEGROTING 2016			REKENING 2016			
	BATEN	LASTEN	SALDO	BATEN	LASTEN	SALDO	BATEN	LASTEN	SALDO	
<i>bedragen x € 1.000</i>										
Resultaat voor bestemming										
Economie, Werk en Inkomen	1	38.021	-71.191	-33.170	37.731	-71.916	-34.186	40.556	-74.451	-33.895
Onderwijs en Jeugd	2	2.179	-37.072	-34.893	1.989	-39.022	-37.034	2.466	-39.442	-36.976
Welzijn en Zorg	3	2.419	-36.607	-34.188	2.536	-34.282	-31.747	2.820	-34.140	-31.320
Sport en Cultuur	4	3.342	-15.059	-11.716	3.415	-15.659	-12.245	3.900	-16.065	-12.164
Ruimtelijke ontwikkeling en Mobiliteit	5	3.762	-8.843	-5.081	3.146	-8.898	-5.752	9.058	-9.177	-119
Beheer openbare ruimte en Duurzaamheid	6	26.947	-36.470	-9.523	27.152	-37.589	-10.437	25.401	-41.008	-15.607
Bestuur, Veiligheid en Openbare orde	7	1.337	-17.704	-16.367	1.982	-18.082	-16.100	1.651	-17.579	-15.928
Financiën	8	179.612	-23.203	156.409	187.084	-26.546	160.539	202.731	-48.380	154.352
Resultaat voor bestemming		257.618	-246.148	11.470	265.034	-251.996	13.038	288.584	-280.242	8.342
Mutaties reserves		Onttrekking	Toevoeging	Saldo	Onttrekking	Toevoeging	Saldo	Onttrekking	Toevoeging	Saldo
Economie, Werk en Inkomen	1	0	-45	-45	102	-45	57	64	-45	19
Onderwijs en Jeugd	2	7.128	-5.399	1.729	6.036	-5.418	618	6.392	-5.418	974
Welzijn en Zorg	3									
Sport en Cultuur	4	0	-328	-328	0	-328	-328	5.394	-5.722	-328
Ruimtelijke ontwikkeling en Mobiliteit	5	0	-400	-400	83	-400	-317	83	-400	-317
Beheer openbare ruimte en Duurzaamheid	6	249	-5.272	-5.022	653	-5.272	-4.619	609	-972	-363
Bestuur, Veiligheid en Openbare orde	7									
Financiën	8	993	-8.130	-7.137	2.998	-11.526	-8.528	11.808	-14.009	-2.201
Mutaties reserves		8.370	-19.573	-11.203	9.872	-22.989	-13.116	24.351	-26.566	-2.215
Gerealiseerd resultaat										
Economie, Werk en Inkomen	1	38.021	-71.236	-33.215	37.833	-71.961	-34.129	40.620	-74.496	-33.875
Onderwijs en Jeugd	2	9.306	-42.471	-33.164	8.025	-44.440	-36.415	8.857	-44.860	-36.003
Welzijn en Zorg	3	2.419	-36.607	-34.188	2.536	-34.282	-31.747	2.820	-34.140	-31.320
Sport en Cultuur	4	3.342	-15.386	-12.044	3.415	-15.987	-12.572	9.295	-21.786	-12.492
Ruimtelijke ontwikkeling en Mobiliteit	5	3.762	-9.243	-5.481	3.230	-9.298	-6.069	9.142	-9.577	-436
Beheer openbare ruimte en Duurzaamheid	6	27.196	-41.741	-14.545	27.804	-42.861	-15.056	26.010	-41.980	-15.970
Bestuur, Veiligheid en Openbare orde	7	1.337	-17.704	-16.367	1.982	-18.082	-16.100	1.651	-17.579	-15.928
Financiën	8	180.604	-31.332	149.272	190.083	-38.072	152.010	214.539	-62.388	152.151
Gerealiseerd resultaat		265.988	-265.721	267	274.906	-274.984	-78	312.934	-306.808	6.126

7.4 Financiële analyses per begrotingshoofdstuk

Programma 1

Analyse verschillen
(>50.000,-)

Bedragen x €1.000

Analyse afwijking	Verschil I/S	Toelichting
Lasten		
Twentehaven	-50 I	Vanwege overdracht werkzaamheden aan nieuwe havenmeesters heeft extra inzet van personeel plaatsgevonden. Ook hogere perceptiekosten GBT door de verantwoording van kosten 2015 in 2016 waren debet aan dit nadeel.
Subsidie WTC	-275 I	Extra subsidies WTC voor project Expat Center Twente en realisatie robuust WTC. Hiervoor werden bijdragen ontvangen van Regio Twente en gemeente Enschede (zie baten)
Acquisitie en promotie	50 I	In kader van nieuw beleid is een stelpost van € 50.000 opgevoerd, bestemd voor formatie accountmanager. Is ondertussen ingevuld, echter zonder aframen van deze stelpost. Vanaf 2017 zal dit wel verwerkt worden in begroting zodat stelpost verdwenen is.
Budget regionale acquisiteurs	41 I	Budget in 2016 niet gebruikt, omdat Regio de financiering van 2 regionale acquisiteurs in 2016 zelf voor haar rekening heeft genomen.
Verrekening project breedband	-170 I	Voor het investeringsproject breedband heeft de raad middelen beschikbaar gesteld met dekking vanuit de reserve communicatie. De (technische) verrekening dient plaats te vinden via exploitatie. De onttrekking van de reserve vindt plaats onder programma 8. Het geheel verloopt budgettair neutraal.
Bedrijventerreinen	-81 I	In 2016 heeft extra aandacht en inzet medewerkers plaatsgevonden voor bedrijfscontacten en uitgifte bedrijventerreinen.
Bijstand: trajecten Post NL	310 I	Lagere kosten (betekent wel nadeel in kosten bijstand). In 2017 onderzoek naar mogelijkheid bijstelling overeenkomst.
Verstrekking bijstand	71 I	Ondanks hogere kosten bijstand vanwege traject PostNL toch meevaller. Oorzaak enerzijds de gemiddeld lagere kosten bijstand per klant (72 euro bij 2.223 klanten), anderzijds een hoger aantal klanten (t.o.v. verwachting 2e berap 6 klanten).
BBZ starters	-168 S	Een groter aantal starters BBZ alsmede een groter beroep op uitkeringen en kredietverstrekkingen zijn hiervan de oorzaak.
Regionaal Orgaan Zelfstandigen (ROZ)	137 I	De lagere inhuur personeel starters- en bedrijfsadviesing, lagere kosten coaching en andere kosten zorgen voor deze meevaller.

Minimabeleid	89	I	Veroorzaakt door minder beroep op zwemlessen, sport- en cultuurfonds, studiekosten, abonnementen bibliotheek en diverse kleinere afwijkingen. Het Jeugdsport-fonds heeft eenmalig extra middelen ontvangen, waarmee de kinderen in de gemeente Hengelo de kosten van zwemlessen vergoed kunnen krijgen. Hierdoor zijn de kosten voor zwemlessen voor de gemeente in 2016 lager dan verwacht. Bij de bibliotheek is er een controle op het ledenbestand doorgevoerd, welke heeft geleid tot lagere kosten.
Verstrekkingen bijzondere bijstand	-217	S	De alsmaar stijgende kosten bewindvoering veroorzaken de tegenvaller. Er is sprake van een wettelijke taak en op deze kosten heeft gemeente geen invloed.
Individuele inkomenstoelage	-50	S	Dit is het gevolg van de stijging van het aantal bijstandsgerechtigden en de stijging van de pensioengerechtigde leeftijd. Hierdoor komen bijstandsgerechtigden langer in aanmerking voor deze inkomenstoelage.
Stadsbank Oost Nederland (SON)	105	I	Terugloop aantal indicatiestellingen doordat BudgetAlert nu binnen 2 dagen een intake uitvoert. Problemen worden sneller ondervangen en er is minder zware dienstverlening nodig. Ook voordelige afrekening 2015 en feit dat in 2016 geen kosten inloopsprekuren meer in rekening zijn gebracht waren debet aan dit voordeel.
Participatie: bijscholingstrajecten	67	I	Het budget voor bijscholingstrajecten "nieuwe doelgroep" ad 67.000 werd in 2016 nog niet aangewend. Oorzaak zijn aanloopproblemen (ook landelijk) bij het niet halen van aantallen in kader van banenafpraak en beschut-werk-nieuw. Verwacht mag worden dat de aantallen zullen toenemen en daardoor ook het beroep op werkplek-aanpassingen, job-coaching en beschut-werk-nieuw.
Bijstand: correctie op lasten	-2.509	I	Om systeemtechnische redenen is deze correctie op de lasten (negatieve uitgave) als bate verantwoord. Zie ook onder baten.
Niet verklaarde kleinere afwijkingen	115		
Totaal afwijkingen lasten	-2.535		
Baten			
Havengelden	60	I	Hogere opbrengst havengelden, o.a. doordat nog deel opbrengst 2015 is verantwoord.
Bijdragen t.b.v. WTC	275	I	Van Regio Twente en gemeente Enschede werden bijdragen ontvangen t.b.v. realisatie robuust WTC en Expat Center Twente (zie ook lasten).
BUIG-budget bijstand	128	I	Definitief vastgesteld op € 31.621.000. Het tekort op het Buigbudget bedraagt € 740.000 (2,3%).

Terugvorderingen	-78	S	Door wijziging grondslagen bij berekening dubieuze debiteuren ontstaat nadelig verschil van €350.000. Daarnaast is €272.000 aan terugvordering ingeboekt door verstrekte leenbijstand aan ingestroomde statushouders.
BBZ declaratie rijk	75	I	Van het rijk is een hogere vergoeding voor het declarabele deel ontvangen
Schuldhelpverlening ROZ	-129	I	De lagere inkomsten zijn het gevolg van minder afname van producten door enkele gemeenten.
Bijstand: correctie op lasten	2.509	I	Om systeemtechnische redenen is deze correctie op de lasten (negatieve uitgave) als bate verantwoord. Zie ook onder baten.
Niet verklaarde kleinere afwijkingen	-14		
Totaal afwijkingen baten	2.826		
Mutaties reserves			
Reserve werkloosheidsbeleid	-38		
Totaal afwijkingen mutaties reserves	-38		
Totaal afwijkingen	253		

1 Economie, Werk en Inkomen

Exploitatie, bedragen x € 1.000		Rekening 2015	Begroting 01-01-2016	Gewijzigde begroting 2016	Rekening 2016
Resultaat voor bestemming	LASTEN (excl. mutaties reserves)		-71.191	-71.916	-74.451
	BATEN (excl. mutaties reserves)		38.021	37.731	40.556
	Totaal		-33.170	-34.186	-33.895
Mutaties reserves	Toevoegingen aan de reserves		-45	-45	-45
	Onttrekkingen aan de reserves		0	102	64
	Totaal		-45	57	19
Resultaat na bestemming		-33.215	-34.129	-33.875	

Programma 2

Analyse (> €50.000,-)

Bedragen x 1.000

Analyse afwijking	Vershil I/S	Toelichting
Lasten		
Ambtelijke ondersteuning openbaar onderwijs	75 S	Er zijn meer uren geraamd dan werkelijk toegeschreven met betrekking tot het onderhouden van de panden van Primato. Hier staan ook lagere inkomsten van Primato tegenover (zie baten)
Onderwijshuisvesting		
- Energielasten	67 I	Dit voordeel is onder voorbehoud aangezien de energierekeningen in 2016 op basis van een voorschot zijn betaald. In 2017 volgt een eindafrekening van de daadwerkelijke kosten.
- Onroerend zaakbelasting	-264 S	Het nadeel op OZB is veroorzaakt doordat de begrote bedragen in de loop der jaren niet aangepast zijn aan de jaarlijkse stijging van de OZB. Met ingang van 2017 is de begroting bijgesteld.
- Schade herstel	116 I	De begroting voor schade herstelkosten werd voorgaande jaren overschreden met ca. €100.000. Daarom is de begroting voor schade herstel vanaf 2016 met dit bedrag verhoogd. Achteraf is de schade, ontstaan door vandalisme etc., meegevallen. Dit voordeel komt ten gunste van de algemene dienst.
- Kapitaallasten	-391 I	Dit nadeel wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door het afboeken van de restboekwaarde van het gesloopte oude pand van het Twickelcollege in verband met de nieuwbouw.
MFA 't Berflo	-219 I	De exploitatie van de MFA 't Berflo is in 2016 niet geraamd bij het vastgoedbedrijf, terwijl alle uitgaven wel zijn verantwoord op dit programma. Vanaf 2017 wordt de MFA 't Berflo verantwoord op programma 8.
Leerlingenvervoer	146 I	Het leerlingenvervoer is opnieuw aanbesteed. Het nieuwe contract is ingegaan per 01-08-2016. Er is voor een lager aantal leerlingen vervoer toegekend. Het aantal toewijzingen is namelijk gedaald van 293 naar 267 ten opzichte van 2015.
Pilot praktijkondersteuners huisartsen	-49 I	Aan de pilot 'praktijkondersteuning bij huisartsen' is per saldo € 11.000 minder besteed. Dit project staat deels verantwoord onder programma 3. Het project laat op programma 2 een overschrijding zien van € 49.000, terwijl op programma 3 een onderschrijding van € 60.000 wordt gepresenteerd.
Landelijk transitie arrangement	-238 S	De overschrijding wordt voor € 161.000 veroorzaakt door nagekomen kosten over boekjaar 2015, waarin niet voorzien was. De overschrijding ten gevolge van zorglevering in 2016 is € 81.000. Namens gemeenten heeft de VNG afspraken met landelijke jeugdhulpaanbieders met een specialistische functie. Op de uitgaven hebben wij als gemeente geen invloed en er wordt getoetst door de VNG.

Jeugdhulp - begeleiding en behandeling	-328	S	De producten zorg begeleiding en behandeling laten gezamenlijk een overschrijding ad € 375.000 zien. Deze overschrijding wordt voor € 170.000 veroorzaakt door na-ijlende kosten over boekjaar 2015 waarvoor een onvolledige inschatting gemaakt was. In boekjaar 2016 is dus € 205.000 meer aan zorg in natura geleverd. Dit wordt deels gemitigeerd door een onderschrijding op persoonsgebonden budgetten van € 47.000. De overschrijding kan als volgt worden verklaard: het Cimot (beschermd wonen) heeft eind 2015 alle cliënten herbeoordeeld en dit heeft als resultaat gehad zij aanzienlijk minder Pgb hebben geïndiceerd. Dit heeft als gevolg dat de psychiatrische thuiswonende cliënten niet altijd met een Cimot indicatie thuis kunnen blijven wonen. Deze cliënten vallen daardoor tussen wal en schip. Met een psychiatrische grondslag kunnen zij niet bij de WLZ (Wet langdurige zorg) terecht. Bij de centrumgemeente kunnen zij ook niet terecht voor een beschermd wonen plek als zij thuis willen blijven wonen. Dit zijn cliënten die relatief veel OZL (ondersteuning zelfstandig leven) nodig hebben. Het Cimot, in tegenstelling tot het CIZ, zorgt ook voor uitstroom, een overgang van beschermd wonen naar begeleid wonen. Dit zorgt er ook voor dat we meer cliënten krijgen dan destijds in de AWBZ.
Jeugdhulp - tijdelijk verblijf	-125	I	Ook hier zijn de nakomende kosten over boekjaar 2015 te laag geraamd.
GGZ & dyslexiezorg	2.814	I	De financiële waarde van de onderhanden GGZ-projecten hebben we ten tijde van het opstellen van de jaarrekening 2015 bepaald aan de hand van de opgaven van aanbieders (wegens gebrek aan ervaringscijfers). Deze bleken achteraf veel te hoog te zijn. We hebben in 2016 voor € 1.614.000 minder aan afrekeningen 2015 uitgegeven. Op basis van de over boekjaar 2016 ontvangen onderhanden werk posities van aanbieders kunnen we bovendien constateren dat we in 2016 € 1,2 miljoen minder zullen uitgeven dan geraamd.
Opvoedhulp	-587	S	De overschrijding heeft ditmaal voor € 39.000 betrekking op 2015. Een analyse van de indicaties, hoeveelheid cliënten en de ondersteuning die zij ontvangen is helaas niet mogelijk omdat de informatie (aantallen) in Cognos en derhalve in de systemen niet kloppen. Dit geeft een dermate vertekend beeld dat wij niet in staat zijn om een juiste financiële analyse te geven.

Spoedzorg	-362	S	Een analyse van de indicaties, hoeveelheid cliënten en de ondersteuning die zij ontvangen is helaas niet mogelijk omdat de informatie (aantallen) in Cognos en derhalve in de systemen niet kloppen. Dit geeft een dermate vertekend beeld dat wij niet in staat zijn om een juiste financiële analyse te geven.
Verblijf	-1620	S	<p>€ 202.000 heeft als oorzaak hogere nakomende kosten 2015. In 2016 is dus € 1.418.000 meer besteed dan geraamd. Een forse overschrijding waaraan we wat uitvoeriger aandacht willen schenken:</p> <p>Hengelo is een van de gemeenten die worstelt met het woonplaatsbeginsel. Dit beginsel bepaalt dat de gemeente, waarin een jongere zorg krijgt, verantwoordelijk is voor de kosten daarvan. Doordat er niet in elke regio een groot aanbod is van gespecialiseerde jeugdzorg, worden jongeren regelmatig doorverwezen naar instellingen in andere delen van het land. Dit zijn dure plaatsen. De plaatsing gaat op basis van de beslissing van een rechter.</p> <p>Een deel van de middelen voor Jeugd wordt historisch verdeeld (op basis van T-2 systematiek). Het gaat om de middelen voor kinderen met een voogdijmaatregel en meerderjarigen (18+) die op grond van de Jeugdwet nog jeugdhulp ontvangen. Vanwege het woonplaatsbeginsel dat voor deze groep afwijkt van de basisregel (woonplaats van ouder met gezag) kunnen de kosten daarvoor namelijk ongelijkmatig verdeeld zijn over gemeente. We zien over 2016 de kosten (met name 18+ doelgroep) énorm stijgen. Wanneer het historisch budget 2018 (gebaseerd dus op 2016) niet mee stijgt (dit weten we naar verwachting pas bij de meicirculaire 2017) moeten we de afweging maken of we in aanmerking komen voor de compensatieregeling over 2016. Overigens schrijft het Ministerie van VWS hier in haar factsheet het volgende over "Een aantal gemeenten geven aan een (flinke) groei waar te nemen, waarvan tevens verondersteld wordt dat deze nog aanhoudt alvorens dit zich zal stabiliseren. Dit kan onder andere veroorzaakt worden doordat bij de vorming een nieuw zorglandschap locaties voor jeugdhulp met verblijf worden gesloten of verplaatst. Door de T-2 systematiek moeten deze gemeenten budget voorschieten, waarvan het de vraag is of ze dit ooit gecompenseerd krijgen. Momenteel is nog onvoldoende vastgesteld hoe groot dit probleem is. Daarnaast is geconstateerd dat het niet eenvoudig zal zijn hier een oplossing voor te bieden." Dit is écht iets om het komende jaar/ jaren scherp op te blijven. Onder andere de stichting Wopit en de stichting Jong Volwassenen hebben het afgelopen jaar nieuwe vestigingen geopend in de Gemeente Hengelo. Ze hebben als missie het bevorderen van woonmogelijkheden voor mensen met een psychiatrische kwetsbaarheid en het bevorderen van hun participatie in de maatschappij. De woon- en</p>

zorgvisie is gericht op het zo zelfstandig mogelijk wonen en leven in kleinschalige woonvoorzieningen met een gemeenschappelijke ruimte binnen een "huiselijke" sfeer. De begeleiding is gericht op herstel- en participatie. Dit zijn erg dure woonvormen voor de Gemeente Hengelo.

Pleegzorg	-183	S	De overschrijding heeft ditmaal voor € 10.000 betrekking op 2015. Een analyse van de indicaties, hoeveelheid cliënten en de ondersteuning die zij ontvangen is helaas niet mogelijk omdat de informatie (aantallen) in Cognos en derhalve in de systemen niet kloppen. Dit geeft een dermate vertekend beeld dat wij niet in staat zijn om een juiste financiële analyse te geven.
AMHK en crisisdienst	-100	I	De overschrijding wordt veroorzaakt, doordat de bijdrage 4e kwartaal 2015 ad € 100.152 per abuis niet in de rekening 2015 is verantwoord
Jeugdbescherming- en reclassering	805	S	De lasten zijn € 534.000 lager dan geraamd vanwege lagere na-ijlende kosten over boekjaar 2015. Daarnaast is in 2016 voor € 271.000 minder aan gesloten jeugdzorg besteed. Een analyse van de indicaties, hoeveelheid cliënten en de ondersteuning die zij ontvangen is helaas niet mogelijk omdat de informatie (aantallen) in Cognos en derhalve in de systemen niet kloppen. Dit geeft een dermate vertekend beeld dat wij niet in staat zijn om een juiste financiële analyse te geven.
Niet verklaarde kleinere afwijkingen	23		
Totaal afwijkingen lasten	-420		
Baten			
Ambtelijke ondersteuning openbaar onderwijs	-77		Zie toelichting bij de lasten. De gemaakte uren van de afdeling Bouwservice & Faciliteiten worden doorberekend aan Primato. Werkelijk toegeschreven uren voor het onderhouden van de panden van Primato waren lager dan geraamd.
Onderwijshuisvesting - Opbrengst huren	159	S	De verhuur van gymnastieklokalen heeft een voordeel opgeleverd ad €57.000, bij de verhuur van leegstaande panden en noodlokalen is voor €30.000 meer aan inkomsten gegenereerd en op overige eigen panden ca. €82.000. Dit alles wordt veroorzaakt doordat de ramingen op deze panden in de loop van de jaren niet zijn aangepast aan de werkelijk geïnde bedragen. Met ingang van 2017 is de begroting bijgesteld.

- Bijdrage COA	106	I	Dit bedrag betreft de bijdrage in de onderwijshuisvesting voor de asielzoekerskinderen, zoals verstrekt door het COA.
MFA 't Berflo	165	I	De exploitatievergoeding 2016 van de scholen voor de MFA 't Berflo is niet geraamd bij het vastgoedbedrijf, terwijl alle inkomsten wel zijn verantwoord op dit programma. Vanaf 2017 wordt de MFA 't Berflo verantwoord op programma 8.
Jeugd- en jongerenwerk	100	I	De combifuncties zijn voor omgerekend € 56.000 niet ingezet. Tijdens het opzetten van de projectadministratie is besloten om de huuropbrengsten ad € 44.000 bij dit product te verantwoorden. Deze waren in 2016 nog geraamd op P830.2. In de begroting 2017 is met deze nieuwe systematiek rekening gehouden.
Niet verklaarde kleinere afwijkingen	24		
Totaal afwijkingen baten	477		
Mutaties reserves			
- mutatie reserve onderwijshuisvesting	355		Kortheidshalve wordt verwezen naar de verklaringen bij de hierboven gepresenteerde mutaties op het product onderwijshuisvesting.
- mutatie reserve sociaal domein			zie hiervoor programma 8
Totaal afwijkingen mutaties reserves	355		
Totaal afwijkingen	412		

2 Onderwijs en Jeugd

Exploitatie, bedragen x € 1.000		Rekening 2015	Begroting 01-01-2016	Gewijzigde begroting 2016	Rekening 2016
Resultaat voor bestemming	LASTEN (excl. mutaties reserves)		-37.072	-39.022	-39.442
	BATEN (excl. mutaties reserves)		2.179	1.989	2.466
	Totaal		-34.893	-37.034	-36.976
Mutaties reserves	Toevoegingen aan de reserves		-5.399	-5.418	-5.418
	Ontrekkingen aan de reserves		7.128	6.036	6.392
	Totaal		1.729	618	974
Resultaat na bestemming		-33.164	-36.415	-36.003	

Programma 3
 Analyse verschillen
 (>50.000,-)

Bedragen x 1.000

Analyse afwijking	Vershil I/S	Toelichting
Lasten		
Hulpmiddelen	-262 I	De overschrijding wordt voor € 72.000 verklaard door nagekomen kosten over boekjaar 2015, waarin niet was voorzien. Bij de 2e Berap 2016 is het budget voor € 300.000 neerwaarts bijgesteld, dit bleek € 190.000 te optimistisch. Omdat een van de aanbieders (Welzorg) de facturen op verschillende mailadressen binnen liet komen was er sprake van een vertekend beeld ten tijde van het neerwaarts bijstellen van het budget. Hier hebben wij ons in vergist. Toen wij wel alle facturen in beeld hadden bleken de uitgaven hoger te zijn.
Huishoudelijke verzorging	-197 I	De overschrijding wordt voor € 151.000 veroorzaakt door extra inhuur in verband met ziekte en herindicaties. Er is € 86.000 meer besteed aan zorg in natura. Hier staat tegenover dat € 40.000 minder aan persoonsgebonden budget is uitgegeven.
Huishoudelijke hulp toeslag	-64 I	Onlangs is nog voor € 26.000 aan facturen voldaan over 2015 waar geen rekening meer mee gehouden was. Ten opzichte van de 2e berap is voor € 38.000 meer aan zorg geleverd. De late facturen over 2015 zijn incidenteel geweest. Er zullen altijd nog facturen komen die pas aangeleverd worden in maart en april en betrekking hebben op het jaar ervoor. Voor de HHT zal dat minimaal zijn.
Ondersteuning/ waardering mantelzorg	81 I	Er is € 32.000 teruggevorderd van SIZT inzake de subsidie 2015, omdat enkele projecten niet waren uitgevoerd. Het LEF project 'verplaatsen van maatwerkvoorzieningen van dagbesteding naar het voorveld' is doorgeschoven naar 2017. Dit heeft een effect van € 49.000.
Begeleiding, kortdurend verblijf en dagbesteding (WMO 2015)	188 I	De onderschrijding ad € 5.000 op WMO 2015 - Zorg in Natura dient als volgt te worden uitgesplitst: a) er is sprake van een onderschrijding op deze budgetten voor € 127.000 ten gevolge van minder na-ijlende kosten over boekjaar 2015 dan verwacht. Aan zorg in natura is het boekjaar 2016 € 122.000 meer besteed dan geraamd. Hier staat echter een onderschrijding op de besteding aan persoonsgebonden budgetten tegenover ad € 183.000.

Innovatieve projecten 2016	285	I	Het project 'voorzorg dag- en vrijetijdsbesteding' is later gestart dan voorzien, vanwege de zoektocht naar een geschikte externe adviseur. Hierdoor zijn een aantal initiatieven naar 2017 doorgeschoven en is € 134.000 minder uitgegeven. Hetzelfde geldt voor het project 'Twentse visie op vervoer'. Hier resteert een budget ad € 63.000. De Adviesraad Sociaal is pas in de loop van 2016 opgericht, waardoor € 28.000 niet besteed is. Aan de pilot 'praktijkondersteuning bij huisartsen' is per saldo € 11.000 minder besteed. Dit project staat deels verantwoord onder programma 2. Daar laat het een overschrijding zien van € 49.000, terwijl op dit programma (3) een onderschrijding ad € 60.000 wordt gepresenteerd.
Verstrekingen vervoer	-59	I	Ten tijde van de 2e berap is het budget met € 488K neerwaarts bijgesteld. Dit bleek achteraf € 59K te optimistisch ingeschat.
Verstrekingen medische indiceringen	56	I	Bij het Zorgloket is minder vaak een extern adviseur ingeschakeld tijdens het indicatieproces. Omdat wij maatwerk leveren wordt er steeds minder een beroep gedaan op een arts. Met name voor de gehandicaptenparkeerkaarten wordt nog een arts ingeschakeld omdat de Wet dit zegt.
Ondersteuning sociale wijkteams	191	I	De doorontwikkeling van het zorgloket in relatie tot het wijkteam waren hier per abuis begroot, de werkelijke lasten zijn ten laste gebracht van bedrijfsvoering/overhead.
Niet verklaarde kleinere afwijkingen	-77		
Totaal afwijkingen lasten	142		
Baten			
Regres WMO 2016	52	I	Medio 2015 zijn de VNG en het Verbond van Verzekeraars (met terugwerkende kracht tot 1 januari 2015) een overeenkomst tot afkoop van het regresrecht aangegaan voor een periode van 2 jaar. De afkoopsom 2016 ad € 52.000 was per abuis niet geraamd.

Eigen bijdragen WMO	112	I	Het is na het eerste jaar WMO 2015 nog erg lastig een goede inschatting te maken van de te incasseren eigen bijdragen. Met name vanwege het stapelingseffect. Wanneer een burger van meerdere voorzieningen gebruik maakt, geldt op een gegeven moment een maximum eigen bijdrage. We verwachten in de toekomst de inkomsten uit eigen bijdragen steeds nauwkeuriger te kunnen begroten.
Subsidieregelingen WMO - project Lang Gezond	41	I	Per abuis was de bijdrage van de provincie niet in 2015 geboekt, waardoor deze nu ten gunste komt van 2016.
Huuropbrengst diverse locaties	60	I	Het voordeel wordt grotendeels veroorzaakt door de oprichting van het Vastgoedbedrijf en de inrichting van het financiële systeem. In 2016 zijn voor enkele objecten de huuropbrengsten die begroot waren in het accommodatiebeleid geboekt bij de beleidsafdelingen. Daarnaast is de incidentele verhuur bij de MFA 't Berflo niet geraamd.
Niet verklaarde kleinere afwijkingen	19		
Totaal afwijkingen baten	284		
Mutaties reserves			
- mutatie reserve sociaal domein			zie hiervoor programma 8
Totaal afwijkingen	426		

3 Welzijn en Zorg

Exploitatie, bedragen x € 1.000		Rekening 2015	Begroting 01-01-2016	Gewijzigde begroting 2016	Rekening 2016
Resultaat voor bestemming	LASTEN (excl. mutaties reserves)		-36.607	-34.282	-34.140
	BATEN (excl. mutaties reserves)		2.419	2.536	2.820
	Totaal		-34.188	-31.747	-31.320
Resultaat na bestemming			-34.188	-31.747	-31.320

Programma 4

Analyse verschillen
(>50.000,-)

Bedragen x 1.000

Analyse afwijking	Vershil I/S	Toelichting
Lasten		
Reorganisatiekosten muziekschool	-261 I	Deze kosten bestaan voor € 85.000 uit juridische ondersteuning bij de ontvlechting van de Muziekschool, het doorvoeren van de deeltijdontslagen en de overgang naar de CAO KE. Het overige deel (ca. €176.000) betreft juridische advieskosten en inleenvergoedingen die door de Muziekschool gedeclareerd zijn. Een en ander conform de verwachtingen, zoals vermeld in het raadsbesluit met zaaknummer 2010011.
Dotatie voorziening groot onderhoud gebouw Muziekschool	-45 I	De overschrijding betreft de hogere dotatie in de voorziening groot onderhoud voor het gebouw.
Amateurkunst - cultuur en school	-47 S	De begroting was in de loop van de jaren niet bijgesteld. Deze extra kosten worden gedekt uit de doorberekeningen aan scholen en subsidie van de provincie (zie ook baten). Met ingang van begrotingsjaar 2017 wordt hier wel rekening mee gehouden.
Sporthallen	-41 I	De sporthallen zijn vaker gehuurd (en doorverhuurd, zie baten) dan geraamd. Dit heeft € 86.000 extra gekost. Vanwege de overgang van de panden naar het Vastgoedbedrijf is dit jaar minder onderhoud uitgevoerd, wat een voordeel oplevert van € 45.000.
Zwembaden - kapitaallasten	248 I	De begrote kapitaallasten gerelateerd aan de houtkachel en het renovatiekrediet zijn abusievelijk verhoogd.
Zwembaden - kosten diensten derden	-171 I	Hogere inkoop van materialen (horeca, zwemattributen, zout) en diensten van derden (website, ondersteuning software, alarm). Deze worden echter gecompenseerd door hogere bad-en horeca inkomsten (zie baten).
Sportparken	-50 I	De overschrijding wordt grotendeels veroorzaakt door de renovatie (reparatie en transplantatie) van het veld op Sportpark Slangenbeek (ATC) van ca € 50.000.
Niet verklaarde kleinere afwijkingen	-38	
Totaal afwijkingen lasten	-405	
Baten		
Amateurkunst - cultuur en school	47 S	De begroting was in de loop van de jaren niet bijgesteld. Deze extra opbrengsten bestaan deels uit de doorberekening van cultuur aan scholen en deels uit de subsidie van de provincie voor de cultuureducatie (zie ook lasten).

Sporthallen	69	I	De sporthallen zijn vaker doorverhuurd dan geraamd. Dit levert een voordeel op van € 89.000. De reguliere verhuur van sporthallen aan de vaste gebruikers viel dit jaar € 20.000 tegen.
Zwembaden	405	I	Hogere entree en horeca-omzet, veroorzaakt door een extra incidentele impuls vanuit het Jeugdsportfonds door de SuperSpetters actie van de KNZB en de groei in lesgroepen door instroom van kinderen vanuit basisschool De Horizon. Daarnaast is ook een stijging zichtbaar in inkomsten vanuit abonneementhouders en deelname aan groepslessen. De combinatiepakketten (gezinsabonnements i.c.m. zwemles) en extra lesgroepen (Babyzwemmen, de Aquasporten, Bootcamp en MediAqua) zijn hier een belangrijke reden van. Voor 2017 is de begroting voor de inkomsten met €65.000 verhoogd.
Sportparken	-90	I	Het verschil wordt grotendeels veroorzaakt door het vervallen van het onderhoudscontract natuurgrasvelden FC Twente (€ 31.000), het vervallen van de oorspronkelijke intentie om 100% kostendekkende huur door te berekenen (€ 34.000 Wilbert) en de niet verkregen inkomsten FBK ad € 25.000.
Niet verklaarde kleinere afwijkingen	55		
Totaal afwijkingen baten	486		
Mutaties reserves			
Totaal afwijkingen	81		

4 Sport en Cultuur

Exploitatie, bedragen x € 1.000		Rekening 2015	Begroting 01-01-2016	Gewijzigde begroting 2016	Rekening 2016
Resultaat voor bestemming	LASTEN (excl. mutaties reserves)		-15.059	-15.659	-16.065
	BATEN (excl. mutaties reserves)		3.342	3.415	3.900
	Totaal		-11.716	-12.245	-12.164
Mutaties reserves	Toevoegingen aan de reserves		-328	-328	-5.722
	Onttrekkingen aan de reserve		0	0	5.394
	Totaal		-328	-328	-328
Resultaat na bestemming			-12.044	-12.572	-12.492

Programma 5

Analyse verschillen
(>50.000,-)

Bedragen x 1.000

Analyse afwijking	Vershil I/S	Toelichting
Lasten		
Verkeersmaatregelen: interne verrekening	-200 I	Betreft een (technische) interne verrekening met grex Westermaat, waarvoor tot eenzelfde bedrag onttrekking uit reserve Grondexploitatie plaatsvindt (onder programma 8). Geheel verloopt budgettair neutraal.
Verkeersmaatregelen beleid	-103 I	Voor deze werkzaamheden is in 2016 de formatie met 0,5 fte verlaagd. Er waren echter nog knelpunten die niet binnen de bestaande bezetting opgelost konden worden. Hierdoor was extra inzet van derden nodig.
Verkeersmaatregelen uitvoering	-83 I	Gevolg van hogere lasten electra en diensten derden door tijdelijke verkeersvoorzieningen t.b.v. groot onderhoud kruisingen.
Vorbereiding plannen en projecten	128 I	In 2016 zijn er meer uren besteed en daadwerkelijk geboekt op projecten, waardoor deze meevaller in de exploitatie ontstaat.
Structuurplannen en adviezen ruimtelijke ontwikkeling en mobiliteit	169 I	Als gevolg van hogere prioriteit voor de woonvisie is de aandacht verschoven naar met name product Volkshuisvesting (zie hieronder). Hierdoor ontstaat op dit product een voordeel.
Volkshuisvesting	-134 I	Veel extra inzet personeel door prioritering nieuwe woonvisie en werkzaamheden Wonen boven winkels
Stadsvernieuwing: subsidies markproducenten	-52 I	In 2016 zijn er t.b.v. de binnenstad subsidies verstrekt waarvan een deel al in 2015 was begroot (pilots spontane binnenstad).
Niet verklaarde kleinere afwijkingen	-5	
Totaal afwijkingen lasten	-280	
Baten		
Parkeeropbrengsten	304 I	Oorzaken: voordeel op maaiveldparkeren (€260.000) en op vergunningen (€ 85.000) en nadeel op fiscale naheffing parkeren (€41.000).
Startersleningen	62 I	Extra rentebaten en afwikkeling vergoeding uit 2015 Welbions in dit jaar zijn oorzaak van deze meevaller.
Opheffen NV Wonen Boven Winkels	475 I	Betreft afwikkeling en vereffening Wonen Boven Winkels Hengelo NV. Er is raadsvoorstel in de maak t.b.v. een follow-up.
Omgevingsvergunningen	163 I	Hogere legesopbrengsten, vooral door meer aanvragen 2e helft 2016. Bij 2e berap 2016 waren opbrengsten overigens met €600.000 afgeraamd.

Afwikkeling BWS	4674	I	In 2016 zijn nog verplichtingen in het kader van het Besluit Woninggebonden Subsidies uitbetaald. Na analyse van de nog openstaande balanspost is gebleken dat dit de laatste verplichtingen zijn ten opzichte van particuliere belanghebbenden en woningbouwcorporaties. De balanspost kan daarmee afgewikkeld worden.
Niet verklaarde kleinere afwijkingen	235		
Totaal afwijkingen baten	5.913		
Mutaties reserves			
Reserve lening	-5394		Vrijval reserve ter gedeeltelijke afboeking lening ;
schouwborg	+5394		restant naar "bijdragen in active van derden"
Totaal afwijkingen	5.633		

5 Ruimtelijke ontwikkeling en Mobiliteit

Exploitatie, bedragen x € 1.000		Rekening 2015	Begroting 01-01-2016	Gewijzigde begroting 2016	Rekening 2016
Resultaat voor bestemming	LASTEN (excl. mutaties reserves)		-8.843	-8.898	-9.177
	BATEN (excl. mutaties reserves)		3.762	3.146	9.058
	Totaal		-5.081	-5.752	-119
Mutaties reserves	Toevoegingen aan de reserves		-400	-400	-400
	Onttrekkingen aan de reserves		0	83	83
	Totaal		-400	-317	-317
Resultaat na bestemming			-5.481	-6.069	-436

Programma 6

Analyse verschillen (>
€50.000,-)

bedragen x €1.000

Analyse afwijking	Vershil I/S	Toelichting
Lasten		
Interne verrekeningen grote projecten	-1.524 I	Betreft (technische) interne verrekeningen van het doteren van reserves aan diverse grote projecten (F35, Westtangent, Deurningerstraat, Industriestraat, etc). Mutaties in reserves vinden plaats via programma 8. Verloopt per saldo budgettair neutraal.
Onderhoud wegen	180 I	Vacatureruimte van ca. 4 fte is oorzaak van de lagere doorbelasting sectorkosten.
Openbare verlichting	153 I	Lagere kosten energie en onderhoud door derden zorgen voor deze meevaller.
Zoutstrooien	72 I	Dankzij redelijk zachte winter 2015/2016 bleven de kosten derden voor zoutstrooien beperkt.
Activiteiten duurzaamheid	132 I	De inzet van formatie voor nieuwbouw stadskantoor en het vertrek van een medewerker leidt tot een lagere doorberekening van sectorkosten. Voor een deel heeft hiervoor inhuur van derden plaatsgevonden.
Onderhoud openbaar groen	148 I	Dankzij vacatureruimte heeft een fors lagere doorbelasting van uren plaatsgevonden. Deels is deze meevaller gecompenseerd door hogere kosten derden (m.n. voor revisie en inboet).
Lasten stormschade 2015	-44 I	Betreft afwikkeling stormschade 2015, waarbij via budgetoverheveling bedrag is gereserveerd in algemene reserve. Dit bedrag is in 2016 onttrokken uit algemene reserve (onderdeel programma 8).
Landschapsbeheer	-111 I	Hogere lasten worden veroorzaakt door een te betalen subsidiebedrag aan Groen Blauwe Diensten (GBD). Hiervoor is subsidie ontvangen (zie baten).
Mobiel groen binnenstad	-42 I	De plaatsing mobiel groen in Binnenstad is de oorzaak van deze extra lasten.
Speeltoestellen	51 I	Vertraging in vaststelling Plan van Aanpak Participatie en het participatietraject zijn oorzaak lagere lasten speelplekken. Er is budgetoverheveling aangevraagd om de achterstallige werkzaamheden in 2017 te kunnen realiseren.
Afval: afvalstromen	418 I	Diverse afvalstromen zorgen door minder aanbod en lagere kosten inzamelen voor een meevaller van €418.000. M.n. de lagere kosten verpakkingen (€284.000) en fijnrest (€214.000) zijn hieraan debet.
Afval: handhaving	-89 I	Door het hoge aantal meldingen van overlast afval heeft extra inzet plaatsgevonden van medewerkers handhaving.
Afval: project stadstuin	-127 I	Voor het project circulaire economie/ stadstuin is in 2016 €127.000 besteed. Dekking aanwezig via provinciale subsidie (zie ook baten).
Afval: dotatie voorziening	-173 I	De egalisatie van lasten en baten afval leidt tot een hogere bijdrage aan de voorziening afval.

Riolering: kwijtscheldingen	-125	I	Ondanks aanpassing van de begroting zijn de lasten wederom hoger dan de raming. Gezien de ervaring van de laatste 3 jaar lijkt hier sprake van een structureel karakter.
Riolering: kolken en gemalen	-119	I	Voor reiniging en onderhoud van kolken en gemalen waren de lasten hoger dan geraamd. Oorzaak o.a. inhuur vanwege vacatureruimte.
Projecten geluidsreductie	-153	I	In 2016 zijn de projecten geluidsreductie Deurningerstraat en gevels Westtangent uitgevoerd, terwijl deze niet begroot waren. Staat wel subsidie tegenover. (zie baten)
Bodem	346	I	De eerder meerjarig geplande bestedingen voor bodem zijn in 2016 slechts deels gerealiseerd. Meevaller wordt geneutraliseerd doordat ook lager bedrag aan rijksbijdragen is verantwoord (zie baten).
Grondwaterbeleid	-51	I	In 2016 is er een bedrag van € 50.500 gedoteerd in de voorziening gebiedsgericht grondwaterbeleid. Dit was niet begroot. Staat dekking tegenover via bijdragen van bedrijven (zie baten).
Handhaving milieu	100	I	Vooraf de lagere inzet van medewerkers door prioritering van werkzaamheden veroorzaakt een lagere doorbelasting t.b.v. handhaving.
Groenonderhoud begraafplaatsen	-88	I	Hogere lasten i.v.m. onkruidbestrijding (geen glyfosaat meer) en het aanbrengen van semi-verharding (begraafplaatsen Deurningerstraat en Oldenzaalsestraat).
Warmtenet	-353	I	Binnen de bedrijfsvoering zien we een meevaller van €102.000 doordat enkele medewerkers in 2016 elders een functie kregen dan wel werden gedetacheerd. Ook ontstaat een voordeel van €100.000 doordat geen gebruik is gemaakt van de geraamde due diligence onderzoekskosten. Nadelen worden veroorzaakt door de extra afschrijving boekwaarde houtkachels Twentebad (€534.000) en extra juridische kosten van de vorming van de BV's €21.000.
Niet verklaarde kleinere afwijkingen			
Totaal afwijkingen lasten	-1.399		
Baten			
Graven sleuven	-74	I	Minder aanvragen en dus lagere inzet medewerkers veroorzaken deze tegenvaller.
Duurzaamheid: inverdieneffect	-60	I	Gezien de beperkte inzet van personeel voor dit doel heeft geen verrekening plaatsgevonden van de geraamde inverdieneffecten (zie ook onder lasten duurzaamheid)
Bijdragen bomencompensatie	48	I	In 2016 is €48.000 ontvangen in kader van regeling bomencompensatie, terwijl er geen raming bestond. Bedrag is gedoteerd aan Reserve bomencompensatie (zie onder reserves).

Landschapsbeheer	127	I	Hogere bate bestaat uit subsidie vliegendvriendelijke stroken Groot Driene, die doorbetaald is aan GBD (zie ook lasten landschapsbeheer).
Afval	-252	I	M.n. door oplopende post oninbaar een lagere opbrengst afvalstoffenheffing (€83.000). Verder realiseert het milieupark door bijdragen gemeente Borne en inwoners van Hengelo een hogere opbrengst van €131.000. De opbrengst voor verpakkingen, papier en glas valt €300.000 tegen, vooral veroorzaakt door dalende vergoedingen verpakkingen (zie ook lasten).
Afval: stadstuin	96	I	Betreft niet geraamde bijdrage provincie voor project circulaire economie/stadstuin (zie ook lasten)
Riolering: dotatie voorziening	208	I	De uitkomst van de exploitatie riolering leidt per saldo tot een hogere onttrekking uit de voorziening.
Projecten geluidsreductie	155	I	Inzet subsidies voor projecten geluidsreducties
Subsidie akoestisch onderzoek	149	I	In 2016 heeft subsidievaststelling plaatsgevonden i.v.m. apparaatskosten-vergoeding geluidsbelastingskaart 2010-2012.
Bodem	-366	I	Aangezien er minder bestedingen hebben plaatsgevonden (zie onder lasten) zijn ook de beschikbare rijksbijdragen lager verantwoord.
Grondwaterbeleid	47	I	In 2016 is een bedrag van €47.000 ontvangen van bedrijven t.b.v. gebiedsgericht grondwaterbeleid (zie ook lasten).
Warmtenet: aansluitbijdragen	300	I	In de exploitatie van de decentrale warmte opwek stations (WOS) is dit voordeel ontstaan door hogere aansluitbijdragen.
Duurzaam Veilig	165	I	Niet geraamde provinciale bijdrage(IMG)
Niet verklaarde kleinere afwijkingen	25		
Totaal afwijkingen baten	568		
Mutaties reserves			
Reserve bomencompensatie	-40	I	Betreft niet geraamde dotatie aan Reserve bomencompensatie. Is mogelijk dankzij opbrengsten bomencompensatie (zie ook baten)
Onttrekking reserve bodem	23	I	Ter dekking van het verschil tussen lasten en baten bodemsaneringen is dit hoger bedrag onttrokken aan de beschikbare reserve.
Reserve Warmtenet	-66	I	Betreft lagere onttrekking i.v.m. houtkachel Twentebad
Totaal afwijkingen mutaties reserves	-83		

6 Beheer openbare ruimte en Duurzaamheid

Exploitatie, bedragen x € 1.000		Rekening 2015	Begroting 01-01-2016	Gewijzigde begroting 2016	Rekening 2016
Resultaat voor bestemming	LASTEN (excl. mutaties reserves)		-36.470	-37.589	-41.008
	BATEN (excl. mutaties reserves)		26.947	27.152	25.401
	Totaal		-9.523	-10.437	-15.607
Mutaties reserves	Toevoegingen aan de reserves		-5.272	-5.272	-972
	Onttrekkingen aan de reserves		249	653	609
	Totaal		-5.022	-4.619	-363
Resultaat na bestemming			-14.545	-15.056	-15.970

Programma 7

Analyse verschillen
(>50.000,-)

Bedragen x 1.000

Analyse afwijking	Vershil I/S	Toelichting
Lasten		
Kosten Bing onderzoek	-78 I	In 2016 is er, in opdracht van de burgemeester, een Bing onderzoek geweest op het gebied van de Ruimtelijke ordening. De daarmee gepaard gaande kosten waren niet geraamd en leiden derhalve tot een overschrijding.
Lagere pensioenlasten v.m.l. wethouders	70 S	De raming van de pensioenlasten van de voormalige bestuurders was in 2016 mede gebaseerd op twee rechthebbenden die inmiddels zijn overleden.
Ambtelijke inzet strategische lobby	58 I	Hier is een ogenschijnlijk voordeel ontstaan door verschuiving van uren naar P002.2 externe subsidieverwerving, welke onderdeel uitmaakt van hoofdstuk 8.
Opleidingskosten	33 I	Het gezamenlijke aanbod van cursussen door de Twentse school zorgt voor een efficiency voordeel op de opleidingskosten.
Lokale arbeidsvoorwaarden	52 S	Het budgetrecht van deze post ligt bij het GO In 2016 is hier echter geen gebruik van gemaakt.
Bevolking	269 I	De verwachting was dat er in 2016 veel meer aanvragen voor reisdocumenten zouden komen. De reden hiervoor was een wetsverandering van vijf jaar geleden, waarbij het ook voor kinderen verplicht werd een reisdocument te hebben. Het grote aantal reisdocumenten dat toen aan het eind van het jaar werd aangevraagd is aan vervanging toe. Hoewel de begroting hierop was aangepast is de vervanging tot nu toe uitgebleven. Hierdoor komen naast lagere inkomsten (zie baten), de lasten ook lager uit.
Batig saldo Regio Twente	66 I	De Regio Twente heeft het batig saldo 2015 verdeeld over de deelnemende gemeenten dit saldo is verrekend met de bijdragen aandelen 2016.
Netwerkstad	91 I	Uitkering uit reserve Netwerkstad dit is verrekend met de bijdragen 2016.
Integrale veiligheid	28 S	Met name door lagere kosten voor desintegratie van de Veiligheidsregio. Met ingang van 2016 worden de kosten voor desintegratie op een andere manier doorberekend, waardoor ze niet meer afzonderlijk zichtbaar zijn en op dit product als kosten te zien zijn. Dit was bij het maken van de begroting 2016 niet bekend.
Handhaving openbare ruimte	-126	Hogere uren belasting en inhuur mede als gevolg van extra taken.
Niet verklaarde kleinere afwijkingen	40	
Totaal afwijkingen lasten	503	

Baten		
Bevolking	-367	De veel lagere aanvragen voor reisdocumenten hebben vanzelfsprekend geleid tot lagere leges.
Rijksbijdrage	27	I Vrijval van vooruitontvangen bijdragen t.b.v. Inbraakpreventie.
Niet verklaarde kleinere afwijkingen	9	
Totaal afwijkingen baten	-331	
Mutaties reserves		
Totaal afwijkingen	171	

7 Bestuur, Veiligheid en Openbare orde

Exploitatie, bedragen x € 1.000		Rekening 2015	Begroting 01-01-2016	Gewijzigde begroting 2016	Rekening 2016
Resultaat voor bestemming	LASTEN (excl. mutaties reserves)		-17.704	-18.082	-17.579
	BATEN (excl. mutaties reserves)		1.337	1.982	1.651
	Totaal		-16.367	-16.100	-15.928
Resultaat na bestemming			-16.367	-16.100	-15.928

Programma 8

Analyse verschillen
(>50.000,-)

Bedragen x 1.000

Analyse afwijking	Vershil I/S	Toelichting
Lasten		
Externe subsidie verwerving en infocentrum subsidies	-163 I	Door verschuiving van de inzet van de uren is er een nadeel van € 58.000 ontstaan bij de subsidie verwerving. Hier staat in programma 7 bij de strategische lobby (P002.1) een voordeel tegenover. Een ander nadeel van €105.000 wordt veroorzaakt door meer inzet van uren voor het aantrekken en beheren van subsidies.
Verzekeringen	20 I	Voordeel als gevolg van het niet meer all-risk verzekeren en het hebben van een eigen risico bij de schades aan tracties.
Grondexploitatie	-14.613 I	De lasten van de grondexploitaties zijn ruim 15 miljoen hoger dan geraamd. Dit komt geheel voor rekening van de overname van de boekwaarden vanuit het projectenbureau H.v.Z. Voor het resultaat heeft dit geen enkel gevolg omdat ook de baten met het zelfde bedrag zijn aangepast. Met deze verrekening is nu de boekwaarde van het hele project Hart van Zuid verantwoord binnen de gemeentelijke administratie.
Advieskosten grondzaken	-89 I	De hier bedoelde kosten zijn gemaakt ter ondersteuning van grondzaken zowel op het gebied planeconomie en het accommodatiebeleid deze kosten zijn verrekend met de reserve vastgoedbedrijf (€ 57.000) en de reserve Grex Algemeen (€ 32.000)
Rente compensatie de Veldkamp	-223 I	De ontwikkeling van het bedrijventerrein de Veldkamp is een samenwerking met de gemeente Borne, die op haar beurt de administratie voert. De rente die aan het complex mag worden toegerekend is lager dan de Bornse omslagrente. Voor dit verschil wordt er een compensatie betaald. Vervolgens wordt deze bijdrage verrekend met de reserve grondexploitatie.
Opheffen deelproject Hart van Zuid	-348 I	Als gevolg van de herijking van Hart van zuid is het niet langer nodig dat er een afzonderlijk deelproject bestaat voor het gemeentelijke deel. De hele ontwikkeling Hart van Zuid is nu opgenomen in de boeken van de gemeente. Het deelproject (cpl 70) is verrekend met de reserve grondexploitatie.
Toevoeging Voorziening grondexploitatie	-4.306 I	Als uitkomst van de voorlopige herzieningen 2017 blijkt een aanvulling voor de in exploitatie gronden nodig van ruim 3 miljoen die uit de reserve grondexploitatie is geput. De belangrijkste reden hiervan is dat door de veranderde BBV regelgeving voor complex Veldkamp een extra voorziening moest worden gevormd van € 2,3 miljoen.

Verkoop resultaat gronden	-95	I	Bij de verkoop van een tweetal percelen lag de verkoopprijs lager dan de boekwaarden. De betreffende grondcomplexen zijn middels een onttrekking uit de reserve Grondexploitatie gecompenseerd.
Verspreide gronden en het nieuwe BBV	-51	I	In het kader van de vernieuwde BBV was het in 2016 al niet meer toegestaan om buiten aan- en verkopenkosten aan 'Niet In Exploitatie Genomen Gronden' toe te rekenen. Deze kosten zijn nu net als de opbrengsten verantwoord op de post grondexploitatie algemeen en vervolgens voorlopig verrekend met de reserve Grondexploitatie.
Snippergroen	-100	I	De overschrijding van de kosten wordt veroorzaakt doordat er vanuit wijkbeheer facturen voor groenonderhoud en de inhuur van een ondersteuner voor de groen dossiers hier zijn verantwoord.
Planschade	-30	I	Een hogere inzet van eigen personeel.
Promotie grondverkoop	-27	I	Er is minder gebruik gemaakt van de diensten van derden (+) € 21.000. De inzet van eigen personeel is niet geraamd (-) € 48.000 (verrekening met reserve Grex Alg).
Niet in exploitatie genomen gronden	-93	I	Op grond van nieuwe BBV-regels mogen er m.u.v. eventuele aan- en verkopen geen kosten meer gemaakt worden voor 'Niet in exploitatie genomen gronden'. Deze kosten die niet langer ten laste van het complex mogen komen zijn dit boekjaar verantwoord binnen de reguliere exploitatie en evenals de opbrengsten verrekend met de reserve grondexploitatie.
Werkzaamheden projectbureau Hengelo	-27	I	Meer inzet eigen personeel dan geraamd. Alle kosten zijn in rekening gebracht bij het projectbureau.
Inspectie vastgoed	-57	I	Kosten van de inspectie vastgoedobjecten door een extern bureau. Deze worden gedekt door een onttrekking uit de reserve accommodaties egalisaties. (Zie baten)
Verkoopkosten	43	I	Meevaller in de bijkomende kosten van de verkoop van panden.
Exploitatie accommodaties	48	I	Een voordeel op rentekosten van (+) € 78.000. Een nadeel door een te lage geraamde post voor onderhoud en belastingen (-) € 30.000.
Groot onderhoud accommodaties	241	I	Kosten groot onderhoud is lager dan geraamd, de werkzaamheden zijn vooruitgeschoven in de planning
Bezuiniging accommodaties	-632	I	De bezuiniging 2016 wordt gerealiseerd door een onttrekking uit de reserve vastgoedbedrijf van € 532.350 (Zie baten). Een besparing van € 100.000 is geëffectueerd door de bijdrage aan het Vogelkwartier te verminderen, conform bezuinigingsopdracht.
Reserve vastgoedbedrijf (6980)	-37	I	De dotatie aan de reserve vastgoed is hoger dan geraamd omdat de verkoopkosten van de panden lager zijn uitgevallen dan begroot. Het voordeel is aan de reserve toegevoegd omdat er mogelijk nog werkzaamheden bij 1 van de verkochte panden moeten uitgevoerd (aanleg parkeervakken).

Erfpachten	-190	I	De overschrijding van het budget erfpacht wordt volledig veroorzaakt doordat er meer gronden in erfpacht zijn uitgegeven dan waar in de begroting rekening mee was gehouden. De Boekwaarden worden dan via een interne aankoop vanuit de overige complexen overgenomen. De dotatie van het resultaat op de erfpachten (kapitaallasten -/- canons) is via de reserve grondexploitatie afgewikkeld.
Onvoorziene uitgaven/subsidies	136	I	Van de oorspronkelijke raming is alleen 30.000 aangewend voor de vervanging van de CV ketels van het Twentebad.
Stelposten gemeentefonds	69	I	Delen van de stelposten individuele studietoeslag, taaleis Participatiewet en vrijlating lijfrenteopbouw zijn in 2016 niet benut en komen ten gunste van het jaarrekeningsaldo 2016.
Begrotingstechnische correctie	133	I	De middelen voor de binnenstad (1mln) zijn nog niet geïnvesteerd. Hierdoor zijn er geen rentekosten ontstaan (+) € 106.000. Op het budget voor de frictiekosten en openbare ruimte is geen beroep gedaan (+) € 72.000. Voor het project Heartline is (-) € 38.000 ingezet. Overig (-) € 7.000
Frictiebudget bedrijfsvoering	20	I	In 2016 zijn geen frictiekosten opgetreden.
Lasten heffing en invordering GBT	60	I	De lasten van de werkzaamheden van het GBT zijn € 60.000 voordeliger dan geraamd.
Saldo kosten plaatsen	1.341	I	Zowel aan de uitgaven en inkomsten kant zijn er resultaten van de bedrijfsvoering van de sectoren geraamd en verantwoord. Per saldo is het resultaat ruim 9 ton negatief. De kosten van de bedrijfsvoering kenden een aantal meevallers: De salariskosten in combinatie met de inhuur en detachering blijft ruim 4 ton binnen de raming, de kapitaallasten laten t.o.v. de begroting ook een positief beeld zien van bijna een half miljoen, geheel als gevolg van een hogere doorberekening aan de verschillende producten. De energielasten zijn in 2016 ruim een ton lager geweest dan begroot. Hier staat tegenover dat de doorberekening van uren aan de producten € 1,6 miljoen lager is geweest dan geraamd. Dit kent een drietal belangrijke oorzaken,(1) ingehuurd personeel schrijft meestal geen uren, dus geen dekking op de kostenplaats, (2) de tarieven voor inhuur zijn vrijwel altijd hoger dan het tarief dat gehanteerd wordt bij de begroting en (3) ook wordt niet altijd de productiviteit gehaald die als norm in de begroting wordt gehanteerd.
Niet verklaarde kleinere afwijkingen			
Totaal afwijkingen lasten	-18.970		

Baten

Grondexploitatie	11.765		De boekwaarden die bij het projectenbureau Hart van Zuid waren verantwoord zijn nu integraal in de grondexploitatie verwerkt.
Erfpachten	4.438		Opbrengst verkoop erfpachtgronden Inter-ontwerpfabriek maken onderdeel uit van de verrekening grondexploitaties.
Grex algemeen	226	I	Verkoopresultaten en afwikkeling complex 21 welke zoals hierboven aangegeven niet langer mag blijven bestaan.
Snippergroen	36	I	Er zijn meer snippers verkocht dan begroot.
Werkzaamheden projectbureau Hengelo	66	I	De opbrengst is te laag geraamd. Alle kosten eigen personeel zijn in rekening gebracht bij het projectbureau.
Huuropbrengsten accommodaties	-35	I	Het tekort wordt grotendeels veroorzaakt door de oprichting van het Vastgoedbedrijf en de inrichting van het financiële systeem. In 2016 zijn voor enkele objecten de huuropbrengsten die begroot waren in het accommodatiebeleid (nog) geboekt bij de beleidsafdelingen.
Reserve accommodaties egalisatie (6980)	57	I	Onttrekking voor kosten inspectie vastgoed als onderdeel van het van start gaan van het vastgoedbedrijf.
Bezuiniging accommodaties	100	I	Interne verrekening met P670.7 (bijdrage Vogelkwartier wordt verlaagd).
Reserve accommodaties egalisatie (6980)	-241	I	De onttrekking is lager dan geraamd omdat de werkzaamheden groot onderhoud zijn vooruit geschoven in de planning.
Onttrekking reserve vastgoedbedrijf deuren FBK	71	I	Ten laste van de reserve zijn er voor Sportservice deuren geplaatst in het FBK Stadion. De kosten staan op P531.1 (Sportparken).
Onttrekking reserve vastgoedbedrijf	57	I	Advieskosten voor de verkoop vastgoed. De kosten zijn op P830.6 (Grondexploitatie Alg. dienst).
Bezuiniging accommodaties	532	I	Onttrekking uit de reserve vastgoedbedrijf t.b.v. bezuiniging 2016.
Deelnemingen	17	I	Procentueel een te verwaarlozen afwijking.
Renteresultaat	-871	I	Dit resultaat komt voor rekening van lagere rentelasten dan begroot door renteconversie in 2016. Bij de extrapolatie van de rentelasten is uitgegaan van de situatie aan het begin van het boekjaar. Daarbij is ten onrechte niet gekeken naar in het jaar gewijzigde rentepercentages.

Hogere inkomsten gemeentefonds	247	I	In de raadsbrief "Decembercirculaire 2016 gemeentefonds" (zaaknummer 2076996) bent u geïnformeerd over de actuele ontwikkelingen als gevolg van deze circulaire. De circulaire was gebaseerd op de Najaarsnota 2015 van het rijk. Het karakter van de circulaire was vooral het afwikkelen van de gemeentefondsuitkeringen over de uitkeringsjaren 2014 tot en met 2016 in het boekjaar 2016. Begrotingstechnisch konden er in 2016 geen begrotingswijzigingen meer worden gemaakt over het boekjaar 2016. De uitkomsten van deze circulaire zijn in deze jaarstukken verwerkt. Tegenover de hogere gemeentefondsuitkering op basis van de decembercirculaire 2016 stonden de volgende lastenmutaties (in totaliteit: 282.000): implementatie richtlijn Energy Efficiency Directive (21.000), verhoogde asielinstroom – partieel effect (168.000), verhoogde asielinstroom – participatie en integratie (93.000). De (restant)middelen voor de richtlijn Energy Efficiency Directive en verhoogde asielinstroom zijn toegevoegd aan de reserve decentralisatie-uitkeringen. Deze worden niet op dit product verantwoord, maar op P980.9 Reserves, onderdeel Reserve decentralisatie-uitkeringen.
Onroerende zaakbelastingen	-102	I	Lagere opbrengst OZB. Een afwijking van minder dan 0,5% van de geraamde opbrengst ad € 21 miljoen euro.
Precario	-39	I	Een negatieve afwijking van ruim 10% van de geraamde opbrengst.
Saldo kosten plaatsen	-2.334		Zie toelichting aan de uitgaven kant.
Niet verklaarde kleinere afwijkingen	399		
Totaal afwijkingen baten	14.389		
Mutaties reserves		Dotaties:	
Reserve Grondexploitatie Erfpachten	200	I	Het resultaat erfpachten is verwerkt als dotatie in de reserve grondexploitatie maar stond geraamd onder de functie erfpacht. In werkelijkheid wordt dit saldo in de herzieningen betrokken bij de reserve grondexploitaties.
Reserve Grondexploitatie Rente	-385	I	De daadwerkelijke rente compensatie en daarmee de toevoeging was hoger dan geraamd in de begroting. Het saldo van de reserve en voorziening grondzaken was bij het opstellen ruim 6 miljoen lager dan op rekeningbasis.

algemene reserve	-1.977	Het saldo WMO en het saldo sociaal domein ad € 340.000 zijn verrekend met de daarvoor in 2015 gereserveerde middelen, hoewel hiervoor geen raming bestond. Er heeft een correctie plaatsgevonden op de aanvankelijk (te hoog) geraamde nog te betalen kosten GGZ. Daar staat tegenover dat de geraamde boeking ad -481.277,- van het Exploitatietekort Warmtenet niet noodzakelijk was. Het saldo van de reserve warmtenet bleek voldoende te zijn om het exploitatie tekort 2016 af te dekken. In het kader van de bestemming van het jaarrekeningsaldo 2015 is er bijna € 44.000. aangewend ter dekking van stormschade.
Mutaties reserves		Onttrekkingen:
Reserve grondexploitatie	5.156	Een aantal ontwikkelingen die ook al aan de lasten kant zijn aangegeven leiden tot een aantal niet geraamde omtrekkingen. Namelijk opheffing complex 70 Hart van Zuid, rentecompensatie de Veldkamp en verlies op een tweetal verkopen.
Reserve communicatiebeleid	170	De bestedingen breedband van 2015 en 2016 zijn verrekend met deze reserve. Hiermee is het saldo nagenoeg uitgeput. Het restant van ruim €46.000 kan worden betrokken bij de aanleg van breedband in het buitengebied.
Reserve fietspadenplan	306	Met name de verrekening van de kosten voor de aanleg F35 Hengelo Borne 1e deel zijn in 2016 verrekend omdat de BBV dit volgend jaar niet meer toelaat.
Reserve lopende projecten	996	In de jaren 2012 t/m 2015 zijn er jaarlijks bedragen gereserveerd ten laste van het onderhoudsbudget wegen. Deze reservering was bedoeld voor de aanleg van de West-tangent. Onder invloed van het nieuwe BBV heeft deze verrekening in 2016 plaatsgevonden.
Reserve ARI	256	Het verschil wordt veroorzaakt door nazorg Industriestaat (-7.000), binnenstad BIZ (+13.000), projectleiding stadskantoor/stadhuis (+165.000), spontane binnenstad (+22.000), verkeersmaatregelen binnenstad (+63.000).
Totaal afwijkingen mutaties reserves	4.722	
Totaal afwijkingen	141	

8 Financiën

Exploitatie, bedragen x € 1.000		Rekening 2015	Begroting 01-01-2016	Gewijzigde begroting 2016	Rekening 2016
Resultaat voor bestemming	LASTEN (excl. mutaties reserves)		-23.203	-26.546	-48.380
	BATEN (excl. mutaties reserves)		179.612	187.084	202.731
	Totaal		156.409	160.539	154.352
Mutaties reserves	Toevoegingen aan de reserves		-8.130	-11.526	-14.009
	Onttrekkingen aan de reserves		993	2.998	11.808
	Totaal		-7.137	-8.528	-2.201
Resultaat na bestemming			149.272	152.010	152.151

Bijlagen

8.1 Mutaties reserves en voorzieningen

8.1.1 Mutaties in de reserves

Bijlage 8.1.1: Mutaties in de reserves							
Reserves	nr.	Beginbalans 01-01-2016	Dotatie	Onttrekking	Bestemming resultaat 2015	Balans mutatie	Eindbalans 31-12-2016
Algemene Reserves							
Alg. reserve (rentedragend)	1102	10.606.415	6.771.405	-219.717	-2.441.702	4.109.986	14.716.401
Alg. reserve grondexploitatie	1103	1.954.369	7.524.761	-6.421.500		1.103.261	3.057.630
Subtotaal algemene reserves		12.560.784	14.296.166	-6.641.217	-2.441.702	5.213.247	17.774.032
Bestemmingsreserves							
Best.Res. Centr. opleidingsbudget	1310	100.000				0	100.000
Best.Res. communicatiebeleid	1311	216.320		-170.225		-170.225	46.095
Best.Rses. Verevening binnenstad	313	0	400.000			400.000	400.000
Best.Res. arbeidsvoorwaarden	1316	212.308				0	212.308
Best.Res. warmtenet	1319	318.724		-318.724		-318.724	0
Best.Res. Preventiepak. Berflo	1324	420.498		-420.498		-420.498	0
Best.Res. egalisatie accommo	1326	1.029.326	257.139	-148.660		108.479	1.137.805
Best.Res. Vastgoedbedrijf	1327	1.161.087	835.488	-834.688		800	1.161.886
Best.Res. duurzaamheid	1328	94.054				0	94.054
Best.Res. fietspadenplan	1329	880.544		-401.174		-401.174	479.369
Best.Res. Twentehaven	1331	371.232	44.750			44.750	415.982
Best.Res. bodemsanering	1332	2.532.662	932.221	-290.466		641.755	3.174.417
Best.Res. volkshuisvesting	1333	83.311		-83.311		-83.311	0
Best.Res. onderwijshuisvesting	1367	6.403.656	5.418.095	-6.391.633		-973.538	5.430.118
Best.Res. decentralisatie-uitkering	1371	3.012.149	414.336	-459.737		-45.401	2.966.748
Best.Res. organisatieontwikkeling	1372	2.328.325	400.000	-145.400		254.600	2.582.925
Best.Res. Groencomp.bomen	1374	152.284	40.250			40.250	192.534
Best.Res. Prj.bestrijd. Jwerkloos	1375	189.000		-64.097		-64.097	124.903
Best.Res. Sociaal domein	1377	925.354		-925.354		-925.354	0
Best.Res. lening schouwburg	1384	5.066.660	327.575	-5.394.235		-5.066.660	0
Best.Res. Lopende projecten	1396	996.000		-996.000		-996.000	0
Best.Res. ondh.buurtcentra	1398	108.609				0	108.609
Best.Res. ARI (Investerings)	1399	5.628.011		-3.729.858		-3.729.858	1.898.153
Subtotaal bestemmingsreserves		32.230.114	9.069.854	-20.774.060	0	-11.704.207	20.525.907
Saldo van de rekening 2015		-2.441.702			2.441.702		
Totaal reserves		42.349.196	23.366.020	-27.415.277	0	-6.490.959	38.299.939

8.1.2 Toelichting reserves

Algemene reserve (102): € 14.716.401

Doel: Gevormd vanuit resultaten van algemene middelen zonder directe bestemming, nodig t.b.v. het weerstandsvermogen van de gemeente (o.a. voor calamiteiten).

Dotaties:

- € 55.000 Stormschade.
- € 187.500 Rente.
- € 3.454.670 Verkoop aandelen Enexis.
- € 2.076.000 Koersvast in krappe tijden.
- € 339.296 WMO en Jeugd Sociaal Domein.
- € 658.939 Vrijval bestemmingsreserves.

Onttrekkingen:

- € 43.717 Stormschade
- € 176 000 Transitie HEIM/CREA.

Bestemming resultaat 2015.

Dotatie: Geen

Onttrekking:

€ 2.441.702 saldo 2015.

Reserve grondexploitatie incl. Hart van Zuid (103): € 3.057.630 (zie ook bijlage 8.2.2)

Doel: Buffer ter afdekking van de risico's grondexploitatie.

Dotaties:

- € 472.532 Resultaat erfpacht 2016.
 - € 2.499.986 Rentecompensatie.
 - € 106.759 Verkoopresultaten.
 - € 3.000.000 BijdrageARI.
 - € 229.203 Voorz. voorr Bouwgronden.
 - € 119.435 Afw. Cpl 21.
 - € 1.096.845 Watertorenpark
- Onttrekkingen:*
- € 76.335 Promotie.
 - € 31.640 Advieskosten.
 - € 348.039 Afwik c 70 Gem deel HvZ .
 - € 200.000 Bijdr Westermaat.
 - € 205.777 Verkoop verliezen.
 - € 222.849 Rentecomp. Borne de Veldkamp.
 - € 3.212.149 Naar voorziening GZ.
 - € 1.094.632 Campus.
 - € 1.030.079 Grex BXL/

Reserve Centraal Opleidingsbudget (310): € 100.000

Doel: Afzondering 0,4% van loonsom als buffer voor tegenvallers in reguliere opleidingsbudgetten.

Geen dotaties en onttrekkingen.

Reserve communicatiebeleid (311): € 46.095

Doel: Reservering bij verkoop van St. Kabeltevee Hengelo met doel deze te besteden ter dekking van kapitaallasten van investeringen op het gebied van informatie- en communicatietechnologie. Besteding dient

plaats te vinden t.b.v. de burgers van de Gemeente Hengelo conform de oorspronkelijke doelstellingen van de stichting.

Dotaties: Geen

Onttrekkingen: € 170.225 Breedband.

Vereveningsreserve binnenstad (313): € 400.000

Doel: Compactere binnenstad

Dotatie: 400.000

Onttrekking: Geen

Reserve arbeidsvoorwaarden (316): € 212.308

Doel: In 1999 door de raad afgezonderde middelen ter dekking van niet direct voorzienbare kosten van arbeidsvoorwaarden. Over aanwendungen en omvang vindt structureel georganiseerd overleg plaats met werknemers (niet tijdgebonden).

Geen dotaties en onttrekkingen.

Reserve warmtenet (319): € 0

Doel: Bestemd om aanloopverliezen van het warmtenet Hart van Zuid te dekken.

Dotatie: Geen.

Onttrekking:

€ 318.724 Afwikkeling resultaat.

Reserve Preventiepakket Berflo Es (324): € 0

Doel: Programma Berflo Es kansen scheppen, stappen maken.

Dotatie: Geen.

Onttrekkingen:

€ 400.000 Maatschappelijke taakverkenning 2016-2019.
€ 20.498 Aframing reserve naar algemene reserve.

Reserve egalisatie accommodaties (326): € 1.137.805

Doel: Ter dekking van (groot) onderhoud van gebouwen, welke niet direct meer in gemeentelijk gebruik zijn, maar nog wel eigendom van de gemeente zijn.

Dotatie:

€ 257.139 Groot onderhoud.

Onttrekking:

€ 91.313 Groot onderhoud.
€ 57.347 Inspectiekosten

Reserve vastgoedbedrijf (327): € 1.161.087

Doel: Bestemd om voor- en nadelige verkoopresultaten op vastgoed te plooiën. Daarnaast geeft het jaarlijks financieel rendement en vangt het vermogensrisico op

van het gemeentelijk vastgoed. Ook ondersteund het de monitoring en effectuering van de gemeentelijke bezuinigingen op het vastgoed.

Dotaties:

€ 122.000 Beekstraat 12
€ 475.000 Waarbeekschool.
€ 238.488 Beukweg 92.

Onttrekkingen:

€ 532.350 Herontwikkeling en bezuiniging Vastgoed.
€ 118.478 verkoopres. Deldenerstraat 357.
€ 55.426 verkoopres. Deldenerstraat 361.
€ 57.278 Promotie Advieskosten Vastgoed.
€ 71.155 Deuren FBK

Reserve duurzaamheid (328): € 94.054

Doel: Ter dekking van interne duurzaamheid.
Geen dotatie en onttrekkingen.

Reserve fietspadenplan (329):

€ 479.369

Doel: Als correctie op de negatieve boekwaarde van cpl. 42 Fietspadenplan is deze vermogens-toename ondergebracht in deze reserve.

Dotatie: Geen.

Onttrekkingen:

€ 314.116 F35 Hengelo – Borne.
€ 26.000 Ruyterstraat – Deurningenstraat
€ 51.058 F35 Kuip
€ 10.000 Weusthag - Castorweg

Reserve Twentehaven (331):

€ 415.982

Doel: Bestemd voor toekomstig incidenteel groot onderhoud van de haven.

Dotatie:

€ 44.750 Conform begroting.

Onttrekking: Geen.

Reserve bodemsanering (332):

€ 3.174.417

Doel: Middelen ter dekking van lasten bodemsaneringen, waarvoor binnen de beschikbare ISV-gelden geen ruimte is.

Dotatie:

€ 932.221 Middelen ontv. van het Rijk.

Onttrekking:

€ 105.584 Dekking kosten 2016.
€ 184.882 Sport Centre.

Reserve volkshuisvesting (333):

€ 0

Doel: Jaarlijks vast bedrag beschikbaar hebben voor sociale woningbouw.

Dotaties: Geen

Onttrekkingen:

€ 83.311 Aframing reserve naar algemene reserve.

Reserve algemene onderwijshuisvesting (367):

€ 5.430.118

Doel: Vanuit de algemene uitkering afgezonderde middelen ter dekking van uitgaven binnen het meerjaren investeringsprogramma onderwijshuisvesting.

Dotaties:

€ 5.418.095 Uitkering uit gemeentefonds.

Onttrekkingen:

€ 419.674 Openbaar basisonderwijs.
€ 1.428.154 Bijzonder basisonderwijs.
€ 1.154.712 Bijzonder speciaal basisonderwijs.
€ 847.744 Openbaar voortgezet onderwijs.
€ 1.567.383 Bijzonder voortgezet onderwijs.
€ 537.162 Kosten gymnastieklokalen.
€ 118.192 Huisvesting noodlokalen.
€ 84.390 Leegstand schoolgebouwen.
€ 13.901 Brandveiligheid.
€ 220.321 Broek.

Reserve decentralisatie-uitkeringen (371):

€ 2.966.748

Doel: Afgezonderde middelen uit de algemene uitkering ter dekking van uitgaven die gemoeid zijn met decentralisatie uitkeringen. Het gaat om incidentele middelen voor een beperkte periode.

Dotatie:

€ 414.336 Toevoeging.

Onttrekkingen:

€ 459.737 Aframing reserve naar algemene reserve.

Reserve organisatieontwikkeling (372):

€ 2.582.925

Doel: Bestemd voor de transitie van meer mobiliteit in de organisatie naar een flexibele organisatie met de juiste medewerker op de juiste plek.

Dotatie:

€ 400.000 Conform begroting.

Onttrekking:

€ 145.400 Conform begroting

Reserve groencompensatie bomen (374):

€ 192.534

Doel: Baten en lasten van de bomenverordering te egaliseren.

Dotatie:

€ 40.250 Compensatie 2016.

Onttrekking: Geen.

Reserve Project bestrijden Jeugdwerkloosheid

(375): € 124.903

Doel: Projecten van bestrijding van jeugdwerkloosheid.

Dotatie: Geen.

Onttrekking:

€ 64.097 Bestrijding Jeugdwerkloosheid

Reserve sociaal domein (377):

€ 0

Doel: Voorlopig bestemd voor de overheveling van in enig jaar niet bestede middelen uit het deelfonds sociaal domein.

Dotatie: geen

Onttrekkingen:

€ 925.354 naar algemene reserve

Reserve lening schouwburg (384): € 0

Doel: Reservering als tegenhanger van de aan de schouwburg verstrekte lening, welke na 40 jaar aan elkaar gelijk zijn. Vast staat dat de lening niet zal worden terugbetaald. De lening is aan te merken als een bijdrage aan een actief in eigendom van derden en daarom opheffen.

Dotatie:

€ 327.575 Conform begroting 2016.

Onttrekking:

€ 5.394.235 opheffen

Reserve nog lopende projecten (396):

€ 0

Doel: Ten behoeve van lopende projecten.

Dotatie: Geen

Onttrekking:

€ 996.000 Westtangent 2016.

Reserve onderhoud buurtcentra (398):

€ 108.609

Doel: Meerjarig onderhoud buurtcentra. Met amendement 147062 heeft de raad besloten dat € 108.609 beschikbaar moet blijven.

Geen dotaties en onttrekkingen.

Reserve Algemene Investerings (ARI) (399):

€ 1.898.153

Doel: Bestemd ter dekking van toekomstige lasten die voortvloeien uit de ARI-investeringen.

Dotatie: Geen.

Onttrekkingen:

€ 3.000.000 Hart van Zuid, Noordelijk deel

€ 13.400 Binnenstad.

€ 22.000 Spontane Binnenstad.

€ 354.429 Deurningenstraat

€ 165.000 Projectleider Nieuwbouw

€ 62.460 Zwavertsweg

€ 16.679 Industriestraat.

€ 95.891 Aframing reserve naar algemene reserve.

8.1.3 Mutaties in de voorzieningen

Voorzieningen	nr.	Eindbalans 31-12-2015	Beginbalans mutatie	Beginbalans 01-01-2016	Dotatie	Aanwending	Balans mutatie	Eindbalans 31-12-2016
1. Risico, Verplichtingen								
Voorz. Pensioen wethouders	503	5.854.511		5.854.511	640.301	-519.435	120.866	5.975.377
Voorz. Verlieslatend contract oh Stadskantoor	502	0		0	800.000		800.000	800.000
Voorz. Complexen derden	512	0	23.609.663	23.609.663	0	0	0	23.609.663
Voorz. Wachtgeld Muziekschool	522	1.788.115		1.788.115		-381.205	-381.205	1.406.910
Subtotaal risico, verplichtingen		7.642.625	23.609.663	31.252.288	1.440.301	-900.640	539.661	31.791.949
2. Egalisatie Onderhoud								
Voorz. Groot onderhoud Stadhuis	501	1.719.741		1.719.741	50.150	-800.000	-749.850	969.891
Voorz. onderhoud gebouwen	505	267.906		267.906	58.800	-46.198	12.602	280.507
Voorz. onderh. Waterstaatskerk	507	177.937		177.937	65.081	-31.453	33.628	211.565
Voorz. Renovatie sportvelden	527	76.410		76.410	35.667	-35.000	667	77.077
Voorz. Gebouwen/install. Sport	528	453.401		453.401	179.410	-96.725	82.685	536.086
Voorz. Onderh. buurt-wijkcentra	530	500.494		500.494	92.235		92.235	592.730
Voorz. Onderh. Metropool	531	69.866		69.866			0	69.866
Voorz. Parkg. Hofstedestraat	532	46.800		46.800	46.800		46.800	93.600
Subtotaal egalisatie onderhoud		3.312.555	0	3.312.555	528.143	-1.009.376	-481.233	2.831.322
3. Voorzieningen voor middelen van derden waarvan de bestemming gebonden is								
Voorz. Rioolrenovatie	508	9.175.618		9.175.618	1.824.933	-2.361.412	-536.479	8.639.139
Voorz. Afvalverwerking	511	3.310.561		3.310.561		-731.413	-731.413	2.579.148
Voorz. Gebiedsgericht grondwater beleid	510			1.257.000	50.500		50.500	1.307.500
Subtotaal Voorzieningen voor middelen van derden waarvan de bestemming gebonden		12.486.179	0	13.743.179	1.875.433	-3.092.825	-1.217.392	12.525.787
Totaal		23.441.359	23.609.663	48.308.022	3.843.878	-5.002.842	-1.158.964	47.149.059

8.1.4 Toelichting voorzieningen

Voorziening pensioen wethouders (503): € 5.975.377

Doel: Te verwachten verplichtingen jegens de pensioenen en wachtgelden wethouders, waarvan de omvang redelijkerwijs in te schatten is.

Dotatie:

€ 640.301 Wethouders.

Aanwending:

€ 519.435 Salaris voormalig wethouders

Voorziening Muziekschool en Waterstaatskerk (507): € 211.565

Doel: Ter dekking van (groot) onderhoud van de Waterstaatskerk.

Dotatie:

€ 19.870 Volgens onderhoudsplan.

€ 45.211 Volgens onderhoudsplan.

Aanwending:

€ 20.266 Onderhoud Muziekschool.

€ 11.187 Onderhoud waterstaatskerk.

Voorziening wachtgeld Muziekschool (522): € 1.406.910

Doel: Te verwachten verplichtingen wachtgeld i.v.m. reorganisatie Muziekschool.

Dotatie:

Geen.

Aanwending:

€ 150.000 afwikkeling ABP

€ 231.205 Diverse kosten

Voorziening renovatie sportvelden (527): € 77.077

Doel: T.b.v. het toekomstig groot onderhoud van sportvelden afgezonderde middelen.

Dotatie:

€ 35.667 Volgens Onderhoudsplan

Aanwending:

€ 35.000 Bijdrage kunstgrasveld Wilbert.

Voorziening Verlies latend contract onderhoud Stads Kantoor (502): € 800.000

Doel: T.b.v. (groot) onderhoud stads Kantoor op basis meerjarige onderhouds planning.

Dotatie:

€ 800.000 van voorziening groot onderhoud stadhuis/stads Kantoor

Aanwending:

Geen

Voorziening gebouwen en installaties sport (528): € 536.086

Doel: T.b.v. het toekomstig groot onderhoud voor gebouwen en installaties op de sportparken afgezonderde middelen zonder dat er een directe onderbouwing is via een meerjarig onderhoudsplan.

Dotatie:

€ 179.410 Volgens onderhoudsplan.

Aanwending:

€ 91.373 Weusthag.

€ 5.353 Sportpark Veldwijk

Voorziening groot onderhoud stadhuis(501): € 969.891

Doel: T.b.v. (groot) onderhoud stadhuis op basis meerjarige onderhouds planning.

Dotatie:

€ 50.150 Groot onderhoud 2016.

Aanwending:

€ 800.000 Dotatie aan voorziening

Verlieslatend contract onderhoud Stads Kantoor

Voorziening onderhoud buurt-wijkcentrum (530): € 592.730

Doel: Ter dekking van het onderhoud van het buurt-wijkcentrum.

Dotatie:

€ 92.235 Volgens onderhoudsplan.

Aanwending:

Geen.

Voorziening onderhoud gebouwen wijkbeheer (505.): € 280.507

Doel: Ter dekking van (groot) onderhoud van gebouwen bij de sectoren wijkzaken en stedelijk beheer in gebruik zijn.

Dotatie:

€ 58.800 Volgens onderhoudsplan.

Aanwending:

€ 31.475 Asveldweg

€ 7.312 Havenkantoor

€ 7.411 deurningersstraat

Voorziening onderhoud Metropool (531): € 69.866

Doel: Ter dekking van het onderhoud van het gebouw.

Dotatie:

Geen.

Aanwending:

Geen.

Voorziening parkeergarage Hofstedestraat (532): 93.600

Doel: Ter dekking van het onderhoud van de parkeergarage Hofstedestraat.

Dotatie:

€ 46.800 Storting voorziening.

Aanwending:

Geen.

Voorziening gebiedsgericht grondwaterbeleid (510): € 1.307.500

Doel: Ter dekking van grondwaterverontreiniging in centrumgebied.

Dotatie:

€ 32.000 Storting afkoopsom Hazemeijer.

€ 18.150 Storting Frans Bakker Vastgoed B.V.

Aanwending:

Geen.

Voorziening afvalverwerking (511): € 2.579.148

Doel: Voorziening vanuit toevallige meevallers product afvalverwerking/-verwijdering ten behoeve van egalisatie mogelijk toekomstige tegenvallers. Geen gebonden besteding.

Dotatie: Geen.

Onttrekkingen:

€ 731.413 Maatschappelijke taakverkenning.

Voorziening rioolrenovatie (512): € 8.639.139

Doel: Bestemd voor de vervangingsinvesteringen van het rioolstelsel, evenals egalisatie van de tarieven rioolrecht. Het betreft een voorziening voor middelen van derden omdat deze voorziening geen relatie heeft met het Gemeentelijk Rioleringsplan waarmee inzicht wordt geboden in het onderscheid onderhoud c.q. spaarcomponent van de vervangingsinvesteringen.

Dotatie:

€ 63.000 Houtmaatvijver.

€ 1.761.933 Volgens onderhoudsplan.

Aanwending:

€ 36.583 Rio.verv.Twekkw/Ketelstr/Meeuw

€ 952.478 Uitv. Westtangent fase 2.

€ 2.548 Uitv. Westtangent fase 1.

€ 7.892 Rio.ren. Slachthuis relinen.

€ 82.970 Voorb E'de-sestr.

€ 1.060.336 Bijdr. Herinr. E'desestr. HOV

€ 218.606 Rio.verv. relinen Landmansweg.

8.2 Overzichten

8.2.1 Incidentele baten en lasten 2016

De volgende baten en lasten hebben een eenmalig karakter		
Product	Omschrijving incidentele bate (+) / last (-)	(* € 1.000)
	Participatiewet -inkomensdeel - terugvordering	
610	verstrekkingen	-492
614	Bijzondere bijstand - terugvordering verstrekkingen	492
623	Inburgeringstrajecten - bijdrage COA	134
623	Inburgeringstrajecten - extra kosten trajecten statushouders	-134
	Project Breedband	-170
	Totaal programma 1	-170
662	Huishoudelijke hulp toelage - rijksbijdrage	1.022
662	Huishoudelijke hulp toelage - inzet bonnen bij Huishoudelijke Hulp	-1.022
714	Overige gezondheidszorg: Gezond in de stad	162
	Totaal programma 3	162
	Enmalige bijdrage transitiekosten fusietraject Heim/Crea en	
511	Muziekschool Hengelo	-176
820	Afwikkeling BWS	4.674
	Totaal programma 5	4.498
210	Bijdrage aan project Deurningerstraat tlv Reserve ARI	-354
210	Bijdrage aan Sport Centre uit Reserve Bodemsanering	-185
210	Bijdrage aan F35 H'lo Borne uit Res Fietspaden	-314
210	Bijdrage aan Westtangent uit Res lopende projecten	-996
560	Subsidie Groen Blauwe Diensten	135
560	Doorbetaalde Subsidie Groen Blauwe Diensten	-135
	Project Deurningerstraat	-354
	Project Westtangent	-996
	Project Westermaat	-200
	Project Sports Centre Hengelo	-184
	Project F35 H'lo-Borne	-314
	Totaal programma 6	-3.897
721	Project circulaire economie / Stadstuin binnen	-127
721	Subsidie circulaire economie / Stadstuin binnen	96
	Totaal programma 7	-31
913	Verkoop aandelen Enexis	3.455
980	Toevoeging aan algemene reserve verkoop aandelen Enexis	-3.455

921	Gemeentefonds - Huishoudelijke hulp toelage	1.021
921	Gemeentefonds - Cumulatieregeling	443
921	Gemeentefonds - Gezond in de stad	162
921	Gemeentefonds - Verhoogde asielinstroom	682
980	Toev. aan reserve decentralisatie-uitkeringen - Verhoogde asielinstroom	-261
980	Toevoeging aan algemene reserve obv nota Evaluatie reserves en voorzieningen	659
980	Onttrekking uit reserve decentralisatieuitkeringen obv nota Evaluatie reserves en voorzieningen	460
980	Bijdrage aan Westtangent uit Res lopende projecten	996
980	Bijdrage aan F35 H'lo Borne uit Res Fietspaden	314
980	Onttrekking uit Reserve Bodemsanering tbv Sport Centre	185
980	Onttrekking uit reserve ARI Laan Hart van Zuid	3.000
980	Onttrekking uit reserve ARI projectleiding Stadskantoor/stadhuis	165
980	Onttrekking uit reserve ARI aanpassingen Deurningerstraat	354
980	Onttrekking uit algemene reserve Heim/Crea	176
980	Onttrekking aan reserve ARI (project Deurningerstraat)	354
980	Onttrekking aan reserve Lopende projecten (project Westtangent)	996
980	Onttrekking aan algemene reserve Grondexploitatie (voorziening grondprijzen bedrijventerreinen)	1.094
980	Onttrekking aan algemene reserve Grondexploitatie (project Westermaat)	200
980	Dotatie aan algemene reserve Grondexploitatie (Watertorenpark)	-1.096
980	Onttrekking aan reserve Communicatie (project Breedband)	170
980	Onttrekking aan reserve Bodemsanering (project Sports Centre H'lo)	184
980	Onttrekking aan reserve Fietspadenplan (F35 H'lo-Borne)	314
	Totaal programma 8	10.572
	Totaal	11.134

8.2.2 Overzicht van structurele toevoegingen en onttrekkingen aan reserves 2016

mutaties groter of gelijk aan € 100.000; bedragen * € 1.000			
Product	Omschrijving structurele toevoeging/onttrekking aan reserve	Begroot 2016	Werkelijk 2016
221	Toevoeging aan reserve Twentehaven	-45	-45
	Totaal programma 1	-45	-45
421	Toevoeging aan reserve onderwijshuisvesting	-5.418	-5.418
421	Onttrekking aan reserve onderwijshuisvesting	6.036	6.392
	Totaal programma 2	618	974
540	Toevoeging aan reserve lening schouwburg	-328	-328
	Totaal programma 4	-328	-328
330	Onttrekking aan reserve Warmtenet	0	
723	Toevoeging aan reserve bodemsanering	-932	932
723	Onttrekking aan reserve bodemsanering	103	250
	Totaal programma 6	-829	1.182
830	Toevoeging aan reserve egalisatie accommodaties	-272	-835
830	Onttrekking aan reserve egalisatie accommodaties	347	835
980	Toevoeging aan de algemene reserve grondexploitatie	-5.194	-2.747
980	Onttrekking aan algemene reserve grondexploitatie	3.617	3.576
980	Toevoeging aan algemene reserve	-2.264	-2.264
980	Toevoeging aan reserve organisatieontwikkeling	-400	-400
	Totaal programma 8	-4.166	-1.835
	Totaal	-4.750	-52

8.3 Staat van activa onderhanden complexen

8.3.1 Verrekeningen met reserve grondbedrijf

De verrekeningen met de reserve grondbedrijf in 2016 kan als volgt worden gespecificeerd:

Reserve per 01-01-2016	€	1.954.370
Dotaties in de reserve		
Rente	€	2.499.986
Winst op verkopen verspreide gronden	€	226.195
Resultaten	€	1.534.377
Bijdrage ARI	€	3.000.000
Totaal dotaties	€	7.260.558
Onttrekkingen uit de reserve		
Verrekening verliesexploitaties	€	518.816-
Bijdragen aan de Algemene Dienst	€	200.000-
Overige onttrekkingen	€	330.824-
Totaal onttrekkingen	€	1.049.640-
Totaal mutaties	€	6.210.917
Mutatie voorzieningen	€	5.108.863
Reserve per 31-12-2016	€	3.056.425

Bijlage 8.2.2: Onderhanden complexen															
Complex en omschrijving	Mutatie boekwaarde			Balanscorrecties					Nog te realiseren kosten						
	Boekwaarde per 1-1-2016	Vermeerdering en	Verminderen	Boekwaarde herzieningen per 1-1-2017	Boekwaarde per M2	Correcties voor balans	Boekwaarde balans	Correcties na balans	Verwervingen	Bouw- en Woonrijmaken	Plankosten	Beheerskosten	Dotaties	Bodem-saner	Overige kosten
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
10 Huurgronden	1.004.857	0	0	1.004.857			1.004.857								
Mva huurgronden	1.004.857	0	0	1.004.857	0	0	1.004.857								
NIEGG omziet naar MVA:															
09 Verspreide gronden binnen de bebouwde kom	5.359.580	0	265.301	4.127.190	27		4.127.190	0	0	0	0	0	0	0	0
22 Verspreide gronden buiten de bebouwde kom	6.238.187	80.745	497.760	4.319.450	11		4.319.450	0	0	0	0	0	0	0	0
62 Schalmieden	11.359.468	5.406	5.406	4.086.721	32		4.086.721	0	0	0	0	0	0	0	0
66 Sportpark Groot Driene	2.488.572	0	0	425.000	53		425.000	0	0	0	0	0	0	0	0
68 Stadspark Weeshoog	1.874.374	24.899	24.899	1.317.500	13		1.317.500	0	0	0	0	0	0	0	0
81 Boeldershoek Oost	3.400.559	0	0	1.788.570	29		1.788.570	0	0	0	0	0	0	0	0
90 Westermaat Veld	1.614.784	0	0	65.148	34		65.148	0	0	0	0	0	0	0	0
Materiele Vaste Activa / NIEGG	32.335.525	111.050	793.366	16.129.979			16.129.979	0	0	0	0	0	0	0	0
62 Schalmieden							143.702	143.702							
Voorraden - Nog te betalen "Bouworond niet in exploitatie"							143.702	143.702							
Materiele Vaste Activa	33.340.382	111.050	793.366	17.134.836			143.702	17.278.538							
104 Lanse Wemen	-965.020	381.661	2.800	-586.158			-586.158	0	65.567	1.137.569	166.187	0	0	17.000	1.486.323
06 t Rot	6.440.667	1.330.558	359.325	7.411.900			7.411.900	0	33.328	1.561.300	305.051	5.830	0	0	1.905.510
07 VMBO	954.810	26.472	1.389.620	-408.338			-408.338	0	0	427.660	134.245	0	0	0	561.905
21 Exploitatie-overeenkomsten	-119.435	144.058	24.623	0			0	0	0	0	0	0	0	0	0
101 Broek Noord	13.030.277	598.528	3.472.417	10.156.388			10.156.388	0	0	1.419.879	309.914	193.086	0	0	1.922.879
102 Broek Oost	3.555.761	108.569	542	3.663.788			3.663.788	0	0	2.695.553	277.240	126.494	0	50.000	3.299.287
27 M kwadraat	-68.892	-1.708	-70.600	0			0	0	0	500.000	157.638	0	0	150.000	2.797.639
36 Kruisbos	355.572	11.252	366.824	0			0	0	0	0	0	0	0	0	0
44 Veldwijk Noord	-4.423.778	1.293.456	370.049	-3.500.371			-3.500.371	0	1.249.689	6.717.743	937.551	139.710	0	650.102	9.694.794
52 Dalmeden	41.066.936	2.509.593	2.295.393	41.281.137			41.281.137	0	316.115	9.814.334	975.927	612.331	0	229.595	11.948.302
54 Medallion	-120.821	430.204	488.927	-179.545			-179.545	0	0	958.000	209.000	25.300	0	0	1.192.300
69 Brouwenkerrein	267.109	7.772	274.881	0			0	0	0	0	0	0	0	0	0
70 Hart van Zuid gemeentelijk	-119.720	467.759	348.039	0			0	0	0	0	0	0	0	0	0
701 Lansinkveld Noord	15.311.830	4.135.420	9.265.209	10.182.041			10.182.041	0	4.800	1.320.137	137.500	39.543	0	586.252	2.088.232
702 Lanseler Erve	2.986.650	3.338.647	2.506.181	3.819.116			3.819.116	0	0	340.258	27.500	22.000	0	0	389.758
703 Hoofdfunctuur	-1.170.191	3.755.400	-3.640.476	225.685			225.685	0	399.424	2.846.150	131.250	0	0	0	3.376.824
704 Deelplan 10	5.658.511	1.691.941	3.312.697	4.037.755			4.037.755	0	5.355	680.213	44.000	55.950	0	1.621.989	2.407.508
711 Fase 2a Industrieplein eo	3.583.232	2.461.368	85.986	5.958.615			5.958.615	0	346.748	1.074.993	1.302.266	1.270.081	0	935.646	4.929.735
712 Vereenigingsgebouw	393.401	256.955	587.536	62.820			62.820	0	45.000	11.000	115.000	11.000	0	365.000	1.182.000
713 Noortelijke laan Hvz	-2.843.616	3.619.248	3.089.704	-2.314.072			-2.314.072	0	76.309	3.836.922	135.570	0	0	3.201.554	7.250.355
714 Woonstad Noord	1.771.021	377.380	-267.456	2.415.857			2.415.857	0	236.727	1.547.656	174.201	111.796	0	1.270.249	3.340.629
715 Zuidelijk Laan Hvz	624.676	1.257.316	1.757.582	124.409			124.409	0	74.162	13.246.990	858.722	5.763	0	1.321.251	15.506.890
790 Verspreide gronden Hart van Zuid	3.564.845	217.839	1.901.572	1.881.112			1.881.112	0	0	0	0	0	0	0	0
Voorraden - Woningbouw in exploitatie	83.733.827	28.419.687	27.921.375	84.232.139			84.232.139	0	2.853.225	50.136.356	6.398.763	2.618.885	0	10.398.639	2.875.000
790 Verspreide gronden Hart van Zuid							51.405	51.405							
Voorraden - Nog te betalen "onderhanden werk"							51.405	51.405							
Woningbouw in exploitatie	83.733.827	28.419.687	27.921.375	84.232.139			51.405	84.283.544	0	2.853.225	50.136.356	6.398.763	2.618.885	0	10.398.639
16 Gezondheidspark	15.927.975	761.083	278.099	16.410.959			16.410.959	0	0	274.055	105.076	147.675	0	0	16.958
92 Veldkamptunnel	0	6.527	36.871	0			0	0	0	0	0	0	0	0	0
35 Oosterveld	16.655.847	548.145	0	17.203.992			17.203.992	0	70.295	175.036	80.692	289.323	0	101.499	51.510
84 Zuidelijke Havenweg	-1.537	9.459	0	7.922			7.922	0	0	0	6.170	2.500	0	0	8.670
96 Westermaat Campus	17.292.393	578.719	150.001	17.721.112			17.721.112	0	46.427	328.620	221.650	0	0	0	596.697
103 Waterrenpark	-2.973.471	1.930.233	0	-1.043.238			-1.043.238	0	940.168	150.000	0	0	0	0	1.090.168
716 Kanaalzone	866.057	515.448	42.819	1.338.686			1.338.686	0	980.690	140.535	10.624	0	0	340.458	1.472.307
Voorraden - Bedrijvencomplexen in exploitatie	47.773.792	4.379.958	514.318	51.639.433			51.639.433	0	70.295	2.416.376	811.093	671.772	0	441.957	68.468
Bedrijvencomplexen in exploitatie	47.773.792	4.379.958	514.318	51.639.433			51.639.433	0	70.295	2.416.376	811.093	671.772	0	441.957	68.468
Subtotaal Onderhanden werk woningbouw en bedrijven	131.507.619	32.799.645	28.435.692	135.871.572	0	51.405	135.922.977								
Totalen grondexploitatie of herziening	164.848.001	32.910.695	29.229.058	153.006.408	195.107	153.201.515	0	2.923.520	52.552.732	7.209.856	3.290.657	0	10.840.596	2.943.468	79.760.829
95 Erfpachtgronden	27.223.947	414.375	4.265.847	23.372.475			23.372.475	0							0
Totaal generaal	192.071.949	33.325.070	33.494.905	176.378.884	195.107	176.573.991	0	2.923.520	52.552.732	7.209.856	3.290.657	0	10.840.596	2.943.468	79.760.829

Te realiseren bijdragen en opbrengsten			Totaal tijdsinvloeden				Eindsaldi en resultaatbepaling						
Bijdragen en subsidies	Grondverkoppen	Totaal bijdragen en verkopen	Rente kosten	Kosten-indexering	Opbrengsten-indexering	Totaal tijdsinvloeden	Boekwaarde buiten administratie	Verwacht eindresultaat	Ten laste van marktwaarde en voorziening NIEGG	Eindsaldo niet te verrekenen met Reserve grondexploitatie	Eindsaldo wel te verrekenen met Reserve Grondexploitatie	Totaal verdeeld eindresultaat	
16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	
		16+17				19+20-21		4+15-18 +22+23				25+26+27=24	
0	4.127.190	4.127.190	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
0	4.319.450	4.319.450	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
0	4.086.721	4.086.721	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
0	425.000	425.000	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
0	1.317.900	1.317.900	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
0	1.788.570	1.788.570	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
0	65.148	65.148	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
0	16.129.979	16.129.979	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
479.037	0	479.037	-10.378	35.492	0	25.114		446.242			446.242	446.242	
102.834	6.788.731	6.891.565	977.692	74.240	64.140	987.793		3.413.637			3.413.637	3.413.637	
235.123	0	235.123	-4.915	0	0	-4.915		-86.471			-86.471	-86.471	
0	0	0	0	0	0	0		0			0	0	
0	10.326.637	10.326.637	1.367.270	68.927	951.451	484.746		2.237.377			2.237.377	2.237.377	
11.134	7.263.680	7.274.814	1.090.894	795.628	1.108.177	778.345		466.606			466.606	466.606	
1.747.600	0	1.747.600	31.617	46.514	0	78.131		1.128.170			1.128.170	1.128.170	
0	0	0	0	0	0	0		0			0	0	
2.457.684	4.158.761	6.616.445	-260.306	1.112.639	832.371	19.962		-402.060			-402.060	-402.060	
0	68.063.542	68.063.542	7.025.907	1.276.983	10.410.386	-2.107.497		-16.941.600			-16.941.600	-16.941.600	
0	2.318.267	2.318.267	-73.609	23.553	45.553	-95.608		-1.401.120			-1.401.120	-1.401.120	
0	0	0	0	0	0	0		0			0	0	
0	0	0	0	0	0	0		0			0	0	
490.639	6.820.000	7.310.639	1.272.091	81.637	551.448	802.280		5.761.914			5.761.914	5.761.914	
88.936	1.975.900	2.064.836	491.992	14.795	77.477	429.310		2.573.349			2.573.349	2.573.349	
0	0	0	338.116	78.918	0	417.034		4.019.543			4.019.543	4.019.543	
200.000	2.041.800	2.241.800	647.257	100.821	125.187	622.892		4.826.354			4.826.354	4.826.354	
1.683.675	8.249.000	9.932.675	1.730.070	610.948	1.230.804	1.110.214		2.065.888			2.065.888	2.065.888	
2.047.500	0	2.047.500	-136.418	7.853	0	-128.565		-931.245			-931.245	-931.245	
5.279.792	0	5.279.792	-112.554	38.100	0	-74.454		-417.962			-417.962	-417.962	
3.247.150	3.493.449	6.740.599	213.165	633.560	937.306	-90.582		-1.074.695			-1.074.695	-1.074.695	
11.612.544	132.500	11.745.044	875.169	269.707	5.353	1.139.523		5.025.778			5.025.778	5.025.778	
0	17.605	17.605	273.920	0	634.300	-360.380		1.503.127			1.503.127	1.503.127	
29.683.648	121.649.871	151.333.519	15.736.981	5.270.315	16.973.953	4.033.343	0	12.212.831	0	0	12.212.831	12.212.831	
29.683.648	121.649.871	151.333.519	15.736.981	5.270.315	16.973.953	4.033.343	0	12.212.831	0	0	12.212.831	12.212.831	
0	13.935.670	13.935.670	1.913.018	17.689	1.060.729	869.978		3.889.032			3.889.032	3.889.032	
0	0	0	0	0	0	0		0			0	0	
0	17.287.967	17.287.967	2.635.134	2.081	1.933.638	703.578		1.387.958			1.387.958	1.387.958	
0	400.000	400.000	-3.735	0	0	-3.735		-387.144			-387.144	-387.144	
110.236	13.728.507	13.838.743	2.456.587	35.825	1.180.969	1.311.443		5.790.508			5.790.508	5.790.508	
183.848	0	183.848	-12.841	0	100.000	-112.841		-249.759		-124.880	-124.880	-249.759	
129.469	3.176.835	3.306.304	134.197	41.348	193.011	-17.466		-512.776			-512.776	-512.776	
423.553	48.528.979	48.952.532	7.122.360	96.943	4.468.346	2.750.956	0	9.917.819	0	-124.880	10.042.698	9.917.819	
423.553	48.528.979	48.952.532	7.122.360	96.943	4.468.346	2.750.956	0	9.917.819	0	-124.880	10.042.698	9.917.819	
30.107.201	186.308.829	216.416.030	0	22.859.341	5.367.258	21.442.299	6.784.299	0	22.130.650	0	-124.880	22.255.529	22.130.650
23.372.475		23.372.475				0		0				0	
53.479.676	186.308.829	239.788.505	22.859.341	5.367.258	21.442.299	6.784.299	0	22.130.650	0	-124.880	22.255.529	22.130.650	

8.3.3 Voorziening grondexploitaties

De totale voorziening bedraagt € 76,2 miljoen. Hiervan heeft € 60,2 miljoen betrekking op de verliesgevende grondexploitaties en € 16,0 miljoen op de (nog) niet in exploitatie genomen gronden.

Voorziening tekortexploitaties

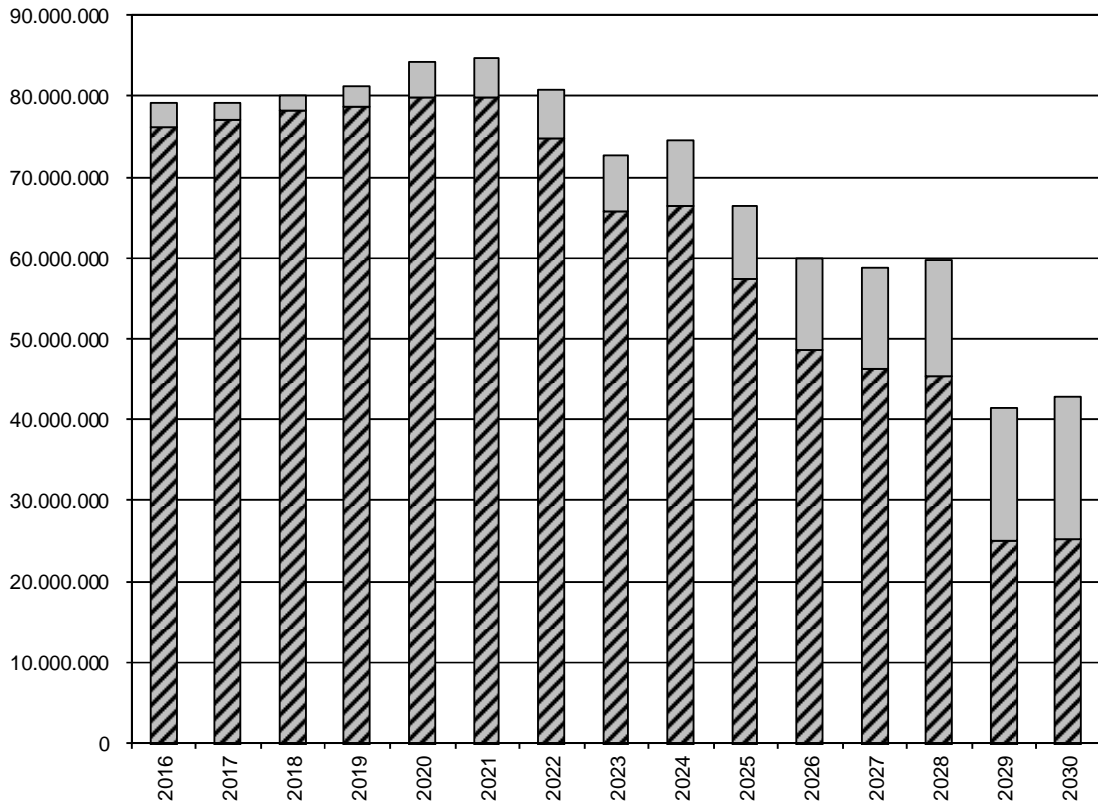
Conform de "gedragslijn BBV en grondbedrijf" (raadsbesluit 20.03.2007) dient ten laste van de reserve een voorziening getroffen te worden om de contante waarde van de tekortexploitaties af te dekken. Per 01.01.2017 is er een voorziening getroffen van afgerond € 58,1 miljoen. Per 01.01.2016 was er een voorziening getroffen à € 54,9 miljoen, waarbij er verwacht werd dat de voorziening in 2016 zou toenemen tot € 56,9 miljoen (dit is de voorziening per 01.01.2016 vermeerderd met de rente, verminderd met de verwachte verrekeningen van de reserve)

Project	2017	2016	Vershil
Woningbouw:			
Lange Wemen	€ 0,4 miljoen	€ 1,5 miljoen	-€ 1,1 miljoen
't Rot	€ 2,9 miljoen	€ 2,7 miljoen	€ 0,2 miljoen
Broek Noord	€ 1,8 miljoen	€ 1,0 miljoen	€ 0,8 miljoen
Broek Oost	€ 0,3 miljoen	€ 0,0 miljoen	€ 0,3 miljoen
M-kwadraat	€ 1,0 miljoen	€ 0,9 miljoen	€ 0,1 miljoen
Kristenbos	€ 0,1 miljoen	€ 0,4 miljoen	-€ 0,3 miljoen
Hart van Zuid	€ 19,8 miljoen	€ 16,3 miljoen	€ 3,5 miljoen
Overig	€ 0,1 miljoen	€ 0,0 miljoen	€ 0,1 miljoen
	€ 26,4 miljoen	€ 23,0 miljoen	€ 3,4 miljoen
Bedrijventerreinen:			
Gezondheidspark	€ 3,3 miljoen	€ 3,5 miljoen	-€ 0,2 miljoen
Oosterveld	€ 1,1 miljoen	€ 2,4 miljoen	-€ 1,3 miljoen
De Veldkamp	€ 15,7 miljoen	€ 16,2 miljoen	-€ 0,5 miljoen
Campus	€ 5,8 miljoen	€ 4,3 miljoen	€ 1,5 miljoen
Businesspark XL (o.b.v. laatste informatie)	€ 5,5 miljoen	€ 5,4 miljoen	€ 0,1 miljoen
	€ 31,4 miljoen	€ 31,8 miljoen	-€ 0,4 miljoen
Veldkamp	€ 2,3 miljoen	€ 0,0 miljoen	€ 2,3 miljoen
	€ 2,3 miljoen	€ 0,0 miljoen	€ 2,3 miljoen
Totaal	€ 60,2 miljoen	€ 54,9 miljoen	€ 3,3 miljoen

8.3.4 Meerjarenraming reserve grex

In navolgend overzicht staat de ontwikkeling van het eindsaldo van de reserve weergegeven. Het betreft het geprognosticeerde eindsaldi van de reserve op basis van de herzieningen van de grondexploitaties per 01.01.2017

De staven geven de stand van de reserve weer. Het gearceerde deel, is het deel van de reserve wat (naar verwachting) benodigd is voor het treffen van de voorziening. Hieruit blijkt dat naar huidige inzichten de reserve de komende jaren voldoende is om de voorziening te kunnen treffen.

Omschrijving	Deel	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035	2036	2037	2038
Reserve per 1 januari		73.068	79.279	79.174	80.181	81.283	84.271	84.790	80.871	72.811	74.509	66.521	59.982	58.978	59.790	41.516	42.944	61.342	63.166	49.464	48.519	50.087	43.261	44.875
Rente / rentecompensatie		2.090	1.586	1.583	1.604	1.626	1.685	1.696	1.617	1.456	1.490	1.330	1.200	1.180	1.196	830	859	1.227	1.263	989	970	1.002	865	897
Mutaties in complexen:																								
- Nog niet in exploitatie genomen gronden																								
- Grondexploitaties met een positief eindresultaat		1.097	512	161	0	1.401	0	0	513	0	0	0	2.424	623	402	0	16.942	0	0	0	0	0	0	0
- Grondexploitaties met een negatief eindresultaat		-348	0	0	-446	0	-1.128	-6.012	-10.588	-156	-9.876	-8.028	-5.026	-1.388	-20.270	0	0	0	-15.563	-2.532	0	-8.426	0	0
Subtotaal mutaties in complexen		749	512	161	-446	1.401	-1.128	-6.012	-10.075	-156	-9.876	-8.028	-2.602	-765	-19.868	0	16.942	0	-15.563	-2.532	0	-8.426	0	0
Reserve per 31 december na mutaties in complexen		75.906	81.376	80.918	81.338	84.310	84.828	80.474	72.413	74.112	66.124	59.824	58.580	59.393	41.118	42.346	60.744	62.569	48.867	47.921	49.489	42.663	44.126	45.772
Specifieke stortingen:																								
Erfpachtresultaat		438	649	649	732	749	749	749	749	749	749	749	749	749	749	749	749	749	749	749	749	749	749	749
Bijdrage uit ARI		3.000	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Bijdrage Algemene Dienst		410	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Winstneminq complex 21		226	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Subtotaal stortingen		4.074	649	649	732	749	749	749	749	749	749	749	749	749	749	749	749	749	749	749	749	749	749	749
Reguliere onttrekkingen:																								
Stimulering grondverkoop		-76	-50	-50	-50	-50	-50	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Personeelslasten Grondzaken		-32	-50	-50	-50	-50	-50	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Reeds bestemd:																								
Nakomende kosten reeds afgesloten complexen		0	-13	-600	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Afdrachten aan de Algemene Dienst:																								
Ladder bedrijventerreinen (nog in te schatten)		0	-350	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Lance wemen openbare ruimte		0	-1.425	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Haalbaarheidsonderzoek zonnepark		0	-15	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Skatevoorziening		0	-50	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Reeds bestemd:																								
Jaarlijkse afdracht bovo BXL (zaaknummer 2055845)		0	-151	-151	-151	-151	-151	-151	-151	-151	-151	-151	-151	-151	-151	-151	-151	-151	-151	-151	-151	-151	-151	0
Bestemmingsreserve BXL (zaaknummer 2055845)		0	0	-336	-336	-336	-336	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
De veldkamp afrekening rente		-223	-200	-200	-200	-200	-200	-200	-200	-200	-200	-200	-200	-200	-200	-200	-200	-200	-200	-200	-200	-200	-200	-200
ROK Veldwijk Noord/Watertroepark		0	-348	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Afdracht reserve vastgoed		0	-200	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Verliesneminq complex 21		-171	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Reserve bovenwikk:																								
Verplichtingen		-200	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-239	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Subtotaal specifieke onttrekkingen		-702	-2.852	-1.387	-787	-787	-787	-351	-351	-351	-351	-590	-351	-351	-351	-151	-151	-151	-151	-151	-151	-151	-151	0
Mutatie saldo		3.372	-2.202	-738	-55	-38	-38	398	398	398	398	159	398	398	398	598	598	598	598	598	598	598	749	749
Reserve per 31 december na specifieke mutaties		79.279	79.174	80.181	81.283	84.271	84.790	80.871	72.811	74.509	66.521	59.982	58.978	59.790	41.516	42.944	61.342	63.166	49.464	48.519	50.087	43.261	44.875	46.521
Voorziening tekortexploitaties		60.199	61.203	62.227	62.825	63.882	63.831	58.896	49.798	50.439	41.371	32.636	30.487	29.509	9.206	9.390	9.578	9.770	9.965	8.099	8.261	0	0	0
Voorziening NIEGG		16.023	16.023	16.023	16.023	16.023	16.023	16.023	16.023	16.023	16.023	16.023	16.023	16.023	16.023	16.023	16.023	16.448	500	530	561	592	624	656
Reserve na aftrek voorziening tekortexploitaties		3.056	1.948	1.930	2.434	4.366	4.936	5.952	6.990	8.048	9.127	11.323	12.467	14.258	16.286	17.530	35.740	36.948	38.999	39.890	41.266	42.669	44.251	45.865

8.4 Aanwending onvoorzien

Overzicht stelposten 2016						Mutatie	Nieuw saldo
Wijziging Begr.	Stuk Nr.	Omschrijving	Programma	B&W datum			
Ovz. stelpost onvoorzien 2015							
6922101		Primitieve begroting					166.000
16078	2059781	C.V. ketels Twentebad		20-12- 4 16		30.000	136.000

8.5 Verantwoordingsinformatie over specifieke uitkeringen (SiSa)

 Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties							 SISA		
SISA bijlage verantwoordingsinformatie 2016 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 10 januari 2017									
OCW	D9	Onderwijsachterstanden beleid 2011-2017 (OAB) Besluit specifieke uitkeringen gemeentelijke onderwijsachterstanden beleid 2011-2017 Gemeenten	Besteding (jaar T) aan voorzieningen voor voorschoolse educatie die voldoen aan de wettelijke kwaliteitseisen (conform artikel 166, eerste lid WPO)	Besteding (jaar T) aan overige activiteiten (naast VVE) voor leerlingen met een grote achterstand in de Nederlandse taal (conform artikel 165 WPO)	Besteding (jaar T) aan afspraken over voor- en voegschoolse educatie met bevoegde gezagsorganen van scholen, houders van kindcentra en peuterspeelzalen (conform artikel 167 WPO)	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1)	Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie		
			<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: D9 / 01</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: D9 / 02</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: D9 / 03</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: D9 / 04</i>			
			€ 758.991	€ 272.502	€ 11.079	€ 16.697			
			Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen eernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (lasten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid	Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen eernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	Van andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (baten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid			
		<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicatornummer: D9 / 05</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: D9 / 06</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicatornummer: D9 / 07</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: D9 / 08</i>				
		€ 0				€ 0			
I&M	E3	Subsidieregeling sanering verkeerslawaa Subsidieregeling sanering verkeerslawaa Provincies, gemeenten en gemeenschappelijke regelingen (Wgr)	Hieronder per regel één beschikingsnummer en in de kolommen eernaast de verantwoordingsinformatie	Besteding (jaar T) ten laste van rijksmiddelen	Overige bestedingen (jaar T)	Besteding (jaar T) door meerwerk dat o.b.v. art. 126 Wet geluidshinder ten laste van het Rijk komt	Correctie over besteding (jaar T-1)	Eindverantwoording Ja/Nee	
			<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicatornummer: E3 / 01</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: E3 / 02</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: E3 / 03</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: E3 / 04</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: E3 / 05</i>		
			1 lenM/BSK-2013/300002 en lenM/BSK-2014/222091	€ 53.840	€ 0	€ 0	€ 0		
			2 lenM/BSK-2015/197263 en lenM/BSK-2016/104850	€ 0	€ 0	€ 0	€ 2.568		
			3 lenM/BSK-2015/196604	€ 81.881	€ 0	€ 0	€ 0		
			Kopie beschikingsnummer	Kosten ProRail (jaar T) als bedoeld in artikel 25 lid 4 van deze regeling ten laste van rijksmiddelen	Cumulatieve bestedingen ten laste van rijksmiddelen tot en met (jaar T)	Cumulatieve overige bestedingen tot en met (jaar T)	Cumulatieve Kosten ProRail tot en met (jaar T) als bedoeld in artikel 25 lid 4 van deze regeling ten laste van rijksmiddelen		
			<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicatornummer: E3 / 06</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: E3 / 07</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicatornummer: E3 / 08</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicatornummer: E3 / 09</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicatornummer: E3 / 10</i>		
1 lenM/BSK-2013/300002 en lenM/BSK-2014/222091	€ 0	€ 195.433	€ 0	€ 0					
2 lenM/BSK-2015/197263 en lenM/BSK-2016/104850	€ 0	€ 149.761	€ 0	€ 0					
3 lenM/BSK-2015/196604	€ 0	€ 81.881	€ 0	€ 0					
		<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicatornummer: E3 / 11</i>							

I&M	E27B	Brede doeluitkering verkeer en vervoer SiSa tussen medeoverheden Provinciale beschikking en/of verordening Gemeenten en Gemeenschappelijke Regelingen	Hieronder per regel één beschikingsnummer en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie	Besteding (jaar T) ten laste van provinciale middelen	Overige bestedingen (jaar T)	Correctie ten opzichte van tot jaar T verantwoorde bestedingen ten laste van provinciale middelen Indien de correctie een vermeerdering van bestedingen betreft, mag het alleen gaan over nog niet eerder verantwoorde bestedingen	Correctie ten opzichte van tot jaar T verantwoorde overige bestedingen Indien de correctie een vermeerdering van bestedingen betreft, mag het alleen gaan over nog niet eerder verantwoorde bestedingen	
			Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E27B / 01	Aard controle R Indicatornummer: E27B / 02	Aard controle R Indicatornummer: E27B / 03	Aard controle R Indicatornummer: E27B / 04	Aard controle R Indicatornummer: E27B / 05	
			2015/0235910	€ 0	€ 51.058			
			Kopie beschikingsnummer	Cumulatieve besteding ten laste van provinciale middelen tot en met (jaar T) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie	Cumulatieve overige bestedingen tot en met (jaar T) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie	Toelichting	Eindverantwoording Ja/Nee Als u kiest voor 'ja', betekent dit dat het project is afgerond en u voor de komende jaren geen bestedingen meer wilt verantwoorden	
			Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E27B / 06	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E27B / 07	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E27B / 08	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E27B / 09	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E27B / 10	
			2015/0235910	€ 0	€ 51.058		Nee	
SZW	G2	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet gemeen tedeel 2016 Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr.	Besteding (jaar T) algemene bijstand Gemeente I.1 Participatiewet (PW)	Baten (jaar T) algemene bijstand (exclusief Rijk) Gemeente I.1 Participatiewet (PW)	Besteding (jaar T) IOAW Gemeente I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW)	Baten (jaar T) IOAW (exclusief Rijk) Gemeente I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW)	Besteding (jaar T) IOAZ Gemeente I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ)	Baten (jaar T) IOAZ (exclusief Rijk) Gemeente I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ)
			Aard controle R Indicatornummer: G2 / 01	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 02	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 03	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 04	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 05	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 06
			€ 30.095.263	€ 409.029	€ 2.057.874	€ 3.472	€ 169.76	€ 1.897
			Besteding (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen Gemeente I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004)	Baten (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen Gemeente I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004)	Baten (jaar T) WWIK (exclusief Rijk) Gemeente I.6 Wet werk en inkomen kunstenaars (WWIK)	Besteding (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet Gemeente I.7 Participatiewet (PW)	Baten (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet (excl. Rijk) Gemeente I.7 Participatiewet (PW)	Volledig zelfstandige uitvoering Ja/Nee
			Aard controle R Indicatornummer: G2 / 07	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 08	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 09	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 10	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 11	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: G2 / 12
			€ 263.458	€ 25.843	€ 0	€ 215.269	€ 0	Ja
SZW	G3	Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (exclusief levensonderhoud beginnende zelfstandigen) gemeent edeel 2016 Besluit	Besteding (jaar T) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob) Aard controle R Indicatornummer: G3 / 01	Besteding (jaar T) kapitaalverstreking (exclusief Bob) Aard controle R Indicatornummer: G3 / 02	Baten (jaar T) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob) (exclusief Rijk) Aard controle R Indicatornummer: G3 / 03	Baten (jaar T) kapitaalverstreking (exclusief Bob) (exclusief Rijk) Aard controle R Indicatornummer: G3 / 04	Besteding (jaar T) aan onderzoek als bedoeld in artikel 56 Bbz 2004 (exclusief Bob) Aard controle R Indicatornummer: G3 / 05	Besteding (jaar T) Bob Aard controle R Indicatornummer: G3 / 06
			Aard controle R Indicatornummer: G3 / 07	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 08	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: G3 / 09			
			€ 322.845	€ 105.451	€ 13.836	€ 410.175	€ 0	€ 0
			Baten (jaar T) Bob (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) aan uitvoeringskosten Bob als bedoeld in artikel 56 Bbz 2004	Volledig zelfstandige uitvoering Ja/Nee			
			Aard controle R Indicatornummer: G3 / 07	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 08	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: G3 / 09			
			€ 0	€ 0	Ja			

8.6 Verantwoordingsinformatie Investerings met gemeenten (IMG)

Investeren Met Gemeenten (IMG)												
Project	Beschikking-nummer provincie Zaaknummer	Project afgerond/eindverantwoording Ja-Nee	In de verlenings-beschikking opgenomen subsidie voor dit project	Besteed tiv provinciale middelen 2016 (conform baten/ lasten stelsel)	Besteed tiv gemeentelijke middelen 2016 (conform baten/ lasten stelsel)	Besteed tiv provinciale middelen 2010 + 2011 + 2012 + 2013 + 2014 + 2015 (conform baten/ lasten stelsel)	Besteed tiv gemeentelijke middelen 2010 + 2011 + 2012 + 2013 + 2014 + 2015 (conform baten/ lasten stelsel)	Cumulatief besteed tiv provinciale middelen (conform baten/ lasten stelsel)	Cumulatief besteed tiv gemeentelijke middelen (conform baten/ lasten stelsel)	Geplande einddatum	Aanvang co-financiering	Optionele toelichting op één van de voorgaande kolommen
Herstructurering Twentekanaal	1244047	Nee	3.300.000	68.856	404.829	1.508.785	8.867.868	1.577.641	9.272.697	31-12-2017	voor 01-06-2010	
Ontwikkelagenda Netwerkstad Twente												
Project	Kenmerk brief verlenings-beschikking Ontwikkel Agenda	Project afgerond/eindverantwoording Ja-Nee	In beschikking opgenomen subsidie voor dit project	Besteed tiv bijdrage KVO in 2016 (cf baten/ lasten stelsel)	Besteed tiv bijdrage gemeente in 2016 (cf baten/ lasten stelsel)	Besteed tiv bijdrage partners in 2016 (cf baten/ lasten stelsel)	Cumulatief besteed tiv bijdrage KVO t/m 2016 (cf baten / lasten stelsel)	Cumulatief besteed tiv bijdrage gemeente t/m 2016 (cf baten/ lasten stelsel)	Cumulatief besteed tiv bijdrage partners t/m 2016 (cf baten/ lasten stelsel)	Geplande einddatum project		Optionele toelichting op één van de voorgaande kolommen
	Aard controle:	D1	D1	R	R	R	R	R	R	D1		D1
Gebiedsontwikkeling High Tech Systems Park	1500051528	Nee	1.400.000	836.750			836.750		2.623.000	31-12-2016		Kosten lager dan geraamd. Zijn in overleg met subsidiegever om restant te gebruiken voor aanpak straten in omgeving.
Expat Center Twente	1500023617	Nee	150.000	90.000			90.000			31-12-2017		Betreft bedrag over 2013/2014 en 2015. De totaal gerealiseerde kosten bedragen € 223.591. De besteding ad € 133.591 t.l.v. bijdrage partners wordt via afzonderlijke accountantsverklaring verantwoord.
HOV (Oostelijke stadsentree) Enschedesestraat Hengelo	1500049510	Nee	2.500.000	963.079	2.426.957	3.081.851	1.880.089	4.737.822	6.016.283	31-12-2018		

BDU											
	Beschikking- nummer	Project afgerond/ eindverant- woording Ja-Nee	In beschikking opgenomen verleende bedrag	Werkelijke bestedingen ten laste van provinciale middelen (baten/lasten stelsel)	Werkelijke bestedingen ten laste van gemeentelijke middelen (baten/lasten stelsel)		Cumulatief besteed t/m provinciale middelen t/m 2016 (baten/ lasten stelsel)	Cumulatief besteed t/m gemeentelijke middelen t/m 2016 (baten/ lasten stelsel)		Geplande einddatum	Optionele toelichting op één van de voorgaande kolommen
Project	D1	D1	R	R	R	R	R	R	R	D1	D1
Duurzaam Veilig 2016	3453148	Nee	502.675	159.132	242.475		159.132	242.475		31-12-2017	
Reconstructie Deumingerstraat	3649456	Nee	280.930	242.263	726.801		242.263	726.801		31-3-2017	De werkelijke bestedingen zoals opgenomen in deze verantwoording hebben conform de aanvraag betrekking op gemaakte kosten in 2014, 2015 en 2016 en zijn nu volledig in 2016 verantwoord aangezien er in voorgaande jaren nog geen verantwoording over is afgelegd.

8.7 Overzicht en vertegenwoordiging verbonden partijen

Benoeming en aanwijzingen collegeleden door de gemeenteraad

Instelling	Vertegenwoordigd door	Bijzonderheden
Regio Twente	DB: Bron AB: Bron + raadslid	Voor AB Regio Twente benoemt de gemeenteraad een afvaardiging van twee personen: 1 uit de gemeenteraad en 1 uit het college. Mochten ons AB lid uit het college zitting nemen in het DB, dan vervalt het plaatsvervangerschap van het college-AB lid.
DB- en AB lid openbaar lichaam Regionaal Bedrijven Terrein	AB: Elferink (vervangend Bruggink) en Ten Heuw (vervangend Bron) DB: Ten Heuw (vervangend Elferink)	AB: gemeenteraad besluit op voordracht college DB: college doet voordracht aan AB RBT
Lid AB en DB Crematorium	Bron (vervangend Bruggink)	Gemeenteraad besluit op voordracht college
Stadsbank Oost Nederland	Ten Heuw (DB + AB)	Gemeenteraad besluit op voordracht college In het dagelijks bestuur hebben in ieder geval de leden van het algemeen bestuur uit de gemeenten Almelo, Hengelo en Enschede zitting.

Verbonden partijen

Instelling	Vertegenwoordigd door	Bijzonderheden
Regio Twente		
Bestuurscommissie Publieke Gezondheid (PGZ)	Bron	Voortvloeiend uit portefeuillehouderschap
(Bestuurscommissie) Organisatie Zorg en Jeugd Twente/ bestuurlijk overleg transitie jeugdzorg	Bruggink	Voortvloeiend uit portefeuillehouderschap
Portefeuillehoudersoverleg Mobiliteit	Bron	Voortvloeiend uit portefeuillehouderschap
Portefeuillehoudersoverleg Economische zaken*	Ten Heuw	Voortvloeiend uit portefeuillehouderschap. * Wordt mogelijk gecombineerd met portefeuilleoverleg Sociale Zaken tot portefeuilleoverleg Arbeidsmarkt.
Portefeuillehoudersoverleg Arbeidsmarkt	Ten Heuw	Voortvloeiend uit portefeuillehouderschap. * Wordt mogelijk gecombineerd met portefeuilleoverleg Werk en Economische Zaken tot portefeuilleoverleg Arbeidsmarkt.
Portefeuillehoudersoverleg Middelen	Ten Heuw	Voortvloeiend uit portefeuillehouderschap
Portefeuillehoudersoverleg Afval en Duurzaamheid	Elferink	Voortvloeiend uit portefeuillehouderschap
Portefeuillehoudersoverleg Informatie Service Punt (ISP) Milieu	Elferink	Voortvloeiend uit portefeuillehouderschap
Portefeuillehoudersoverleg Sport	Bruggink	Voortvloeiend uit portefeuillehouderschap
Kennispunt Twente	Bruggink	Voortvloeiend uit portefeuillehouderschap
Platform Onderwijs, Werk en Inkomen	Ten Heuw	Voortvloeiend uit portefeuillehouderschap (wethouder sociale zaken c.q. economische zaken).

Instelling	Vertegenwoordigd door	Bijzonderheden
Euregio	AB: Vanuit college: Schelberg en Bron (met de overige collegeleden als plaatsvervangers) Vanuit de raad: Van Doren en (R.) Kok . Plaatsvervangers: Yikilmaz en Peters	Gebaseerd op de aangepaste rechtsvorm voor de Euregio, waarmee de raad op 2 september 2015 heeft ingestemd. Gevolg daarvan is nu dat Nederlandse leden kunnen deelnemen aan het Algemeen Bestuur. Hengelo mag vier leden voor het Algemeen Bestuur aanwijzen.
Netwerkstad		
Bestuurlijk Afstemmingsberaad R.E.G (BO REG)	Elferink / Ten Heuw	Voortvloeiend uit portefeuillehouderschap
Bestuurlijk overleg Ontwikkelagenda Netwerkstad	Elferink	Is vervolg op het BO REG
Eurocities: Social Affairs Forum	Bruggink	Voortvloeiend uit portefeuillehouderschap
Eurocities: Vervoer	Bron	Voortvloeiend uit portefeuillehouderschap
Veiligheid		
AB Veiligheidsregio	Schelberg	Regionale Brandweer, Geneeskundige Hulpverleningsorganisatie Regio (GHOR), Bevolkingszorg (oude gemeentelijke crisisbeheersing)
DB Veiligheidsregio	Schelberg	
Districtelijk Veiligheidsoverleg	Schelberg	'opvolger' van Regionaal College Politie Twente
Sociaal werkleerbedrijf Midden Twente		
Algemeen Bestuur	Ten Heuw, Elferink	Het gaat om het aan wijzen van 2 leden door elk van de deelnemende colleges van het SWB. AB benoemt dan vervolgens 1 lid per gemeente in het DB.
Dagelijks Bestuur	Ten Heuw	
Gemeentelijk belastingkantoor Twente (GBT)		
Algemeen bestuur	Ten Heuw	Aan het hoofd van het GBT staat een AB, waarvan door elk van de colleges van de deelnemers één lid wordt aangewezen. Ieder college van een deelnemer wijst uit zijn midden een plaatsvervangend lid van het algemeen bestuur aan.
Dagelijks bestuur	Ten Heuw	De leden van het DB worden benoemd door en uit AB. Het DB bestaat uit drie leden, waaronder de voorzitter. Twee leden van het DB worden aangewezen uit de deelnemers met een inwonertal van meer dan 50.000 inwoners. Van de deelnemende gemeente waar het DB-lid als voorzitter wordt benoemd, wordt een tweede AB-lid aangewezen.
Samenwerking Sociale Zaken Borne		
Lichte gemeenschappelijke regeling	Ten Heuw	Voortvloeiend uit portefeuillehouderschap
RUD		
Bestuursovereenkomst Samenwerking Handhaving	Schelberg	Voortvloeiend uit portefeuillehouderschap

Instelling	Vertegenwoordigd door	Bijzonderheden
Overijssel		

2. Verenigingen

Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG)	Ten Heuw (commissie Werk & Inkomen) Schelberg (commissie Asiel en Integratie)	Diverse commissies
Vereniging van Gemeenten Aandeelhouders N- Ned. (VEGANN,)	Ten Heuw	Loopt via VNG-Overijssel, obv voordracht VEGANN.
VNG-Overijssel		Diverse commissies. Afhankelijk van vacatures nader te bepalen.

3. Stichtingen

Instelling	Vertegenwoordigd door	Bijzonderheden
De "Overijsselse Ombudsman"		Indien er gevraagd wordt een vertegenwoordiger te leveren. Op dit moment geen zitting in het bestuur.

4. Publiek private samenwerking

Instelling	Vertegenwoordigd door	Bijzonderheden
Samenwerkingsovereen-komst Hart van Zuid	Bron	Betreft project Hart van Zuid, samen met Van Wijnen. In de SOK HvZ wordt verwezen naar een bijlage over de Projectorganisatie. Daarin wordt gesproken over de Projectwethouder.
Samenwerkingsovereen-komst plan Buren (Borne)	Ten Heuw	Betreft samenwerking met Borne: realisatie bedrijventerreinen In de SOK Buren staat dat de portefeuillehouders Economische Zaken en Grondbedrijf of hun bestuurlijke vervangers zitting hebben in de Stuurgroep.
Samenwerkingsovereen-komst Berflo Es	Elferink	Betreft samenwerking met Welbions en bewoners. In de SOK Berflo Es uit 2005 staat dat de wethouder Volkshuisvesting zitting heeft in de Regiegroep namens de gemeente.

5. Deelnemingen in vennootschappen

Instelling	Vertegenwoordigd door	Bijzonderheden
N.V. Bank Nederlandse Gemeenten	Ten Heuw	Portefeuille gebonden
Essent N.V.	Ten Heuw	Link met VEGANN, onderstaande vennootschappen hebben gezamenlijk vergadering.
Enexis NV	Ten Heuw	Portefeuille gebonden
Attero NV	Ten Heuw	Portefeuille gebonden
Verkoop Vennootschap BV (afwikkeling van oude claims)	Ten Heuw	Portefeuille gebonden
CBL Vennootschap BV (afwikkeling van oude claims)	Ten Heuw	Portefeuille gebonden

Instelling	Vertegenwoordigd door	Bijzonderheden
Claim Staat Vennootschap BV (afwikkeling van oude claims)	Ten Heuw	Portefeuille gebonden
Vordering op Enexis BV	Ten Heuw	Portefeuille gebonden
NV Wonen Boven Winkels	Elferink	Het aandeelhouderschap en de uitoefening van de rechten daaraan verbonden is een collegeaangelegenheid. De raad wordt in de gelegenheid gesteld haar bedenkingen en wensen te uiten.
Vitens N.V.	Ten Heuw	Portefeuille gebonden (financiën)
Twente Milieu N.V.	Ten Heuw	Afvaardiging naar / uitoefening van aandeelhouderschap. Suggestie portefeuillehouder milieu en/of financiën.
Twence BV	Ten Heuw	Afvaardiging naar / uitoefening van aandeelhouderschap. Suggestie portefeuillehouder financiën en/of milieu.

6. Overige vertegenwoordigingen

Instelling	Vertegenwoordig door	Bijzonderheden
Grote Stedenbeleid (G32)		
Pijler Sociaal	Bron	
Pijler Fysiek	Elferink	
Pijler Economie en Werk	Ten Heuw	
Toekomstig: Warmtenet B.V.	Ten Heuw	Is 'in oprichting', als is opgericht dan 2 portefeuillehouders: 1 inhoud, 1 financiën.
Provincie Overijssel Uitvoeringscommissie Saasveld-Gammelke	Elferink	Portefeuille gebonden, Ruimtelijke Ontwikkeling
Provincie Overijssel Uitvoeringscommissie Enschede-Zuid	Elferink	Portefeuille gebonden, Ruimtelijke Ontwikkeling
Commissie Voorbereiding Naamgeving Openbare Ruimte	Elferink	Portefeuille gebonden, Ruimtelijke Ontwikkeling. Collegelid is voorzitter van de commissie.
Cultuurconvenant Oost Nederland	Bruggink	Portefeuille gebonden Cultuur

NB. Als het om de vervanging gaat, wordt (waar mogelijk) de 'collegevervanging' in acht genomen.

Locoburgemeesters	
1 ^e locoburgemeester	Ten Heuw
2 ^e locoburgemeester	Elferink
3 ^e locoburgemeester	Bruggink
4 ^e locoburgemeester	Bron

Vervangingsafspraken	Wordt vervangen door...:
Schelberg	Op loco-volgorde
Ten Heuw	Elferink
Elferink	Ten Heuw
Bruggink	Bron
Bron	Bruggink

8.8 Begrotingsrechtmatigheid

In het kader van de begrotingsrechtmatigheid worden de lastenoverschrijdingen per programma aangegeven. Op 2 programma's is een begrotingsoverschrijding op de lasten te constateren.

Lastenoverschrijdingen op programma:	Per programma: (* €1.000):	Product-combinatie	Begrotingsafwijking op product:	Afwijking lasten:	Extra baten:	Netto:	Onrechtmatig		Toelichting
							telt niet mee:	telt wel mee:	
1	-2.535	P610	Bijstand	-2.509	2.509	0	x		De achtergrond van deze overschrijding is als volgt. Door de (inrichting van) ons nieuwe systeem worden terugvorderingen van bijstand door eigen inkomsten niet in mindering gebracht op de bijstandsuitkeringen, maar verantwoord als inkomsten. Dit leidt tot een overschrijding van de lasten, die één op één wordt gecompenseerd door de baten.
2	-420	diversen in programma 2 en 3	Sociaal domein	-420	420	0	x		De lasten binnen het sociaal domein dienen in totaal te worden beschouwd o.b.v. het raadsuitgangspunt van budgettaire neutraliteit voor de transities in het sociale domein. Tegenover deze overschrijding staat een onderschrijding in begrotingshoofdstuk 3 Welzijn en Zorg en een onttrekking uit de Algemene Reserve (geoormerkt deel voor Sociaal Domein). Verwezen wordt naar de analyse van de afwijkingen in de betreffende programma's.
3	nvt								
4	-406	P511	Muziekschool	-306		306	x		Deze incidentele kosten bestaan voor € 85.000 uit juridische ondersteuning bij de ontleding van de Muziekschool, het doorvoeren van de deeltijdontslagen en de overgang naar de CAO KE. Het overige deel (ca. €176.000) betreft juridische advieskosten en inleenvergoedingen die door de Muziekschool gedeclareerd zijn. Een en ander conform de verwachtingen, zoals vermeld in het raadsbesluit met zaaknummer 2010011
		P540	Amateurkunst	-47	47	0	x		De hogere lasten worden gedekt uit de doorberekeringen aan scholen en subsidie van de provincie.
5	-279	P211	Verkeersmaatregelen	-200	200	0	x		Betreft een (technische) interne verrekening met grex Westermaat, waarvoor tot eenzelfde bedrag onttrekking uit reserve Grondexploitatie plaatsvindt (onder programma 8). Geheel verloopt budgettair neutraal.
		P822	Volkshuisvesting	-80		80	x		Gevolg van hogere lasten electra en diensten derden door tijdelijke verkeersvoorzieningen noodzakelijk gebleken bij groot onderhoud kruisingen.
6	-3.419	Diversen warmtenet	Warmtenet	-3.419	3.419	0	x		De hogere lasten betreft de afwikkeling van het Warmtenet voor de bijdrage aan de Backbone waarbij de hogere lasten worden gedekt door de te ontvangen subsidies van Bowen en Greendeal.
7	nvt								
8	-21.834	P830	Bougrondexploitatie	-16.285	16.285	0	x		Dit komt geheel voor rekening van de overname van de boekwaarden vanuit het projectenbureau H.v.Z. Voor het resultaat heeft dit geen enkel gevolg omdat ook de baten met het zelfde bedrag zijn aangepast. Met deze verrekening is nu de boekwaarde van het hele project Hart van Zuid verantwoord binnen de gemeentelijke administratie.
		P830	Bougrondexploitatie	-4.306	4.306	0	x		Als uitkomst van de herzieningen 2017 blijkt een aanvulling voor de in exploitatie gronden nodig van ruim 4 miljoen die uit de reserve grondexploitatie is geput. De belangrijkste reden hiervan is dat door de veranderde BBV regelgeving voor complex Veldkamp een extra voorziening moest worden gevormd van € 2,3 miljoen en daarnaast een correctie op de gehanteerde grondopbrengsten.

8.9 WNT-verantwoording 2016 Gemeente Hengelo

Per 1 januari 2013 is de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) ingegaan. Deze verantwoording is opgesteld op basis van de volgende op de gemeente Hengelo van toepassing zijnde regelgeving: Algemene WNT maximum

Het bezoldigingsmaximum in 2016 voor Gemeente Hengelo is € 179.000,-. Dit geldt naar rato van de duur en/of omvang van het dienstverband. Voor topfunctionarissen zonder dienstbetrekking geldt met ingang van 1 januari 2016 voor de eerste 12 kalendermaanden een afwijkende normering, zowel voor de duur van de opdracht als voor het uurtarief.

1. Bezoldiging topfunctionarissen

1a. Leidinggevende topfunctionarissen en gewezen topfunctionarissen met dienstbetrekking. Tevens leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking vanaf de 13e maand van de functievervulling

bedragen x € 1	G.J. Eeftink	J. Eshuis
Functiegegevens	Griffier	Gemeentesecretaris / Algemeen Directeur
Aanvang en einde functievervulling in 2016	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12
Omvang dienstverband (in fte)	1,0	1,0
Gewezen topfunctionaris?	nee	nee
(Fictieve) dienstbetrekking?	ja	ja
Individueel WNT-maximum	179.000	179.000
Beloning	88.084,-	117.182,-
Belastbare onkostenvergoedingen	220,-	-
Beloningen betaalbaar op termijn	12.138,-	14.650,-
<i>Subtotaal</i>	100.442,-	131.832,-
-/- Onverschuldigd betaald bedrag	-	-

Totaal bezoldiging	100.442,-	131.832,-
Verplichte motivering indien overschrijding	PM	PM
Gegevens 2015		
Aanvang en einde functievervulling in 2015	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12
Omvang dienstverband 2015 (in fte)	1,0	1,0
Beloning	86.134	112.716
Belastbare onkostenvergoedingen	-	9.341
Beloningen betaalbaar op termijn	12.450	15.172
Totaal bezoldiging 2015	98.584	137.229

Overige bijlagen

8.10 Overzicht investeringsprojecten

8.10.1 Afgesloten investeringsprojecten

bedragen x € 1000,-

Projectnaam	Baten/Lasten	Totaal krediet	Mutaties Cumulatief tot en met 2015	Mutaties 2016	Totaal	Restant krediet
Breedband	B	-215	0	-170	-170	-45
	L	58	157	14	170	-112
Totaal - Breedband		-157	157	-157	0	-157
Dalmeden	B	-1.316	-18.608	-2.295	-20.903	19.587
	L	2.515	59.675	2.510	62.185	-59.669
Totaal - Dalmeden		1.199	41.067	214	41.281	-40.082
De Veldkamp	B	-75	-8.789	-75	-8.864	8.789
	L	-2	8.796	37	8.833	-8.834
Totaal - De Veldkamp		-77	7	-38	-32	-45
F35 Hengelo Borne fase 2	B	-1.006	0	-57	-57	-949
	L	998	8	49	57	941
Totaal - F35 Hengelo Borne fase 2		-8	8	-8	0	-8
F35 Kuipersdijk	B	-553	-15	-65	-80	-473
	L	485	83	130	213	273
Totaal - F35 Kuipersdijk		-68	68	65	133	-200
Gem. Campus	B	-168	-18.933	-150	-19.083	18.915
	L	658	36.226	579	36.804	-36.146
Totaal - Gem. Campus		491	17.292	429	17.721	-17.231
Gezondheidspark	B	-200	-12.582	-278	-12.860	12.660
	L	779	28.510	761	29.271	-28.492
Totaal - Gezondheidspark		579	15.928	483	16.411	-15.832
Hart van Zuid	B	-6.816	-98.629	-18.764	-117.392	110.577
	L	11.793	119.810	21.627	141.437	-129.644
Totaal - Hart van Zuid		4.977	21.182	2.863	24.045	-19.067
Herhuisvesting ambtelijk apparaat	B	5	0	0	0	5
	L	32.209	0	188	188	32.021
Totaal - Herhuisvesting ambtelijk apparaat		32.214	0	188	188	32.026
Herinrichting Deurningerstraat	B	-1.798	0	-1.154	-1.154	-643
	L	1.798	0	1.433	1.433	365
Totaal - Herinrichting Deurningerstraat		0	0	279	279	-279
High Tech Systems Park Twente	B	-1.400	0	-560	-560	-840
	L	1.400	0	837	837	563
Totaal - High Tech Systems Park Twente		0	0	277	277	-277
HOV Enschede-Hengelo	B	-3.695	0	-257	-257	-3.438
	L	5.764	661	2.786	3.447	2.317
Totaal - HOV Enschede-Hengelo		2.069	661	2.529	3.190	-1.122
HOV Enschedesestraat	B	-4.753	-225	-1.993	-2.218	-2.535
	L	4.767	920	3.825	4.744	22
Totaal - HOV Enschedesestraat		14	695	1.831	2.527	-2.513
Lange Wemen	B	39	-13.129	-3	-13.132	13.170
	L	666	12.164	382	12.545	-11.879
Totaal - Lange Wemen		705	-965	379	-586	1.291
Medaillon	B	-202	-14.269	-489	-14.757	14.555

	L	277	14.148	430	14.578	-14.301
Totaal - Medaillon		74	-121	-59	-180	254
Nieuwbouw VMBO	B	0	0	0	0	0
	L	4.856	0	4.856	4.856	0
Totaal - Nieuwbouw VMBO		4.856	0	4.856	4.856	0
Rioolverzwaring Mozartlaan	L	98	27	66	93	5
Totaal - Rioolverzwaring Mozartlaan		98	27	66	93	5
Rioolvervanging Ketelstraat	L	-32	162	37	199	-231
Totaal - Rioolvervanging Ketelstraat		-32	162	37	199	-231
Sports Centre Hengelo	B	-3.053	-810	-1.875	-2.685	-368
	L	2.461	1.402	2.288	3.690	-1.230
Totaal - Sports Centre Hengelo		-592	592	413	1.005	-1.597
't Oosterveld	B	0	-5.783	0	-5.783	5.783
	L	813	22.439	548	22.987	-22.174
Totaal - 't Oosterveld		813	16.656	548	17.204	-16.391
Twentebad	L	725	0	0	0	725
Totaal - Twentebad		725	0	0	0	725
Veldwijk Noord	B	-249	-13.248	-370	-13.618	13.369
	L	3.324	8.824	1.293	10.117	-6.793
Totaal - Veldwijk Noord		3.075	-4.424	923	-3.500	6.575
Verbetering Vosboerweg- Wegtersweg	B	-1.272	0	0	0	-1.272
	L	1.272	0	132	132	1.140
Totaal - Verbetering Vosboerweg- Wegtersweg		0	0	132	132	-132
Watertorenpark	B	-662	-6.718	-154	-6.872	6.210
	L	2.609	3.894	1.125	5.019	-2.411
Totaal - Watertorenpark		1.947	-2.824	971	-1.853	3.799
Westtangent	B	-1.088	-1.097	-1.005	-2.102	1.014
	L	3.636	7.931	1.986	9.917	-6.281
Totaal - Westtangent		2.548	6.834	981	7.815	-5.267
Weusthagpark	B	37	0	-901	-901	938
	L	-216	0	41	41	-257
Totaal - Weusthagpark		-179	0	-859	-859	681

8.10.2 Lopende investeringsprojecten

bedragen x € 1000,-

Projectnaam	Baten/Laste n	Totaal krediet	Cumulatief tot boekjaar	Mutaties boekjaar	Totaal	Restant krediet
Bijdrage omloopleiding Bornse Beek	L	97	161	4	166	-68
Totaal - Bijdrage omloopleiding Bornse Beek		97	161	4	166	-68
HOV Enschedesestraat bijdrage	L	1.060	0	1.060	1.060	0
Totaal - HOV Enschedesestraat bijdrage		1.060	0	1.060	1.060	0
HvZ Fietsenstalling Centraal Station Twente	B	-529	-971	-663	-1.634	1.104
	L	480	1.020	614	1.634	-1.153
Totaal - HvZ Fietsenstalling Centraal Station Twente		-49	49	-49	0	-49
HvZ Gemeentelijk deel	B	0	-15.700	-348	-16.048	16.048
	L	329	15.580	468	16.048	-15.719
Totaal - HvZ Gemeentelijk deel		329	-120	120	0	329
HvZ Reconstructie Stationsplein / Busstation	B	-704	-5.896	0	-5.896	5.192
	L	704	5.896	0	5.896	-5.192
Totaal - HvZ Reconstructie Stationsplein /		0	0	0	0	0

Busstation						
Pompgemalen	L	47	233	0	233	-187
Totaal - Pompgemalen		47	233	0	233	-187
Riolverzwarende gedeelte Deurningerstraat	B	0	0	-100	-100	100
	L	-55	175	45	220	-275
Totaal - Riolverzwarende gedeelte Deurningerstraat		-55	175	-55	120	-175
Twentebad 2016	L	1.074	0	1.589	1.589	-514
Totaal - Twentebad 2016		1.074	0	1.589	1.589	-514
Bijdrage uitvoering herinrichting Deurningerstraat	L	800	0	800	800	0
Totaal - Bijdrage uitvoering herinrichting Deurningerstraat		800	0	800	800	0

8.11 Declaratiegedrag college (motie raad)

Overzicht declaratiegedrag

Som van uitgaven				
	Schoonhoven	Elferink	Bruggink	Eindtotaal
Reis- en verblijfkosten	327,16	414,68	429,56	1.171,40
Overige kosten diensten derden			41,35	41,35
Eindtotaal	327,16	414,68	470,91	1.212,75

8.12 Overzicht subsidies 2016 (motie raad)

Feitenkaart		Begroot	Werkelijk
11	BI zone Binnenstad	230.988	197.685
11	VVV / stadspromotie	434.868	460.503
	Totaal 11	665.856	658.188
21	Schoolbegeleidingsdienst Bijdr Drienerwoold	182.125	191.462
21	Volwasseneneducatie Nivon afd Hengelo	12.331	12.333
21	Jeugd- jongerenwerk projecten	6.074	5.828
21	SWO/Wijkkracht	57.105	57.106
21	Jeugd- jongerenwerk ScaLa	407.035	435.268
21	Jeugd- jongerenwerk ScaLaKinderwerk	222.568	222.568
21	Jeugd- jongerenwerk div.instel Cerberus	25.413	25.754
21	Jeugd- jongerenwerk div.instel Stg Innocent	27.033	27.229
21	Vrijw. jeugd- jongerenwerk Subsidie	3.746	4.392
21	Vrijw. jeugd- jongerenwerk Programma	95.175	94.529
	Totaal 21	1.038.605	1.076.469
31	Preventie	65.985	64.828
	Totaal 31	65.985	64.828
32	Lokale minderheden sub anti discr bur	23.742	23.781
32	Lokale minderheden Actieplan LHBT	20.000	20.562
32	Soc.vernieuwing/wijkaanpak Buurtbonnenbudg	83.196	84.400
32	Soc.vernieuwing/wijkaanpak St de Schole	8.008	7.910
32	Soc.vern./wijkaanpak Budg Wijkaandachtsfunct.	5.903	5.069
32	Soc.vernieuwing/wijkaanpak Wijkbrede act budget	72.058	66.580
32	Soc.vernieuwing/wijkaanpak Instandh bewonersorg.	55.840	51.199
32	Ouderenbeleid SWOH	689.350	689.350
32	VTV vluchtelingenwerk	11.897	10.722
32	Thuis in de buurt	24.897	15.030
32	Wijkwelzijn/soc.cult.werk alg.	42.365	65.553
32	Geerdink	9.243	9.243
32	Hasseler Es	279.460	280.816
32	Hengelose Es	192.325	163.061
32	De Jeugd	24.755	24.136
32	Lansink	31.083	27.464
32	Slangenbeek	33.838	32.691
32	Sterrentuin	153.060	148.815
32	Tempel	61.336	55.382
32	Weidedorp/Woolderes	21.161	20.219
32	Samenlevingsopbouw vrijwilligerscentrum	140.900	140.900
32	Samenlevingsopbouw Nrd Mid Zd	137.436	137.436
32	Overige gezondheidszorg	157.800	159.112
	Totaal 32	2.279.653	2.239.433
41	Tuindorpbad	39.173	35.934
41	Subsidies sport	64.506	62.179
41	Subsidies sport TVO	5.063	5.000
41	Subsidie sport velden eigen beheer	17.355	27.595
	Totaal 41	126.097	130.708

42	Bibliotheek	2.250.352	2.250.352
42	Muziekschool	1.305.525	1.456.128
42	Creativiteitscentra	476.300	476.300
42	Sportstimulering	0	6.823
42	RABO theater	1.199.501	1.231.200
42	Metropool	384.750	384.750
42	Metropool	641.264	641.264
42	Culturele amateurverenigingen	115.678	120.545
42	Subs. Lokale Culturele Initiatieven	35.245	34.299
42	Beeldende kunst	22.380	21.755
42	Beeld kunst Subsidie Ateliers 93	5.751	5.680
42	Beeld Kunst Heartpool	12.656	12.656
42	Beeld kunst MHHK	3.543	3.543
42	Subsidie SWWK	10.470	10.470
42	Heim	258.683	258.684
42	Div musea	25.313	24.500
42	Stg. Hist. Archief Beckum	2.460	2.460
42	Subs. Stg. Oald Hengel	15.025	15.025
42	Stg. Historie Brandweer	1.053	1.053
42	RTV hengelo	40.550	44.650
42	Subs. Cultuur in Kleur	1.073	500
42	Subs.Hgl.Oranjevereniging	11.583	11.583
	Totaal 42	6.819.155	7.014.221
51	Subs.Begr.pl. Bornsestraat	3.473	3.643
51	Puienregeling	100.000	97.528
	Totaal 51	103.473	101.172
53	Verkeersveiligheid	72.540	81.130
	Totaal 53	72.540	81.130
71	Opvang zwerfdieren	107.601	117.497
	Totaal 71	107.601	117.497
	Eindtotaal	11.278.965	11.483.646

Stadhuis
Burg. Jansenplein 1

Postadres:
Postbus 18,
7550 AA Hengelo

Internet:
www.hengelo.nl

Stadskantoor Hengelo
Hazenweg 121

Telefoon:
(074) 245 98 76

Email:
gemeente@hengelo.nl

